

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

วิทยานิพนธ์

ของ

มารุต สุวรรณชัยรบ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา

มีนาคม 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

วิทยานิพนธ์

ของ

มารุต สุวรรณชัยรบ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา

มีนาคม 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

DEVELOPMENT OF A TRAINING CURRICULUM TO ENHANCE DESIRABLE
CHARACTERISTICS IN EFFICIENCY LIVING FOR STUDENTS IN
NADUAPITTAYAKOM SCHOOL UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 22

BY

MARUT SUWANNACHAIROP

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements for
The Master of Education Degree in Educational Administration and Development
at Sakon nakhon Rajabhat University

March 2020

All Rights Reserved by Sakon Nakhon Rajabhat University

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์ มารุต สุวรรณชัยรบ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 .....ประธานกรรมการสอบ ....กรรมการสอบและ
(ดร.พรเทพ เสถียรนพเก้า) (รองศาสตราจารย์ ดร.วาโร เพ็งสวัสดิ์) ประธานที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์

 .....กรรมการสอบ ....กรรมการสอบและ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันเพ็ญ นันทะศรี) แต่งตั้งเพิ่มเติม (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลนิกา ฉลากบาง) กรรมการที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์

 .....กรรมการสอบ
(ดร.นิภาพร แสนเมือง) ผู้ทรงคุณวุฒิ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรรับรองแล้ว

 .....
(รองศาสตราจารย์ ดร.วาโร เพ็งสวัสดิ์)
ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

 .....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิกานต์ เพียรชัยบุญกรณ์)
ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

เมื่อวันที่ 19 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2563
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.วาโร
เพ็งสวัสดิ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลนิกา ฉลากบาง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
ที่ได้ให้คำชี้แนะ แก้ไขและตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี
ตลอดทั้งให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.พรเทพ เสถียรนพแก้ว ประธานกรรมการสอบ
วิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันเพ็ญ นันทะศรี กรรมการสอบ และ ดร.นิภาพร
แสนเมือง กรรมการสอบผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบความถูกต้องของ
วิทยานิพนธ์ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.เอกลักษณ์ เพ็ญสา นายสุรศักดิ์ ชาดีกรณ์
และคุณครูอภิรักษ์ภูมิ ยันตะบุศย์ ที่ให้ความกรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบร่างหลักสูตร
ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการ
วิจัย

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม ที่ให้ความอนุเคราะห์
ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบคุณคณะครูโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม คณะวิทยากร เพื่อน
นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารและพัฒนาศึกษา รุ่นที่ 5 ตลอดทั้งญาติพี่น้อง
ทุกคนที่ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจตลอดมา จนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

คุณค่าของงานวิจัยนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณคุณพ่อทิวศักดิ์ คุณแม่
จันทิ สุวรรณชัยรบ และบูรพาจารย์ทุกท่านที่ให้พื้นฐานการศึกษาที่ดีแก่ผู้วิจัย อันเป็น
เครื่องชี้ไปสู่ความสำเร็จและส่งผลให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้อย่างมีคุณภาพ

มารุต สุวรรณชัยรบ

ชื่อเรื่อง	การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
ผู้วิจัย	มารุต สุวรรณชัยรบ
กรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.วาโร พึ่งสวัสดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลนิกา ฉลากบาง
ปริญญา	ค.ม. (การบริหารและพัฒนาการศึกษา)
สถาบัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ปีที่พิมพ์	2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง 2) ศึกษาประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงตามเกณฑ์ 80/80 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง 4) ศึกษาทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง และ 5) ศึกษาความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง กลุ่มเป้าหมายได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 33 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) หลักสูตรฝึกอบรม มีดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.0 ทุกข้อ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) แบบทดสอบความรู้มีค่าความยาก (p) ตั้งแต่ 0.40 ถึง 0.63 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.33 ถึง 0.60 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR-20) เท่ากับ 0.80 และ 3) แบบประเมินทักษะการปฏิบัติมีดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.0 ทุกข้อ แบบสอบถามความพึงพอใจมีดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.0 ทุกข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) เนื้อหาของหลักสูตร 3) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) การประเมินผล
2. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง มีประสิทธิภาพ 88.75/89.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้
3. ผลสัมฤทธิ์หลังการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง สูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. ทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด
5. ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกอบรม การพัฒนาหลักสูตร คุณลักษณะอันพึงประสงค์ การอยู่อย่างพอเพียง

TITLE	Development of a Training Curriculum to Enhance Desirable Characteristics in Efficiency Living for Students in Naduapittayakom School under The Secondary Educational Service Area Office 22
AUTHOR	Marut Suwannachairop
ADVISORS	Assoc. Prof. Dr.Waro Phengsawat Asst. Prof. Dr.Wannika Chalakbang
DEGREE	M.Ed. (Educational Administration and Development)
INSTITUTION	Sakon Nakhon Rajabhat University
YEAR	2020

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) development of training curriculum for enhancing desirable characteristics in sufficiency living, 2) study the efficiency of training curriculum for enhancing desirable characteristic in sufficiency living in accordance with the criteria 80/80, 3) compare the achievement of the training curriculum for enhancing desirable characteristic in sufficiency living, 4) study practical skills after using the training curriculum for enhancing desirable characteristic in sufficiency living, and 5) study the students' satisfactions towards the training curriculum for enhancing desirable characteristic in sufficiency living. The research samples were 33 students who were studying at Mathayomsuksa 4 in Naduapittayakom School under the Secondary Educational Service Area Office 22. The research instruments were a training curriculum with the IOC at 1.0 for all items, the appropriateness was at the highest level, a test with item difficulty at from 0.40 to 0.63 discrimination from 0.33 to 0.60, and reliability at 0.80, and 3) practical skill evaluation form with the IOC index at 1.0 for all items. Percentage, mean, standard deviation and t-test were used for data analysis.

The research findings were:

1. The training curriculum for enhancing desirable characteristics in sufficiency living were: 1) course objectives, 2) content, 3) teaching and learning methods, and 4) evaluation.
2. The training curriculum for enhancing desirable characteristic in sufficiency living provided the efficiency of 88.75 / 89.17, which was higher than the set criteria 80/80.
3. The students' learning achievement after using the training curriculum for enhancing desirable characteristic in sufficiency living was higher than before training with statistically significant at .01.
4. The practical skills after using the training curriculum for enhancing desirable characteristic in sufficiency living both in overall and each aspect was at the highest level.
5. The students' satisfactions on the training curriculum for enhancing desirable characteristic in sufficiency living was at the highest level.

Keywords: training curriculum, curriculum development, desirable characteristic, sufficiency living

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
คำถามของการวิจัย	5
ความมุ่งหมายของการวิจัย	6
สมมติฐานของการวิจัย	7
ความสำคัญของการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย	8
กรอบแนวคิดของการวิจัย	9
นิยามศัพท์เฉพาะ	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์	15
ความหมายของคูณลักษณะอันพึงประสงค์	15
ลักษณะสำคัญของพฤติกรรมด้านคูณลักษณะ	16
ความสัมพันธ์ระหว่างคูณลักษณะอันพึงประสงค์	
คุณธรรมและจริยธรรม	17
ความสำคัญของคูณลักษณะอันพึงประสงค์	19
องค์ประกอบที่สำคัญของคูณลักษณะอันพึงประสงค์	19
ทฤษฎีการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์	31
แนวคิดเกี่ยวกับการอยู่อย่างพอเพียง	36
ความหมายการอยู่อย่างพอเพียง	36
หลักแนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	39
คูณลักษณะของการอยู่อย่างพอเพียง	42
องค์ประกอบของคูณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ...	44
แนวทางการยกระดับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง	51
หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตรและวิธีการฝึกอบรม	56

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
หลักสูตร	56
การฝึกอบรม	69
แนวคิดเกี่ยวกับการหาประสิทธิภาพ	95
แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้	100
การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	102
3 วิธีดำเนินการวิจัย	103
ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม	103
กำหนดปัญหาและเป้าหมาย	103
กำหนดแบบแผนและองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม	104
ออกแบบและหาคุณภาพเครื่องมือ	105
ระยะที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม	117
นำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย	117
แผนการดำเนินการวิจัย	120
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	123
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	123
ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์	
ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเคือพิทยาคม	124
ผลการหาประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะ	
อันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียน	
โรงเรียนนาเคือพิทยาคม ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80	133
ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับ	
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียน	
โรงเรียนนาเคือพิทยาคม ระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรม	134
ผลการศึกษาทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับ	
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง	134

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ผลการศึกษาคความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม	137
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	141
สรุปผลการวิจัย	141
อภิปรายผล	142
ข้อเสนอแนะ	150
บรรณานุกรม	153
ภาคผนวก	163
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	165
ภาคผนวก ข รายชื่อวิทยากรและครูที่ปรึกษานักเรียน	169
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการวิจัย	173
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	179
ภาคผนวก จ แบบตรวจสอบร่างหลักสูตร	195
ภาคผนวก ฉ สรุปผลการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	219
ภาคผนวก ช สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	229
ภาคผนวก ซ หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม..	237
ภาคผนวก ฌ คู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม	323
ภาคผนวก ฎ ภาพกิจกรรมการดำเนินการฝึกอบรม	347
ประวัติย่อของผู้วิจัย	363

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การสังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์.....	28
2 การสังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง	46
3 การสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร	61
4 การสังเคราะห์วิธีการและเทคนิคการฝึกอบรม	81
5 การสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาการฝึกอบรม	91
6 แผนการดำเนินการวิจัย	120
7 ดัชนีความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม	130
8 การประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม	131
9 ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง	133
10 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงระหว่างก่อน และหลังการฝึกอบรม	134
11 ผลการศึกษาทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง	135
12 ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง	137
13 ดัชนีความสอดคล้องของร่างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม	221

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
14 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม	221
15 ผลการหาประสิทธิภาพของร่างหลักสูตรฝึกอบรม	222
16 ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง	224
17 ดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม	224
18 ค่าความยาก (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (KR-20) ของแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม จำนวน 20 ข้อ	225
19 ดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินทักษะการปฏิบัติ	226
20 ดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจ ต่อหลักสูตรฝึกอบรม	227
21 คะแนนแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง	231
22 คะแนนการประเมินทักษะการปฏิบัติคุณลักษณะอันพึงประสงค์	234
23 คะแนนความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง	235

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย	10
2 ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม	35
3 กระบวนการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์	52
4 ขั้นตอนของกิจกรรมการจัดประสบการณ์.....	84
5 ขั้นตอนของการพัฒนาการฝึกรบม	88
6 ขั้นตอนกระบวนการพัฒนาการฝึกรบม	89
7 ขั้นตอนของการพัฒนาการฝึกรบมอย่างเป็นระบบ	90
8 ขั้นตอนการสร้างหลักสูตรฝึกรบม	108
9 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกรบม	110
10 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือประเมินทักษะการปฏิบัติ	112
11 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือสอบถามความพึงพอใจ	114

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กล่าวไว้ในมาตราที่ 23, 24 และ 26 เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม การจัดการกระบวนการเรียนรู้ต้องบูรณาการความรู้ต่าง ๆ โดยผสมผสานสาระความรู้ให้ได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชาและให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในการบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมในระดับและรูปแบบการศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ มุ่งมั่นขยายโอกาสทางการศึกษาให้เยาวชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ครอบคลุม ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา นอกเหนือจากการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมและสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสามานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาผู้เรียนด้านการมีจิตสาธารณะ ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2548, หน้า 5) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการและสถาบันต่าง ๆ ได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายการศึกษา ซึ่งสังเกตได้จากการศึกษาในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีการมุ่งเน้นให้ประชาชนรู้จักหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น มีการจัดทำสื่อและการประชาสัมพันธ์ถึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกิดการกระตุ้นการศึกษาหลักปรัชญานี้เป็นอย่างมาก มีการทำวิจัยถึงหลักการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ทั้งตัวบุคคล สถานศึกษา ชุมชน รวมไปถึงสังคมหลากหลายระดับ การศึกษาจึงมีบทบาทและเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในการพัฒนาคน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ตลอดจนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดและมีสุขภาพที่แข็งแรง

(ภาณุภัทร ลิ้มจำรูญ, 2551 หน้า 1) กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดหลักคุณธรรมนำความรู้มาสร้างความตระหนักและสำนึกถึงคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตยพัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้และอยู่ดีมีสุข โดยอาศัยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเยาวชน นักเรียน ทั้งด้านที่เป็นประโยชน์ และด้านที่ส่งผลในทางลบ ตลอดจนการรับวัฒนธรรมบางอย่างจากต่างประเทศ การเลียนแบบจากสื่อต่าง ๆ ทำให้นักเรียนหรือเยาวชน มีการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย การควบคุมตนเอง ขาดจิตสำนึกผิดชอบชั่วดี ขาดการพัฒนาตนเอง ที่จะเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน และการประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังได้ทำการสำรวจปัญหาเด็กในด้านต่าง ๆ ที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น ในปัจจุบัน พบว่า เด็กห่างเหินจากครอบครัวและอยู่ในสภาพครอบครัวแตกแยกมากขึ้นทำให้ความเป็นอยู่แออัด ต้องเป็นภาระของผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดา-มารดา ในการหารายได้ให้มากขึ้นเพื่อดูแลกลุ่มเด็กนักเรียนเหล่านี้ ปัญหาค่านิยมการบริโภค บริโภคสินค้าและบริการตามสื่อซึ่งมีราคาแพงเกินกว่ากำลังของตนเอง และนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมา ทั้งปัญหายาเสพติด ปัญหาการเสพยาเสพติด และปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (รายงานการสำรวจสภาพปัญหาของนักเรียนโรงเรียนนาเคื่อพิทยาคม. 2559 หน้า 5) สถานการณ์และปัญหาของเด็กและเยาวชนไทย ขณะนี้กำลังเผชิญกับความเสี่ยง อันเกิดจากสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม อันตรายที่ล้อมรอบตัวเด็ก เด็กและเยาวชนจำนวนมากซึมซับพฤติกรรมความรุนแรง สื่อลามกอนาจาร เสพยาเสพติด มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรอยู่ในแหล่งมั่วสุมและอื่น ๆ จนพฤติกรรมเหล่านี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเด็กและเยาวชนปัญหาสำคัญที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน ได้แก่ ความฟุ้งเฟ้อใช้เงินเกินตัว การแต่งกาย ติดเกม ขาดวินัย ความรับผิดชอบ ไม่รู้จักหน้าที่ของตนเอง ขาดความร่วมมือกับชุมชน ไม่มีพลังเยาวชนและขาดจิตสำนึก ออกจากโรงเรียนกลางคืน หนีเรียน มีกิริยามารยาทก้าวร้าว ขาดความเคารพเชื่อฟัง ไม่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ใช้เวลาว่างในการเล่น

เกม ติดเพื่อน มั่วสุ่ม เล่นการพนัน ดื่มสุรา ติดบุหรี่ และอื่น ๆ (วชิรตล คำศิริรักษ์, 2559, หน้า 98) นักเรียนวัยรุ่นในช่วงอายุ 15-18 ปีซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 4 เป็นวัยที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อเป็นวัยที่เริ่มรับผิดชอบตนเองมากขึ้นมีอิสระในการใช้จ่ายเงินสิ่งของเครื่องใช้และทรัพยากรธรรมชาติซึ่งอาจตกเป็นเหยื่อของกระแสบริโภคนิยมและลุ่มหลงในวัตถุนิยมที่ฟุ้งเฟ้อเกินความจำเป็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งความหลงใหลคลั่งไคล้สินค้าที่มียี่ห้อดังนำเข้าจากต่างประเทศเช่นเสื้อผ้าเครื่องประดับตามแฟชั่นโทรศัพท์มือถือและนาฬิกาเป็นต้น (สุรศักดิ์ ใจถาวร, 2556, หน้า 93)

การปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จะต้องให้เกิดกับเด็กและเยาวชนนั้น เป็นภาระหน้าที่หลักของโรงเรียน เพราะโรงเรียนเป็นองค์กรสำคัญ เป็นสถาบันสำคัญต่อการเรียนรู้และสร้างคุณลักษณะของมนุษย์ เป็นสถานที่อบรมสั่งสอนให้วิชาความรู้ ความคิด ทักษะ และเจตคติ ที่จะนำไปสู่การดำรงชีวิต รวมทั้งพัฒนาสังคมให้เกิดความสุข ความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป (สุรดา ไชยสงคราม, 2555, หน้า 4) สถานศึกษาควรตระหนักในเรื่องของการให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้นกว่าปกติ และส่งเสริมให้นักเรียนนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (สุรศักดิ์ ใจถาวร, 2556, หน้า 101) กลยุทธ์การบริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก 3 กลยุทธ์ ดังนี้

- 1) กลยุทธ์การประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประกอบด้วย กลยุทธ์รอง 3 กลยุทธ์ ได้แก่ 1.1) กลยุทธ์การประเมินผลงบประมาณเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 1.2) กลยุทธ์การประเมินผลสื่อ เทคโนโลยีและอาคารสถานที่ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 1.3) กลยุทธ์การประเมินผลกิจกรรมการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 2) กลยุทธ์การนำแผนสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง ได้แก่ 2.1) กลยุทธ์การนำแผนด้านการจัดสรรงบประมาณและการระดมทุนไปสู่การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง 2.2) กลยุทธ์การปฏิบัติตามแผนการบริหารสื่อ เทคโนโลยีและอาคารสถานที่โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 2.3) กลยุทธ์การนำกิจกรรมการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้สู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และ 3) กลยุทธ์การวางแผนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์รอง ได้แก่ 3.1) กลยุทธ์การวางแผนให้นักเรียนเลือกบริโภคสื่อ และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3.2) กลยุทธ์การวางแผนงบประมาณ

โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (สุรดา ไชยสงคราม, 2555, หน้า 243-244) จากแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ข้างต้นสามารถพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของผู้วิจัย ซึ่งมีจุดเด่นในการนำหลักการและกลยุทธ์ที่ประสบความสำเร็จจากนักวิชาการมาพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการ ในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัยใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ที่จะส่งเสริมให้นักเรียนดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยง และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (พระอำนาจ อดุลกาโม, 2554, หน้า 2) สอดคล้องกับการสังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยพิจารณาจากความถี่สูงสุด 1 ด้าน และยังเป็น การแก้ปัญหาความเสี่ยงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคมที่ปัจจุบันนักเรียนห่างเหินจากครอบครัวและอยู่ในสภาพครอบครัวแตกแยกมากขึ้นทำให้ความเป็นอยู่แออัด ต้องเป็นภาระของผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดา-มารดา ในการหารายได้ให้มากขึ้นเพื่อดูแลนักเรียนกลุ่มนี้ ปัญหาค่านิยมการบริโภค บริโภคสินค้าและบริการตามสื่อซึ่งมีราคาแพงเกินกว่ากำลังของตนเอง และนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมา ทั้งปัญหา ยาเสพติด ปัญหาการเสพยาเสพติด และปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร จะได้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ที่จะนำไปยกระดับเพื่อให้เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นอันดับแรก ซึ่งการพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องอาศัยหลักสูตรฝึกอบรมที่สามารถให้ความรู้ ทักษะและกระตุ้นจิตสำนึกเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน ทั้งนี้ต้องเป็นหลักสูตรที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง เป็นการเฉพาะ เนื่องจากจะมีการศึกษาสภาพบริบทของปัญหา มีวิธีการที่เหมาะสม มีเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจง รวมทั้งการประเมินผล

หลังการฝึกอบรม ทั้งด้านความรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนได้ครอบคลุมกว่าการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในภาพรวมหลายด้านพร้อม ๆ กัน เมื่อผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงตามจุดมุ่งหมายจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างพอประมาณ เป็นคนที่มีเหตุมีผล ติชอบคบชอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบันและอนาคต และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อให้การยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ จะต้องอาศัยนวัตกรรม นั่นก็คือ การนำหลักสูตรฝึกอบรมเข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งอาศัยหลักการและแนวคิดของหลักสูตรฝึกอบรม โดยหลักสูตรฝึกอบรมนี้เป็นการใช้สื่อและกิจกรรมที่ให้เกิดได้มีส่วนร่วมโดยผ่านประสาทสัมผัสในหลาย ๆ ทาง ด้วยการจัดกิจกรรมที่เป็นระบบและมีการประเมินผลทั้งด้านของความรู้และพฤติกรรมของนักเรียน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับการยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

คำถามของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัย ไว้ดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 มีลักษณะอย่างไร
2. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 หรือไม่
3. ผลสัมฤทธิ์หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมหรือไม่

4. ทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 อยู่ในระดับใด

5. ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 อยู่ในระดับใด

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรม
4. เพื่อศึกษาทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
5. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

สมมติฐานของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย ไว้ดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. ผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม
3. ทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 อยู่ในระดับมาก
4. ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 อยู่ในระดับมาก

ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความสำคัญของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ได้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
2. เป็นแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม และโรงเรียนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยทำการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 8) ประกอบด้วย

1.1 หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) เนื้อหาของหลักสูตร 3) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) การประเมินผล

1.2 หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ 1 ความพอประมาณ ใช้เวลา 4 ชั่วโมง หน่วยที่ 2 เหตุผลและรอบคอบ ใช้เวลา 4 ชั่วโมง หน่วยที่ 3 คุณธรรม ใช้เวลา 4 ชั่วโมง และหน่วยที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน ใช้เวลา 4 ชั่วโมง

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 33 คน เนื่องจากผลการศึกษาพบว่านักเรียนวัยรุ่นในช่วงอายุ 15-18 ปีซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 4 เป็นวัยที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อเป็นวัยที่เริ่มรับผิดชอบตนเองมากขึ้นมีอิสระในการใช้จ่ายเงินสิ่งของเครื่องใช้และทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งอาจตกเป็นเหยื่อของกระแสบริโภคนิยมและลุ่มหลงในวัตถุนิยมที่ฟุ้งเฟ้อเกินความจำเป็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งความหลงใหล คลั่งไคล้สินค้าที่มียี่ห้อดังนำเข้าจากต่างประเทศ เช่น เสื้อผ้า เครื่องประดับตามแฟชั่นโทรศัพท์มือถือ และนาฬิกา เป็นต้น (สุรศักดิ์ โจธาวัชร, 2556, หน้า 93)

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรม 2) ผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรฝึกอบรม 3) ทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรม และ 4) ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม

4. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ช่วงเดือนมกราคม-เดือนตุลาคม พ.ศ. 2562 ระยะที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562-เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563

กรอบแนวคิดของการวิจัย

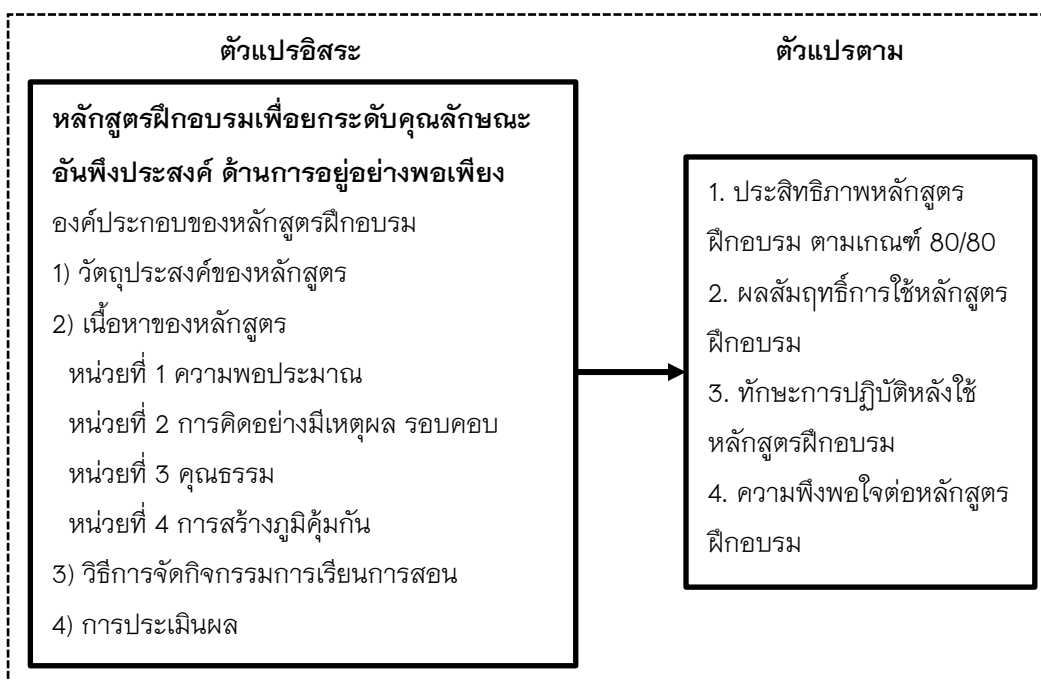
ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียน ดังนี้

1. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 7); จักรี ศรีประนอม (2552, หน้า 45) และนิพนธ์ ยศดา (2556, หน้า 16-74) ผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 8 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) ขยันหมั่นเพียรในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ ซึ่งผู้วิจัยเลือกมา 1 ด้าน คือ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตและการเรียนรู้ของนักเรียน ตามแนวคิดของโครงการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ O-NET ด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ห้องเรียนคุณภาพไทยแลนด์ 4.0 ด้วยวิถีพอเพียงของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

2. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรฝึกอบรมของ สุมิตร คุณานุกร (2520, หน้า 9); อ่าง บัวศรี (2523, หน้า 8); วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542, หน้า 50); พิสมัย ถิณะแก้ว (2545, หน้า 9); บุญชม ศรีสะอาด (2546, หน้า 11); สุณีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 15) และวารุณี อัครโกดิน (2554, หน้า 11-12) จากนั้นผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบ ของหลักสูตร ซึ่งประกอบ ด้วย 4 องค์ประกอบ

คือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล

จากการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ไว้ดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง หมายถึง เอกสารและแนวทางที่ใช้พัฒนานักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เพื่อทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร หมายถึง ความตั้งใจหรือความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้ที่จะผ่านหลักสูตร เป็นตัวกำหนดทิศทางและขอบเขตในการให้

การศึกษาแก่นักเรียน ช่วยในการเลือกเนื้อหาและกิจกรรมตลอดจนใช้เป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการประเมินผล ประกอบด้วย

1.1.1 เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

1.1.2 เพื่อให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงได้

1.1.3 เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

1.2 เนื้อหาของหลักสูตร หมายถึง สิ่งที่คาดว่าจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยดำเนินการตั้งแต่การเลือกเนื้อหาและประสบการณ์ การเรียงลำดับเนื้อหาสาระ และการกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสม ประกอบด้วย 4 หน่วย ดังนี้

1.2.1 หน่วยที่ 1 เรื่องความพอประมาณ เวลา 4 ชั่วโมง

1.2.2 หน่วยที่ 2 เรื่องการคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ เวลา 4 ชั่วโมง

1.2.3 หน่วยที่ 3 เรื่องคุณธรรม เวลา 4 ชั่วโมง

1.2.4 หน่วยที่ 4 เรื่องการสร้างภูมิคุ้มกัน เวลา 4 ชั่วโมง

1.3 วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง แนวปฏิบัติที่ผู้สอนดำเนินการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามองค์ประกอบและขั้นตอนสำคัญอันเป็นลักษณะเฉพาะหรือลักษณะเด่นของวิธีนั้น ๆ

1.4 การประเมินผล หมายถึง การตรวจสอบผลการเรียนการสอนว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ ต้องปรับปรุงหรือแก้ไขอย่างไร เพื่อให้ได้ผลลัพธ์เป็นไปตามความต้องการที่แท้จริงของหลักสูตร ประกอบด้วย การประเมินด้านความรู้ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ และการประเมินด้านทักษะด้วยแบบประเมินทักษะการปฏิบัติ

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง คุณลักษณะที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ต้องเกิดขึ้นกับผู้เรียน เพราะเชื่อว่ามีความสำคัญและเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ

3. คุณลักษณะด้านอยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี พอเหมาะไม่มากหรือน้อยเกินไปจนเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ประหยัด การกระทำที่พอเหมาะสมควร สอดคล้องกับอัตภาพศักยภาพของตนและสภาวะแวดล้อมตามความสามารถของแต่ละบุคคล พอประมาณกับภูมิสังคม สิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ มีขอบข่ายดังนี้

3.1.1 การใช้เงินอย่างประหยัด หมายถึง การใช้จ่ายเฉพาะในสิ่งที่จำเป็นและเหมาะสม แบ่งออกเป็นการวางแผนการเงินและการซื้อของที่มีประโยชน์และคุ้มค่า

3.1.2 การใช้เวลาอย่างประหยัด หมายถึง การไม่ใช้เวลาในทางที่ผิด ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ที่สุด แบ่งออกเป็นการวางแผนการใช้เวลาทบทวนบทเรียน และใช้เวลาในการช่วยเหลืองานบ้าน

3.1.3 การใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด หมายถึง การใช้สิ่งของเครื่องใช้ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด แบ่งออกเป็นการนำสิ่งของเครื่องใช้ที่เหลือใช้มาใช้ให้เกิดประโยชน์และการซ่อมแซมเสื้อผ้าที่ชำรุด การดูแลรักษาสาธารณสมบัติของสถานศึกษา และการใช้ไฟฟ้าและน้ำประปาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

3.2 การดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล รอบคอบ หมายถึง การพิจารณาที่จะดำเนินงานใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ ไม่ย่อท้อ ไร้อคติ คำนึงถึงเหตุและปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องดีงาม เกิดประสิทธิผล เกิดประโยชน์และความสุข โดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีขอบข่าย ดังนี้

3.2.1 ปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความรอบคอบ มีเหตุผล หมายถึง การพิจารณาลักษณะที่จะดำเนินงานใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ ไม่ทำให้ส่งผลกระทบต่อบุคคล สังคม สิ่งแวดล้อมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

3.2.2 คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ หมายถึง การคำนึงถึงเหตุและปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องดีงาม เกิดประสิทธิผลเกิดประโยชน์และความสุข โดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

3.3 คุณธรรม หมายถึง การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักของความดีความงาม ความถูกต้อง ซึ่งจะแสดงออกมาโดยการกระทำ ทางกาย วาจาและจิตใจของแต่ละบุคคล

ซึ่งเป็นหลักประจำใจในการประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง และผู้อื่น และสังคมให้เกิดความรักสามัคคี ความอบอุ่นมั่นคงในชีวิต มีขอบข่ายดังนี้

3.3.1 ประพฤติชอบด้วยกาย หมายถึง การแสดงออกด้านพฤติกรรม ที่ถูกต้อง เหมาะสมตามวัฒนธรรม ประเพณี กฎหมายและศาสนา ประกอบด้วยการละเว้น การบีบคั้น เบียดเบียน มีเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลสงเคราะห์กัน ไม่แย่งชิงลักขโมย หรือเอารัดเอาเปรียบ แต่เคารพสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน ไม่ประพฤติผิดล่วงละเมิด ในของรักของหวงของผู้อื่น ไม่ข่มเหงจิตใจ หรือทำลายลบลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกัน

3.3.2 ประพฤติชอบด้วยวาจา หมายถึง การแสดงออกด้านคำพูด ที่สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วยการละเว้นการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง กล่าวแต่คำสัจย์ ไม่จงใจพูดให้ผิดจากความจริง เพราะเห็นแก่ผลประโยชน์ใด ๆ ไม่พูดส่อเสียด ยุยง สร้างความแตกแยก พูดแต่คำที่ส่งเสริมสามัคคี ละเว้นจากการพูดคำ หยาบคาย สกปรกเสียหาย พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวลควรฟัง รวมถึงละเว้นจากการพูด เหลวไหลเพื่อเจ้อ พูดแต่คำจริง มีเหตุมีผล มีสารประโยชน์ และถูกกาลเทศะ

3.3.3 ประพฤติชอบด้วยใจ หมายถึง การคิดตามหลักเหตุและผล ไม่มีอคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพื่อให้จิตใจหม่นหมอง คิดในทางที่สร้างสรรค์และเกิดประโยชน์ ต่อตนเองและส่วนรวม ประกอบด้วยการไม่คิดละโมภไม่เพ่งเล็งคิดหาทางเอาแต่จะได้ คิดให้ คิดเสียสละ ทำใจให้เผื่อแผ่กว้างขวาง ไม่คิดร้ายมุ่งเบียดเบียน หรือเพ่งมองในแง่ที่ จะทำลาย มีความปรารถนาดี แผ่ไมตรี มุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่กัน มีความเห็นถูกต้อง

3.4 การสร้างภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ในอนาคตทั้งใกล้ และไกล เป็นการจัดองค์ประกอบของการดำเนินงานให้มีสภาพพร้อม รองรับต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้เป็น อย่างดี มีขอบข่าย ดังนี้

3.4.1 วางแผนการเรียนรู้ การทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวัน หมายถึง การพิจารณาตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อไหร่ ทำที่ไหน ทำไม่ต้องทำ ทำเพื่อใคร ใครเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องนั้นบนพื้นฐานของความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร

3.4.2 รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม

หมายถึง การติดตามข่าวสาร การศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองการปกครองอยู่เสมอ

3.4.3 ยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

หมายถึง การพิจารณาและปรับเปลี่ยนตนเองอยู่เสมอถึงอุปนิสัย พฤติกรรมทั้งทางกาย วาจา และใจ เพื่อให้สามารถเข้ากับผู้อื่น สังคมอื่น วัฒนธรรมอื่นได้อย่างมีความสุข

4. การยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนด

5. นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ปีการศึกษา 2562

6. ประสิทธิภาพของหลักสูตร (E1/E2) หมายถึง คุณภาพของหลักสูตรตามเกณฑ์ 80/80 โดยวัดจากกระบวนการระหว่างการศึกษา (E1) และผลสัมฤทธิ์หลังฝึกอบรม (E2) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม ปีการศึกษา 2562 จำนวน 30 คน

7. ผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตร หมายถึง ความรู้ความสามารถของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการฝึกอบรม

8. ทักษะการปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถ ความคงทนในการปฏิบัติตนหลังผ่านการฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง 2 สัปดาห์ มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ความพอประมาณ ด้านที่ 2 ความมีเหตุผล รอบคอบ ด้านที่ 3 คุณธรรม และด้านที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน

9. ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือความรู้สึกในทางบวกที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง มี 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ด้านความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม และตอนที่ 2 ด้านความสามารถของวิทยากรในการดำเนินการฝึกอบรม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้มีรายละเอียด ดังนี้

1. หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. แนวคิดเกี่ยวกับการอยู่อย่างพอเพียง
3. หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตรและวิธีการฝึกอบรม
4. แนวคิดเกี่ยวกับการหาประสิทธิภาพ
5. แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้

รายละเอียดของแต่ละหัวข้อ มีดังนี้

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

Thomas Lickona (1992 อ้างถึงใน สุรดา ไชยสงคราม 2555, หน้า 26) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ ค่านิยม และคุณลักษณะที่ดีงามของบุคคลที่โรงเรียนต้องจัดไว้ให้นักเรียนได้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 53) กล่าวว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้าน คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551, หน้า 7) ได้ให้ความหมายว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นคุณลักษณะภายในของบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับสังคมอารมณ ความรู้สึกที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมตามที่สังคมต้องการ ประกอบด้วย คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ซึ่งเกิดจากการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ต่าง ๆ รวมทั้งการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโครงการ/กิจกรรมอื่น ๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้น

สุกัญญา คุ่มกลาง (2553, หน้า 8) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ หมายถึง คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอันเป็นคุณลักษณะ ที่สังคมต้องการ ในด้านการมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม บุคลิกลักษณะนิสัยที่ดีงาม

สิทธิพงษ์ ปานนาค (2556, หน้า 26) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณลักษณะ อันพึงประสงค์เป็นสิ่งที่ช่วยเติมเต็มและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นผู้ที่เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณธรรมและจริยธรรมตามรูปแบบที่สังคม ต้องการ โดยผ่านการจัดการเรียนรู้ของครูในแต่ละวิชา หรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิด ขึ้นในโรงเรียนตามรูปแบบและตัวชี้วัดที่หลักสูตรกำหนด เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็ม ศักยภาพ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ สิ่งที่ยากให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เพราะเชื่อว่ามีคุณค่าและเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนา ประเทศ

2. ลักษณะสำคัญของพฤติกรรมด้านคุณลักษณะ

วัลลภ กันทรัพย์ และคณะ (2530, หน้า 26) กล่าวว่า พฤติกรรม ด้านคุณลักษณะมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

2.1 เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์หรือความรู้สึก (feeling/emotion) การแสดงออกของพฤติกรรมนี้มีอยู่ในทุก ๆ คน และอาจเปลี่ยนแปลงได้ รวดเร็วตามเงื่อนไข หรือสถานการณ์แวดล้อม พฤติกรรมที่แสดงออกมีทั้งเป็นธรรมชาติ หรือเป็นการเสแสร้งตามเจตนาของผู้แสดงดังนั้นในการประเมิน หรือสังเกตพฤติกรรมของ บุคคลในด้านนี้ จะต้องพยายามประเมินเฉพาะพฤติกรรมที่แสดงออกจริง ๆ ตามธรรมชาติ เท่านั้น

2.2 เป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัว (typical) บุคคลแต่ละคนจะมี ลักษณะการแสดงออกของพฤติกรรมเฉพาะตัว ไม่อาจลอกเลียนหรือถ่ายทอดสู่กันได้ ง่าย ๆ และเมื่อบุคคลพัฒนาไปจนถึงขั้นสูงสุดของการพัฒนาแล้วจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบ

ได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากจะเปลี่ยนแปลงในเวลาอันสั้น เพราะได้กลายเป็นลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลนั้นไปแล้ว การจะตัดลิ้นความถูกต้อง หรือผิดของพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งนั้นจะไม่สามารถทำได้ในทันที นอกจากจะตัดลิ้นโดยใช้เกณฑ์ปกติ หรือมาตรฐานของกลุ่มสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ เพื่อหาข้อสรุปว่าการแสดงพฤติกรรมนั้นเป็นที่พึงปรารถนาในสังคมหรือไม่เท่านั้นเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงหรือต่างสังคมเกณฑ์ปกติหรือมาตรฐานย่อมเปลี่ยนแปลงไป ผลการตัดสินว่าเป็นพฤติกรรมที่พึงปรารถนาหรือไม่ ก็อาจเปลี่ยนแปลงได้เช่นกัน

2.3 เป็นพฤติกรรมที่มีทิศทางของการแสดงออก (direction) ทิศทางของการแสดงออกของพฤติกรรมมีสองทาง คือ พฤติกรรมทิศทางบวก เช่น รัก ชัยน ซื่อสัตย์ ฯลฯ และพฤติกรรมทิศทางลบ เช่น เกลียด ขี้เกียจ คดโกง ฯลฯ โดยทั่วไปพฤติกรรมทิศทางบวกจะเป็นที่พึงปรารถนามากกว่าพฤติกรรมทิศทางลบ แต่ในบางครั้งสังคมก็ต้องการพฤติกรรมทิศทางลบ เช่น เกลียดคอยเบียดเบียน ไม่ชอบเที่ยวเตร่ รังเกียจความสกปรก เป็นต้น

2.4 เป็นพฤติกรรมที่มีระดับความเข้ม (intensity) พฤติกรรมของบุคคลอาจแตกต่างกันได้ตามระดับความเข้ม เช่น รักมาก รักน้อย ชัยนมาก ชัยนน้อย ซื่อสัตย์มาก ซื่อสัตย์น้อย เป็นต้น ดังนั้นแม้ว่าบุคคลสองคน จะมีความรู้สึกหรืออารมณ์ในขณะใดขณะหนึ่งเหมือนกัน หรือมีลักษณะประจำตัวเช่นเดียวกัน ก็อาจแตกต่างกันในด้านระดับความเข้มของอารมณ์ ลักษณะเช่นนี้เปรียบได้กับพฤติกรรมด้านความรู้ ความคิดที่มี รู้มาก รู้น้อย เข้าใจมาก เข้าใจน้อย

2.5 เป็นพฤติกรรมเกิดขึ้นโดยมีเป้า (target) บุคคลจะเกิดความรู้สึกหรืออารมณ์ขึ้นมาลอย ๆ ไม่ได้จะต้องมีเป้าเสมอ เป้านี้อาจเป็นคนหรือสัตว์หรือสิ่งของหรือสถานะใด ๆ ก็ได้ เช่น บุคคลจะเกิดอารมณ์รัก เกิดความชัยน เกิดความขี้เกียจขึ้นมาลอย ๆ ไม่ได้จะต้องมีเป้า เช่น รักเพื่อน รักคู่รัก ชัยนทำงานบ้าน ชัยนเรียน ขี้เกียจดูหนังสือ และเมื่อเปลี่ยนเป้าแล้วความรู้สึกหรืออารมณ์นั้นอาจจะเปลี่ยนได้ ทั้งทิศทางหรือความเข้ม เช่น รักเพื่อนถ้าเปลี่ยนจากเพื่อนคนหนึ่งเป็นอีกคนหนึ่งอาจเปลี่ยนจากรักมากเป็นรักน้อย หรือแม้แต่จะเปลี่ยนจากรักเป็นเกลียดก็ได้

3. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คุณธรรมและ

จริยธรรม

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต อ่างถึงใน จิตจำนง รัตนสกุล, 2538, หน้า 45) กล่าวว่า คุณธรรม เป็นคุณสมบัติของจิตใจ คือ เป็นสภาพจิตที่ตั้งงามที่อยู่ใใจ ส่วน "จริยธรรม" แยกออกเป็น จริย + ธรรม ซึ่งคำว่า จริย หมายถึง ความประพฤติหรือ กิริยา ที่ควรประพฤติ ส่วนคำว่า ธรรม มีความหมายหลายประการ เช่น คุณความดี, หลักคำสอนของศาสนา, หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็น "จริยธรรม" จึงมีความหมายตามตัวอักษรว่า "หลักแห่งความประพฤติ" หรือ "แนวทางของการประพฤติ" จริยธรรมเป็นสิ่งที่ควรประพฤติ มีที่มาจากบทบัญญัติหรือคำสั่งสอนของศาสนา หรือใครก็ได้ที่เป็นผู้มีจริยธรรม และได้รับความเคารพนับถือมาแล้ว

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติ ศีลธรรมอันดี ตามธรรมเนียมยุโรป อาจเรียก จริยธรรมว่า Moralphilosophy (หลักจริยธรรม) จริยธรรม น. ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

ทีศนา แคมมณี (2546, หน้า 42) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า เป็นการแสดงออกทางการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนคุณธรรมภายในให้เห็นเป็นรูปธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 61) กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง ลักษณะนิสัยอันเป็นผลมาจากการฝึกอบรมด้วยหลักแห่งจริยธรรมที่มีลักษณะที่ค่อนข้างถาวรและสามารถแสดงออกให้ผู้อื่นสามารถสัมผัสได้ดี เช่น ความอ่อนโยน ความมีระเบียบ ความมีน้ำใจ ความเป็นคนใจกว้าง การตรงต่อเวลา การใฝ่หาความรู้ เป็นต้น

ภาณุภัทร ลิ้มจารุญ (2551, หน้า 59) กล่าวว่า จากความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้นเห็นได้ว่า คำว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จะเกี่ยวข้องกับ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมซึ่งเป็นคุณลักษณะด้านจิตพิสัย เป็นคุณลักษณะภายในของบุคคลเกี่ยวข้องกับสังคม อารมณ์ ความรู้สึกที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมตามที่สังคมต้องการ

จากความหมายของคุณธรรมและจริยธรรมดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า คุณธรรมและจริยธรรม หมายถึง คุณงามความดีที่อยู่ในจิตใจของบุคคล และพฤติกรรม

ที่บุคคลแสดงออกมาเป็นความประพฤติปฏิบัติที่ดั่งงาม ส่วนคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายสุดท้าย การปลูกฝังคุณธรรมจะเป็นขั้นแรก จริยธรรมเป็นการแสดงออกทางคุณธรรม เมื่อคนได้ประพฤติปฏิบัติจนติดเป็นนิสัยก็จะเป็นคนที่มีคุณลักษณะที่ดั่งงามหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั่นเอง

4. ความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

จากการศึกษาค้นคว้าความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์พอสรุปได้ดังนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กล่าวไว้ในมาตราที่ 23, 24 และ 26 เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องบูรณาการความรู้ต่าง ๆ โดยผสมผสานสาระความรู้ให้ได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดั่งงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชาและให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมในระดับและรูปแบบการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ มุ่งมั่นขยายโอกาสทางการศึกษาให้เยาวชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ครอบคลุม ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา นอกเหนือจากการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมและสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาผู้เรียนด้านการมีจิตสาธารณะ ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2548, หน้า 5)

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น สรุปว่า การจัดการศึกษาต้องพัฒนาความรู้ ควบคู่กับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมต้องการ อย่างสมดุล และเหมาะสมในระดับและรูปแบบการศึกษา

5. องค์ประกอบที่สำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2541, หน้า 78) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของคนไทยในอนาคตไว้ว่า คนไทยจะมีพัฒนาการสมวัย มีสุขภาพที่ดี มีสมรรถภาพทางกายสมบูรณ์ มีสุขนิสัยที่ดี เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์อันดี มีความเป็นประชาธิปไตย มีความรู้ และทักษะทางเทคนิค สามารถใช้เครื่องมือ และวิทยาศาสตร์

เทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว ที่สำคัญควรต้องมีความสามารถในการปรับตัวได้อย่าง
ผสมผสานในคุณลักษณะต่างขั้วมิติต่าง ๆ เพื่อหาจุดที่สมดุลระหว่างคุณลักษณะดังต่อไปนี้
เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทย และสังคมโลกในอนาคตคือ

1. การเป็นผู้นำที่ดี และการเป็นผู้ตามที่ดี
2. การรักธรรมชาติ ศิลปะ และการรักวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี
3. การมีชีวิต และรู้จักพอ และการมีชีวิตแข่งขันกันเพื่อประโยชน์สูงสุด
4. การร่วมมือกันและการแข่งขันกัน
5. ค่านิยมความเสมอภาค และค่านิยมเก็งกำไร มุ่งประโยชน์ตน
6. การเห็นคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเห็นคุณค่าวิทยาการ

สมัยใหม่

7. การอยากเรียนเพื่อรู้ และการอยากเรียนเพื่อปริญญา เพื่ออาชีพ
8. การเรียนรู้ลึกซึ้ง และการเรียนรู้กว้างขวางหลายสาขา รู้รอบ
9. การหวงแหนวัฒนธรรมไทย และการรับวัฒนธรรมต่างชาติ
10. ความสามารถในการทำงานเป็นทีม และความเป็นปัจเจกชน

กรมวิชาการ (2544, หน้า 3) ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ

นักเรียนไว้ 10 ประการ คือ

1. รักและเห็นคุณค่าในตนเอง
2. มีวินัย
3. ประหยัด
4. ซื่อสัตย์สุจริต
5. พึ่งตนเอง อุตสาหะ รักการทำงาน
6. อดทน อดกลั่น
7. กตัญญูกตเวที
8. กระตือรือร้น ใฝ่รู้ มีความคิดสร้างสรรค์
9. เสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนรวม
10. มีความเป็นประชาธิปไตย

กรมวิชาการ (2545, หน้า 5) ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ควร

พัฒนาให้เกิดขึ้นกับเยาวชนไทย จำนวน 3 ด้าน คือ

1. ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ การรู้จักและเข้าใจตนเองและผู้อื่น ความตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียรและใฝ่รู้ ความรับผิดชอบ ความประหยัด ความอดทน ความสามัคคี การทำงานเป็นกลุ่ม การมีสัมมาคารวะ ความสามารถในการวิเคราะห์ ไม่พัวพันสิ่งมอมเมาและสิ่งเสพติดให้โทษ

2. ด้านความสามารถในการทำงานอย่างมีคุณภาพ ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม ลักษณะพื้นฐานของการมีทักษะการทำงาน

3. ด้านคุณค่าที่ให้ต่อสังคม ได้แก่ ความตื่นตัวต่อปัญหา ความกล้าหาญ จริยธรรมที่จะจรรโลงความถูกต้องในสังคม และอุดมการณ์ปณิธานในการทำประโยชน์เพื่อสร้างสรรค์

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2545, หน้า 6) ได้มีการกำหนดคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และพฤติกรรมบ่งชี้ไว้ 15 ประการคือ

1. มนุษยสัมพันธ์
2. ความมีวินัย
3. ความรับผิดชอบ
4. ความซื่อสัตย์สุจริต
5. ความเชื่อมั่นในตนเอง
6. การประหยัด
7. ความสนใจใฝ่เรียนรู้
8. ความรักสามัคคี
9. การละเว้นสิ่งเสพติดและการพนัน
10. กตัญญูกตเวทิต
11. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
12. การพึ่งตนเอง
13. ความอดกลั้น
14. ความปลอดภัย
15. ความมีมารยาทไทย

กรมวิชาการ (2546, หน้า 49) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของคนไทยที่ประเทศชาติต้องการและมีความจำเป็นต้องปลูกฝังให้ถึงพร้อมในสถานการณ์ปัจจุบัน

10 ประการ คือ

1. มีระเบียบวินัย
2. มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความยุติธรรม
3. ชยัน ประหยัด และยึดมั่นในสัมมาชีพ
4. สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ
5. รู้จักคิดริเริ่มวิจารณ์ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
6. กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รัก และเทิดทูนชาติ

ศาสนา พระมหากษัตริย์

7. มีพละนาถมัสมบุรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ
8. รู้จักพึ่งตนเองและมีอุดมคติ
9. มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากร

ของชาติ

10. มีความเสียสละ เมตตาอารี กตัญญูกตเวที กล้าหาญและสามัคคีกัน
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา (2550, หน้า 14) ได้เสนอคุณลักษณะที่เป็น
คุณธรรม ไว้ดังนี้

1. ความรู้รอบ (Prudence) ความรู้รอบ หมายถึง การแลเห็น หรือ
การหยั่งรู้ได้งานชัดเจนว่าอะไรควรประพฤติ อะไรไม่ควรประพฤติ การแสวงหาความรู้
มีส่วนช่วยให้เกิดความรู้รอบความรู้รอบอันลึกซึ้งซึ่งส่วนมากเกิดจากการคิดคำนึงและ
ประสบการณ์

2. ความเข้มแข็ง (Fortitude, Courage) ความเข้มแข็งทางกายภาพ ได้แก่
กล้าเสี่ยงความยากลำบาก อันตราย และความตาย เพื่ออุดมการณ์ ความเข้มแข็งทาง
จิตใจ ได้แก่ กล้าเสี่ยงการถูกเข้าใจผิด กล้าเผชิญการใส่ร้ายและการเยาะเย้ยโดยมั่นใจว่า
ตนทำดี

3. ความพอเพียง (Sufficiency, Temperance) หมายถึง
ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

4. ความยุติธรรม (Justice) ได้แก่ การให้แก่ทุกคนและแต่ละคนตาม
ความเหมาะสม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550, หน้า 7) ได้เสนอคุณลักษณะ
ที่พึงประสงค์ ไว้ดังนี้

1. ความรอบคอบ
2. ความกล้าหาญ
3. ความพอเพียง
4. ความยุติธรรม

ไพฑูรย์ สินลาร์ตันและคณะ (2550, หน้า 53) ได้เสนอคุณลักษณะ
ที่พึงประสงค์สำหรับนักเรียนในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ต้องประกอบด้วย 4ร. ดังนี้

1. รู้ทันรู้นำโลก (Smart Consumer)

1.1 ทักษะในการแสวงหา คัดสรร สร้างความรู้ เจตคติที่ดีต่อ
การเรียนรู้ การแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ การแยกแยะการรับรู้ได้อย่าง
ละเอียดรอบคอบ มีความใจกว้างยอมรับและเรียนรู้สิ่งใหม่ คัดสรรการเรียนรู้อย่างมี
วิจารณญาณ

1.2 ทักษะการใช้และการจัดการความรู้ การนำสิ่งที่เรียนรู้มา
ประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมโดยใช้ไหวพริบ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง
พิจารณาและประมวลความรู้อย่างรอบคอบ

1.3 ทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความสามารถ
ในการสังเกต ตั้งคำถามเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว และสามารถตั้งสมมุติฐาน
อันนำไปสู่การค้นหาวรรณหลักฐานหรือข้อมูล สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม
รู้จักใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลาย

1.4 ทักษะในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา มีความสามารถ
ในการจำแนกแยกแยะ ความคิดและความรู้สึก ใช้เหตุผลในการประเมินและตัดสินปัญหา
มีความสามารถในการปฏิบัติตนได้ถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะ

1.5 ทักษะทางภาษาและการสื่อสาร มีความสามารถในการใช้ภาษา
และมีทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียนที่คล่องแคล่ว มีประสิทธิภาพทั้งภาษาแม่และ
ภาษาต่างประเทศ และการเป็นบุคคลที่มีมารยาทที่ดีในการเป็นผู้ฟังและผู้พูด

2. เรียนรู้ชำนาญ เชี่ยวชาญปฏิบัติ (Breakthrough Thinker)

2.1 การคิดใหม่ การคิดสร้างสรรค์ การคิดแจ่มแจ้งตลอด คิดนอก
กรอบ มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ในแง่มุมใหม่ ๆ มีการนำความรู้เดิมปรับเข้ากับความรู้ใหม่

2.2 จิตมุ่งคุณภาพ และความเป็นเลิศ เป็นผู้มีความพากเพียร ตั้งใจและมุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ การแก้ไขปัญหา และอุปสรรค เพื่อรักษาคุณภาพของงานอย่างสม่ำเสมอ

3. รวมพลังสร้างสรรค์สังคม (Social Concern)

3.1 การทำงานแบบร่วมมือเป็นทีมและสร้างเครือข่ายมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีอัธยาศัยไมตรี คิดถึงใจเขาใจเรา มีการประนีประนอมความคิด ยืดหยุ่นและอดทน เพื่อให้งานสำเร็จและดำรงความสัมพันธ์ที่ดี

3.2 การบริหารจัดการ ความสามารถในการจัดระบบและวางแผนการทำงานให้บรรลุผลดีเยี่ยม การจัดการกับอารมณ์ ความโกรธ และการลดความขัดแย้งระหว่างบุคคล

3.3 การแข่งขัน อดทน สู้อภัย เรียนรู้ถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ทำงานด้วยความหนักเอาเบาสู้ และมีเจตคติที่ดีต่องานที่ทำ

3.4 การเห็นแก่ส่วนรวม เป็นบุคคลมีจิตสาธารณะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ การร่วมแรงร่วมใจที่จะยอมเสียสละประโยชน์เล็กน้อยส่วนบุคคลเป็นผู้มีใจเปิดกว้างรับความถูกต้อง ผิดถูก มีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย วินัย สติ กตัญญู เมตตา อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด ขยัน และไม่เห็นแก่ตัว เป็นผู้ที่รัก เคารพและศรัทธาของสมาชิกในกลุ่ม

4. รักวัฒนธรรมไทย ใฝ่สันติ (Thai Pride)

4.1 รักความเป็นไทย ยึดมั่นในสันติธรรม ภาควุฒิใจ เห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ไทย รู้จักใช้และเข้าถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างชาญฉลาดและเห็นคุณค่า โดยเฉพาะ ท้องถิ่นของตนเอง สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง สร้างผลผลิตที่มีคุณค่า และคงความเป็นไทยไว้อย่างสมบูรณ์

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551, หน้า 7) กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์สำหรับนักเรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไว้ 8 ประการ ได้แก่

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ ดำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่นในศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ผู้ที่รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออก

ถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ มีความสามัคคีปรองดอง ภูมิใจ เชิดชูความเป็นชาติไทย ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือและแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้ คือ 1) เป็นพลเมืองดีของชาติ 2) ถำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย 3) ศรัทธายึดมั่น และปฏิบัติตนตามหลักศาสนา และ 4) เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

2. ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้องประพฤติ ตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต คือ ผู้ที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริงทั้งทางกาย วาจา ใจและยึดหลักความจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้ คือ 1) ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองทั้งทางกาย วาจา ใจ และ 2) ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ

3. มีวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม ผู้ที่มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคมเป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้ คือ 1) ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม

4. ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์สรุปเป็นองค์ความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้ คือ 1) ตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ และ 2) แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

5. อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขผู้ที่อยู่อย่างพอเพียง คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบระมัดระวังอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยงและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้ คือ 1) ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผลรอบคอบ มีคุณธรรม และ 2) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

6. มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ และรับผิดชอบในการทำหน้าที่การงาน ด้วยความเพียรพยายาม อุตุน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายผู้ที่มุ่งมั่นในการทำงาน คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วง ตามเป้าหมายที่กำหนดด้วยความรับผิดชอบ และมีความภาคภูมิใจในผลงาน โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้ คือ 1) ตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่การงาน และ 2) ทำงานด้วยความเพียรพยายามและอุตุนเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

7. รักความเป็นไทย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าร่วมอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมผู้ที่รักความเป็นไทย คือ ผู้ที่มีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ชื่นชม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบทอด เผยแพร่ภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย มีความกตัญญูกตเวที ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารอย่างถูกต้องเหมาะสม โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้ คือ 1) ภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมไทย และมีความกตัญญูกตเวที 2) เห็นคุณค่าและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และ 3) อนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาไทย

8. มีจิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทนผู้ที่มิจิตสาธารณะ คือ ผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยร่างกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดในชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้ คือ 1) ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและพึงพอใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน และ 2) เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม

Thomas Lickona (1992 อ้างถึงใน สุรดา ไชยสงคราม, 2555, หน้า 37)

ได้เสนอค่านิยมที่ควรส่งเสริมให้กับนักเรียน ได้แก่

1. ความเคารพนับถือ (Respect)
2. ความรับผิดชอบ (Responsibility) โดยเขาได้กล่าวว่า ค่านิยมดังกล่าวเป็นแกนหลักของค่านิยมสากลทั่วไป เพราะความเคารพนับถือ และความรับผิดชอบจะช่วยให้สังคมเป็นสังคมที่ดีมีคุณค่า และมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้เกิดกับนักเรียนเพื่อ
  - 2.1 พัฒนาการความสมบูรณ์ของตนเอง (Healthy personal development)
  - 2.2 การมีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน (Caring interpersonal relationships)
  - 2.3 ความมีมนุษยธรรมและสันติสุขโลก (A humane and democratic society)
  - 2.4 ความยุติธรรมและสันติภาพบนโลก (A just and peaceful world)
 ดังนั้นสิ่งที่ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้แก่ความเคารพนับถือ และความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ความเคารพนับถือ (Respect)
  - 1.1 ความหมายของความเคารพนับถือ หมายถึง การเอาใจใส่และให้คุณค่าต่อคน และสิ่งต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) ความเคารพนับถือต่อตนเอง 2) ความเคารพนับถือต่อผู้อื่น และ 3) ความเคารพนับถือต่อสิ่งแวดล้อม
    - 1.2 ความสำคัญของความเคารพนับถือ
      - 1) ความเคารพนับถือต่อตนเอง มีความสำคัญที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดกับทุกคน เพราะการเคารพนับถือตนเองจะทำให้เห็นคุณค่าในตนเอง ไม่นำตัวเองเข้าไปพัวพันกับสิ่งที่จะทำให้ทำลายตนเอง เช่น การเสพสารเสพติด การเสพยา เป็นต้น
      - 2) ความเคารพนับถือต่อผู้อื่น มีความสำคัญที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นเพราะจะทำให้สังคมมนุษย์อยู่ดีมีสุข เช่น การเคารพในสิทธิ์ของผู้อื่นว่า คนอื่นก็มีสิทธิเท่าเทียมกับเรา เราไม่ควรไปละเมิดสิทธิ์ของผู้อื่น ซึ่งสิ่งนี้คือ หัวใจหลักของระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ (The heart of Golden Rule) การเคารพต่อกฎหมาย ข้อกำหนดของโรงเรียน สังคม และของประเทศจะทำให้เกิดความสงบสุขในสังคม จะทำให้สังคมเป็นสังคมอยู่ดีมีสุข
      - 3) ความเคารพนับถือต่อสิ่งแวดล้อม เป็นการให้ความสำคัญต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อมรอบตัวทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีขนาดเล็ก

หรือขนาดใหญ่เพราะทุกสิ่งในโลกย่อมส่งผลกระทบต่อถึงกันและกัน และทุกสรรพสิ่งต่างต้อง
เกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน

2. ความรับผิดชอบ (Responsibility) เป็นเรื่องต่อจากความเคารพ
นับถือ (Respect) เพราะหากเราเคารพต่อผู้อื่น เราก็จะให้คุณค่าคนหรือต่อสิ่งเหล่านั้น และ
เมื่อเห็นคุณค่า เราก็จะมีความรับผิดชอบต่อคนหรือสิ่งเหล่านั้นด้วยความยุติธรรม
ความรับผิดชอบนั้นหมายถึง ความสามารถในการตอบสนอง การเอาใจใส่ต่อผู้อื่น
การตอบสนองความต้องการของผู้อื่น หากเปรียบเทียบระหว่างความเคารพนับถือ
(Respect) กับความรับผิดชอบ (Responsibility) ความเคารพนับถือ เป็นเรื่องของการไม่ควร
กระทำในขณะที่ความรับผิดชอบเป็นเรื่องที่ต้องกระทำ เช่น หากเป็นความเคารพนับถือ
จะพูดว่า “อย่าทำร้ายเขา” แต่ความรับผิดชอบจะพูดว่า “เราจะช่วยเขาอย่างไรดี” เป็นต้น

จากองค์ประกอบที่สำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังกล่าวข้างต้น
สรุปได้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ประกอบไปด้วย รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต
มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ ความรู้รอบ รู้ทันรู้นำโลก อยู่อย่างพอเพียง ความประหยัด มุ่งมั่นในการ
ทำงาน เรียนรู้ชำนาญ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ รวมพลังสร้างสรรค์สังคม
ความสามัคคี ความเข้มแข็ง อดทน กล้าหาญ ความยุติธรรม ความเสมอภาค
ความรอบคอบ การเป็นผู้นำที่ดี และการเป็นผู้ตามที่ดี การรักธรรมชาติ ศิลปะ และการรัก
วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ความกตัญญู ความเป็นประชาธิปไตย และมีวินัย
ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์

หน่วยงาน และนักวิชาการ	Thomas Lickona (1992)	สมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ (2541)	กรมวิชาการ (2544)	กรมวิชาการ (2545)	สนง. คณะกรรมการอำนวยการ (2545)	กรมวิชาการ (2546)	สนง. เลขาธิการสภาการศึกษา (2550)	สนง. เลขาธิการคุรุสภา (2550)	ไพฑูริย์ สิ้นสรัตน์และคณะ (2550)	สำนักวิชาการ (2551)	ความถี่	ร้อยละ	รายการที่คัดสรร
1.-รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์										√	1	10	
2.-ซื่อสัตย์สุจริต			√	√	√	√				√	5	50	
3.-มีวินัย			√	√	√	√				√	5	50	

ตาราง 1 (ต่อ)

หน่วยงาน และนักวิชาการ	Thomas Lickona (1992)	สมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ (2541)	กรมวิชาการ (2544)	กรมวิชาการ (2545)	สนง. คณะกรรมการการศึกษา (2545)	กรมวิชาการ (2546)	สนง. เลขาธิการสภาการศึกษา (2550)	สนง. เลขาธิการคุรุสภา (2550)	ไพฑูริย์ สินลารัตน์และคณะ (2550)	สำนักวิชาการ (2551)	ความถี่	ร้อยละ	รายการที่คัดสรร
1.-รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์										√	1	10	
2.-ซื่อสัตย์สุจริต			√	√	√	√				√	5	50	
3.-มีวินัย			√	√	√	√				√	5	50	
4.-ใฝ่เรียนรู้		√	√	√	√					√			
-ความรู้รอบ								√			7	70	
-รู้ทันรู้ทันโลก									√				
5.-อยู่อย่างพอเพียง										√	8	80	√
-ความพอเพียง		√						√	√				
-ประหยัด			√	√	√	√							
6.-มุ่งมั่นในการทำงาน			√							√	4	40	
-เรียนรู้ชำนาญ		√							√				
7.-รักความเป็นไทย		√							√	√	4	40	
-ความมีมารยาทไทย					√								
8.-มีจิตสาธารณะ			√							√			
-รวมพลังสร้างสรรค์สังคม									√		6	60	
-การร่วมมือกัน		√		√									
-สามัคคี					√								
9.-ความเข้มแข็ง			√					√	√				
-ความอดทน				√	√						6	60	
-กล้าหาญ				√									
10.-ความยุติธรรม						√	√	√					
-ค่านิยมความเสมอภาค		√									4	40	
11.-รอบคอบ							√						
-ปลอดภัย					√						2	20	

ตาราง 1 (ต่อ)

หน่วยงาน และนักวิชาการ	Thomas Lickona (1992)	ดมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ	กรมวิชาการ (2544)	กรมวิชาการ (2545)	สทง. คณะกรรมการอรรถาธิบาย	กรมวิชาการ (2546)	สทง. เลขาธิการสภาการศึกษา	สทง. เลขาธิการคุรุสภา (2550)	ไพฑูริย์ ลินลาวัจน์และคณะ	สำนักวิชาการ (2551)	ความถี่	ร้อยละ	รายการที่ตัดสรร
12.-การเป็นผู้นำที่ดี และการเป็นผู้ตามที่ดี		√									1	10	
13.-การรักธรรมชาติ ศิลปะ และการรัก วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี		√									1	10	
14.-กตัญญู			√		√	√					3	30	
15.-มีความเป็น ประชาธิปไตย						√					1	10	
16. ความเคารพ	√										1	10	
17. ความรับผิดชอบ	√										1	10	
18. มนุษยสัมพันธ์					√						1	10	
19. ความเชื่อมั่นในตนเอง					√						1	10	
20. การละเว้นสิ่งเสพติด และการพนัน					√						1	10	
21. ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์					√						1	10	
21. การพึ่งตนเอง					√						1	10	

จากตาราง 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ จำนวน 21 ด้าน เรียงลำดับจากความถี่มากไปน้อย ได้ดังนี้ (1) อยู่อย่างพอเพียง ร้อยละ 80 (2) ใฝ่เรียนรู้ ร้อยละ 70 (3) มีจิตสาธารณะ ร้อยละ 60 (4) ความอดทน ร้อยละ 60 (5) ซื่อสัตย์สุจริต ร้อยละ 50 (6) มีวินัย ร้อยละ 50 (7) มุ่งมั่นในการทำงาน ร้อยละ 40 (8) รักความเป็นไทย ร้อยละ 40 (9) ความยุติธรรม ร้อยละ 40 (10) ความกตัญญู ร้อยละ 30 (11) ความรอบคอบ ร้อยละ 20 (12) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ร้อยละ 10 (13) การเป็นผู้นำที่ดี และการเป็นผู้ตามที่ดี ร้อยละ 10 (14) การรักธรรมชาติ

ศิลปะและการรักวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ร้อยละ 10 (15) ความเป็นประชาธิปไตย ร้อยละ 10 (16) ความเคารพ ร้อยละ 10 (17) ความรับผิดชอบ ร้อยละ 10 (18) มนุษยสัมพันธ์ ร้อยละ 10 (19) ความเชื่อมั่นในตนเอง ร้อยละ 10 (20) การละเว้นสิ่งเสพติดและการพนัน ร้อยละ 10 และ (21) การพึ่งตนเอง ร้อยละ 10 โดยองค์ประกอบของคุณลักษณะ อันพึงประสงค์แต่ละด้านล้วนมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้น กับนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ที่นักวิชาการให้ความสำคัญว่าเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านแรก ๆ ที่ควรให้เกิดขึ้นกับนักเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนดำเนินชีวิตอย่างประมาทตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของ ทรัพยากรต่าง ๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยง และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะ เกิดขึ้นในอนาคต

จากผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังกล่าว โดยพิจารณาจากความถี่สูงสุด 1 ด้าน จะได้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง มีความถี่ ร้อยละ 80 สอดคล้องกับการแก้ปัญหาความเสี่ยงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคมในปัจจุบัน นักเรียนอยู่ในสภาพครอบครัวแตกแยกมากขึ้นทำให้ความเป็นอยู่แออัด ต้องเป็นภาระของผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดา-มารดา ในการหารายได้ให้มากขึ้น เพื่อดูแลนักเรียน ปัญหาค่านิยมการบริโภค บริโภคสินค้าและบริการตามสื่อซึ่งมีราคาแพง เกินกว่ากำลังของตนเอง และนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมา ทั้งปัญหายาเสพติด ปัญหาการเสพสิ่งของลามก และปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (รายงานการสำรวจสภาพปัญหาของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม, 2559, หน้า 5) ดังนั้นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง จึงมีความเหมาะสมและจำเป็นที่จะนำไปยกระดับโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรม เพื่อให้เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นอันดับแรก

6. ทฤษฎีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์และแนวคิดต่าง ๆ มีลักษณะที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

6.1 ทฤษฎีการกระจ่างค่านิยม (The theory of Values Clarification)

(Rath, Harmin and Simon, 1966, หน้า 28 อ้างถึงใน สุรดา ไชยสงคราม, 2555, หน้า 40) ผู้เสนอทฤษฎีนี้คือ แรธ, ฮาร์มิน และไซมอน โดยใช้แนวคิดของทฤษฎีสัมพันธนิยม

(Relativism) ที่มีหลักการว่า ความถูกต้องดีงามมิได้ขึ้นอยู่กับหลักการที่แน่นอน แต่จะแปรผันตามบุคคล และสถานการณ์ต่าง ๆ ในหลักการของทฤษฎีการกระจำงค่านิยมจะไม่กำหนดจริยธรรมที่จะปลูกฝังมีการยอมรับการตัดสินความรู้สึกและค่านิยมที่เลือกแล้วของผู้เรียนอย่างไม่มีเงื่อนไขโดยครูมีหน้าที่ในการปลูกฝังค่านิยม คือ การชี้แนะหรือการจัดการให้มีการชี้แนะ โดยการตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนเกิดการขบคิดขึ้นมาว่า ความเชื่อ ทัศนคติ พฤติกรรม และความรู้สึกของคนที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ๆ นั้นเป็นไปตามเกณฑ์ 7 ประการของกระบวนการของค่านิยมหรือไม่ ดังกล่าวคือ 1) เกิดจากการเลือกอย่างอิสระของตนหรือเปล่า 2) ได้พิจารณาทางเลือกอื่น ๆ หรือเปล่า 3) ได้พิจารณาผลของทางเลือกต่าง ๆ หรือเปล่า 4) มีความภูมิใจหรือยินดีในสิ่งที่ตนเลือกหรือเปล่า 5) จะยืนยันการตัดสินใจของตนอย่างเปิดเผยหรือไม่ 6) จะทำตามที่ตนตัดสินเลือกหรือไม่ และ 7) จะกระทำซ้ำหรือไม่

6.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning Theory) (Albert Bandura, 1986 อ้างถึงใน สุรดา ไชยสงคราม, 2555, หน้า 41) ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีนี้อธิบายการเกิดของ จริยธรรมว่าเป็นกระบวนการสังคมประกิต (Social learning Theory) โดยการซึมซับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จากสังคมที่เติบโตมา ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ได้แก่ ทฤษฎีของแบนดูรา (Bandura) นักจิตวิทยาชาวแคนาดา ตามทฤษฎีของแบนดูรา การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนหนึ่งจะเกิดจากการสังเกตตัวแบบ ซึ่งมี 3 ประเภท คือ ตัวแบบจริง ได้แก่ ตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมจริงให้เห็น ตัวแบบสัญลักษณ์ ได้แก่ ตัวแบบในโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือรูปภาพต่าง ๆ และตัวแบบประเภทสุดท้าย คือ คำบอกเล่า หรือการบันทึก ซึ่งจะปรากฏในรูปของคำพูดหรือข้อเขียนต่าง ๆ ผลพวงจากประสบการณ์ตรงและการสังเกตตัวแบบทั้ง 3 ประเภทดังกล่าว จะทำให้เกิดการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลซึ่งเกิดจากพฤติกรรมทำให้สามารถคาดหวังได้ถึงวิธีที่จะนำผลที่พึงปรารถนามาสู่คน และในขณะที่เดียวกันก็มองเห็นวิธีการ ที่จะหลีกเลี่ยงผลที่เลวร้ายต่าง ๆ การคิดในเชิงประเมินเช่นนี้ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่จะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมต่าง ๆ และนำไปสู่การตั้งมาตรฐานการประพฤติสำหรับตัวเอง ตลอดจนการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามมาตรฐานนั้น

6.3 ทฤษฎีตามแนวจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) (Sigmund Freud, 1930 อ้างถึงใน สุรดา ไชยสงคราม, 2555, หน้า 41) นักจิตวิทยากลุ่มนี้เชื่อว่า จริยธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับมโนธรรม จริยธรรมเกิดจากกระบวนการภายในของ

วัฒนธรรมหรือบรรทัดฐานของพ่อแม่ผู้เลี้ยงดู นักทฤษฎี คือ ฟรอยด์ (Freud) เชื่อว่า จริยธรรมของคนนั้นอยู่ในส่วนตนที่เรียกว่า ตนในคุณธรรม (Superego) ซึ่งเป็นตนที่ได้รับการขัดเกลาจากสังคม โดยฟรอยด์แบ่ง “ตน” ของมนุษย์ออกเป็น 3 ระดับ คือ

- 1) Id (Primitive Self) ได้แก่ ตนที่อยู่ในจิตใต้สำนึกของมนุษย์เป็นตนที่มนุษย์มีมาพร้อมกำเนิด และเป็นตนที่เป็นแหล่งกำเนิดของแรงขับพื้นฐานทั้งหมด
- 2) Ego (Present Self) ได้แก่ ตนจิตใต้สำนึก และจิตในสำนึกบางส่วนที่เราอาจรับรู้หรือได้รับรู้บางส่วนในขณะปัจจุบัน
- 3) Superego (Self with Ethics) ได้แก่ ตนในจิตสำนึกเป็นส่วนมาก อาจมีจิตใต้สำนึกแฝงอยู่บ้าง เป็นตนที่ได้รับการขัดเกลาจากกฎเกณฑ์ของสังคมแล้วในทัศนะของฟรอยด์ ตนในคุณธรรม (Superego) นั้น สร้างมาจากพัฒนาการของมนุษย์ในการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ในสภาพการณ์และบุคคลแวดล้อมในสังคมที่เขาเป็นสมาชิก ซึ่งตนในคุณธรรมนั้นอาจสร้างจากการพยายามเลียนแบบพฤติกรรมของพ่อแม่หรือบุคคลใกล้เคียงที่ยึดเป็นแบบอย่างด้วยกระบวนการถือตนตามอย่าง (Identification) กระบวนการที่เป็นการแสดงออกถึงความผูกพันทางอารมณ์กับบุคคลอื่นที่เด็กมีขึ้นเป็นครั้งแรก ผลของการถือตนตามอย่างผู้อื่น ทำให้เด็กรับเอาบุคลิกลักษณะ ค่านิยม รวมทั้งมาตรฐานทางจริยธรรมในสังคมจากผู้ที่ได้เลียนแบบไว้ เมื่อบุคคลได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแล้ว เขาย่อมจะเกิดความขัดแย้งในใจ ถ้าความต้องการส่วนตัวไม่เหมาะสมกับกาลเทศะของสังคมที่ตนยอมรับ พัฒนาการทางจริยธรรมจะบรรลุจุดสูงสุดเมื่อเขาเกิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ลักษณะที่สำคัญของทฤษฎีอีกประการหนึ่ง คือ การเปลี่ยนแปลงจริยธรรมในวัยผู้ใหญ่อันเนื่องมาจากการผันแปรของสังคมและสถานการณ์ ในชีวิตจะมีผลกระทบได้รุนแรงน้อยกว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวัยทารกและวัยเด็กเล็ก

6.4 ทฤษฎีของโคลเบอร์ก (Kolberg, 1964 p. 383 อ้างถึงใน อัจฉรา สาครจันทร์, 2554, หน้า 18) โคลเบอร์กวิเคราะห์หลักจริยธรรมว่าเป็นลำดับหรือระบบของแนวทางสำหรับเผชิญ การเลือกที่จะปฏิบัติในสิ่งที่มีให้เลือกอย่างหลากหลายวิธี ลำดับขั้นของพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral Development) ของโคลเบอร์กมี 3 ระดับ 6 ขั้น ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนเกณฑ์ (Preconventional Level) ระดับนี้บุคคลจะเลือกตัดสินใจกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้อื่นมักพบในเด็กอายุ 2-10 ปี ในระดับนี้แบ่งเป็น 2 ขั้น

ขั้นที่ 1 การเชื่อฟังและการลงโทษ อยู่ในช่วงอายุ 2-7 ปี มักถือเอา
 อดตาของตัวเองเป็นใหญ่

ขั้นที่ 2 การแสวงหารางวัลและการแลกเปลี่ยน อยู่ในช่วงอายุ
 7-10 ปี เด็กจะเลือกกระทำในสิ่งที่จะนำความพอใจมาให้ตน

ระดับที่ 2 ระดับตามเกณฑ์ (Conventional Level) ระดับนี้บุคคลจะ
 ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ของสังคม ระเบียบ ประเพณี กฎหมาย ศาสนา มีการเลียนแบบและ
 ทำตามเพื่อให้ผู้อื่นเห็นชอบ ต่อมาจึงคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ของตนในสังคม มักพบในช่วง
 อายุ 10-16 ปี ในระดับนี้แบ่งเป็น 2 ชั้น

ขั้นที่ 3 การทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ อยู่ในช่วงอายุ 10-13 ปี ขั้นนี้
 มักคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่นโดยเฉพาะเพื่อน

ขั้นที่ 4 การทำตามกฎหมายเกณฑ์ของสังคม อยู่ในช่วงอายุ 13-16 ปี
 ขั้นนี้จะมีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคม มีหน้าที่ทำตาม
 กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม

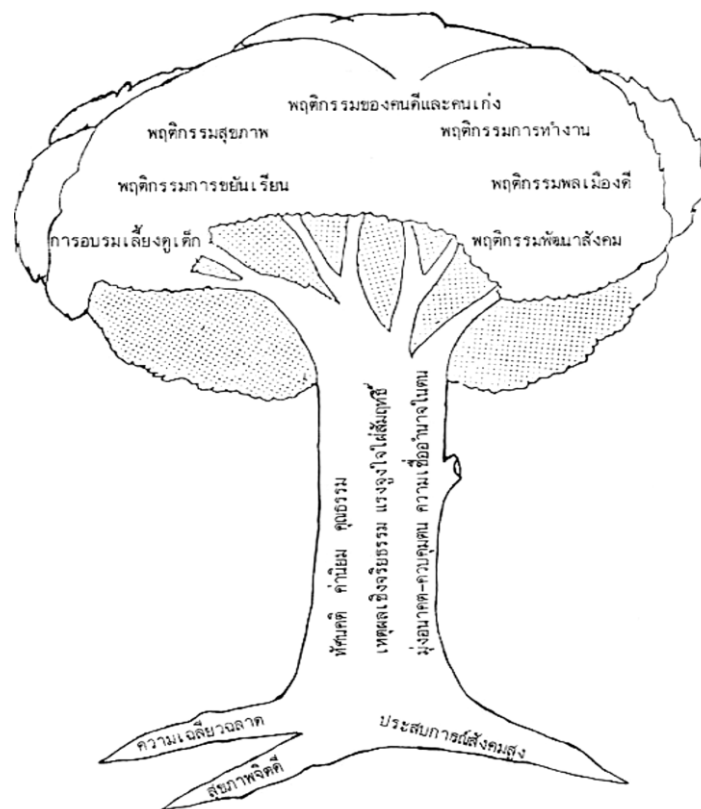
ระดับที่ 3 ระดับเหนือเกณฑ์ (Post Conventional Autonomous or
 Principle Level) เป็นระดับที่มีจริยธรรมขั้นสูงสุด มีการตัดสินใจขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยการ
 นำมาคิดไตร่ตรองแล้วตัดสินใจไปตามแต่จะเห็นสิ่งใดสำคัญกว่ากัน พบในช่วงอายุ 16 ปี
 ขึ้นไป ระดับนี้แบ่งเป็น 2 ชั้น

ขั้นที่ 5 ให้ความสำคัญของคนหมู่มาก อยู่ในช่วงอายุ 16-25 ปี
 ขั้นนี้ จะยึดถือความถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ทำตนขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่น
 สามารถควบคุมบังคับจิตใจของตนเองได้

ขั้นที่ 6 การยึดคุณธรรมสากล อยู่ในช่วงอายุ 25 ปีขึ้นไป เป็นชั้น
 สูงสุดมีความรู้สึกสากลนอกเหนือจากกฎหมายในสังคมของตน มีความยึดหยุ่นทาง
 จริยธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายอันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่

6.5 ทฤษฎีตันไม้จริยธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2538, หน้า 7) เป็น
 แนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับจริยธรรมสู่การปฏิบัติที่เป็นจริงได้ มีรากฐานมาจากผลการวิจัย
 และประสบการณ์ในทางจิตวิทยาและปัญหาพื้นฐานของการวิเคราะห์พฤติกรรมเชิง
 จริยธรรม โดยมีวิชาการทางจิตวิทยามีหลักฐานยืนยันว่า ความรู้และทัศนคตินั้นไม่เพียง
 พอที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้ ยังต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของจิตใจอื่น ๆ อีก
 หลายประการ และพบว่า คุณธรรม ค่านิยม และความสามารถควบคุมตนรอบด้านจึงจะ

นำไปสู่การทำดีละเว้นความชั่ว แต่ก่อนที่จะพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ความเชื่อในผลแห่งการกระทำของตน และความสามารถควบคุมตนนั้น บุคคลจะต้องมีพื้นฐานทางจิตใจอย่างน้อย 3 ประการ คือ สติปัญญาดี สุขภาพจิตดี และมีประสบการณ์สังคมกว้างขวาง ขั้นตอนของการนำไปสู่การทำดี ละเว้นความชั่ว อันจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสุขและความทุกข์ของสังคมนั้น ดวงเดือน พันธมนาวินได้สร้างเป็นแผนภาพของต้นไม้จริยธรรมขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นความชัดเจนของขั้นตอนและจังหวะก้าวของการได้มาซึ่งพฤติกรรมการทำดีละเว้นความชั่วของบุคคล ด้วยต้นไม้จริยธรรมนี้จะช่วยในการตรวจสอบองค์ประกอบที่ขาดไปอันอาจทำให้การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมไม่ได้ผลหรือได้ผลต่ำกว่าเป้าหมาย นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นขั้นตอนของการปลูกฝังว่าควรทำสิ่งใดก่อนหลังตามลำดับ ดังภาพต้นไม้ในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม แสดงลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจที่จะนำไปสู่พฤติกรรมทางจริยธรรม
ที่มา : ดวงเดือน พันธมนาวิน (2538, หน้า 7)

6.6 ทฤษฎีตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ปรัชญาแนวคิดเรื่อง

“Contemplative Education” เริ่มต้นขึ้นในสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1974 ที่มหาวิทยาลัยนาโรปะ มลรัฐโคโลราโด ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดย เซอเกียม ตรุงปะ แต่เริ่มเป็นที่รู้จักแพร่หลายไม่นานนักโดยมีอิทธิพลต่อเครือข่ายการศึกษาหลายแห่ง เช่น วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยรวม 5 แห่ง ได้แก่ 1) วิทยาลัยแอมเฮิร์สท์ (Amherst College) 2) วิทยาลัยแฮมเชียร์ (Hampshire College) 3) เมาท์ โฮลียอค (Mount Holyoke) 4) วิทยาลัย สมิธ (Smith College) และ 5) มหาวิทยาลัย แมสซาชูเซตส์ แอมเฮิร์สท์ (University of Massachusetts, Amherst) (อัคพงศ์สุขมาตย์, 2553, หน้า 24)

แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษานั้นประเวศ วะสี (2549, หน้า 23) ได้กล่าวไว้ว่าจิตตปัญญาศึกษา เป็นการเรียนรู้ภายใน การศึกษาด้านในเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง กระบวนการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษามี ดังนี้

1. การเข้าถึงโลกและชีวิต เรามองโลก มองธรรมชาติอย่างไร หากเราเข้าถึง ความจริงจะพบความงามในนั้นเสมอ เมื่อเราเข้าถึงความเป็นธรรมชาติก็จะเข้าถึงความเป็นอิสระ
2. กิจกรรมต่าง ๆ เช่นกิจกรรมที่เกี่ยวกับชุมชน ดนตรี ศิลปะ กิจกรรมอาสาสมัคร สุนทรียสนทนาเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาตนเองพัฒนาจิตใจ
3. การปลีกวิเวกไปอยู่ในธรรมชาติ สัมผัสธรรมชาติ ได้รู้จักตนเอง เมื่อจิตสงบความเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ จะเกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ขึ้น
4. การทำสมาธิ

ธนา นิลชัยโกวิทย์ (2551, หน้า 4-5) กล่าวว่าแนวคิดตามหลักจิตตปัญญา มีลักษณะดังนี้

1. เน้นการพัฒนาด้านในและการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองที่เชื่อมโยงกับความเข้าใจโลกและเปลี่ยนแปลงโลกให้ดีขึ้น เพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษยและสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกัน
2. เน้นการพัฒนาแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงระหว่างจิตและปัญญา ระหว่างตนเองและสรรพสิ่ง
3. เน้นความรัก ความเมตตา ทั้งต่อตนเองและสรรพสิ่ง
4. เน้นการเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติที่เป็นจริงในบริบทของสังคม

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้ยึดทฤษฎีการกระจ่างค่านิยม ของ Rath, Harmin and Simon ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม ของดวงเดือน พันธุมนาวินและทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา เพื่อใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 22

แนวคิดเกี่ยวกับการอยู่อย่างพอเพียง

1. ความหมายการอยู่อย่างพอเพียง

เปรมจิต ชมชื่น (2543, หน้า 83) ให้ความหมายว่า การประหยัด หมายถึง การใช้เงิน เวลา และสิ่งของเครื่องใช้ของตนเอง และส่วนรวมให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด มีขอบข่ายดังนี้ 1) การใช้เงินอย่างประหยัดแบ่งออกเป็นการวางแผนการใช้จ่ายเงิน และการซื้อของที่มีประโยชน์และคุ้มค่าเงิน 2) การใช้เวลาอย่างประหยัด แบ่งออกเป็นการวางแผนการใช้เวลาและการใช้เวลาทบทวนบทเรียน และใช้เวลาในการช่วยเหลืองานบ้าน และ 3) การใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด แบ่งออกเป็นการนำสิ่งของเครื่องใช้ที่เหลือใช้มาใช้ให้เกิดประโยชน์การดูแลรักษาสาธารณสมบัติของสถานศึกษา และการใช้ไฟฟ้าและน้ำประปาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

พวงพยอม ชิตทอง (2544, หน้า 23) ให้ความหมายว่า การประหยัดและอยู่อย่างพอเพียง หมายถึง การใช้เงิน เวลา และสิ่งของเครื่องใช้ของตนเอง และส่วนรวมให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด โดยมีขอบข่าย ดังนี้ การประหยัดเงิน หมายถึง การรู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด เหมาะกับรายรับ มีการเก็บออม ยับยั้งความต้องการของตนอันมีผลทำให้ใช้เงินอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม ตัดสินใจใช้เงินอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงประโยชน์ คุ้มค่า ความเป็นของตนเองและไม่ตระหนี่ถี่เหนียว การประหยัดเวลาหมายถึง การรู้จักวางแผนใช้เวลาของตนเองและใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด ได้แก่ การใช้เวลาเดินทางไปสถานศึกษา เดินทางกลับบ้าน ศึกษาเล่าเรียน ทำแบบฝึกหัด ทบทวนบทเรียน หาความรู้เพิ่มเติม ทำธุรกิจส่วนตัว ใช้เวลาในการนอน การทำงานอดิเรก ช่วยเหลืองานบ้าน ชุมชนและสังคม การประหยัดสิ่งของเครื่องใช้ หมายถึง การรู้จักใช้สิ่งของเครื่องใช้ของตนเองและส่วนรวมให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด รักษาซ่อมแซมสิ่งของเครื่องใช้ให้ใช้งานได้อยู่เสมอ ไม่ใช้อย่างฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นด้วยความเคยชินหรือความสะดวกสบายส่วนตัว ได้แก่ ประหยัดไฟฟ้า และประปาของส่วนรวม

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2550, หน้า 21) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ได้ประมวลและกลั่นกรองกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่าง ๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2542 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่าย และประชาชนโดยทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548, หน้า 6-7) ซึ่งได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ **“ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง”** ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

สุเมธ ตันติเวชกุล (2550, หน้า 83) ให้ความหมายว่า การอยู่อย่างพอเพียง หมายถึง การอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน ซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ สามารถให้ตัวเองอยู่ได้ มุ่งที่จะสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้เจริญเพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะที่พอ

พึ่งตนเองได้ย่อมจะสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจชั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับอย่างมั่นคงถาวรตลอดไป

สุรชัย ขวัญเมือง (2550, หน้า 5) ให้ความหมายว่า ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551, หน้า 7) อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้ที่อยู่อย่างพอเพียง คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบระมัดระวังอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยงและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 5) อยู่อย่างพอเพียงหมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้ที่อยู่อย่างพอเพียง คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบระมัดระวังอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยงและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ศุภนาเพ็ง กิ่งมิ่งแฮ (2552, หน้า 7) ให้ความหมายว่า อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตทั้งด้านการเรียนและทำงานด้วยความระมัดระวัง การรู้จักยับยั้งในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น เงิน วัสดุ อุปกรณ์ น้ำ ไฟฟ้า ฯลฯ ทั้งของตนเองและส่วนรวมให้พอเหมาะพอควร ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า

นิพนธ์ ยศดา (2556, หน้า 10) ประหยัดและอยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและรู้จักใช้จ่ายทรัพย์สินของตน และประเทศชาติอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด

จากความหมายของการอยู่อย่างพอเพียงดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การอยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน คือ มีความพอประมาณ มีเหตุผลรอบคอบ มีคุณธรรม และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

2. หลักแนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2546, หน้า 35) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ได้วิเคราะห์ความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิธีการจำแนกวิเคราะห์ (Parsing) ซึ่งเป็นหลักวิธีทางตรรกศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจ สร้างความเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ จากการวิเคราะห์ด้วยวิธีดังกล่าว ได้ข้อสรุปว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบอย่างสมบูรณ์ที่จะสามารถใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนากรอบทางเศรษฐศาสตร์ได้ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 5 ส่วน กล่าวคือ

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลามุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน โดยเป็นปรัชญาที่มองโลกเชิงระบบ เน้นการรอดพ้นจากวิกฤติในแต่ละช่วงเวลาเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนาทั้งในมิติทางธรรมชาติ ทางสังคม และทางเศรษฐกิจ ตลอดจนพิจารณาและวิเคราะห์สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลง รวมทั้งนโยบาย วิธีการพัฒนา และผลที่เกิดขึ้นอย่างเชื่อมโยงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี วัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคม

3. ค่านิยม ความพอเพียงถือได้ว่าเป็นพื้นฐานไปสู่ความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภายนอกได้ ซึ่งความพอเพียง หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำซึ่งประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ได้แก่

ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปในมิติต่าง ๆ ของการกระทำ เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ เพื่อนำไปสู่ความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงและหมายความรวมถึงการพึ่งตนเองและการมีชีวิตที่เรียบง่าย

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอประมาณนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบและยังรวมถึงการสะสมความรู้และประสบการณ์ ความสามารถในการวิเคราะห์การรู้จักตนเอง การมองการณ์ไกลตลอดจนมีความเมตตาเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความสามารถในการพึ่งตนเองและความมีวินัยในตนเองภายใต้ข้อจำกัดของความรู้ที่มีอยู่ และสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้พอเพียงที่จะสามารถพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ระดับของความพอประมาณต้องครอบคลุมมิติ การจัดการความเสี่ยงเชิงพลวัต จึงจะนับได้ว่าเป็นความพอเพียงที่สมบูรณ์

4. เงื่อนไข การตัดสินใจ การกระทำและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ กล่าวคือ

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้ เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบ ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยการพัฒนาคนให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดี มีสุขภาพจิตและสุขภาพกายที่เข้มแข็งพร้อมรับการ

เปลี่ยนแปลงอันจะต้องเสริมสร้างใน 2 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านจิตใจ/ปัญญา โดยเน้นความรู้คู่คุณธรรมตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม (2) ด้านการกระทำหรือแนวทางการดำเนินชีวิต เน้นความอดทน ความเพียร สติปัญญา และความรอบคอบ

5. แนวทางปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอย่างกว้างขวางทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ เทคโนโลยี และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ จะทำให้เกิดทั้งวิถีการพัฒนาและผลของการพัฒนาที่สมดุล และพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ

ความพอเพียง เป็นวิธีการที่ดำเนินถึงความสมดุล พอประมาณอย่างมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม ในขณะที่เดียวกันก็นำไปสู่การกระทำที่ก่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง

ความสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความสมดุลในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความรู้/เทคโนโลยี ในขณะเดียวกัน ความสมดุลของการกระทำทั้งเหตุและผลที่เกิดขึ้นในมิติของเวลาก็นำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนาของทุนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทางสิ่งแวดล้อม และทุนทางภูมิปัญญา รวมทั้ง ความพร้อมรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่อผลกระทบในด้านต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ยึดหลักทางสายกลาง เป็นหัวใจสำคัญของกรอบแนวคิด โดยความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 ลักษณะ คือ ความพอประมาณความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อเตรียมพร้อมที่จะจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากทั้งภายนอกและภายใน เงื่อนไขในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ให้อยู่ในความพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้ง ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) ผนวกกับคุณธรรม (จิตใจมีคุณธรรมซื่อสัตย์ สุจริต และเพียร อดทน ปัญญา) เพื่อนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้รับคือ การพัฒนาที่สมดุล และพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อม และความรู้/เทคโนโลยี

3. คุณลักษณะของการอยู่อย่างพอเพียง

สมศักดิ์ ลาติ (2543, หน้า 77-78) ได้ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า โรงเรียนต้องการให้มีการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูมีความรู้ความเข้าใจ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ ผู้ปกครองเห็นความสำคัญและสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม

อภิชัย พันธเสน และคณะ (2549, หน้า 46) ได้วิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนี้มีสถานภาพที่สำคัญ 2 ประการคือ 1) เป็นทิศทางสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะต้องประกอบด้วยกิจกรรมที่ทำให้สามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่จำเป็นต้องผ่านระบบตลาดอย่างน้อย 1 ใน 4 ของพฤติกรรมทั้งหมด 2) เป็นแนวคิดในการดำเนินชีวิต ที่ประกอบด้วยความพอเพียงหรือความพอประมาณ คือ ไม่ฟุ้งเฟ้อ แต่ก็ไม่จำเป็นต้องกระเบียดกระเสียรจนเกิดความเดือดร้อน แต่ที่สำคัญที่สุดก็จะต้องมีเหตุผล แต่เป็นเหตุผลในพุทธธรรมหรือจริยธรรมของทุกศาสนา นั่นคือความไม่โลภจนเกินไป ชื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น เพราะถ้าทุกคนในสังคมดำเนินชีวิตในลักษณะนี้ สังคมโดยรวมจะมีความสุข

จารุณี เพชรเมือง (2550, หน้า 67-68) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน บริษัท ทีเคเคโลจิสติกส์ จำกัด พบว่า ด้านความพอประมาณมีการปฏิบัติในระดับมาก ด้านความมีเหตุผลมีการปฏิบัติในระดับมาก ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ด้านความรู้มีการปฏิบัติในระดับมาก ด้านคุณธรรมมีการปฏิบัติในระดับมาก และคุณภาพชีวิตในการทำงาน

วรวัฒน์ เกตุเพชร (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การเรียนรู้การใช้ชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาประชาชนในเขตตำบลแซร์อ้อ อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีการเรียนรู้การใช้ชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง

สมดี สมพวงภักดี (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี พบว่า สภาพการดำเนินงานตาม

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานีโดยรวมอยู่ในระดับมาก
เสาวลักษณ์ มาพร (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความพร้อมในการนำ
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาขอนแก่นเขต 1 พบว่า ความพร้อมในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ไปจัดการศึกษาในสถานศึกษาโดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดบรรยากาศและ
สภาพแวดล้อมภายใน ด้านการติดตามและประเมินผล ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการ
จัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา ด้านการให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมใน
การจัดการศึกษาของสถานศึกษา และด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่ามีความพร้อม
ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

4. องค์ประกอบของการอยู่อย่างพอเพียง

เปรมจิต ชมชื่น (2543, หน้า 85) กล่าวว่า การประหยัดมีองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ความประหยัด
- 2) การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ
- 3) คุณธรรม

พวงพยอม ชิดทอง (2544, หน้า 25) กล่าวว่า การประหยัดและอยู่อย่าง
พอเพียงมีองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ความประหยัด
- 2) ความคุ้มค่า
- 3) คุณธรรม

สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548, หน้า 6-7)
กล่าวว่าเศรษฐกิจพอเพียงมีองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ความพอประมาณ
- 2) ความมีเหตุผล
- 3) มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
- 4) ความรอบรู้ ความรอบคอบ

กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 7) กล่าวว่าอยู่อย่างพอเพียง
มีองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ความประหยัด

- 2) ความคุ้มค่า
- 3) ยับยั้งความต้องการ
- 4) มีคุณธรรม
- 5) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

สุรชัย ขวัญเมือง (2550, หน้า 5) กล่าวว่าความพอเพียง ประกอบด้วย

- 1) ความพอประมาณ
- 2) ความมีเหตุผล
- 3) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
- 4) ความรอบรู้
- 5) คุณธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 5) กล่าวว่าอยู่อย่างพอเพียงมี

องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) การดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ
- 2) มีเหตุผล รอบคอบ
- 3) มีคุณธรรม
- 4) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551, หน้า 7) กล่าวว่าอยู่อย่าง

พอเพียงมีองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) พอประมาณ
- 2) มีเหตุผล รอบคอบ
- 3) มีคุณธรรม
- 4) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 5) กล่าวว่าอยู่อย่างพอเพียง

มีองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) การดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ
- 2) มีเหตุผล รอบคอบ
- 3) มีคุณธรรม
- 4) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
- 5) ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้

คุณาเพ็ง กิ่งมิ่งแส (2552, หน้า 7) กล่าวว่า อยู่อย่างพอเพียงประกอบด้วย

- 1) ความพอประมาณ
- 2) มีเหตุผล รอบคอบ
- 3) มีคุณธรรม

นิพนธ์ ยศดา (2556, หน้า 10) กล่าวว่า อยู่อย่างพอเพียงประกอบด้วย

- 1) พอประมาณ
- 2) มีเหตุผล รอบคอบ
- 3) มีคุณธรรม
- 4) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
- 5) ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากการศึกษาองค์ประกอบของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และสรุปว่า ตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงประกอบด้วย ความพอประมาณ การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ คุณธรรม การสร้างภูมิคุ้มกัน ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 การสังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

หน่วยงาน และนักวิชาการ	องค์ประกอบการอยู่อย่างพอเพียง										รวม	ร้อยละ	รายการที่ตรวจสอบ
	เปรมจิต ชมชื่น (2543)	พวงพะยอม ชาติทอง (2544)	सन.ก.ก. เศรษฐกิจ (2548)	กระทรวงศึกษาธิการ (2550)	สุรัชย์ ขวัญเมือง (2550)	กระทรวงศึกษาธิการ (2551)	สำนักวิชาการ (2551)	กระทรวงศึกษาธิการ (2552)	คุณาเพ็ง กิ่งมิ่งแส (2552)	นิพนธ์ ยศดา (2556)			
1. -พอประมาณ			√		√	√	√	√	√	√	10	100	√
-ความประหยัด	√	√		√									
2. -มีเหตุผล รอบคอบ	√		√		√	√	√	√	√	√	9	90	√
-ยับยั้งความต้องการ				√									
3. -ความคุ้มค่า		√		√							2	20	
4. -คุณธรรม	√	√		√	√	√	√		√	√	8	80	√
5. -มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี			√	√		√	√	√		√	9	90	√
-ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้						√		√		√			
6. -มีความรอบรู้			√		√						2	20	

จากตาราง 2 การสังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แล้วจัดกลุ่มองค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 10 คน โดยพิจารณาจากความสอดคล้องคล้ายคลึงกันของข้อความ และเนื้อหาได้ดังนี้ กลุ่มที่ 1 พอประมาณ, ความประหยัด ใช้ชื่อว่าความพอประมาณ กลุ่มที่ 2 มีเหตุผล รอบคอบ, ยับยั้งความต้องการ ใช้ชื่อว่าความคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ กลุ่มที่ 3 ความคุ้มค่า กลุ่มที่ 4 คุณธรรม กลุ่มที่ 5 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี, ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้ ใช้ชื่อว่า การสร้างภูมิคุ้มกัน กลุ่มที่ 6 มีความรอบรู้ และคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ ร้อยละ 60 ขึ้นไป จะได้องค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความพอประมาณ 2) การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ 3) คุณธรรม 4) การสร้างภูมิคุ้มกัน

องค์ประกอบของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

1. การดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ

1.1 ความหมายของการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ

ความพอประมาณหรือความประหยัด หมายถึง ความพอดี พอเหมาะ ไม่มากหรือน้อยเกินไปจนเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ประหยัด การทำอะไรที่พอเหมาะพอควร สอดคล้องกับอัตภาพ ศักยภาพของตนและสภาวะแวดล้อม ตามความสามารถของแต่ละคน พอประมาณกับภูมิสังคม สิ่งแวดล้อม สถานการณ์การทำงานทุกอย่างต้องเรียบง่าย ประหยัด อย่าทำงานให้ยุ่ง ทำให้ง่ายต่อการเข้าใจมี กำหนดการทำงานตามลำดับขั้นตอน และมีการปฏิบัติอย่างชัดเจน นอกจากนี้ เปรมจิต ชมชื่น (2535, หน้า 44-45) และพวงพยอม ชิดทอง (2544, หน้า 5-6) ได้ให้ความหมายว่า การประหยัด หมายถึง การใช้เวลา และสิ่งของเครื่องใช้ของตนเอง และส่วนรวมให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด

1.2 ความสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ

ปัญหาสังคมส่วนใหญ่เกิดจากความต้องการที่ไม่สิ้นสุดของคน เกิดความอยากมี อยากได้ อยากเป็นเหมือนคนอื่นจนลืมไปว่าความแตกต่างระหว่างปัจจัยพื้นฐานชีวิตของแต่ละคนไม่เท่ากัน เป็นเหตุให้บางคนต้องเป็นหนี้ หรือบางครั้งอาจก่ออาชญากรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน เงินทอง โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ศีลธรรม ความพอประมาณหรือความประหยัด จะช่วยให้ปราศจากการกู้หนี้ยืมสิน และถ้ามี

เงินเหลือ ก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วน ช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายมาเพื่อปัจจัยเสริมอีกบางส่วน

1.3 ขอบข่ายของการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ

1.3.1 การใช้เงินอย่างประหยัด หมายถึง การใช้จ่ายเฉพาะในสิ่งที่จำเป็นและเหมาะสม แบ่งออกเป็นการวางแผนการเงินและการซื้อของที่มีประโยชน์และคุ้มค่าเงิน

1.3.2 การใช้เวลาอย่างประหยัด หมายถึง การไม่ใช้เวลาในทางที่ผิด ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ที่สุด แบ่งออกเป็นการวางแผนการใช้เวลาทบทวนบทเรียน และใช้เวลาในการช่วยเหลืองานบ้าน

1.3.3 การใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด หมายถึง การใช้สิ่งของเครื่องใช้ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด แบ่งออกเป็นการนำสิ่งของเครื่องใช้ที่เหลือใช้มาใช้ให้เกิดประโยชน์และการซ่อมแซมเสื้อผ้าที่ชำรุด การดูแลรักษาสาธารณสมบัติของสถานศึกษา และ การใช้ไฟฟ้าและน้ำประปาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

2. การดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผลรอบคอบ

2.1 ความหมายของการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผลรอบคอบ

ความมีเหตุผลรอบคอบ หมายถึง การพิจารณาที่จะดำเนินงานใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ ไม่ย่อท้อ ไร้อคติ คำนึงถึงเหตุและปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องดีงาม เกิดประสิทธิผล เกิดประโยชน์และความสุข โดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2.2 ความสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผลรอบคอบ

การกระทำบางอย่างของมนุษย์เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองโดยปราศจากการคิดไตร่ตรองถึงความจำเป็น เห็นได้ชัดในเรื่องของการใช้จ่ายที่ไม่ไตร่ตรองว่าสิ่งที่ซื้อมามีสรรพประโยชน์ต่อตนเองหรือไม่ ดังนั้นการรู้จักคิดอย่างรอบคอบและมีเหตุผลจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ลดการใช้จ่ายที่ไม่มีประโยชน์ได้ ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 8 กรกฎาคม 2519 เรื่องความมีเหตุผล

“...ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นเป็นอยู่แก่เราในวันนี้ ย่อมมีต้นเรื่องมาก่อน ต้นเรื่อนั้นคือเหตุ สิ่งที่ได้รับคือผล และผลที่เกิดขึ้นจะเป็นเหตุให้เกิดผลอื่น ๆ เนื่องกันไปอีกไม่หยุดยั้ง ดังนั้นที่พูดกันว่า ให้พิจารณาเหตุผลให้ให้ดีนั้น กล่าวอีกในหนึ่งก็คือ ให้พิจารณา

การกระทำหรือกรรมของตนให้ดีขึ้นเอง คนเราโดยมากมักนึกว่าอนาคตจะเป็นอย่างไรเราทราบไม่ได้แต่ที่จริงเราย่อมจะทราบได้บ้างเหมือนกัน เพราะอนาคตก็ไม่ควรจะตกต่ำลงนั้น เมื่อกระทำการใด ๆ ของเราจะได้ดีกว่าการนั้นจะมีผลสืบไปในอนาคต จักได้มีสติ กระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรู้ตัวและระมัดระวัง ทั้งควรจะสำนึกตระหนักด้วยว่า การพิจารณาการกระทำของตนเองในปัจจุบันนั้น นับว่าสำคัญที่สุดจะต้องคิดพิจารณาให้รอบคอบและถ่องแท้ทุกครั้งไป มิฉะนั้นผลที่เกิดขึ้นอาจทำให้ต้องผิดหวังอย่างมากที่สุดก็เป็นได้...”

2.3 ขอบข่ายของการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผลรอบคอบ

2.3.1 ปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความรอบคอบ มีเหตุผล หมายถึง การพิจารณาสิ่งที่จะดำเนินงานใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ ไม่ทำให้ส่งผลกระทบต่อบุคคล สังคม สิ่งแวดล้อมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

2.3.2 คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ หมายถึง การคำนึงถึงเหตุและปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องดีงาม เกิดประสิทธิผลเกิดประโยชน์และความสุข โดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

3. การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม

3.1 ความหมายของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม

การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม หมายถึง การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักของความดีความงาม ความถูกต้อง ซึ่งจะแสดงออกมาโดยการกระทำ ทางกาย วาจาและจิตใจของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นหลักประจำใจในการประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยเป็นสิ่งที่มิประยชน์ต่อตนเองผู้อื่น และสังคมให้เกิดความรักสามัคคี ความอบอุ่นมั่นคงในชีวิต

3.2 ความสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม

คุณธรรมนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มีคุณธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้วก็จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนและแห่งวิชาชีพนั้น ๆ ที่ยิ่งกว่านั้นก็คือการขาดคุณธรรมทั้งในส่วนบุคคลและในวิชาชีพ อาจมีผลร้ายต่อตนเอง สังคมและวงการวิชาชีพในอนาคตได้อีกด้วย ดังจะพบเห็นได้จากการเกิดวิกฤติศรัทธาในวิชาชีพหลายแขนงในปัจจุบัน ทั้งวงการวิชาชีพครู แพทย์ ตำรวจ ทหาร นักการเมืองการปกครอง ฯลฯ จึงมีคำกล่าวที่ว่าเราไม่สามารถสร้างครูดี บนพื้นฐานของคนไม่ดี และไม่สามารถสร้างแพทย์ ตำรวจ ทหารและนักการเมืองที่ดี ถ้าบุคคลเหล่านั้นมีพื้นฐานทางนิสัยและความประพฤติที่ไม่ดี ดังพระบรมราโชวาท

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ในพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระมหา-
 กษัตริยาธิราช ณ ท้องสนามหลวง เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2525 ไว้ดังนี้

“...การจะทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่พึงปรารถนา คือให้เป็นประโยชน์และเป็นธรรม
 ด้วยนั้น จะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้ จำเป็นต้องอาศัยความสุจริต ความบริสุทธิ์
 ใจ และความถูกต้องเป็นธรรม ประกอบด้วย เพราะเหตุว่าความรู้ที่นั้น เสมือนเครื่องยนต์
 ที่ทำให้รถยนต์เคลื่อนที่ไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรมดังกล่าวแล้ว เป็นเสมือนหนึ่ง
 พวงมาลัยหรือหางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำทางให้รถยนต์ดำเนินไปถูกทางด้วยความสวัสดิ
 คือ ปลอดภัย บรรลุจุดประสงค์...”

3.3 ขอบข่ายของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม

3.3.1 ประพฤติชอบด้วยกาย หมายถึง การแสดงออกด้านพฤติกรรม
 ที่ถูกต้อง เหมาะสมตามวัฒนธรรม ประเพณี กฎหมายและศาสนา ประกอบด้วยการละเว้น
 การบีบคั้น เบียดเบียน มีเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลสงเคราะห์กัน ไม่แย่งชิงลักขโมย
 หรือเอารัดเอาเปรียบ แต่เคารพสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน ไม่ประพฤติผิดล่วงละเมิด
 ในความรักของหวงของผู้อื่น ไม่ข่มเหงจิตใจ หรือทำลายลบลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกัน

3.3.2 ประพฤติชอบด้วยวาจา หมายถึง การแสดงออกด้านคำพูด
 ที่สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วยการละเว้นการพูดเท็จ โกหก
 หลอกลวง กล่าวแต่คำสัจย์ ไม่จงใจพูดให้ผิดจากความจริง เพราะเห็นแก่ผลประโยชน์ใด ๆ
 ไม่พูดส่อเสียด ยุยง สร้างความแตกแยก พูดแต่คำที่ส่งเสริมสามัคคี ละเว้นจากการพูดคำ
 หยาบคาย สกปรกเสียหาย พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวลควรฟัง รวมถึงละเว้นจากการพูด
 เหลวไหลเพื่อเจ้อ พูดแต่คำจริง มีเหตุมีผล มีสารประโยชน์ และถูกกาลเทศะ

3.3.3 ประพฤติชอบด้วยใจ หมายถึง การคิดตามหลักเหตุและผล
 ไม่มีอคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพื่อให้จิตใจหม่นหมอง คิดในทางที่สร้างสรรค์และเกิดประโยชน์
 ต่อตนเองและส่วนรวม ประกอบด้วยการไม่คิดละโมภไม่เพ่งเล็งคิดหาทางเอาแต่จะ
 คิดให้ คิดเสียสละ ทำใจให้เผื่อแผ่กว้างขวาง ไม่คิดร้ายมุ่งเบียดเบียน หรือเพ่งมองในแง่
 ที่จะทำลาย มีความปรารถนาดี แม้ไม่ตรี มุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่กัน มีความเห็นถูกต้อง

4. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

4.1 ความหมายของการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับ
 ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ของสถานการณ์ ต่าง ๆ

ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล เป็นการจัดองค์ประกอบของการดำเนินงานให้มีสภาพพร้อมรองรับต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้เป็นอย่างดี

4.2 ความสำคัญของการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

ในยุคที่บ้านเมืองมีการเติบโต และพหุผันทางเศรษฐกิจรวดเร็วเช่นนี้ การสร้างภูมิคุ้มกันให้พร้อมที่จะเผชิญ ทุกสิ่งทุกอย่างจะเป็นอีกเรื่องที่สำคัญ โดยเราจะต้องเตรียมตัวให้พร้อมที่จะเผชิญพร้อมยอมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงที่มาจากทั้งภายในและภายนอกทั้งนี้วัดขึ้นที่ต้องนึกก็คือ ความรู้กับคุณธรรม ความรู้คือการรอบรู้ รอบคอบ รู้จักนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาวางแผนและปฏิบัติ ส่วนคุณธรรมคือความอดทน ความเพียร และความซื่อสัตย์ ซึ่งทั้งหมดจะนำไปสู่การเกิดสติปัญญาในการใช้ชีวิต

4.3 ขอบข่ายของการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

4.3.1 วางแผนการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวัน

หมายถึง การพิจารณาตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อไหร่ ทำที่ไหน ทำไมต้องทำ ทำเพื่อใคร ใครเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องนั้นบนพื้นฐานของความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร

4.3.2 รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม

หมายถึง การติดตามข่าวสาร การศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองการปกครองอยู่เสมอ

4.3.3 ยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

หมายถึง การพิจารณาและปรับเปลี่ยนตนเองอยู่เสมอถึงอุปนิสัย พฤติกรรมทั้งทางกาย วาจา และใจ เพื่อให้สามารถเข้ากับผู้อื่น สังคมอื่น วัฒนธรรมอื่นได้อย่างมีความสุข

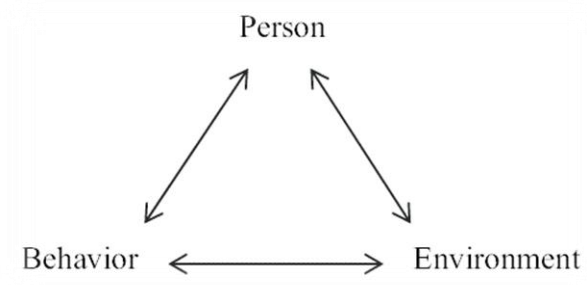
แนวทางการยกระดับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเป็นทฤษฎีที่นักจิตวิทยาหลายคนได้พัฒนาขึ้น ได้แก่ ทฤษฎีของ Miller and Dollard, (1941 p. 42) ทฤษฎีของ Rotter, (1954 p. 56) ทฤษฎีของ Mischel and Mischel, (1976 p. 36) และทฤษฎีของ Bandura, (1977 p. 88) ทฤษฎีแต่ละทฤษฎีที่พัฒนามานี้มีส่วนที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกัน สำหรับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรมที่เป็นที่นิยมและยอมรับกันอย่าง

แพร่หลาย คือทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของบันดูรา เนื่องจากเป็นทฤษฎีที่อธิบายกระบวนการเกิดพฤติกรรมได้อย่างสมบูรณ์ (ประเทือง ภูมิภักทราคม, 2535, หน้า 99)

บันดูรา (Bandura, 1977, p. 77) มีความเชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์ นอกเหนือจากปฏิกิริยาสะท้อนเบื้องต้น (Elementary Reflexes) แล้ว การเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ของมนุษย์นั้นสามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์ตรง หรือโดยการสังเกต สำหรับกระบวนการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์นั้นเป็นกระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องระหว่างพฤติกรรม องค์ประกอบส่วนบุคคลและองค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงได้ดังรูป

ภาพประกอบ 3 กระบวนการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์
ที่มา : Bandura (1977, p. 77)

Behaviour = พฤติกรรม

Personal factors = องค์ประกอบส่วนบุคคล

Environmental factors = องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม

จากรูปแสดงให้เห็นว่า ทั้งพฤติกรรม องค์ประกอบส่วนบุคคล และองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม ล้วนมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน กล่าวคือ พฤติกรรมของมนุษย์สามารถกำหนดสิ่งแวดล้อม และกำหนดองค์ประกอบส่วนบุคคล สิ่งแวดล้อมสามารถกำหนดพฤติกรรมและกำหนดองค์ประกอบส่วนบุคคล ในทำนองเดียวกันองค์ประกอบส่วนบุคคลก็สามารถกำหนดพฤติกรรมและกำหนดองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมด้วย

ตัวกำหนดพฤติกรรม (Behaviour Determinants)

บันดูรา (Bandura, 1977, p. 59) ได้กล่าวถึงตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ไว้ 2 ประการด้วยกัน คือ

1. ตัวกำหนดพฤติกรรมที่เกิดขึ้นก่อน (Antecedent Determinants)

บันดูราได้อธิบายเรื่องนี้ไว้ว่า ถ้ามีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมเช่นนั้นเป็นประจำ สม่ำเสมอจะทำให้บุคคลสามารถคาดการณ์ได้ว่า ถ้ามีสิ่งหนึ่งแล้วจะมีอีกสิ่งหนึ่งตามมา การรู้ความสัมพันธ์เงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้บุคคลสามารถทำนายเหตุการณ์ว่าอะไร จะเกิดขึ้น อย่างไร ภายใต้ภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก่อน ถ้าบุคคลนั้นมีความสามารถทางสติปัญญาสูงก็จะสามารถคาดการณ์ถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้ และจะเลือกกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมของเขาให้สอดคล้องกับการคาดการณ์ของเขา ซึ่งเป็นการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าหนึ่งกับอีกสิ่งเร้าหนึ่งนั่นเอง ดังนั้น การเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าหนึ่งกับอีกสิ่งเร้าหนึ่งจะมีผลต่อการเกิด หรือไม่เกิดพฤติกรรม จะมีผลต่อการคงอยู่ หรือการหดหายของพฤติกรรมของบุคคล เพราะบุคคลจะยึดเอาสิ่งเร้าหนึ่งมาทำนายการเกิดอีกสิ่งเร้าหนึ่ง

2. ตัวกำหนดพฤติกรรมที่เป็นผลของการกระทำ (Consequent Determinants) บันดูราได้อธิบายเรื่องนี้ไว้ว่า การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในสังคมของมนุษย์ เป็นการเรียนรู้เงื่อนไขของผลของการกระทำว่า พฤติกรรมใดที่กระทำแล้วจะได้รับรางวัล หรือผลของการกระทำเป็นบวก และพฤติกรรมใดที่กระทำแล้วจะไม่ได้รับรางวัล หรือผลของการกระทำเป็นลบ การเรียนรู้เงื่อนไขผลของการกระทำดังกล่าวจะทำให้มนุษย์เลือกกระทำพฤติกรรมที่ได้รับผลของการกระทำเป็นบวกหรือเสริมแรง และจะหลีกเลี่ยงการกระทำพฤติกรรมที่ได้รับผลของการกระทำเป็นลบหรือการลงโทษ ดังนั้นการเกิด พฤติกรรมจึงขึ้นอยู่กับผลของการกระทำด้วย ถ้าการกระทำพฤติกรรมใดแล้วได้รับผลของการกระทำเป็นบวกพฤติกรรมนั้นจะเกิดขึ้น และถ้าการกระทำพฤติกรรมใดแล้วผลของการกระทำเป็นลบพฤติกรรมนั้นจะลดลงหรือหายไป อย่างไรก็ตามการเรียนรู้เงื่อนไขผลของการกระทำมานี้สามารถเรียนรู้ได้ทั้งจากประสบการณ์ตรง และการสังเกตจากตัวแบบ หรือการกระทำของผู้อื่นที่สังเกตเห็น ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยอ้อม

วิธีการเรียนรู้ของมนุษย์

บันดูรา (Bandura, 1977, p. 62) กล่าวถึงการเรียนรู้พฤติกรรมของมนุษย์ไว้ 2 วิธี คือ

1. การเรียนรู้จากผลของการกระทำ (Learning by Response Consequents) วิธีการเรียนรู้ที่ถือว่าเป็นการเรียนรู้เบื้องต้นที่สุด และเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง คือ การเรียนรู้จากผลของการกระทำ ทั้งผลในทางบวก และผลในทางลบทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมถือว่ามนุษย์มีความสามารถทางสมองในการที่จะใช้

ประโยชน์จากประสบการณ์ที่ผ่านมา มนุษย์มีความสามารถที่จะรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของการกระทำ ผลของการกระทำจะมีหน้าที่ 3 ประการ คือ

1.1 ทำหน้าที่ให้สารสนเทศ (Information Function) การเรียนรู้ของมนุษย์นั้นไม่เพียงแต่เรียนรู้เพื่อตอบสนองเท่านั้น แต่มนุษย์ยังสังเกตการกระทำนั้นด้วยการสังเกตความแตกต่างของผลจากการกระทำของเขาว่า การกระทำใด ในสภาพการใดก่อให้เกิดผลของการกระทำอย่างไร สารสนเทศนี้จะเป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ในอนาคต

1.2 ทำหน้าที่จูงใจ (Motivational Function) การเรียนรู้จากผลของการกระทำ ทำหน้าที่จูงใจ หมายถึง ความเชื่อในการคาดหวังผลของการกระทำของบุคคล กล่าวคือ ผลของการกระทำใดที่เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาย่อมจูงใจให้เกิดการกระทำมาก ผลของการกระทำใดที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนาย่อมจูงใจให้เกิดการกระทำน้อย และมนุษย์ก็หลีกเลี่ยงการกระทำนั้น

1.3 ทำหน้าที่เสริมแรง (Reinforcing Function) การกระทำใด ๆ ก็ตาม ถ้ารับการเสริมแรงการกระทำ นั้นก็ย่อมมีแนวโน้มเกิดขึ้นอีก แต่สิ่งสำคัญก็คือเงื่อนไขการเสริมแรง (Reinforcement Contingency) ซึ่งบุคคลจะเรียนรู้จากข้อมูลเดิมและการจูงใจตลอดจนการหาข้อสรุปได้ถูกต้อง การเสริมแรงจะไม่มีอิทธิพลเลยถ้าบุคคลไม่รู้ว่าเงื่อนไขการเสริมแรงว่ามีไว้ได้อย่างไร การเสริมแรงในที่นี้จะเน้นถึงการกระทำให้พฤติกรรมนั้นคงอยู่มากกว่าการสร้างพฤติกรรมใหม่

2. การเรียนรู้จากการเลียนแบบ (Learning Through Modeling) บันดูรา กล่าวว่า การเรียนรู้ของมนุษย์จากผลของการกระทำมีข้อจำกัดอยู่มาก ทั้งนี้เพราะสิ่งที่จะเรียนรู้มีมากกว่าเวลาและโอกาสจะอำนวย ดังนั้น การเรียนรู้จากการเลียนแบบจึงเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ทำให้มนุษย์สามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางขึ้น พฤติกรรมของมนุษย์หลายอย่างเกิดขึ้นมาโดยที่มนุษย์ไม่เคยมีประสบการณ์ตรงเลย แต่มนุษย์สังเกตเห็นตัวแบบหรือผู้อื่นกระทำ เช่น คนส่วนมากงดเว้นการสูบบุหรี่อื่นทั้ง ๆ ที่ไม่เคยประสบกับผลที่จะได้รับจากการสูบบุหรี่อื่น ทั้งนี้เพราะคนเหล่านี้เรียนรู้ว่าการเสพเฮโรอีนจะได้รับผลของการกระทำในทางลบ คือ ทำลายสุขภาพและถึงตายในที่สุด การเรียนรู้เช่นนี้ไม่ได้เรียนรู้โดยประสบการณ์ตรง แต่เรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ คือ เห็นผู้อื่นเสพแล้วได้รับผลของการกระทำในทางลบดังกล่าวจึงงดเว้นการเสพเฮโรอีน ตัวแบบอาจจะเป็นตัวแบบจริง

ตัวแบบจากภาพยนตร์ หรือตัวแบบในรูปแบบสื่ออื่น ๆ การเรียนรู้จากตัวแบบอาศัยกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตเป็นสำคัญกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ

2.1 กระบวนการใส่ใจ (Attention Processes) มนุษย์จะไม่สามารถเรียนรู้อะไรได้เลย ถ้าขาดความใส่ใจ และการรับรู้ในสิ่งนั้น การเรียนรู้จากตัวแบบก็เช่นกัน หากผู้เรียนขาดความใส่ใจ และขาดการรับรู้พฤติกรรมของตัวแบบที่แสดงออกมา สิ่งที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการใส่ใจมีอยู่ 2 ประการ คือ

2.1.1 ลักษณะของตัวแบบ ตัวแบบมีลักษณะเด่น มีความดึงดูดใจสูง มีความซับซ้อนของพฤติกรรมน้อยจะมีโอกาสให้ผู้สังเกตใส่ใจได้มาก นอกจากนี้หากพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สังเกตก็จะโน้มน้าวให้ผู้สังเกตใส่ใจได้มาก

2.1.2 ความสามารถของผู้สังเกต ผู้สังเกตจะต้องมีความสามารถในการรับรู้การกระทำของตัวแบบจึงจะทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้

2.2 กระบวนการจดจำ (Retention Processes) ในการเรียนรู้โดยการสังเกต มนุษย์จะไม่สามารถเรียนรู้เลยถ้าจำการกระทำของตัวแบบไม่ได้ ดังนั้น ในการเรียนรู้โดยการสังเกต กระบวนการจดจำการกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่ตัวแบบแสดงออกจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญ กระบวนการจดจำเป็นการเก็บรวบรวมแบบแผนของพฤติกรรมของตัวแบบที่ได้สังเกตเห็นทุกครั้ง แล้วนำมาสร้างรูปแบบของพฤติกรรมที่แน่ชัด การจดจำจะกระทำในรูปของระบบการลงรหัส ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ การจดจำในรูปของมโนภาพ และการจดจำในรูปของสัญลักษณ์ทางภาษา ซึ่งการจำในลักษณะสัญลักษณ์ทั้งสองประการนี้จะช่วยให้จำได้ง่าย และคงทนสำหรับการฝึกฝน และทบทวนในใจ หรือการกระทำจะส่งเสริมให้ผู้สังเกตจำพฤติกรรมของตัวแบบได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น การจดจำรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวแบบ (Attention Processes) จึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการเรียนรู้โดยการสังเกต

2.3 กระบวนการกระทำทางกาย (Motor Reproduction Processes) ในการเรียนรู้โดยการสังเกตนั้น กระบวนการทางกายเป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตเปลี่ยนสัญลักษณ์ที่จดจำไว้มาเป็นการกระทำที่เหมาะสม การกระทำตามตัวแบบจำเป็นจะต้องจัดระเบียบการกระทำไว้ในระบบความจำโดยให้สอดคล้องกับแบบแผนการกระทำที่ตัวแบบ

กระทำในระยะแรกของการกระทำตามตัวแบบ การดัดแปลงการกระทำให้มาเป็น พฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสมจะทำได้ยาก แต่เมื่อทราบข้อบกพร่องระหว่างการดัดแปลง สัญลักษณ์มาเป็นการกระทำ จะช่วยให้การทำตามตัวแบบในระยะต่อมาถูกต้องมากยิ่งขึ้น ในการเรียนรู้พฤติกรรมทั้งหลายในชีวิตประจำวันของมนุษย์ มนุษย์จะค่อย ๆ ปรับแก้ พฤติกรรมที่เล็กลงที่น้อยจนกระทั่งกระทำได้ถูกต้อง ทั้งนี้อาศัยการกระทำที่ผ่านมาเป็น ข้อมูลย้อนกลับ (Information Feedback)

2.4 กระบวนการจูงใจ (Motivational Processes) ทฤษฎีการเรียนรู้ ทางสังคมแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ได้เรียนรู้กับการแสดงออก เนื่องจากในชีวิตจริงของมนุษย์ในสังคมนั้นมีพฤติกรรมมากมายที่มนุษย์พบเห็นผู้อื่นกระทำ มนุษย์จึงไม่สามารถกระทำพฤติกรรมตามตัวแบบได้ทั้งหมด มนุษย์จึงเลือกกระทำตามตัวแบบเฉพาะ การกระทำที่เขาเห็นว่าการกระทำนั้นให้ผลของการกระทำในทางบวก และจะไม่กระทำตามตัวแบบ ถ้าเขาเห็นว่าการกระทำนั้นให้ผลของการกระทำในทางลบ ฉะนั้นผลของการกระทำที่สังเกตเห็นจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการจูงใจในการเรียนรู้โดยการสังเกต

ดังนั้น ในการเรียนรู้จากการเลียนแบบองค์ประกอบทั้ง 4 ประการ ดังกล่าวนี้เป็นองค์ประกอบที่จำเป็นและจะขาดไม่ได้ ถ้าขาดกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งจะทำให้การเรียนรู้จากการเลียนแบบขาดความสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้จากตัวแบบจะต้องมีความใส่ใจตัวแบบจนกระทั่งสามารถจำและแปลงระบบสัญลักษณ์ไปสู่การกระทำภายหลังได้โดยมีองค์ประกอบสุดท้าย คือ แรงจูงใจให้ผู้สังเกตแสดงการกระทำตามตัวแบบออกมาในที่สุด

จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ใช้เป็นแนวทางเพื่อให้นักเรียนเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากผลของการกระทำ ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ตรง และวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการเลียนแบบซึ่งถือเป็นการ เรียนรู้จากประสบการณ์ทางอ้อม โดยกระบวนการเกิดพฤติกรรมของนักเรียนเป็น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออก องค์ประกอบส่วนบุคคล และ องค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการฝึกอบรมตามแนวคิดของทฤษฎีการ เรียนรู้ทางสังคมของบันดูรา เพื่อให้ให้นักเรียนมีองค์ประกอบส่วนบุคคลที่ดีที่จะส่งผลต่อ พฤติกรรม และองค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อมต่อไป

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตรและวิธีการฝึกอบรม

1. หลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร (Curriculum) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2554, หน้า 1272) ได้นิยามว่า หลักสูตร คือประมวลวิชา และกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในการศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

ชนัท ธาตุทอง (2550, หน้า 4) กล่าวสรุปไว้ว่า หลักสูตรคือการบูรณาการศิลปะการเรียนรู้และมวลประสบการณ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งสามารถนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามสิ่งที่สังคมคาดหวังและสามารถกำหนดแผนงานไว้ล่วงหน้า สามารถปรับปรุงพัฒนาให้เอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนได้มีความรู้ความสามารถสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

ประมุข กอปรสิริพัฒน์ (2550, หน้า 16) กล่าวสรุปไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง การสร้างความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งที่ได้วางแผนไว้และไม่ได้วางแผนไว้ ทำให้ผู้เรียนได้ทั้งเนื้อหาความรู้และกระบวนการแสวงหาความรู้ การพัฒนาทักษะและทัศนคติ โดยมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมภายใต้การแนะนำของโรงเรียน

จากความหมายของหลักสูตรสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง การสร้างความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันเพื่อจัดกระบวนการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน

1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

ปฐม นันทวงศ์ และไพโรจน์ ดั่งวิเศษ (2543, หน้า 9) สรุปความสำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตรมีความสำคัญยิ่งในฐานะที่เป็นเอกสารที่กำหนดแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทุกฝ่ายต้องยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีประสิทธิภาพตามที่พึงประสงค์ให้แก่สังคมและประเทศชาติ

ชนัท ธาตุทอง (2550, หน้า 4-5) กล่าวไว้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนในสังคมให้มีคุณลักษณะที่สังคมคาดหวัง หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่จะทำให้การจัดการศึกษาบรรลุผลตามจุดหมายที่กำหนดไว้ โดยหลักสูตรมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความเจริญของงามของบุคคล สามารถปลูกฝังพฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรม

วางรากฐานความคิดที่เป็นการสนับสนุนและสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม สามารถทำให้ผู้เรียนค้นพบ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดที่แท้จริงของตนเอง และพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ

จากความสำคัญของหลักสูตรข้างต้นสรุปว่า หลักสูตรเป็นเอกสารซึ่งเป็นแผนการจัดการศึกษาที่ระบุแนวทางการจัดมวลงประสพการณั เป็นส่วนกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานำไปปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพทางการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาที่หลักสูตรกำหนดไว้

1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร หมายถึง ส่วนที่อยู่ภายในและประกอบกันเข้าเป็นหลักสูตรเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตรสมบูรณ์เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลและการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรนักรการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ไว้ดังนี้

Taba, Hilda. (1962, p. 422) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ว่า ประกอบด้วย

1. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ
2. เนื้อหาและจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา
3. วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. การประเมินผล (Evaluation) เป็นการตรวจสอบสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร ค้นหาสาเหตุของสิ่งที่ไม่สัมฤทธิ์ผล เป็นงานใหญ่ที่มีขอบเขตกว้างขวางจะต้องวางโครงการประเมินผลไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นกระบวนการ

สุมิตร คุณานุกร (2540, หน้า 9) กล่าวว่า เมื่อพิจารณาหลักสูตรในแง่ขององค์ประกอบมีส่วนสำคัญ 4 องค์ประกอบคือ

1. ความมุ่งหมาย (Objective)
2. เนื้อหา (Content)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum implementation)
4. การประเมินผล (Evaluation)

ธำรง บัวศรี (2541, หน้า 8) กล่าวว่าสำหรับหลักสูตรนั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญและขาดไม่ได้อย่างน้อย 6 อย่าง คือ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจุดประสงค์ของการเรียนการสอน

2. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
3. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
4. วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน
6. การประเมินผล

พิสมัย ถีตะแก้ว (2541, หน้า 9) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรนั้น ต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญอย่างน้อย 4 ส่วน คือ

1. จุดมุ่งหมาย
2. เนื้อหาวิชา
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542, หน้า 50-52) กล่าวว่า หลักสูตรไม่ว่าจะเป็นการออกแบบในลักษณะใดก็ตาม จะต้องประกอบด้วย

1. จุดหมายและจุดประสงค์ (Aims and Objective)
2. เนื้อหาสาระและประสบการณ์ (Contents and Experiences)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)
4. การประเมินผล (Evaluation)

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2545, หน้า 26) กล่าวถึงองค์ประกอบหลักทั้ง 4 ประการของหลักสูตร มีดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหาวิชา
3. การนำหลักสูตรไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน
4. การวัดผลประเมินผล

บุญชม ศรีสะอาด (2546, หน้า 11) กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตร ว่าประกอบด้วยโครงสร้าง 4 ประการคือ

1. จุดมุ่งหมาย (Education Purpose) ที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดผล
2. ประสบการณ์ (Education Experience) ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้จุดมุ่งหมายบรรลุผล
3. กระบวนการเรียนการสอน วิธีการจัดประสบการณ์ (Organization of Education Experience) เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การประเมินผล (Determination of What to Evaluate) เพื่อตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 15) กล่าวว่าหลักสูตรมีองค์ประกอบ คือ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims) หมายถึง ความตั้งใจหรือความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้ที่จะผ่านหลักสูตร เป็นตัวกำหนดทิศทางและขอบเขตในการให้การศึกษาแก่เด็ก ช่วยในการเลือกเนื้อหาและกิจกรรมตลอดจนใช้เป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการประเมินผล

2. เนื้อหา (Content) เป็นสิ่งที่คาดว่าจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยดำเนินการตั้งแต่การเลือกเนื้อหาและประสบการณ์ การเรียงลำดับเนื้อหาสาระ และการกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสม

3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดทำวัสดุหลักสูตรการจัดเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรและสิ่งแวดล้อม

วารุณี อัครโกติน (2554, หน้า 11-12) กล่าวว่าองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 4 ประการคือ

1. วัตถุประสงค์ (Objective) หมายถึง เป้าหมายของการสอน เป็นส่วนที่กำหนดคุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน

2. เนื้อหา (Content) เป็นเครื่องกำหนดขอบเขต และความเข้มข้นของสาระความรู้ ทักษะและประสบการณ์

3. การเรียนการสอน (Instructional activity) เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายในการเรียนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

4. การประเมิน (Evaluation) การตรวจสอบผลการเรียนการสอนว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ ต้องปรับปรุงหรือแก้ไขอย่างไร เพื่อให้ได้ผลลัพธ์เป็นไปตามความต้องการที่แท้จริงของหลักสูตร

พัทธนันท์ ปั่นแก้ว (2557, หน้า 17-18) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรโดยทั่วไปมี 4 องค์ประกอบ

1. ความมุ่งหมาย (objectives) คือ เป็นเสมือนการกำหนดทิศทางของการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในลักษณะต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ อันก่อให้เกิดประโยชน์ในสังคมนั้น การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร

ต้องคำนึงถึงข้อมูลพื้นฐานของสังคมเพื่อประโยชน์ในการแก้ปัญหาและสนองความต้องการของสังคมและผู้เรียน และต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับนโยบายการจัดการศึกษาของชาติด้วย

2. เนื้อหาวิชา (Content) เป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้ในหลักสูตรให้ชัดเจน โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาไปสู่ความมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระที่ได้กำหนดไว้ต้องสมบูรณ์ ต้องผนวกความรู้ ประสบการณ์ ค่านิยม แนวคิด และทัศนคติเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งในด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมต่าง ๆ อันพึงประสงค์

3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum implementation) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งเพราะเป็นกิจกรรมที่จะแปลงหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติกิจกรรมนั้นมีหลายลักษณะ แต่กิจกรรมที่สำคัญที่สุดคือ กิจกรรมการเรียนการสอน หรืออาจกล่าวได้ว่า “การสอนเป็นหัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้” ดังนั้น ครูผู้สอนจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นผู้จัดการเรียนรู้

4. การประเมินผล (evaluation) การประเมินผลเป็นองค์ประกอบที่ชี้ให้เห็นว่าการนำหลักสูตรแปลงไปสู่การปฏิบัตินั้นบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ หลักสูตรเกิดสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินผลนี้จะเป็นแนวทางไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรต่อไป

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรตามที่นักพัฒนาหลักสูตรและนักการศึกษาได้กำหนดไว้ตามที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบหลักที่สำคัญของหลักสูตรมี 4 องค์ประกอบ คือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล ดังตาราง 3

ตาราง 3 การสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร

หน่วยงาน และนักวิชาการ	Hilda Taba (1962)	สุมิตร คุณานุกร (2540)	ตำรา บัวศรี (2541)	พิศมัย ถิระแก้ว (2541)	วิชัย ประสิทธิ์วิสุทธิเวช (2542)	ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2545)	บุญชม ศรีสะอาด (2546)	สุณีย์ ภูพันธ์ (2546)	วารุณี อัครวิภาติน (2554)	พิพฒน์ ปันแก้ว (2557)	คความถี่	ร้อยละ	รายการที่ตัดสรร
1. -วัตถุประสงค์	✓								✓				
-ความมุ่งหมาย		✓								✓	10	100	✓
-จุดมุ่งหมายของหลักสูตร			✓	✓	✓	✓	✓	✓					

ตาราง 3 (ต่อ)

องค์ประกอบ ของหลักสูตร	หน่วยงาน และนักวิชาการ	ทาบ (Hilda Taba, 1962)	สุมิตร คุณานุกร (2520)	ดำรง บัวศรี (2523)	พิสมัย ถิ่นแก้ว (2541)	วิชัย ประสิทธิ์วิสุทธิเวชช์	ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2545)	บุญชม ศรีสะอาด (2546)	สุเมย์ ภูพันธ์ (2546)	วารุณี อัครโกติน (2554)	พิพนันท์ ปันแก้ว (2557)	ความถี่	ร้อยละ	รายการที่คัดสรร
2. -เนื้อหา		✓	✓		✓		✓		✓	✓	✓			
-เนื้อหาสาระและ ประสบการณ์				✓		✓		✓				10	100	✓
3. -วิธีการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน		✓						✓		✓		9	90	✓
-การนำหลักสูตรไปใช้			✓		✓	✓	✓		✓		✓			
4. -การประเมินผล		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	9	90	✓
5. -ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน				✓								1	10	
6. -วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน				✓								1	10	

จากตาราง 3 การสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แล้วจัดกลุ่มองค์ประกอบของหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 10 คน โดยพิจารณาจากความสอดคล้องคล้ายคลึงกันของข้อความ และเนื้อหา ได้ดังนี้ กลุ่มที่ 1 วัตถุประสงค์, ความมุ่งหมาย, จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ใช้ชื่อว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตร กลุ่มที่ 2 เนื้อหา, เนื้อหาสาระและประสบการณ์ ใช้ชื่อว่าเนื้อหาของหลักสูตร กลุ่มที่ 3 วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน, การนำหลักสูตรไปใช้ ใช้ชื่อว่าวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มที่ 4 การประเมินผล กลุ่มที่ 5 ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน และกลุ่มที่ 6 วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน และคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ร้อยละ 60 ขึ้นไป จะได้ องค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) เนื้อหาของหลักสูตร 3) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) การประเมินผล

1.4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรนั้นมีแนวคิดอยู่ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ความหมายของคำว่า การพัฒนาหลักสูตรจะรวมไปถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย ซึ่งระบบการพัฒนาหลักสูตรนั้น จะเกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตร ได้แก่ การร่างหรือการสร้างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร ผู้วิจัยจึงนำแนวคิด กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีหลายแนวคิดและรูปแบบนำมาศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์

ไทเลอร์ (Tyler, 1970, p. 11) ได้ให้แนวคิดในการวางแผนโครงสร้างหลักสูตรโดยใช้วิธี means-ends approach เป็นหลักการและเหตุผลในการสร้างหลักสูตรที่เรียกว่า “เหตุผลของไทเลอร์” ซึ่งหลักเกณฑ์ในการจัดหลักสูตรและการสอนนี้ เน้นการตอบคำถามที่เป็นพื้นฐาน 4 ประการ ดังนี้

1. มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่สถาบันการศึกษาจะต้องกำหนดให้กับผู้เรียน
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่สถาบันการศึกษาควรจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ
4. จะประเมินผลประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการศึกษาอย่างไร จึงจะตัดสินใจได้ว่าบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ไทเลอร์ เน้นว่า คำถามทั้ง 4 ข้อนี้จะต้องเรียงลำดับกันลงมาเพราะฉะนั้นการตั้งจุดมุ่งหมายจึงเป็นขั้นที่สำคัญที่สุด (คาร์ธน โปรยเงิน, 2550, หน้า 21) แนวความคิด ในการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ เป็นไปตามลำดับขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เริ่มด้วยการกำหนดจุดมุ่งหมายชั่วคราวโดยอาศัยข้อมูลจากแหล่งกำเนิด ที่จะเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ 3 แหล่งด้วยกันคือ ศึกษาจากสังคม ศึกษาจากตัวผู้เรียน ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ในเนื้อหาสาขาวิชาข้อมูลที่ได้จาก 3 แหล่งดังกล่าว จะเป็นเครื่องช่วยในการตั้งจุดมุ่งหมายชั่วคราว จุดมุ่งหมายที่ได้ในขั้นนี้ บางครั้งอาจจะมีมากเกินไปที่จะจัดไว้ในหลักสูตรได้

ทั้งหมด จึงควรได้มีการพิจารณาเลือกเฉพาะจุดมุ่งหมายที่สำคัญ และสอดคล้องกันเพื่อนำไปเป็นในการปฏิบัติขั้นต่อไป ไทเลอร์ ได้เสนอว่า การเลือกจุดมุ่งหมายถาวร ควรผ่านการกลั่นกรอง เพื่อคัดเอาข้อที่ไม่สำคัญและไม่สอดคล้องออกไป ด้วยวิธีการพิจารณาหลักจิตวิทยาการเรียนรู้พิจารณาจากหลักปรัชญาการศึกษาและปรัชญาสังคมจุดมุ่งหมายที่ผ่านการกลั่นกรองแล้วนี้เรียกว่า จุดมุ่งหมายขั้นสุดท้าย หรือจุดมุ่งหมายถาวรที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

ขั้นที่ 2 การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไร จึงจะช่วยให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายกำหนดไว้ จุดมุ่งหมายที่ระบุพฤติกรรมและเนื้อหา นั้น เป็นจุดมุ่งหมายปลายทางที่ต้องการไปถึง แต่ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เป็นวิธีการที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายปลายทาง

ขั้นที่ 3 การจัดหาประสบการณ์การเรียนรู้ ในการจัดหาประสบการณ์ให้เป็นหน่วยจะต้องมีการสำรวจความสัมพันธ์ทางด้านเวลาและด้านเนื้อหา โดยมีเกณฑ์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ คือ มีความต่อเนื่องกัน การเรียงลำดับขั้นตอนการบูรณาการ

ขั้นที่ 4 การประเมินผล เป็นขั้นสุดท้ายในการจัดหลักสูตรของไทเลอร์ เป็นขั้นที่จะให้ผู้วางแผนจัดทำหลักสูตร รวมทั้งประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้นบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงใด

2. แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบา

ทาบา (Taba, 1962, pp. 422-425) ได้ให้แนวคิดในการจัดหลักสูตร ควรจะออกแบบและกำหนดจากครูผู้สอนมากกว่าที่จะกำหนดลงไปโดยเจ้าหน้าที่ระดับสูง นอกจากนี้ทาบามีความคิดว่าการพัฒนาหลักสูตร เป็นงานที่ต้องการจัดลำดับความคิดให้เป็นระเบียบในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรนั้น จะต้องพิจารณาทั้งลำดับในการวางแผน และวิธีการที่จะทำงานให้สำเร็จลุล่วงไป ทาบาได้กำหนดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม รวมทั้งศึกษาพัฒนาการของผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนธรรมชาติของความรู้ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมาย

ขั้นที่ 2 กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาโดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 1 เป็นหลักการในการพิจารณา จุดมุ่งหมายที่กำหนดขึ้น ควรจะเป็นสิ่งที่สามารถ

นำไปปฏิบัติได้จริง และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทาง ในการคัดเลือกเนื้อหาประสบการณ์ การเรียน ความต้องการ เพื่อให้วัตถุประสงค์สอดคล้องกับสังคมและผู้เรียน

ขั้นที่ 3 การคัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เป็นสำคัญ

ขั้นที่ 4 การจัดลำดับเนื้อหาวิชาที่คัดเลือกมา โดยพิจารณาถึง ความเหมาะสมในการที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ก่อนหรือหลัง ซึ่งอาจจัดลำดับความยาก ง่าย ความกว้างแคบ หรือการเป็นพื้นฐานต่อกัน

ขั้นที่ 5 การคัดเลือกประสบการณ์การเรียน กระบวนการที่สำคัญ ของหลักสูตรอีกกระบวนการหนึ่งก็คือ กระบวนการในชั้นเรียน การคัดเลือกประสบการณ์ การเรียนจำเป็นต้องศึกษาถึงกระบวนการเรียนรู้และวิธีสอนแบบต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็น แนวทางในการคัดเลือกประสบการณ์การเรียนที่มีคุณค่าแก่ผู้เรียน และสอดคล้องกับ จุดมุ่งหมาย ตลอดจนเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ด้วย

ขั้นที่ 6 การจัดลำดับประสบการณ์การเรียนตามลำดับก่อนหลัง เพื่อให้การจัดกระบวนการเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ขั้นที่ 7 การประเมินผล เป็นขั้นตอนที่จะเป็นเครื่องชี้ว่าการ ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาหรือข้อบกพร่อง ในขั้นตอนใด ๆ มากน้อยเพียงใดเพื่อที่จะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขต่อไป การประเมินผลนี้ ตามปกติจะพิจารณาผลจาก การใช้หลักสูตรคือผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไป ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เนื้อหาวิชาและกระบวนการเรียนการสอนมีความ เหมาะสมเพียงใด

ขั้นที่ 8 ตรวจสอบความคงที่ และความเหมาะสมในแต่ละชั้น โดยการตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบในลักษณะต่อไปนี้คือ เนื้อหาที่จัดขึ้นเกี่ยวข้องกับ จุดมุ่งหมายหรือไม่ ประสบการณ์การเรียนช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมาย หรือไม่ ประสบการณ์การเรียนที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมเพียงใด

จากขั้นตอนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรนั้น จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการมากขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วการพัฒนาหลักสูตรจะต้องใช้เวลาเป็นปีขึ้นไปในการเตรียมการ และการ ดำเนินงานจำเป็นต้องใช้กำลังคนและงบประมาณมากพอสมควร เพื่อจะให้ได้หลักสูตรที่ดี มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลในการพัฒนาเยาวชนของชาติต่อไป

1.5 การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร หมายถึงการพิจารณาตัดสินความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและนำมาเป็นข้อมูลในการเปลี่ยนแปลงการสอน ดังเช่น รุจිර์ ภูสาระ (2545, หน้า 103-104) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตร ไว้ดังนี้

1. การวัดผลการปฏิบัติของผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในเชิงปริมาณ
2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติของผู้เรียนกับมาตรฐาน
3. การอธิบายและการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร
4. การอธิบายการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร และการเลือกการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเรื่องหลักสูตร
5. การใช้ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพในการตัดสินใจหลักสูตรไปใช้

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า การประเมินผลจะดำเนินการไปในรูปแบบใดย่อมขึ้นอยู่กับการให้นิยามของการประเมินหลักสูตร ผู้ประเมินจึงต้องเลือกตามนิยามศัพท์ที่ตนต้องการประเมินผล อาจจะใช้วิธีแบบประเมินเดียว หรือมากกว่านั้นก็ได้ แต่ถ้าจะให้มีการประเมินผลมีความเที่ยงตรง ผู้ประเมินควรใช้วิธีการที่หลากหลาย และถ้ามีผู้ประเมินหลายคน โดยแต่ละคนประเมินในประเด็นที่แตกต่างออกไป เมื่อนำผลมารวมกันก็ จะทำให้มีผลดียิ่งขึ้น ผลจากการประเมินของผู้ประเมินหลายๆ คน เมื่อนำมาสรุปก็จะทำให้ การตัดสินใจมีความรอบคอบมากขึ้น การประเมินหลักสูตรเป็นการแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร เพื่อนำมาพิจารณาตัดสินถึงความเป็นไปได้ ความถูกต้องเหมาะสม ความสอดคล้องความสัมพันธ์กับบริบท ที่กำหนดเพื่อการปรับปรุง แก้ไข การปรับเปลี่ยนหลักสูตร ซึ่งได้มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร (วิเชียร อินทรสมพันธ์, 2546 หน้า 83-86) ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินรูปแบบ CIPP ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) การประเมินตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม จะต้องประเมินผลสิ่งที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1.1 การประเมินผลบริบท (Context) เป็นการประเมินในขั้นการวางแผน (Planning) โดยมีจุดมุ่งหมายของการประเมิน เพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลในการกำหนดจุดมุ่งหมายของโปรแกรม โดยการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อม ความต้องการและปัญหาต่าง ๆ เป็นการประเมินผลในลักษณะที่เป็นมหัพภาค (Macro Analysis) ซึ่งจะทำให้ทราบว่า

สภาพและปัญหาภายนอกที่เป็นแรงกดดันอยู่นั้นมีผลต่อสภาพปัจจุบันอย่างไร และผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า ควรกำหนดจุดมุ่งหมายอย่างไรจึงจะสนองความต้องการ และแก้ปัญหาที่ประสบอยู่ได้ การประเมินผลในขั้นนี้อาจใช้เทคนิคหลายอย่างเช่น การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) การตรวจสอบทบทวน (Review Technique) การสำรวจความคิดเห็น (Questionnaire Technique) และการประชุมผู้เชี่ยวชาญ (Expert Conference)

1.2 การประเมินผลตัวป้อน (Input Evaluation) หรือปัจจัยนำเข้า เป็นการประเมินผลในขั้นการจัดทำโครงการหรือโครงสร้าง จุดมุ่งหมายของการประเมินผล คือ การพิจารณาว่าจะใช้ทรัพยากรอย่างไร จึงจะบรรลุจุดหมายได้ ซึ่งมีวิธีการประเมินหลายวิธี ในการประเมินผลประเภทนี้ผู้ประเมินจะต้องตั้งคำถามหลายข้อ เช่น จุดหมายที่กำหนดขึ้นนั้นสามารถนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติได้หรือไม่ มีโอกาสบรรลุผลหรือไม่ ควรเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง แง่ของผลได้ผลเสีย วิธีการที่จะนำมาใช้ จะให้ผลอย่างไร มีปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรหรือเครื่องมืออย่างไรบ้าง

1.3 การประเมินผลกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินผลในขั้นปฏิบัติการ (Implementing) การประเมินผลประเภทนี้ เริ่มขึ้นหลังจากที่นำเอาโปรแกรมหรือโครงการไป ใช้ในสภาพจริง จุดมุ่งหมายของการประเมินผลประเภทนี้ก็เพื่อส่งข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) มาให้ผู้ปฏิบัติงาน ในการตรวจสอบหาข้อบกพร่อง และเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจและเก็บเป็นหลักฐานสำหรับการปฏิบัติงาน

1.4 การประเมินผลผลิตผล (Product Evaluation) จุดมุ่งหมายของการประเมินผลประเภทนี้ ก็เพื่อตรวจสอบผลที่ได้รับว่าเป็นอย่างไร เป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ การประเมินผลไม่จำเป็นต้องทำ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการหรือโครงการ จะทำเมื่อใดก็ได้ สิ่งที่สำคัญที่การประเมินผลประเภทนี้ต้องมีคือ เกณฑ์มาตรฐานซึ่งจะต้องกำหนดขึ้น หรือใช้เกณฑ์มาตรฐานที่มีผู้จัดไว้ให้แล้วก็ได้

2. แนวคิดและวิธีวิทยาของการประเมินยุคที่สี่ (Responsive Evaluation) กูบาและลินคอล์น (Guba and Lincoln, 1982, pp. 184-185) ได้เสนอแนวคิดและรูปแบบการประเมินในยุคที่สี่ ซึ่งเน้นการประเมินที่ตอบสนองต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยการบอกกล่าว (Claim) สิ่งที่เกี่ยวข้อง (Concern) ประเด็นต่าง ๆ (Issue) ที่ให้โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นมุมมองในลักษณะการสร้างสรรคนิยม (Constructivist Methodology) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการตัดสินใจโดยการลงฉันทามติระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด โดยมีทั้งหมด 12 ขั้นตอน ดังนี้

- 2.1 การเริ่มต้นทำสัญญากับผู้ให้การอุปถัมภ์ทางการประเมิน
- 2.2 ประสานงานเกี่ยวกับการประเมิน
- 2.3 กำหนดผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 2.4 พัฒนาการมีส่วนร่วมภายในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 2.5 ทดสอบและขยายการสร้างสรรค์ภายในกลุ่ม โดยการแนะนำข้อมูลหรือวิธีการใหม่
- 2.6 จำแนกกลุ่มเพื่อการแก้ปัญหาข้อกล่าวหา สิ่งที่เกี่ยวข้อง และประเด็นวิพากษ์ต่าง ๆ ที่ได้รับฉันทามติแล้ว
- 2.7 จัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ยังไม่ได้รับการแก้ปัญหา
- 2.8 สะสมข้อมูลเพื่อการแก้ปัญหา
- 2.9 จัดการประชุมเพื่อการเจรจาต่อรอง
- 2.10 นำผลของการเจรจาต่อรองมาเป็นทางเลือก
- 2.11 รายงานโดยใช้วิธีการทำการศึกษาเป็นรายกรณี
- 2.12 เริ่มต้นวงจรใหม่

3. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินแบบมีส่วนร่วมของโอเวน (Owens, 1998, pp. 195–200) โอเวน ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน โดยทำการประเมินควบคู่ไปกับการทำงานโดยเริ่มตั้งแต่การคิดที่จะกระทำหรือปฏิบัติ ไปจนถึงการปฏิบัติการของโปรแกรมหรือโครงการจนเสร็จสิ้น โดยแบ่งออกเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 การประเมินความพร้อมก่อนเริ่มโครงการ (Proactive Evaluation Form) เป็นการประเมินรูปแบบของการประเมินที่ดำเนินการก่อนที่จะออกแบบโครงการหรือโปรแกรม สามารถช่วยให้ผู้วางแผนโครงการหรือโปรแกรมทำการตัดสินใจเกี่ยวกับชนิดของโครงการหรือโปรแกรมที่ต้องการ จุดประสงค์เพื่อเตรียมข้อมูลหรือปัจจัยป้อน (Input) เพื่อการตัดสินใจว่าวิธีการที่ดีที่สุดในการพัฒนาโครงการหรือโปรแกรมในระดับขั้นก้าวหน้านั้นควรเป็นอย่างไร ผู้ประเมินจะให้คำแนะนำ ข้อมูล ความรู้ รูปแบบ ฯลฯ ในการแก้ไขปรับปรุง

3.2 รูปแบบการประเมินความชัดเจน (Clarification Evaluation Form) เป็นรูปแบบของการประเมินเพื่อทำความเข้าใจให้การวางแผนโครงการหรือโปรแกรม ซึ่งเป็นการประเมินโครงสร้างภายใน สามารถอธิบายได้ในลักษณะปรัชญาหรือ

หลักการเหตุผลของโครงการหรือโปรแกรม แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจที่จะเชื่อมโยงกิจกรรมของโครงการหรือโปรแกรม

3.3 รูปแบบการประเมินกิจกรรม (Interactive Evaluation Form) เป็นรูปแบบของการประเมินที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งต่อ หรือการนำไปใช้ของโปรแกรมหรือโครงการ เกี่ยวกับการเลือกส่วนประกอบที่สำคัญหรือกิจกรรมของโครงการหรือโปรแกรม สามารถช่วยให้คณะทำงานเข้าใจได้มากกว่าเดิมเกี่ยวกับวิธีการและเหตุผลที่ได้ดำเนินการ ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เกิดการปรับปรุงได้เป็นอย่างดี

3.4 รูปแบบการประเมินเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม (Monitoring valuation Form) เป็นรูปแบบของการประเมินเมื่อโครงการหรือโปรแกรมได้จัดทำหรือขณะดำเนินการ เป็นการประเมินเพื่อดูความสำเร็จของส่วนประกอบบางส่วน ของโครงการหรือโปรแกรม เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบของการสะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าของโครงการหรือโปรแกรม เป็นการประเมินเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ

3.5 รูปแบบการประเมินผลที่ได้รับ (Impact Evaluation Form) เป็นรูปแบบการประเมินผลที่ได้รับ หรือการส่งผลของโครงการหรือโปรแกรมที่ได้รับการจัดทำเรียบร้อยแล้ว เป็นการวิเคราะห์จุดปลายสุด ของโครงการหรือโปรแกรม เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณค่า หรือคุณความดีของโครงการหรือโปรแกรม เป็นการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินการต่อไป (วารุณี อัครโกติน, 2554, หน้า 21-24)

2. การฝึกอบรม

2.1 ความหมายของการฝึกอบรม

การฝึกอบรมเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดี อันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนรู้และจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น รวมทั้งช่วยให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อบุคลากรและองค์กร ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของการฝึกอบรม ดังนี้

ชาญ สวัสดิ์สาส์ (2552, หน้า 22) กล่าวว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบที่จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงาน รวมถึงการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของบุคคลให้ดีขึ้น

เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติงานที่อยู่ในความรับผิดชอบและ/หรืองานที่กำลังจะได้รับมอบหมายให้ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

สมคิด บางโม (2553, หน้า 14) กล่าวว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคลโดยมุ่งเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และทัศนคติ (Attitude) อันจะนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานการทำงานให้สูงขึ้น ทำให้บุคคลมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานและองค์การ บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นจะเห็นว่าการฝึกอบรมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคคลนั่นเอง

ชูชัย สมितिไกร (2554, หน้า 5) กล่าวว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) ความสามารถ (Ability) และเจตคติ (Attitude) ของบุคลากร อันจะช่วยปรับปรุงให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

โดยสรุปว่า การฝึกอบรม หมายถึง เป็นวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบที่ช่วยให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลพัฒนาความสามารถทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินการใด ๆ เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์และประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ขอให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.2 ความสำคัญของการฝึกอบรม

การฝึกอบรมเป็นวิธีการหนึ่งที่นิยมใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ช่วยให้องค์การเกิดความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการฝึกอบรม ดังนี้

สุจิตรา ธนานันท์ (2552, หน้า 23) กล่าวว่า การฝึกอบรมมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ประการแรก การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อหาทางให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม รวมทั้งทัศนคติของพนักงานให้สามารถปฏิบัติงานได้ดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มผลผลิต และเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร ประการที่สอง การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะและเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในทางที่ต้องการ ประการที่สาม การฝึกอบรมเป็นการให้คำแนะนำและการฝึกให้มีระเบียบวินัย เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีความชำนาญเพิ่มขึ้น รวมทั้งได้เรียนรู้ถึงวิธีการปฏิบัติงานเฉพาะตำแหน่ง เพื่อให้เขามีความรู้ความสามารถที่จะก้าวต่อไปในอนาคต และในประการสุดท้ายการฝึกอบรม

เป็นกระบวนการที่ช่วยเพิ่มพูนความถนัดทางธรรมชาติ ทักษะ หรือความชำนาญ
ความสามารถของบุคคล เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น

สมคิด บางโม (2553, หน้า 15) กล่าวว่า ความสำคัญของการฝึกอบรม
มี 6 ประการ คือ 1) เพื่อความอยู่รอดขององค์การเอง เพราะปัจจุบันมีสภาพการแข่งขัน
ระหว่างองค์การรุนแรงมาก การฝึกอบรมจะช่วยให้องค์การเข้มแข็ง และช่วยให้พนักงาน
มีประสิทธิภาพในการทำงานยิ่งขึ้น 2) เพื่อให้องค์การเจริญเติบโต มีการขยายการผลิต
งานขาย และการขยายงานด้านต่าง ๆ ออกไป ในการนี้จำเป็นต้องสร้างบุคคลที่มี
ความสามารถเพื่อที่จะรองรับงานเหล่านั้น 3) เมื่อรับพนักงานใหม่จำเป็นต้องให้เขารู้จัก
องค์การเป็นอย่างดีในทุก ๆ ด้าน และต้องฝึกอบรมให้รู้วิธีทำงานขององค์การแม้จะมี
ประสบการณ์มาจากที่อื่นแล้วก็ตาม สภาพการทำงานในแต่ละองค์การย่อมแตกต่างกัน
4) ปัจจุบันเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าไปรวดเร็วจึงจำเป็นต้องฝึกอบรมพนักงานให้มีความรู้
ทันสมัยเสมอ ถ้าพนักงานมีความคิดล้าหลัง องค์การก็จะล้าหลังตามไปด้วย 5) เมื่อ
พนักงานทำงานมาเป็นเวลานานจะทำให้เฉื่อยชา เบื่อหน่าย ไม่กระตือรือร้น การฝึกอบรม
จะช่วยกระตุ้นให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และ 6) เพื่อเตรียมพนักงานสำหรับตำแหน่งใหม่ที่
สูงขึ้น โยกย้ายงาน หรือแทนคนที่ลาออกไป

โดยสรุปว่า ความสำคัญของการฝึกอบรมมี 3 ประการ คือ

1) ช่วยเพิ่มพูนพัฒนาความสามารถของนักศึกษาฝึกหัดครูให้มีความรู้ ทักษะ และ
ปรับทัศนคติที่ดี ส่งผลให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
ตามเป้าหมายของหลักสูตรฝึกอบรม 2) เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง
ของสังคมและโลก และ 3) เป็นการหนุนเสริมความเข้มแข็ง

2.3 วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ดังนี้

สมคิด บางโม (2553, หน้า 14) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการ
ฝึกอบรมเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการทำงานเฉพาะอย่าง อาจจำแนก
วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมได้ 4 ประการ เรียกว่า KURA คือ 1) เพื่อเพิ่มพูนความรู้
(knowledge, K) ให้มีความรู้ หลักการ ทฤษฎี แนวคิดในเรื่องที่อบรมเมื่อนำไปใช้ในการ
ทำงาน 2) เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจ (Understand, U) เป็นลักษณะที่ต่อเนื่องจากความรู้
กล่าวคือเมื่อรู้ในหลักการและทฤษฎีแล้วสามารถตีความ แปลความ ขยายความ และ
อธิบายให้คนอื่นทราบได้ รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ 3) เพื่อเพิ่มพูนทักษะ (Skill, S)

ทักษะคือความชำนาญหรือความคล่องแคล่วในการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งได้โดยอัตโนมัติ เช่น การใช้เครื่องมือต่าง ๆ การขับรถ การขี่จักรยาน เป็นต้น 4) เพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคติ (Attitude, A) เจตคติหรือทัศนคติ คือความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ การฝึกอบรมมุ่งให้เกิดหรือเพิ่มพูนความรู้สึกดี ๆ ต่อองค์การ ต่อผู้บังคับบัญชา ต่อเพื่อนร่วมงานและต่องานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เช่น ความจงรักภักดีต่อบริษัท ความภาคภูมิใจต่อสถาบัน ความสามัคคีในหมู่คณะ ความรับผิดชอบต่องาน ความเอาใจใส่ต่องาน (รักงาน ไม่เบื่อ ไม่เซ็ง) ความกระตือรือร้น เป็นต้น

ชูชัย สมितिโกร (2554, หน้า 5-6) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมบุคลากรในองค์กรมีจุดประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อปรับปรุงระดับความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) ของแต่ละบุคคล ความตระหนักรู้ในตนเองคือ การเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง อันได้แก่ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบตนเองในองค์การ การตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ตนเองปฏิบัติจริงและปรัชญาที่ยึดถือ การเข้าใจถึงทัศนคติที่ผู้อื่นมีต่อตนเองและการเรียนรู้ว่าการกระทำของตนเองมีผลกระทบต่อผู้อื่นอย่างไร เป็นต้น 2) เพื่อเพิ่มพูนทักษะการทำงาน (Job skill) ของแต่ละบุคคล หรืออาจเป็นทักษะด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านก็ได้ เช่น การใช้เครื่องมือคอมพิวเตอร์ การดูแลรักษาความปลอดภัยในการทำงาน หรือการปกครองบัญชาลูกน้อง เป็นต้น และ 3) เพื่อเพิ่มพูนแรงจูงใจ (Motivation) ของแต่ละบุคคล อันจะทำให้การปฏิบัติงานเกิดผลดี แม้ว่าบุคคลหนึ่ง ๆ จะมีความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงานแต่หากขาดแรงจูงใจในการทำงานแล้ว บุคคลนั้นก็อาจจะมิได้ใช้ความรู้และความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ และผลงานก็ย่อมจะไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจในการทำงานจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์การ

โดยสรุป วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมมี 2 ประการ คือ ประการแรก เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ประการที่สองเพื่อพัฒนาความสามารถของนักศึกษาฝึกหัดครูทางด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติที่ดี

2.4 ประเภทการฝึกอบรม

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงประเภทการฝึกอบรมดังนี้

นางลักษณ์ สิ้นสืบผล (2532, หน้า 17) กล่าวว่า เทคนิคการฝึกอบรม (Training Technique) หมายถึง วิธีการที่ใช้ในการสื่อสาร หรือถ่ายทอดความรู้

ความคิดเห็น ข้อเท็จจริง ประสบการณ์ หรือข้อมูลต่าง ๆ ระหว่างผู้ให้การอบรมและผู้เข้ารับการอบรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ได้กำหนดไว้ เทคนิคการฝึกอบรม จำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ (1) ประเภทการบรรยายและอภิปรายโดยผู้ทรงคุณวุฒิเทคนิคการฝึกอบรมประเภทนี้ได้แก่ การบรรยายหรือปาฐกถา (Lecture or Speech) การบรรยายเป็นชุด (Symposium) การอภิปรายเป็นคณะ (Panel Discussion) เป็นต้น (2) ประเภทให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีบทบาทร่วม เช่น การสัมมนา (Seminar) การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) การประชุม (Syndicate Method) การระดมความคิด (Brainstorming) การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) การประชุมถกเถียง (Buzz Session) การศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) การให้เวลาซักถาม (Question Period) การสัมภาษณ์ (Interview) การสาธิต (Demonstration) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การทัศนศึกษา (Field Trip) เป็นต้น (3) ประเภทพัฒนาเฉพาะตัวบุคคล ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถปรับให้เข้ากับระดับความสามารถในการเรียนรู้และความสะดวกของตนได้ เช่น การสอนแบบสำเร็จรูป (Programmed Instruction) การสอนแนะ (Coaching) (4) ประเภทใช้สื่อในการฝึกอบรม เช่น การใช้สไลด์ประกอบเสียง (Slide/Tape Presentation) การใช้ภาพยนตร์ประกอบ (Instructional Film)

พรสวรรค์ แย้มกวีตระกูล (2549, หน้า 12) กล่าวว่า ประเภทของการฝึกอบรมแบ่งได้เป็นการฝึกอบรมก่อนประจำการ เป็นการให้ความรู้ความชำนาญก่อนจะบรรจุให้เข้าปฏิบัติหน้าที่ การฝึกอบรมปฐมนิเทศสำหรับพนักงานแรกเข้า และการฝึกอบรมระหว่างประจำการ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความคิด ภาษาที่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น การฝึกอบรมครูที่ผู้วิจัยทำขึ้นนี้เป็นการฝึกอบรมครูประจำการ เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น นำไปพัฒนางานให้ก้าวหน้าขึ้น

ชูชัย สมितिไกร (2554, หน้า 7-10) กล่าวว่า ประเภทของการฝึกอบรมจำแนกตามเกณฑ์ต่าง ๆ คือ 1) แหล่งของการฝึกอบรม ได้แก่ การฝึกอบรมภายในองค์กร และการซื้อการฝึกอบรมจากภายนอก 2) การจัดประสบการณ์ การฝึกอบรม ได้แก่ การฝึกอบรมในงาน และการฝึกอบรมนอกงาน 3) ทักษะที่ต้องการฝึกอบรม ได้แก่ การฝึกอบรมทักษะด้านเทคนิค การฝึกอบรมทักษะด้านการจัดการ และการฝึกอบรมทักษะด้านการติดต่อสัมพันธ์ และ 4) ระดับชั้นของพนักงานที่เข้ารับการอบรม ได้แก่ การฝึกอบรมระดับพนักงานปฏิบัติการ การฝึกอบรมระดับหัวหน้างาน การฝึกอบรมระดับผู้จัดการ และการฝึกอบรมระดับผู้บริหารชั้นสูง

โดยสรุปว่า ประเภทของการฝึกอบรม จำแนกออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) การฝึกอบรมเพื่อหนุนเสริมศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ปรับทัศนคติ และ 2) การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพและระดับชั้นในการทำงาน

2.5 เทคนิคและวิธีการฝึกอบรม

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงเทคนิคและวิธีการฝึกอบรมดังนี้

ฐิระ ประมวลพฤษ์ (2538, หน้า 8) กล่าวว่า เทคนิคการฝึกอบรม มี 4 ประเภท คือ

- 1) การบรรยาย
- 2) การสาธิต
- 3) การอภิปรายกลุ่ม
- 4) การระดมสมอง

อำนาจ แสงสว่าง (2540, หน้า 12) กล่าวว่า เทคนิคการฝึกอบรม มี 3 ประเภท คือ

- 1) การลงมือปฏิบัติงาน
- 2) การระดมสมอง
- 3) บทบาทสมมติ

นิพนธ์ สุขปรีดี (2547, หน้า 23) กล่าวว่า เทคนิคการฝึกอบรม มี 3 ประเภท คือ

- 1) การบรรยาย
- 2) การฝึกปฏิบัติ
- 3) การอภิปรายกลุ่ม

ธีระชัย บำรุงศิลป์ (2549, หน้า 18) กล่าวว่า เทคนิคการฝึกอบรม หมายถึง วิธีการหรือเครื่องมือหรือกิจกรรมที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร และสื่อความหมาย ระหว่างผู้ที่เป็นวิทยากรกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมหรือระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกัน หรือระหว่างบุคคลอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมในกระบวนการฝึกอบรมเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลด้านความรู้ ทักษะ ละทัศนคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในระดับที่ต้องการ เพื่อนำความรู้ ทักษะ และทัศนคติไปใช้ในการปฏิบัติงาน ให้

บรรล่วัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งเทคนิคการฝึกอบรมออกเป็น

14 ประเภท คือ

1) การบรรยาย เป็นเทคนิควิธีที่ใช้ในการถ่ายทอดความคิดเห็น ความรู้ ตลอดจนข้อมูลข้อเท็จจริงให้แก่ผู้ฟัง เป็นเทคนิคที่แพร่หลายและสามารถใช้ ประกอบกับเทคนิคอื่น ๆ ได้ แต่มีจุดด้อยตรงที่ลักษณะของการบรรยายจะเป็นระบบ สื่อสารทางเดียว ยิ่งถ้ามีเวลาจำกัดโอกาสที่จะให้ผู้ฟังได้มีส่วนร่วมในการซักถามหรือแสดง ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่บรรยายจะไม่มีผู้บรรยายไม่สามารถประเมินได้ว่าเมื่อจบการ บรรยายแล้วผู้ฟังมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่บรรยายมากน้อยเพียงใด ซึ่งอาจจะต้อง พิจารณาจากผลกระทบที่เกิดจากการบรรยาย

2) การอภิปราย คือ การที่กลุ่มคนที่มีความสนใจในปัญหาหรือ เรื่องเดียวกันต้องการที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันด้วยวิธีการ วิเคราะห์และพิจารณาโดยอาศัยความคิดเห็นร่วมกัน แบ่งเป็น การอภิปรายเป็นคณะ (Panel Discussion) เป็นการการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และมีประสบการณ์มาให้ ความ คิดเห็นหรือทรรศนะในเรื่องเดียวกัน จำนวนผู้อภิปรายอาจจะมีประมาณ 3-5 คน ในการ อภิปรายผู้ทรงคุณวุฒิจะอภิปรายในลักษณะที่สนับสนุนหรือให้เหตุผลโต้แย้งผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยกันเพื่อให้ความคิดกว้างไกลออกไป และตอนท้ายผู้ดำเนินการอภิปราย (Moderater) จะเป็นผู้สรุปความคิดเห็นของผู้สรุปความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และการอภิปรายแบบ ชุมนุมปาฐกถา (Symposium Discussion) เป็นการอภิปรายที่เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้ ในเรื่องที่สนใจในแต่ละด้านมาร่วมเป็นองค์ปาฐกผู้ฟังหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะมีความรู้ ความเข้าใจตามเรื่องและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3) การสาธิต เป็นการแสดงให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เห็นการ ปฏิบัติจริงซึ่งการกระทำหรือปฏิบัติจริงซึ่งการกระทำหรือปฏิบัติจริงจะมีลักษณะคล้ายการ สอนงาน การสาธิตนิยมใช้กับหัวข้อวิชาที่มีการปฏิบัติ เช่น การฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ นาฏศิลป์ และขับร้อง วิธีการวิทยากรทำให้ดูแล้วผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมทดลองทำตาม

4) การสอน เป็นการแนะนำให้ผู้รู้วิธีปฏิบัติงานให้ถูกต้อง โดยปกติ จะเป็นการสอนหรืออบรมในระหว่างการปฏิบัติงาน อาจสอนเป็นรายบุคคลหรือสอนเป็น กลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งผู้สอนต้องมีประสบการณ์และทักษะในเรื่องที่สอนจริง ๆ

5) การระดมสมอง เป็นการประชุมกลุ่มเล็กไม่เกิน 15 คน เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีโดยปราศจากข้อจำกัดหรือกฎใด ๆ ในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยไม่คำนึงว่าจะถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี ความคิดหรือข้อเสนอทุกอย่างจะถูกจดไว้แล้วนำไปถกเถียงกันอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นพอเริ่มประชุมต้องมีการเลือกประธานและเลขานุการของกลุ่มเสียก่อน

6) การประชุมกลุ่มย่อย เป็นการแบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นกลุ่มย่อยจากกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อยละ 2-6 คนเพื่อพิจารณาประเด็นปัญหาอาจเป็นปัญหาเดียวกันหรือต่างกัน ในช่วงเวลาที่กำหนดมีวิทยากรคอยช่วยเหลือทุกกลุ่มแต่ละกลุ่มต้องเลือกประธานและเลขานุการของกลุ่มเพื่อดำเนินการแล้วนำความคิดเห็นของกลุ่มเสนอต่อที่ประชุมใหญ่

7) กรณีศึกษา เป็นเทคนิคการฝึกอบรมที่นำเอาเรื่องราวหรือกรณีที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นจริง ๆ เสนอในกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม สมาชิกของกลุ่มจะใช้หลักวิชาการและประสบการณ์ที่ได้จากการปฏิบัติงานมาผสมผสานเพื่อมาวิเคราะห์กรณีที่ยกมา โดยมีที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำและให้แนวทางเพื่อช่วยสมาชิกกลุ่มวิเคราะห์ปัญหาได้ตรงวัตถุประสงค์ขั้นตอนของการศึกษาจะเริ่มด้วยหลักการ และการให้ภาพต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาแก้ไขปัญหา จากนั้นผู้เข้าฝึกอบรมจะศึกษา อภิปราย และค้นคว้าตามหลักวิชาการ ซึ่งบางครั้งข้อมูลที่ต้องการอาจเป็นข้อมูลที่สำเร็จอยู่แล้ว แต่บางครั้งจำเป็นต้องค้นคว้าหาข้อมูลบ้าง และในขั้นตอนสุดท้ายผู้เข้ารับการอบรมจะต้องพิจารณาตัดสินใจแก้ปัญหาหรือกรณีที่น่าเสนอภายใต้สภาพการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด และเพื่อช่วยให้การตัดสินใจของผู้เข้ารับการอบรมดีขึ้น การนำเสนอกรณีหรือปัญหา จะต้องมียุทธศาสตร์มากมายที่จะทำให้ผู้ศึกษาได้เห็นจุดสำคัญของปัญหาและได้ข้อที่เป็นแนวทางนำไปสู่การตัดสินใจการแก้ปัญหา

8) การประชุมแบบฟอรัม เป็นเทคนิคที่ใช้กับการประชุมกลุ่มใหญ่ ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม โดยการซักถามแสดงข้อเท็จจริง ปรึกษาหารือแสดงความคิดเห็นกับวิทยากร

9) เกมการบริหาร เป็นการแข่งขันระหว่างกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป โดยแข่งขันเพื่อดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่ง เป็นการให้ปฏิบัติเหมือนเหตุการณ์จริง อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการสื่อสาร การตัดสินใจ การวางแผน การเป็นผู้นำ มนุษย์สัมพันธ์ ฯลฯ ขนาดของกลุ่มในการแข่งขันขึ้นอยู่กับเกมการแข่งขัน

10) การแสดงบทบาทสมมติ เป็นเทคนิคที่นำเอาเรื่องที่เป็นกรณีตัวอย่างมาเสนอในรูปแบบการแสดงบทบาท ให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เห็นภาพชัดเจน ได้สัมผัสกับประสบการณ์และความรู้สึกที่แท้จริงเกี่ยวกับปัญหาที่เป็นกรณีตัวอย่าง การแสดงบทบาทสมมติช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับทราบข้อมูลและเรื่องราวที่ตรงกับเนื้อเรื่องที่ใช้ในการศึกษาแนวเดียวกัน ซึ่งต่างจากกรณีศึกษาที่ผู้เข้ารับการอบรมอ่านเนื้อหาแล้วต้องจินตนาการและตีความหมายของปัญหาในบางครั้งอาจจะทำให้เกิดความเข้าใจไขว้เขวได้ นอกจากนี้หลังการแสดงบทบาทสมมติแล้วผู้เข้ารับการอบรมสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ พร้อมทั้งทั้งกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อยได้ทำให้ได้ข้อสรุปเพื่อการแก้ปัญหา

11) การสัมมนา เป็นการประชุมของผู้ที่ปฏิบัติอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันแล้วพบปัญหาเหมือน ๆ กันเพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็นหาแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาทุกคนที่ไปร่วมการสัมมนาต้องช่วยกันพูดช่วยกันแสดงความคิดเห็น ปกติจะบรรยายให้ความรู้พื้นฐานก่อนแล้วแบ่งกลุ่มย่อย จากนั้นนำผลการอภิปรายของกลุ่มย่อยเสนอที่ประชุมใหญ่

12) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ เป็นการนำผู้เข้ารับการฝึกอบรมไปศึกษายังสถานที่อื่นนอกสถานที่ฝึกอบรม เพื่อให้พบเห็นของจริงซึ่งผู้จัดต้องเตรียมการเป็นอย่างดี

13) การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นรูปแบบของการฝึกอบรมที่ส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ สามารถนำสิ่งที่ได้รับไปปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงที่ผู้เข้าอบรมปฏิบัติอยู่ ลักษณะของการประชุมเชิงปฏิบัติงานจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการให้ความรู้ของวิทยากร เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมให้สามารถแก้ไขข้อขัดข้องในการทำงาน กำหนดแนวทางในการปฏิบัติและปรับปรุงงาน และส่วนที่สองเป็นการปฏิบัติการของผู้เข้ารับการอบรมที่จะหาหรืออภิปรายให้ได้แนวทางแก้ปัญหาหรือวิธีการปฏิบัติงาน โดยอาจจะดำเนินการทั้งกลุ่มใหญ่หรือแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งการดำเนินการของส่วนที่สอง จะอาศัยหลักวิชาการหรือหลักการที่วิทยากรได้บรรยายหรืออภิปรายมาใช้ประกอบเป็นแนวทาง

14) การอบรมด้านความรู้สึก เป็นการอบรมในลักษณะของผู้เข้ารับการอบรม จะเรียนรู้พฤติกรรมของกลุ่มผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมกับกลุ่ม ประสบการณ์ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จ ความผิดหวังและความคับข้องใจของกลุ่ม จะได้รับการแก้ไขปัญหากันเองภายในกลุ่ม การแสดงออกทางความรู้สึกของคนในกลุ่ม

อย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนมากกว่าการเรียนรู้ จุดประสงค์ที่สำคัญของการอบรมด้านความรู้สึกเป็นการสอนให้เข้าใจในเรื่องของประสิทธิภาพของกลุ่มพลวัตรและพฤติกรรมของกลุ่มที่ขาดประสิทธิภาพ โดยแจ้งว่าสิ่งที่เรียนรู้จากกลุ่มจะได้รับการนำกลับไปสู่การปฏิบัติงานของแต่ละคน

รสสุคนธ์ มกรมณี (2549, หน้า 11) กล่าวว่า เทคนิคการฝึกอบรมมี 5 ประเภท คือ

- 1) การบรรยาย
- 2) การอภิปรายกลุ่ม
- 3) การระดมสมอง
- 4) บทบาทสมมติ
- 5) ทักษะศึกษา

วิจิตร อารกุล (2550, หน้า 22) กล่าวว่า เทคนิคการฝึกอบรมมี 5 ประเภท คือ

- 1) การบรรยาย
- 2) การลงมือปฏิบัติงาน
- 3) การอภิปรายกลุ่ม
- 4) การระดมสมอง
- 5) บทบาทสมมติ

Scott, William G. (1976, p. 16) กล่าวว่า เทคนิคการฝึกอบรมมี 2 ประเภท คือ

- 1) การฝึกอบรมโดยไม่ต้องลงมือปฏิบัติ
- 2) การฝึกอบรมที่ต้องลงมือปฏิบัติ

สุจิตรา ธนานันท์ (2552, หน้า 51) กล่าวว่า เทคนิคการฝึกอบรมเป็นวิธีการที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารหรือถ่ายทอดข้อมูลที่เป็นความรู้ ข้อเท็จจริง ประสบการณ์ และข้อมูลต่าง ๆ จากผู้ให้การอบรมไปยังผู้รับการอบรมและระหว่างผู้เข้ารับการอบรมด้วยกันเอง โดยการสัมมนา การออกความเห็นร่วมกัน การประชุมกลุ่ม ทั้งนี้ การที่ทำการติดต่อสื่อสารหรือถ่ายทอดข้อมูลดังกล่าวนี้ เพื่อมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือการบรรลุวัตถุประสงค์ใด ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ โดยแบ่งเทคนิคการฝึกอบรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทแรก การแบ่งกลุ่มตามวิธีการสอน ได้แก่

1) วิธีบอกเล่า (Telling methods) เป็นวิธีการบอกแบบปากต่อปาก รวมถึงการเรียนรู้โดยใช้การฟัง เช่น การบรรยาย การชุมนุมองค์ปาฐก โดยผู้บรรยายหลายคน เป็นต้น เป็นเทคนิคที่เหมาะสมสำหรับผู้มีเวลาน้อย

2) วิธีการแสดงให้ดู (Showing methods) เป็นการเรียนรู้โดยใช้สายตาเป็นส่วนใหญ่ เช่น การสาธิต การจัดนิทรรศการ เป็นต้น เหมาะสำหรับการฝึกอบรมในเรื่องที่มีความซับซ้อนเมื่ออธิบายด้วยวาจาไม่เพียงพอ ดังนั้น จึงต้องเอาของจริงมาให้ดู

3) วิธีฝึกปฏิบัติ (Doing methods) เป็นการเรียนรู้โดยลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เหมาะสำหรับการฝึกอบรมเพื่อก่อให้เกิดทักษะ เช่น การทำแบบฝึกหัด (Exercise) การหมุนเวียนงาน (Job rotation) การฝึกอบรมเป็นผู้ช่วยหัวหน้า (Assistance ship) เป็นต้น

ประเภทที่สอง การแบ่งตามลักษณะการมีส่วนร่วม ได้แก่

1) กรณีที่ผู้ให้การอบรมมีส่วนร่วมมาก เช่น เทคนิคการบรรยาย การอภิปราย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

2) กรณีที่ให้ผู้เข้ารับการอบรมมีบทบาทร่วมให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็น เช่น เทคนิคการสัมมนา (Seminar) การระดมสมอง (Brain storming)

3) การพัฒนาเฉพาะตัวบุคคล ผู้เรียนจะเข้ามามีบทบาทร่วมมาก เช่น การใช้บทเรียนสำเร็จรูป (Programmed instruction) ซึ่งเป็นเทคนิคที่ผู้เรียนซื้อตำรามาศึกษาเอง

ซูซีย์ สมิททิไกร (2554, หน้า 172) กล่าวว่า วิธีการฝึกอบรม หมายถึง เครื่องมือหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร และถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้ฝึกอบรมและผู้รับการฝึกอบรม และระหว่างผู้รับการอบรมด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้รับการอบรมมีความรู้ ทักษะ ความสามารถ และทัศนคติตามจุดประสงค์ของการฝึกอบรม คือ

1) วิธีการฝึกอบรมซึ่งมุ่งเน้นความรู้และการเรียนรู้เป็นกลุ่ม ได้แก่ การบรรยาย (Lecture) เพื่อถ่ายทอดความรู้ใหม่ ๆ ไปสู่กลุ่มคนจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว การอภิปรายกลุ่ม (Group discussion) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้แสดงทรรศนะ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และเพื่อค้นหาข้อสรุปหรือ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ การอภิปรายคณะ (Panel discussion) เพื่อให้ข้อมูลความคิดเห็น และข้อเท็จจริงหลาย ๆ ด้าน การระดมสมอง (Brainstorming) เพื่อระดมความคิดจากสมาชิกทุกคน ให้ได้ความคิดที่หลากหลาย และมีปริมาณมากที่สุด

ทัศนศึกษา (field trip) เพื่อให้ผู้รับการอบรมมองเห็นเหตุการณ์ปฏิบัติงานหรือสถานการณ์จริง และสร้างความสนใจ และความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ในหมู่ผู้รับการอบรม

2) วิธีการฝึกอบรมซึ่งมุ่งเน้นความรู้และการเรียนรู้เป็นรายบุคคล ได้แก่ โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Programmed instruction) เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามสมรรถภาพของตนเองการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ (Computer assisted instruction) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นรายบุคคล และใช้การสอนทักษะที่จำเป็นต้องมีการฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ

3) วิธีการฝึกอบรมซึ่งมุ่งเน้นทักษะและความสามารถในการเรียนรู้เป็นกลุ่ม ได้แก่ การสาธิต (Demonstration) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความเข้าใจ และเห็นการปฏิบัติ กลุ่มฝึกแก้ปัญหา (Task force exercise) เพื่อส่งเสริมให้มีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มภายใต้สถานการณ์ที่จำเป็นต้องมีการแก้ไขปัญหา ทดสอบความเข้าใจและประยุกต์ใช้ความรู้ของผู้เข้ารับการอบรม และวางแผนไปใช้ในงาน การจำลองสถานการณ์กรณีศึกษา (Case studies) เพื่อสนับสนุนให้ผู้รับการอบรมได้มีส่วนร่วมในการฝึกอบรม สอนทักษะการวิเคราะห์ปัญหา และแสดงให้เห็นว่าเนื้อหาสาระของการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การทำงานจริงอย่างไร การจำลองสถานการณ์ (Simulation) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้รับการอบรมได้ประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ที่คล้ายจริง เกมเชิงธุรกิจ (Business games) เพื่อให้ผู้รับการอบรมได้ฝึกการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกับความเป็นจริง การแสดงบทบาทสมมุติ (Role playing) เพื่อสนับสนุนให้ผู้รับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติทักษะหรือระเบียบวิธีการซึ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติ ทำให้ผู้รับการอบรมมีความเชื่อมั่นในการจัดการกับสถานการณ์จริง การแสดงแบบพฤติกรรม (Behavior modeling) เพื่อให้ผู้รับการอบรมได้มีโอกาสสร้างและฝึกฝนทักษะต่าง ๆ

4) วิธีการฝึกอบรมซึ่งมุ่งเน้นทักษะและความสามารถในการเรียนรู้เป็นรายบุคคล ได้แก่ การอบรมในงาน (on-the-job-training) ให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะที่ใช้ในการทำงานจริงภายในระยะเวลาอันสั้น แบบฝึกหัดรายบุคคล (Individual exercise) เพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน และประยุกต์ใช้ความรู้ในงาน ของ

ตน การฝึกโดยใช้อุปกรณ์จำลอง (Machine simulator) เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ภายใต้สภาวะที่เหมือนจริง แต่มีความปลอดภัยสูงกว่าการฝึกโดยใช้อุปกรณ์จริง

5) วิธีการฝึกอบรมซึ่งมุ่งเน้นทัศนคติและการเรียนรู้เป็นกลุ่ม ได้แก่ การอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ และการแสดงแบบพฤติกรรม

6) วิธีการฝึกอบรมซึ่งมุ่งเน้นทัศนคติและการเรียนรู้เป็นรายบุคคล ได้แก่ การฝึกอบรมในงาน (On the job training)

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับวิธีการและเทคนิคการฝึกอบรมที่นักการศึกษาได้กำหนดไว้ตามที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า วิธีการและเทคนิคการฝึกอบรมมี 5 วิธี คือ วิธีบรรยาย วิธีฝึกปฏิบัติ วิธีอภิปรายกลุ่ม วิธีการระดมสมองและวิธีการแสดงบทบาทสมมติ ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 การสังเคราะห์วิธีการและเทคนิคการฝึกอบรม

วิธีการและเทคนิคการฝึกอบรม	Scott, William G. (1976)	นงลักษณ์ ลิขิตพัฒน์ (2532)	ธีระ ปรวาลพฤษ์ (2538)	อำนาจ แสงสว่าง (2540)	นิพนธ์ ศุภปริดี (2547)	ธีระชัย บำรุงศิลป์ (2549)	รสสุตน์ มกรมณี (2549)	วิจิตร อากาศ (2550)	สุจิตรา ทยานันท์ (2552)	ชูชัย สมิทธิโกโร (2554)	ความถี่	ร้อยละ	รายการที่คัดสรร
1.วิธีบอกเล่า									✓				
-ไม่ลงมือปฏิบัติงาน	✓										9	90	✓
- การบรรยาย		✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓			
2.วิธีการแสดงให้ดู									✓		5	50	
-การสาธิต		✓	✓			✓				✓			
3.วิธีฝึกปฏิบัติ					✓				✓				
-การลงมือปฏิบัติงาน	✓	✓		✓				✓			6	60	✓
4.การอภิปรายกลุ่ม		✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓			
-กลุ่มฝึกแก้ปัญหา										✓	8	80	✓
5.การระดมสมอง		✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓	7	70	✓
6.บทบาทสมมติ		✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	7	70	✓
7.ทัศนศึกษา		✓				✓	✓			✓	4	40	

จากตาราง 4 การสังเคราะห์วิธีการและเทคนิคการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แล้วจัดกลุ่มวิธีการและเทคนิคการฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 10 คน โดยพิจารณาจากความสอดคล้องคล้ายคลึงกันของข้อความและเนื้อหาได้ดังนี้ กลุ่มที่ 1 วิธีบอกเล่า, ไม่ลงมือปฏิบัติงาน, การบรรยาย ใช้ชื่อว่าวิธีบรรยาย กลุ่มที่ 2 วิธีการแสดงให้ดู, การสาธิต ใช้ชื่อว่าวิธีการสาธิต กลุ่มที่ 3 วิธีฝึกปฏิบัติ, การลงมือปฏิบัติงาน ใช้ชื่อว่าวิธีฝึกปฏิบัติ กลุ่มที่ 4 การอภิปรายกลุ่ม, กลุ่มฝึกแก้ปัญหา ใช้ชื่อว่าวิธีอภิปรายกลุ่ม กลุ่มที่ 5 การระดมสมอง กลุ่มที่ 6 บทบาทสมมติ และกลุ่มที่ 7 ทัศนศึกษา และคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ร้อยละ 60 ขึ้นไป จะได้วิธีการและเทคนิคการฝึกอบรมมี 5 วิธี คือ 1) วิธีบรรยาย 2) วิธีฝึกปฏิบัติ 3) วิธีอภิปรายกลุ่ม 4) วิธีการระดมสมอง และ 5) วิธีการแสดงบทบาทสมมติ

2.6 รูปแบบการฝึกอบรม

รูปแบบที่ใช้ในการจัดฝึกอบรมได้มีนักวิชาการแบ่งไว้หลายแบบแตกต่างกันตามแนวความคิด เช่น รูปแบบที่ยึดปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นหลัก เน้นความสำคัญที่ผู้เข้ารับการอบรม รูปแบบที่ยึดกระบวนการเป็นหลักให้ความสำคัญของกระบวนการฝึกอบรม และรูปแบบที่ยึดผลผลิตเป็นหลัก เป็นต้น มีนักการศึกษาที่แสดงแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอนการฝึกอบรมที่เป็นวิชาการเรียนรู้ไว้ คือ Johnson, Kerry A., & Foa, Lin J. (1989, p. 56) ซึ่งได้แบ่งรูปแบบการสอนการฝึกอบรมเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การฝึกอบรมในห้องเรียน (Classroom training methods) เป็นวิธีการสอนการอบรมที่ใช้ตำราเรียน การบรรยาย การสาธิต เป็นต้น
2. การเรียนรู้จากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Interactive videodisc) โดยใช้แผ่นวิดีโอติดเล่นกับเครื่องคอมพิวเตอร์ ผู้เข้าอบรมหรือผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์กับโปรแกรมในแผ่นวิดีโอติดด้วยการตอบคำถามเลือก หรือเสนอปัญหาที่กำหนดไว้ในโปรแกรม
3. การเรียนรู้จากเครื่องมือจำลองสถานการณ์จริง (Face plate simulators) เป็นการให้เรียนรู้ด้วยการสร้างมือที่จำลองสภาพและสถานการณ์จริงโดยให้ผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ฝึก เช่น การฝึกบินของนักบินฝึกหัด
4. การเรียนรู้ด้วยเครื่องมือหรือบุคคลโดยตรง (Hand-on training) ซึ่งหมายถึงการฝึกงานทุกรูปแบบโดยผู้เรียนจะเรียนรู้จากการใช้เครื่องมือหรือการเรียนรู้จากบุคลากรภายใต้คำแนะนำของผู้ฝึก (Trainer) หรือผู้นิเทศ (Supervisor)

เนื่องจากรูปแบบการฝึกอบรมมีหลากหลาย การเลือกรูปแบบใดย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจและนำไปใช้ได้เหมาะสมอาจพิจารณาได้จากรูปแบบการฝึกอบรมที่นำมากล่าวต่อไปนี้

1. การจัดประสบการณ์ที่มีเป้าหมาย (Structured Experiences) เป็นรูปแบบการฝึกทางด้านมนุษย์สัมพันธ์ วิธีการฝึก ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องผ่านขั้นตอนของกิจกรรมที่ผู้ฝึกจัดวางแผนไว้ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ลักษณะกิจกรรมจะเป็นแบบต่อเนื่องกัน รูปแบบของการจัดประสบการณ์ที่มีเป้าหมายนี้

Pfeiffer, William J. and Johnes. (1974, p. 34) กำหนดวงจรกิจกรรมไว้ 5 ขั้นตอน

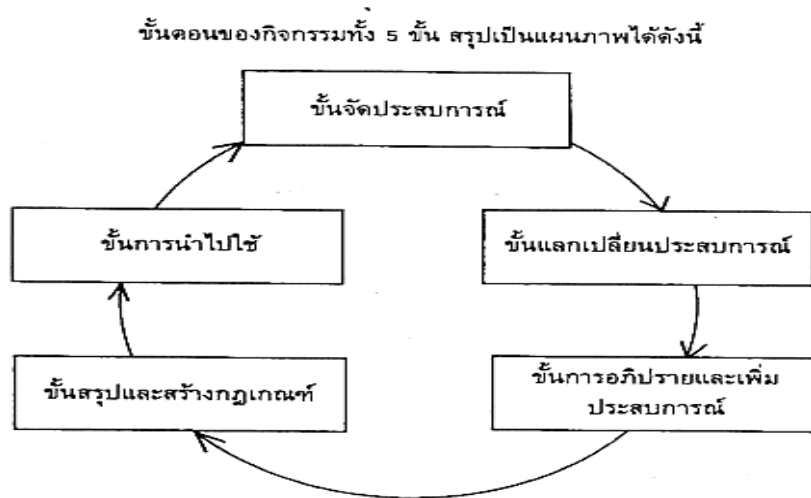
1. การจัดประสบการณ์ (Experiencing) โดยกำหนดกิจกรรมไว้ สำหรับผู้เข้ารับการอบรมกิจกรรมแต่ละเรื่องจะประกอบด้วย ชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์ ขนาดของกลุ่ม เวลาที่ใช้ในการจัดทำกิจกรรม อุปกรณ์ และการจัดสถานที่ ตลอดจนกระบวนการในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งผู้ฝึกจัดเตรียมไว้อย่างสมบูรณ์ในแต่ละเรื่อง สามารถนำมาใช้ให้เหมาะสมกับเรื่องที่ทำการจัดอบรม

2. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Exchange of experiences) เป็นขั้นตอนที่ผู้เข้ารับการอบรมทำกิจกรรมด้วยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ ความคิด ที่เกี่ยวกับหัวข้อเรื่อง หรือเรื่องที่น่าสนใจ เช่น เทคนิคการครองใจลูกค้าในการขาย ประสบการณ์ของผู้เข้ารับการอบรมจะมีความแตกต่างกัน ทำให้สามารถเรียนรู้จากกัน

3. การอภิปรายและเพิ่มเติมประสบการณ์ (Processing) เป็นขั้นของกิจกรรมที่ผู้เข้าอบรมจะนำเอาข้อมูลจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์มาอภิปราย เพื่อประมวลประสบการณ์ หากกลุ่มมีความเห็นว่าที่น่าจะเสริมประสบการณ์วิทยากรจะให้ความช่วยเหลือได้

4. การสรุปหรือสร้างเป็นกฎเกณฑ์ (Generalizing) ผู้เข้าอบรมจะนำเอาประสบการณ์ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ประมวล และเสริมประสบการณ์มาสรุปหรือเป็นกฎเกณฑ์ที่จะนำไปใช้

5) การนำไปใช้ (Applying) ขั้นตอนนี้ผู้เข้าอบรมจะนำเอาข้อสรุปหรือกฎเกณฑ์ที่ได้ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมจะต้องประเมินไปด้วยว่าข้อสรุป หรือเกณฑ์ที่นำไปใช้ใช้ได้มากน้อยเพียงใด มีอะไรบ้างที่เป็นข้อจำกัดในเรื่องนั้น

ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนของกิจกรรมการจัดประสบการณ์

การจัดกระบวนการเรียนรู้ของ David A. Kolb (1979, pp. 30-31)

ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างประสบการณ์ (Experience) ขั้นตอนที่ 2 การคิดไตร่ตรอง (Reflecting) ขั้นตอนที่ 3 การลงสรุป (Concluding) และขั้นตอนที่ 4 การวางแผน (Planning) มีรายละเอียดโดยสรุป ดังนี้

1. ขั้นสร้างประสบการณ์ (Experience) โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดประสบการณ์ตรงด้านความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม ใช้กิจกรรมการฝึกอบรมและกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการฝึกอบรมและจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตรฝึกอบรม

2. การคิดไตร่ตรอง (Reflecting) โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ใช้ประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาแล้วจัดสถานการณ์ที่เป็นเงื่อนไข หรือให้ทำกิจกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ เพื่อเป็นการประเมินประสบการณ์ที่ได้รับในแต่ละเรื่องชัดเจนหรือไม่เพียงไร

3. การลงสรุป (Concluding) โดยการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้สรุปความดีความชอบในองค์ความรู้ และทักษะการปฏิบัติของเรื่องต่าง ๆ ตามหัวข้อการฝึกอบรมที่เรียนรู้ไปแล้ว อาจใช้แบบฝึกหัดรายบุคคล หรือแบบสรุปบันทึกผลการเรียนรู้เป็นต้น

4. การวางแผน (Planning) โดยการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีการวางแผน ได้แก่ การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานโดยนำสิ่งที่ได้เรียนแล้วไปใช้ปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษา

จากรูปแบบการฝึกอบรมดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้เลือกใช้รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของ David A. Kolb (1979, pp. 30–31) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างประสบการณ์ (Experience) ขั้นตอนที่ 2 การคิดไตร่ตรอง (Reflecting) ขั้นตอนที่ 3 การลงสรุป (Concluding) และขั้นตอนที่ 4 การวางแผน (Planning) เนื่องจากเป็นรูปแบบที่เรียบง่ายแต่มีกระบวนการที่ครอบคลุมด้านความรู้ ประสบการณ์ และทักษะการปฏิบัติ มีความสอดคล้องกับเนื้อหาการฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม

2.7 กระบวนการพัฒนาการฝึกอบรม

กระบวนการพัฒนาการฝึกอบรมมีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิด ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2540, หน้า 32) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาการฝึกอบรม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ (1) วิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม (2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม (3) สร้างหลักสูตรการฝึกอบรม (4) จัดการฝึกอบรม และ (5) ประเมินผลการฝึกอบรม

เริงลักษณ์ โรจนพันธ์ (2541, หน้า 41) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาการฝึกอบรม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ (1) หาความจำเป็นในการฝึกอบรม (2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม (3) สร้างหลักสูตรการฝึกอบรม (4) ดำเนินการฝึกอบรม และ (5) ประเมินผลการฝึกอบรม

เครือวัลย์ ลิ้มอภิชาติ (2542, หน้า 26) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาการฝึกอบรม ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ (1) วิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม (2) สร้างหลักสูตรการฝึกอบรม (3) คัดเลือกและออกแบบโครงการฝึกอบรม (4) สร้างเกณฑ์สำหรับการประเมินผล (5) ดำเนินการฝึกอบรม และ (6) ประเมินผลการฝึกอบรม

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ (2542, หน้า 32) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาการฝึกอบรม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ (1) วิเคราะห์ความต้องการในการ

ฝึกอบรม (2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม (3) ออกแบบโครงการฝึกอบรม (4) จัดการฝึกอบรม และ (5) ประเมินผลการฝึกอบรม

จงกลณี ชูติมาเทวินทร์ (2544, หน้า 52) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาการฝึกอบรม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ (1) วิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม (2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม (3) ออกแบบโครงการฝึกอบรม (4) ดำเนินการฝึกอบรม และ (5) ประเมินผลการฝึกอบรม

เรวดี จุฬรอต (2551, หน้า 46) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาการฝึกอบรม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1) การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม หมายถึง การค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กรหรือในหน่วยงาน ว่ามีปัญหา เรื่องใด บ้าง ที่จะสามารถแก้ไขให้หมดไป หรืออาจทำให้ทุเลาลงได้ด้วยการฝึกอบรม โดยรวมไปถึงการพยายาม หาข้อมูลด้วยว่า กลุ่มบุคลากร เป้าหมายที่จะต้องเข้ารับการอบรมเป็นกลุ่มใด ตำแหน่งงานอะไร มีจำนวนมากน้อยเพียงใด ควรจะต้องจัดเป็น โครงการฝึกอบรมให้ หรือเพียงแต่ส่งไปเข้ารับการอบรมภายนอกองค์กรเท่านั้น มีภารกิจใดบ้างที่ควรจะต้องแก้ไข ปรับปรุง ด้วยการฝึกอบรม พฤติกรรม ประเภทใดบ้างที่ควรจะต้องเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะ ทศนคติ หรือประสบการณ์ ทั้งนี้ สภาพการณ์ที่เป็นปัญหา และแสดงถึง ความจำเป็น ในการฝึกอบรมอาจมีทั้งที่ปรากฏชัดแจ้ง และเป็นสภาพการณ์ที่ ซ้ำซ้อนจำเป็น ต้องวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาเพื่อค้นหา วิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรมมีหลายหลายวิธี เช่น การสำรวจ การสังเกตการณ์ การทดสอบ และการประชุม เป็นต้น

2) การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง การนำเอาความจำเป็นในการฝึกอบรมซึ่งมีอยู่ชัดเจนแล้วว่า มีปัญหาใดบ้าง ที่จะ สามารถ แก้ไขได้ด้วยการฝึกอบรม กลุ่มเป้าหมายเป็นใคร และพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงเป็นด้านใดนั้น มาวิเคราะห์ เพื่อกำหนดเป็นหลักสูตร โดยอาจประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม หมวดวิชา หัวข้อวิชา วัตถุประสงค์ ของแต่ละ หัวข้อวิชา เนื้อหาสาระ หรือแนวการอบรม เทคนิคหรือวิธีการอบรม ระยะเวลา การเรียงลำดับหัวข้อวิชาที่ควรจะเป็น ตลอดจนการ กำหนดลักษณะของวิทยากรผู้ดำเนินการฝึกอบรม ทั้งนี้ เพื่อจะทำให้ผู้เข้าอบรมได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีขั้นตอน และเกิดการ เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมจนทำให้สิ่งที่เป็นปัญหาได้รับการแก้ไขลุกลงไปได้ หรืออาจทำให้ผู้เข้ารับ การอบรมทำงาน ที่ได้รับมอบหมาย ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ และเต็มใจยิ่งขึ้น

3) การกำหนดโครงการฝึกอบรม คือ การวางแผนการดำเนินการ ฝึกอบรมอย่างเป็นขั้นตอนด้วยการเขียนออกมาเป็น ลายลักษณ์อักษร ดังที่เรียกว่า “โครงการฝึกอบรม” เป็นการระบุนรายละเอียดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ตั้งแต่เหตุผลความจำเป็นมา หรือความ จำเป็นในการฝึกอบรม หลักสูตร หัวข้อวิชาต่าง ๆ วิทยากร คุณสมบัติของผู้ที่ จะเข้ารับการอบรม วันเวลา สถานที่อบรม ประมาณการ ค่าใช้จ่าย ตลอดจนรายละเอียด ด้านการบริหารและธุรการต่าง ๆ ของการฝึกอบรม ทั้งนี้ เนื่องจากการฝึกอบรม เป็น กิจกรรมที่มีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย นับตั้งแต่ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรม ผู้บังคับบัญชาใน หน่วยงานต้นสังกัดของผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิทยากร และที่สำคัญคือ ผู้บริหารซึ่งมี อำนาจอนุมัติโครงการและค่าใช้จ่ายจำเป็นจะต้องเข้าใจถึงรายละเอียดต่าง ๆ ของการ ฝึกอบรม โดยใช้โครงการฝึกอบรมที่เขียนขึ้นเป็นสื่อนั่นเอง

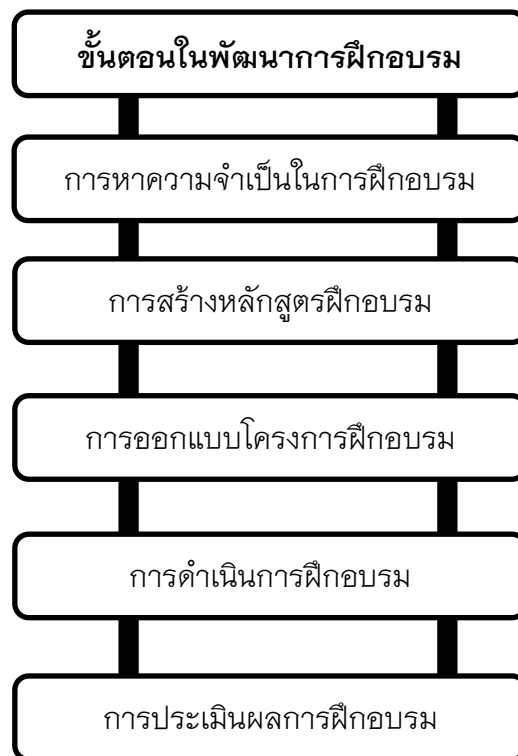
4) การบริหารโครงการฝึกอบรม สำหรับขั้นตอนนี้ในตำรากร การบริหารงานฝึกอบรมบางเล่มระบุเป็นขั้นของ “การดำเนินการ ฝึกอบรม ” แต่เนื่องจาก ผู้เขียนพิจารณาเห็นว่า ถึงแม้จะดูเหมือนว่าการดำเนินการฝึกอบรมเป็นหัวใจสำคัญของ การจัดโครงการฝึกอบรม หากแต่ที่จริงแล้วการดำเนินการฝึกอบรมเป็นเพียงส่วนหนึ่ง ของการบริหารโครงการ ฝึกอบรม เพราะการดำเนินการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพและ สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการได้นั้น นอกจากมาจาก วิทยากร ที่มีความรู้ ความสามารถ และหลักสูตร ฝึกอบรมที่เหมาะสมแล้ว ยังจำเป็นต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบ จัดการฝึกอบรม ซึ่งเข้าใจหลักการบริหารงานฝึกอบรม พothที่จะสามารถ วางแผนและดำเนินงานธุรการทั้งหมดในช่วงทั้งก่อนระหว่าง และหลังการอบรมได้อย่างมี ประสิทธิภาพอีกด้วย จึงได้กำหนดขั้นตอนนี้เป็นการบริหารโครงการฝึกอบรมเพื่อให้ ครอบคลุมเนื้อหาที่ผู้จัดโครงการฝึกอบรมควรทราบทั้งหมด

5) การประเมินและติดตามผลการฝึกอบรม ในขั้นตอนของการ กำหนดโครงการฝึกอบรม ผู้รับผิดชอบจะต้องคำนึงถึงการประเมินผลการฝึกอบรมไว้ด้วย ว่า จะดำเนินการประเมินผลด้วยวิธีการใดบ้างโดยใช้เครื่องมืออะไร และจะดำเนินการ ติดตามผลการฝึกอบรมหรือไม่ เมื่อใด ทั้งนี้เพราะเมื่อการฝึกอบรมเสร็จสิ้นลงแล้ว ผู้รับผิดชอบโครงการควรจะต้องทำการสรุปประเมินผลการฝึกอบรมและจัดทำรายงาน เสนอให้ผู้บังคับบัญชาได้พิจารณาถึงผลของการฝึกอบรม ส่วนผู้รับผิดชอบโครงการเองก็ จะต้องนำเอาผลการประเมินโครงการฝึกอบรมทั้งหมดมาเป็นข้อมูลย้อนกลับหรือ Feedback ใช้พิจารณาประกอบในการจัดฝึกอบรมหลักสูตรเช่นเดียวกันในครั้ง/รุ่นถัดไปใน

ขั้นตอนของการหาความจำเป็นในการฝึกอบรมว่าควรจะต้องมีการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรหรือการดำเนินการในการบริหารงานฝึกอบรมอย่างไรบ้าง เพื่อจะทำให้การฝึกอบรมเกิดสัมฤทธิ์ผลตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการเพิ่มขึ้น

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2551, หน้า 65) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาการฝึกอบรมมี 5 ขั้นตอน คือ (1) หาความจำเป็นในการฝึกอบรม (2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม (3) ออกแบบโครงการฝึกอบรม (4) ดำเนินการฝึกอบรม และ (5) ประเมินผลการฝึกอบรม

สมคิด บางโม (2553, หน้า 14) กล่าวว่า ขั้นตอนของการพัฒนาการฝึกอบรมมี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม (Training needs) ขั้นที่ 2 การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม (Training curriculum) ขั้นที่ 3 การออกแบบโครงการฝึกอบรม (Training project) ขั้นที่ 4 การดำเนินการฝึกอบรม (Training) และขั้นที่ 5 การประเมินผลการฝึกอบรม (Training evaluation) ดังภาพประกอบ 5

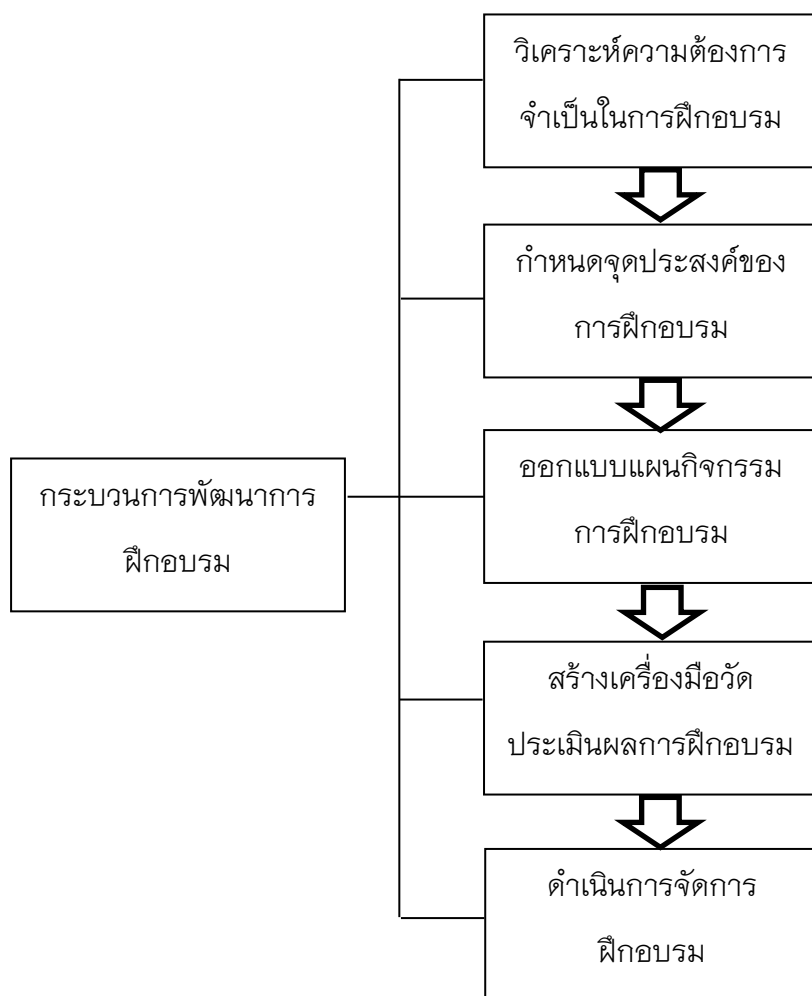

ภาพประกอบ 5 ขั้นตอนของการพัฒนาการฝึกอบรม

ที่มา : สมคิด บางโม (2553, หน้า 14)

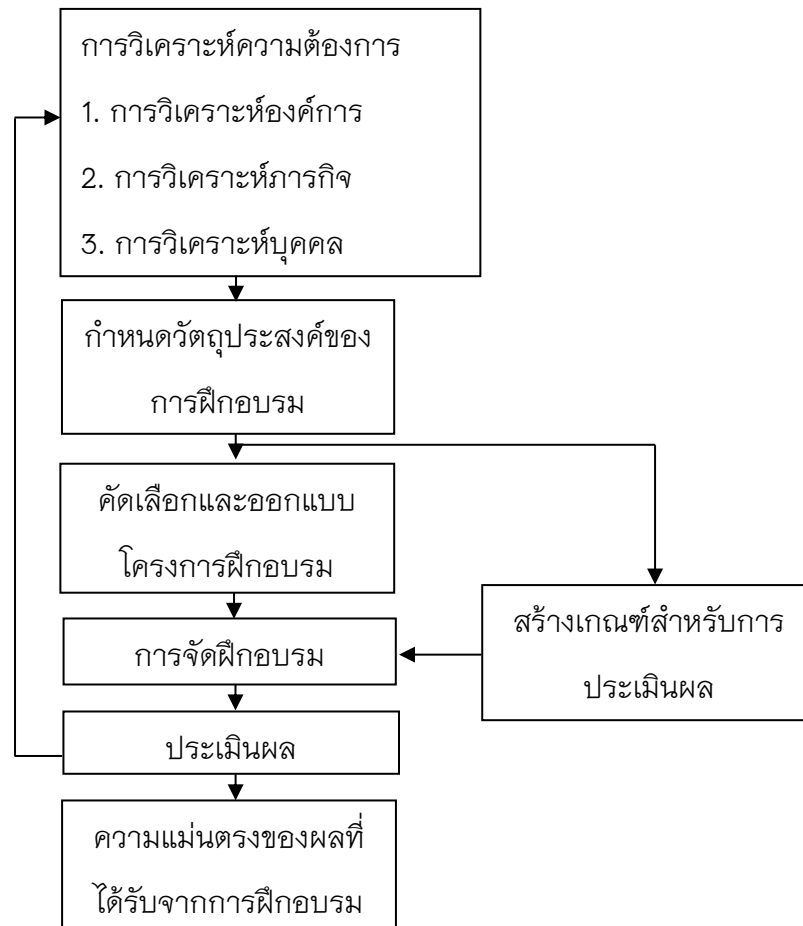
โดยสรุปว่า กระบวนการพัฒนาการฝึกอบรมมี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 2 กำหนดจุดประสงค์ของการฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบแผนกิจกรรมการฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 4 สร้างเครื่องมือวัดประเมินผลการฝึกอบรม และขั้นตอนที่ 5 ดำเนินการจัดการฝึกอบรม ดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 ขั้นตอนกระบวนการพัฒนาการฝึกอบรม

ชูชัย สมितिไกร (2554, หน้า 29- 34) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาการฝึกอบรมมี 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 3 คัดเลือกและออกแบบ

โครงการฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 4 สร้างเกณฑ์สำหรับการประเมินผล ขั้นตอนที่ 5 จัดการฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 6 ประเมินผลการฝึกอบรม ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 ขั้นตอนของการพัฒนาการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ
ที่มา : ชูชัย สมितिไกร (2554, หน้า 30)

นนทวัฒน์ สุขผล (2556, หน้า 62) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาการฝึกอบรมมี 5 ขั้นตอน คือ (1) หาความจำเป็นในการฝึกอบรม (2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม (3) ออกแบบโครงการฝึกอบรม (4) จัดการฝึกอบรม และ (5) ประเมินผลการฝึกอบรม

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาการฝึกอบรมที่นักการศึกษาได้กำหนดไว้ตามที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า ขั้นตอนการฝึกอบรมมี 5 ขั้นตอน คือ หาความจำเป็นในการฝึกอบรม กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ออกแบบโครงการฝึกอบรม ดำเนินการฝึกอบรมและประเมินผลการฝึกอบรม ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 การสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาการฝึกอบรม

ขั้นตอนการพัฒนา การฝึกอบรม	หน่วยงาน และนักวิชาการ										ความถี่	ร้อยละ	รายการที่จัดสรร
	วิชัย วงษ์ใหญ่ (2540)	เรืองัดเกษม โรจนพันธ์ (2541)	เคื้ออวัลย์ ลิ้มเอธิชาติ (2542)	ณัฐพันธ์ เขจรพันธ์ (2542)	จงกลณี ชูดีมาเทรินทร์ (2544)	เรวดี จุลรอด (2551)	สุดคนธ์ ลิ้นธพานนท์ (2551)	สมคิด บางโม (2553)	ชูชัย สมิติโกกร (2554)	นนทวัฒน์ สุขผล (2556)			
1.-วิเคราะห์ความต้องการในการ ฝึกอบรม	√		√	√	√				√		10	100	√
-หาความจำเป็นในการ ฝึกอบรม		√				√	√	√		√			
2.-กำหนดวัตถุประสงค์ของการ ฝึกอบรม	√	√		√	√		√		√	√	7	70	√
3.-สร้างหลักสูตรการฝึกอบรม	√	√	√			√		√			5	50	
4.-คัดเลือกและออกแบบ โครงการฝึกอบรม			√						√		7	70	√
-ออกแบบโครงการฝึกอบรม				√	√		√	√	√				
5.-สร้างเกณฑ์สำหรับการ ประเมินผล			√						√		2	20	
6.-จัดการฝึกอบรม	√			√					√	√	10	100	√
-ดำเนินการฝึกอบรม		√	√		√	√	√	√					
7.-ประเมินผลการฝึกอบรม	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	10	100	√

จากตาราง 5 การสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แล้วจัดกลุ่มขั้นตอนการฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 10 คน โดยพิจารณาจากความสอดคล้องคล้ายคลึงกันของข้อความ และเนื้อหาได้ดังนี้ กลุ่มที่ 1 วิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม, หาความจำเป็นในการฝึกอบรม ใช้ชื่อว่าหาความจำเป็นในการฝึกอบรม กลุ่มที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ใช้ชื่อว่ากำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม กลุ่มที่ 3 สร้างหลักสูตรการฝึกอบรม,

กลุ่มที่ 4 คัดเลือกและออกแบบโครงการฝึกอบรม, ออกแบบโครงการฝึกอบรม ใช้ชื่อว่า ออกแบบโครงการฝึกอบรม กลุ่มที่ 5 สร้างเกณฑ์สำหรับการประเมินผล กลุ่มที่ 6 จัดการฝึกอบรม, ดำเนินการฝึกอบรม ใช้ชื่อว่าดำเนินการฝึกอบรม และกลุ่มที่ 6 ประเมินผลการฝึกอบรม และคัดเลือกขั้นตอนการฝึกอบรมที่มีความถี่ร้อยละ 60 ขึ้นไป จะได้ 5 ขั้นตอน คือ 1) หาความจำเป็นในการฝึกอบรม 2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม 3) ออกแบบโครงการฝึกอบรม 4) ดำเนินการฝึกอบรม และ 5) ประเมินผลการฝึกอบรม

2.8 ประโยชน์ของการฝึกอบรม

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงประโยชน์ของการฝึกอบรมดังนี้

ชาญ สวัสดิ์สาลี (2552, หน้า 48- 50) กล่าวว่า สาเหตุที่ต้องมีการฝึกอบรมและประโยชน์ของการฝึกอบรม ได้แก่

- 1) ไม่มีสถาบันการศึกษาใดที่สามารถสอนและผลิตนักศึกษาให้สามารถเข้าปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ ได้ทันทีหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว จึงจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมบุคคลที่เพิ่งเริ่มเข้าทำงานใหม่ ๆ และไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานนั้นมาก่อน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในหน่วยงานนั้นได้อย่างถูกต้องตามขั้นตอน แนวปฏิบัติ และกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของหน่วยงานนั้น
- 2) ช่วยให้บุคคลต่าง ๆ ในหน่วยงานสามารถปฏิบัติงานตามขั้นตอนหรือวิธีการปฏิบัติงานที่เปลี่ยนแปลงใหม่ได้อย่างถูกต้อง
- 3) ช่วยพัฒนาบุคลากร ปรับปรุงความสามารถในการทำงานให้สูงขึ้น ให้ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทักษะคนคิด รวมถึงมีแนวคิดหรือวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อให้ก้าวทันต่อความเจริญก้าวหน้า และทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
- 4) ช่วยบุคคลให้เรียนรู้ เพิ่มเติมประสบการณ์ ทำให้บุคคลเหมาะสมกับงานยิ่งขึ้น
- 5) ช่วยเพิ่มผลผลิต หน่วยงานจะได้ผลงานมากขึ้น เพราะผู้ปฏิบัติงานทำงานได้มาตรฐาน
- 6) ช่วยปรับปรุงหรือเพิ่มพูนคุณภาพ และประสิทธิภาพในการทำงาน หรือวิธีการทำงานให้ดีขึ้น เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ และตามความต้องการของหน่วยงานด้วย
- 7) ช่วยให้บุคคลได้มีโอกาสพัฒนาท่าที และบุคลิกภาพของตนให้เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่

- 8) การฝึกอบรมเป็นวิธีสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อประโยชน์แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเอง จึงเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่ง
- 9) ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีกลมเกลียวในการทำงาน ช่วยในการติดต่อประสานงาน และให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างผู้เข้าร่วมการอบรมและผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานเดียวกัน
- 10) ช่วยลดเวลาในการเรียนรู้วิธีการปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้น้อยลง
- 11) ช่วยลดการบังคับบัญชาให้น้อยลง ลดเวลาในการตรวจสอบแก้ไขงานให้น้อยลง และช่วยแบ่งเบาภาระการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชาได้มากขึ้น เพราะผู้ผ่านการอบรมจากปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 12) ช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพการงานของผู้เข้ารับการอบรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกอบรมหลักสูตรที่กำหนดเป็นเงื่อนไขในการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น
- 13) ช่วยลดความสิ้นเปลืองและประหยัดรายจ่ายได้มาก เพราะการฝึกอบรมจะจัดขึ้นในช่วงเวลาอันสั้น แต่สามารถเรียนรู้เนื้อหาสาระรวมทั้งขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ได้มาก
- 14) ช่วยให้บุคคลต่าง ๆ ในหน่วยงานมีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น
- 15) ช่วยเสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัยสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ช่วยลดอุบัติเหตุและความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในการปฏิบัติงานลงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องจักร เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ
- 16) ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน และถือเป็นการประชาสัมพันธ์อย่างหนึ่งด้วย
- 17) ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขององค์การ รวมถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน ให้เป็นไปตามความต้องการของหน่วยงานได้ และ
- 18) ช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในหน่วยงานให้สอดคล้องและทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของหน่วยงานนั้น ๆ ด้วย
- สุจิตรา ธนานันท์ (2552, หน้า 47-48) กล่าวว่า ประโยชน์ของการฝึกอบรมและพัฒนา มี 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก ประโยชน์ในระดับพนักงาน ได้แก่

1) ช่วยส่งเสริมความรู้และความเข้าใจ ซึ่งเป็นการเพิ่มคุณค่าแก่ตัวพนักงานเอง ทำให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน 2) ช่วยลดอุบัติเหตุหรือการทำงานที่ผิดพลาด เมื่อพนักงานเข้าใจระบบการทำงานที่ชัดเจนถูกต้อง 3) ช่วยส่งเสริมทักษะและความสามารถที่สูงขึ้น การทำงานจะประสบความสำเร็จด้วยความรวดเร็ว ก่อให้เกิดแรงเสริมและกำลังใจในการทำงาน ประการที่สอง ประโยชน์ในระดับผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชา ได้แก่ 1) ช่วยทำให้เกิดผลงานที่ดีขึ้น เมื่อตระหนักในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ 2) ช่วยประหยัดเวลาไม่ต้องเสียเวลาในการสอน 3) ช่วยลดปัญหาและแก้ไขงานที่ผิดพลาด งานมีคุณภาพมากขึ้น 4) ช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำที่เก่งงาน เก่งคน และเก่งคิด และประการที่สาม ประโยชน์ในระดับหน่วยงานและองค์การ ได้แก่ 1) ช่วยลดค่าใช้จ่ายทางด้านแรงงาน รวมถึงการจ้างงานและการจ่ายค่าตอบแทน 3) ช่วยในการประหยัดค่าใช้จ่ายในสำนักงาน 3) ช่วยลดอุบัติเหตุจากการทำงาน 4) ช่วยเพิ่มผลผลิตทั้งทางตรงและทางอ้อมให้กับองค์การ และ 5) ช่วยลดความสูญเสียวัสดุอุปกรณ์ และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ด้านสาธารณูปโภคโดยรวมขององค์การ

ชูชัย สมितिโกโร (2554, หน้า 14-15) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการฝึกอบรมได้แก่

1) ช่วยพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถ และเจตคติของพนักงาน การฝึกอบรมจะช่วยปรับปรุงให้พนักงานมีคุณสมบัติที่จำเป็นต่อการทำงานที่ดีขึ้นกว่าเดิม อันจะส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มสูงขึ้นทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

2) ช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านค่าจ้างแรงงาน โดยการลดปริมาณเวลาที่ใช้ในการผลิตสินค้าหรือบริการ แต่ยังคงได้สินค้าหรือบริการที่มีปริมาณและคุณภาพคงเดิม นอกจากนี้ยังลดเวลาที่ใช้ในการพัฒนาพนักงานที่ขาดประสบการณ์ เพื่อให้มีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ

3) ช่วยลดต้นทุนการผลิต โดยการลดปริมาณสินค้าที่ผลิตอย่างไม่ได้มาตรฐาน

4) ช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านบริหารบุคคล โดยการลดอัตราการลาออกจากงาน การขาดแรงงาน การมาทำงานสาย อุบัติเหตุ การร้องทุกข์ และสิ่งอื่น ๆ ที่บั่นทอนประสิทธิภาพในการทำงาน

5) ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการให้บริการแก่ลูกค้า โดยการช่วยปรับปรุงระบบการให้บริการหรือส่งสินค้าแก่ลูกค้า

- 6) ช่วยพัฒนาพนักงานเพื่อให้เป็นกำลังทดแทนในอนาคต การฝึกอบรมบุคคลช่วยให้องค์การมีกำลังทดแทนได้ทันที่ หากมีพนักงานบางส่วนเกษียณหรือลาออกจากการทำงาน
- 7) ช่วยเตรียมพนักงานก่อนการก้าวขึ้นไปสู่ตำแหน่งหน้าที่ที่สูงขึ้น การฝึกอบรมจะช่วยให้พนักงานที่ได้รับการเลื่อนตำแหน่งใหม่มีความพร้อมและความสามารถปรับตัวให้เข้ารับตำแหน่งหน้าที่ใหม่ได้อย่างเหมาะสม
- 8) ช่วยขจัดความล้าหลังด้านทักษะเทคโนโลยี วิธีการทำงาน และการผลิต การฝึกอบรมจะช่วยให้พนักงานขององค์การมีความรู้ ทักษะ และความสามารถที่ทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลก และช่วยให้องค์การสามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้
- 9) ช่วยให้การประกาศใช้นโยบายหรือข้อบังคับขององค์การ ซึ่งได้รับการแก้ไขหรือร่างขึ้นมาใหม่เป็นไปอย่างราบรื่น
- 10) ช่วยปรับปรุงและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานในองค์การ รวมทั้งช่วยเพิ่มพูนขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานด้วย
- โดยสรุป ประโยชน์ของการฝึกอบรม มีดังนี้ 1) ช่วยกระตุ้นให้เห็นคุณค่า ความหมาย และเป้าหมายชีวิต รู้จักแสวงหาความรู้ ใช้ประโยชน์จากความรู้และดึงพลังศักยภาพของตนเองไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม 2) ช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันก่อให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือมีคุณลักษณะจิตที่ดี จิตอาสา 3) ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ เทคนิค ประสบการณ์ใหม่ ๆ 4) ช่วยเสริมสร้างความสามัคคี สานระบบความสัมพันธ์ที่ดี และสร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกัน และ 5) ช่วยพัฒนาความสามารถทั้งด้านความรู้ ทักษะ และการปรับทัศนคติที่ดี

แนวคิดเกี่ยวกับการหาประสิทธิภาพ

1. ความหมายการหาประสิทธิภาพ มีนักวิชาการกล่าว ไว้ดังนี้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2541, หน้า 490-491) เถนศัพท์ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของหลักสูตรที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นระดับที่ผู้ผลิตหลักสูตรพึงพอใจ หากหลักสูตรมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงว่าหลักสูตรนั้นมีคุณค่าที่จะนำไปสอน และคุ้มค่ากับการลงทุนผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ ทำโดยการประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งประเมินออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ประเมินพฤติกรรมต่อเนื่อง (กระบวนการ) และประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้าย

(ผลลัพธ์) การประเมินพฤติกรรมต่อเนื่องจะเป็นการกำหนดค่าของประสิทธิภาพ E1 ซึ่งเป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ และประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้ายจะกำหนดค่าเป็น E2 คือประสิทธิภาพของผลลัพธ์ ประเมินพฤติกรรมต่อเนื่องเป็นการประเมินผลพฤติกรรมย่อยหลายพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง เรียกว่า กระบวนการ (Process) ของผู้เรียนโดยสังเกตจากรายงานกลุ่ม การรายงานบุคคลหรือจากการปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ครูผู้สอนได้กำหนดไว้ ประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้ายเป็นการประเมินผลลัพธ์ (Product) ของผู้เรียนโดยพิจารณาจากผลการสอบหลังเรียน และสอบปลายปีและปลายภาค

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2543, หน้า 26) กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรการเรียนการสอนว่าเป็นการพิจารณาหาประสิทธิภาพ และหาคุณภาพของหลักสูตรการเรียนการสอน ดังนั้นการประเมินหลักสูตรจึงเริ่มด้วย การกำหนดปัญหาหรือคำถาม เช่นเดียวกับการวิจัย ด้วยเหตุนี้การประเมินสื่อจึงเป็นการวิจัยอีกแบบหนึ่งที่เรียกว่า การวิจัยประเมิน (Evaluation Research)

เพชฌัญญู กิจระการ (2544, หน้า 41) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพของหลักสูตรการเรียนการสอนว่า หมายถึง ความสามารถของบทเรียนในการสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ถึงระดับเกณฑ์ที่คาดไว้ ประสิทธิภาพที่วัดออกมาจะพิจารณาจากร้อยละการทำแบบฝึกหัดหรือกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับร้อยละการทำแบบทดสอบเมื่อจบบทเรียน

สรุปได้ว่า การหาประสิทธิภาพ หมายถึง การหาคุณภาพของหลักสูตรตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้แก่ 75/75 หรือ 80/80 และ 90/90 โดยวัดจากผลสัมฤทธิ์ระหว่างการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

2. ขั้นตอนการหาประสิทธิภาพ

การประเมินประสิทธิภาพของนวัตกรรม การประเมินส่วนนี้เป็นการพิจารณาว่า เมื่อนำนวัตกรรมการศึกษาภายหลังจากผ่านการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะภูมิหลังคล้ายคลึงใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายแล้วผลจะเป็นประการใดโดยที่การประเมินประสิทธิภาพของนวัตกรรมมีลำดับขั้นตอนการประเมิน ดังนี้ (รัตนะ บัวสนธ์, 2554)

2.1 การประเมินแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (1:1) หมายถึง การนำนวัตกรรมไปทดลองใช้กับบุคคลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมาย โดยที่บุคคลดังกล่าวนี้จะคัดเลือกมา

จากผู้ที่มีคุณลักษณะตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย 3 คน ได้แก่ ผู้ที่คุณลักษณะสูง ปานกลาง และต่ำกว่าปานกลาง การทดลองใช้นวัตกรรมที่เรียกว่าการประเมินแบบหนึ่งต่อหนึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อตรวจสอบว่า นวัตกรรมนั้นมีความเกี่ยวข้องของสร้างแรงจูงใจให้กับบุคคลที่มีลักษณะเป็นตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายเพียงไร คำสั่ง คำชี้แจง และรายละเอียดที่มีอยู่ในนวัตกรรมนั้นบุคคลเหล่านี้มีความรู้และความเข้าใจหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงนวัตกรรมให้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้งานจริงกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป การประเมินประสิทธิภาพแบบหนึ่งต่อหนึ่งนั้นจึงมุ่งไปที่การค้นหาข้อจำกัดที่ได้จากคำแนะนำบอกเล่าของบุคคลที่มีคุณลักษณะเป็นตัวแทนของคุณลักษณะกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นสำคัญ เพื่อที่จะนำคำแนะนำที่ได้นี้มาปรับปรุงนวัตกรรมตามที่กล่าวนั่นเอง

2.2 การประเมินประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็ก หมายถึง การนำนวัตกรรมที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขจากการประเมินประสิทธิภาพแบบหนึ่งต่อหนึ่งมาทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลที่มีคุณลักษณะคล้ายกับกลุ่มเป้าหมายที่มีจำนวนมากขึ้น เช่น อาจจะใช้การประเมินแบบหนึ่งต่อสาม (1 : 3) หรือแบบหนึ่งต่อสี่ (1 : 4) ก็ได้ ซึ่งก็หมายถึงต้องใช้กลุ่มบุคคลจำนวน 9 คน แบ่งเป็นมีคุณลักษณะสูงกว่าปานกลาง 3 คน ปานกลาง 3 คน ต่ำกว่าปานกลาง 3 คน ในกรณีการประเมินแบบหนึ่งต่อสาม แต่ถ้าเป็นการประเมินแบบหนึ่งต่อสี่ ก็ต้องใช้จำนวนกลุ่มบุคคลทั้งสิ้น 12 คน การประเมินประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็กนี้จะมีการวิเคราะห์หาค่าบ่งบอกดัชนีหรือเกณฑ์ประสิทธิภาพของนวัตกรรมที่เรียกว่าค่า E1/E2 โดยที่เกณฑ์ประสิทธิภาพ (E1/E2) ของนวัตกรรมการศึกษาเท่าที่นิยมใช้จะมีสามเกณฑ์ได้แก่ 75/75 หรือ 80/80 และ 90/90 การจะใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพนวัตกรรมการศึกษาเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งจากสามเกณฑ์นี้ มีหลักพิจารณาว่าถ้านวัตกรรมการศึกษานั้น ๆ มุ่งแก้ไข ปัญหาหรือพัฒนาความสามารถของผู้เรียนที่มีลักษณะซับซ้อนหรือมีเนื้อหาสาระค่อนข้างยากก็ใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพ 75/75 แต่ถ้าเนื้อหาสาระไม่ยากมากนัก มุ่งแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาความสามารถของผู้เรียนที่มีลักษณะปานกลางจะนิยมใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 มากที่สุด ในทำนองเดียวกัน ถ้าเป็นนวัตกรรมที่มีเนื้อหาสาระมุ่งปฏิบัติหรือมุ่งพัฒนาจุดประสงค์การเรียนรู้ด้านทักษะการปฏิบัติหรือมุ่งพัฒนาจุดประสงค์การเรียนรู้ด้านทักษะการปฏิบัติ (Psychomotor Domain) จะใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพ 90/90 นอกจากนี้จะใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพตามหลักการที่กล่าวแล้วสิ่งที่นำมาพิจารณาประกอบในการเลือกใช้เกณฑ์ก็คือ พื้นฐานความรู้เดิมหรือความสามารถทางการเรียนรู้ของกลุ่มผู้ได้รับการทดลองใช้และกลุ่มเป้าหมายด้วยเช่นกัน

3. การหาประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เผชิญ กิจระการ (2544, หน้า 36) กล่าวว่า การหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอน มีกระบวนการสำคัญอยู่ 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนของการหาประสิทธิภาพตามวิธีการหาประสิทธิภาพเชิงเหตุผล(Rational Approach) และขั้นตอนของการหาประสิทธิภาพตามวิธีการหาประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ (Empirical Approach) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 วิธีการหาประสิทธิภาพเชิงเหตุผล (Rational Approach) กระบวนการนี้เป็นการหาประสิทธิภาพโดยใช้หลักของความรู้และเหตุผลในการตัดสินคุณค่าของสื่อการเรียนการสอน โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญ (Panel of Experts) เป็นผู้พิจารณาตัดสินคุณค่า ซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมในด้านความถูกต้องของการนำไปใช้ (Usability)

3.2 วิธีการหาประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ (Empirical Approach) ประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอน ที่วัดออกมาจะพิจารณาจากร้อยละในการทำแบบฝึกหัดหรือกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับร้อยละการทำแบบทดสอบเมื่อจบบทเรียนแสดงค่าตัวเลข 2 ตัว E1/ E2 เช่น 80/80, 85/85, 90/90 โดยตัวแรกคือร้อยละของการทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบย่อยถูกต้อง โดยถือเป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ และตัวเลขตัวหลังคือร้อยละของการทำแบบทดสอบถูกต้อง โดยถือเป็นประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เกณฑ์ประสิทธิภาพ (E1/E2) มีความหมายแตกต่างกันในหลายลักษณะ ในที่นี้จะยกตัวอย่าง $E1/E2 = 80/80$ ดังนี้

3.2.1 เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 1 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E1) คือนักเรียนทั้งหมดทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบย่อยได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ถือเป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E2) คือนักเรียนทั้งหมดที่ทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80

3.2.2 เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 2 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E1) คือจำนวนนักเรียนร้อยละ 80 ทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) ได้คะแนนร้อยละ 80 ทุกคน ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E2) คือนักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียนครั้งนั้นได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80

3.2.3 เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 3 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E1) คือจำนวนนักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80

ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E2) คือคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ที่นักเรียนทำเพิ่มขึ้นจากแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยเทียบกับคะแนนที่ทำได้ก่อนการเรียน (Pre-test)

3.2.4 เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 4 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E1) คือ นักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E2) หมายถึงนักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) แต่ละข้อถูกมีจำนวนร้อยละ 80 (ถ้านักเรียนทำข้อสอบข้อใดถูกมีจำนวนนักเรียนไม่ถึงร้อยละ 80 แสดงว่าข้อไม่มีประสิทธิภาพ และชี้ให้เห็นว่า จุดประสงค์ที่ตรงกับข้อนั้นมี ความบกพร่อง)

กล่าวโดยสรุปว่า เกณฑ์ในการหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอน จะนิยมตั้งเป็นตัวเลข 3 ลักษณะ คือ 80/80, 85/85 และ 90/90 ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของวิชาและเนื้อหาที่นำมาสร้างสื่อ นั้น ถ้าเป็นวิชาที่ค่อนข้างยากก็อาจตั้งเกณฑ์ไว้ 80/80 หรือ 85/85 สำหรับวิชาที่มีเนื้อหาง่ายก็อาจตั้งเกณฑ์ไว้ 90/90 เป็นต้น นอกจากนี้ยังตั้งเกณฑ์เป็นค่าความคลาดเคลื่อนไว้เท่ากับร้อยละ 2.5 นั่นคือ ถ้าตั้งเกณฑ์ไว้ 90/90 เมื่อคำนวณแล้วค่าที่ถือว่าใช้ได้คือ 87.5/87.5 หรือ 87.5/90 เป็นต้น ประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอนจะต้องมาจากผลลัพธ์การคำนวณ E1 และ E2 เป็นตัวแรกและตัวหลังตามลำดับ ถ้าตัวเลขเข้าใกล้ 100 มากเท่าไรยิ่งถือว่ามีประสิทธิภาพมากเท่านั้น โดยมีค่าสูงสุดที่ 100

4. แนวคิดในการหาประสิทธิภาพ มีดังนี้

4.1 สื่อการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นต้องมีการกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน และสามารถวัดได้

4.2 เนื้อหาของบทเรียนที่สร้างขึ้นต้องผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอน

4.3 แบบฝึกหัดและแบบทดสอบต้องมีการประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการสอนที่ได้วิเคราะห์ไว้ ส่วนความยากและอำนาจจำแนกของแบบฝึกหัดและแบบทดสอบควรมีการวิเคราะห์ เพื่อนำไปใช้กำหนดค่าน้ำหนักของคะแนนในแต่ละข้อคำถาม

4.4 จำนวนแบบฝึกหัดต้องสอดคล้องกับจำนวนของวัตถุประสงค์ และต้องมีแบบฝึกหัดและข้อคำถามในแบบทดสอบครอบคลุมทุกจุดประสงค์ของการสอน จำนวนแบบฝึกหัดและข้อคำถามในแบบทดสอบไม่ควรน้อยกว่าจำนวนวัตถุประสงค์

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้

สรวง โลหิตวิเศษ (2548, หน้า 56) กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดจากการที่บุคคล รับรู้ข้อมูลความรู้และประสบการณ์ แล้วนำไปใช้หรือปฏิบัติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม ทั้งพฤติกรรมภายนอกที่สังเกตเห็นได้และพฤติกรรมภายในที่ เปลี่ยนแปลง สติปัญญา ความคิด ความรู้สึก จิตใจ อารมณ์ และลักษณะนิสัย ซึ่งพฤติกรรมภายนอก ที่สังเกตเห็นได้นั้นสามารถวัดและประเมินการเรียนรู้ได้โดยกำหนดวัตถุประสงค์ แต่พฤติกรรมภายในไม่สามารถวัดและประเมินได้โดยการกำหนดจุดประสงค์ ต้องใช้การ ติดตามผลระยะยาว ในการพัฒนาหลักสูตรซึ่งเป็นการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ผู้เรียนจะต้อง เรียนรู้กับวิธีการที่จะทำให้การเรียนรู้ ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรควรมีจุดประสงค์ ไม่ เพียงแต่ให้รู้เนื้อหาสาระของวิชาการต่าง ๆ อย่างเดียว แต่ควรครอบคลุมจุดประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. ให้เข้าใจความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตระหนักว่าการศึกษา ที่โรงเรียนยังไม่จบสิ้นแต่เป็นเพียงขั้นต้นที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต บุคคลมีภารกิจ ที่จะต้องแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด
2. พัฒนาความสามารถที่จะเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้จากครู การเรียนรู้โดยไม่มีครู การเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม การเรียนรู้โดยลาฟัง ฯลฯ พัฒนาทักษะใน การเรียนรู้ เช่น การสังเกต การอ่านอย่างมีความมุ่งหมาย การฟังอย่างมีความเข้าใจ การสื่อสารเป็นคำพูดและไม่เป็นคำพูด พัฒนาทักษะทางปัญญา เช่น การหาเหตุผล การคิดแบบวิพากษ์วิจารณ์ การแปลความหมาย การนำไปใช้ พัฒนาความสามารถในการ ใช้สื่อ เช่น แบบเรียน สื่อหนังสืออื่น ๆ สื่อความรู้ต่าง ๆ พัฒนาความสามารถในการระบุ ความต้องการในการเรียนรู้ การวางแผนการดำเนินการ และการประเมินผลการเรียนรู้
3. จัดให้เรียนรู้วิชาการแบบกว้าง เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะศึกษาต่อเนืองและ เชื่อมโยงในระหว่างความรู้สาขาต่าง ๆ
4. บูรณาการการเรียนรู้ในโรงเรียนเข้ากับประสบการณ์นอกโรงเรียน ฝึกอบรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นอกจากนี้บุษรา สังวาลย์เพ็ชร (2548, หน้า 39) ได้นำทฤษฎีทางจิตวิทยา มา เป็นแนวคิดในการฝึกอบรมดังต่อไปนี้

แนวคิดที่ 1 ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้นำหลักจิตวิทยา มา ประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความต้องการ ความถนัด และความสนใจของ

ผู้รับการฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญ ความแตกต่างระหว่างบุคคลมีหลายด้าน คือความสามารถทางสติปัญญา ความต้องการ ความสนใจ ร่างกาย อารมณ์ สังคม เป็นต้น ในการจัดการฝึกอบรมตามเอกัตตภาพ การศึกษาโดยเสรี การศึกษาด้วยตนเอง ล้วนเป็นวิธีการเปิดโอกาสให้ผู้รับการฝึกอบรม มีอิสระในการเรียนตามสติปัญญา ความสามารถและความสนใจ โดยมีวิทยากรคอยแนะนำช่วยเหลือตามความเหมาะสม

แนวคิดที่ 2 การฝึกอบรมเกิดจากการเปลี่ยนแปลง โดยเปลี่ยนจากการยึดวิทยากรเป็น ศูนย์กลาง เปลี่ยนเป็นการยึดผู้รับการฝึกอบรมเป็นศูนย์กลางแทน โดยมีการจัดแหล่งความรู้และประสบการณ์ให้ผู้รับการอบรมศึกษาโดยวิธีการใช้แหล่งความรู้จากสื่อแบบต่าง ๆ การฝึกอบรมด้วยวิธีนี้ วิทยากรจะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพียงหนึ่งในสามของเนื้อหาทั้งหมด อีกสองส่วนผู้รับการฝึกอบรมจะศึกษาด้วยตนเองจากสิ่งที่วิทยากรได้เตรียมไว้ในรูปแบบของชุด ฝึกอบรม

แนวคิดที่ 3 ปฏิกริยาสัมพันธ์ระหว่างวิทยากรกับผู้รับการฝึกอบรม และผู้รับการฝึกอบรมกับ สภาพแวดล้อม เดิมผู้รับการฝึกอบรมเป็นเพียงฝ่ายรับความรู้จากวิทยากรเท่านั้น ผู้รับการฝึกอบรม จึงขาดทักษะในการแสดงออก และทำงานกลุ่ม จึงได้มีการนำเอากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์โดยมีจุดหมายเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม ผู้เรียนเก่งจะช่วยผู้เรียนอ่อนกว่าและต้อง ยอมรับซึ่งกันและกัน ความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกภายในกลุ่ม

แนวคิดที่ 4 การจัดสภาพแวดล้อมการฝึกอบรม โดยยึดหลักจิตวิทยาการเรียนรู้มาใช้ โดยการจัดสภาพการณ์ออกมาเป็นการฝึกอบรมแบบโปรแกรม ซึ่งหมายถึงระบบการฝึกอบรมที่ เปิดโอกาสให้ผู้รับการฝึกอบรมแสดงกิจกรรม ดังนี้

1. ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. ได้ทราบว่าการตัดสินใจหรือการปฏิบัติงานของตนถูกหรือผิด
3. ได้รับการเสริมแรง
4. ได้เรียนรู้ที่ละขั้นตามความสามารถ และความสบายใจของผู้เรียน

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการฝึกอบรมจึงจำเป็นที่จะต้องใช้นแนวคิดด้านทฤษฎีการเรียนรู้และ ทฤษฎีทางจิตวิทยาประกอบในการจัดทำหลักสูตรโดยมีการพัฒนาจากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นให้เหมาะสมกับหัวข้อและเนื้อหาที่จะใช้ในการอบรม ซึ่งทำให้หลักสูตรในการฝึกอบรมนั้น ๆ ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

อุษณีย์ โปธิสุข (2543, หน้า 28) ได้กล่าวถึงวิธีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่าเป็นวิธีที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และข้อสำคัญ คือ ผู้เรียนสามารถ ที่จะคิดจะเลือกสิ่งต่าง ๆ ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน หลักการของวิธีการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ วิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นเจ้าของกิจกรรมการเรียนรู้ ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ มีผู้สอนคอยให้ความช่วยเหลือแนะนำและให้กำลังใจ กลยุทธ์ในการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นต้องยึดหลักการสอน ดังนี้

1. มีกิจกรรมที่หลากหลาย ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล วิธีการทำงานของสมองที่แตกต่างกันและลักษณะของจิตวิทยาที่ ต่างกัน
2. การสอนที่เน้นการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดระดับสูง เช่น การคิดอย่างมีการวิเคราะห์ โดยใช้หลักเหตุผล ตรรกะ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ฯลฯ
3. การสอนแบบบูรณาการวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
4. ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตน ผู้เรียนควรมีสิทธิในการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ เสนอสิ่งที่อยากเรียนรู้
5. ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมทั้งกับสังคม และชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
6. การพัฒนาหลักสูตร การวางแผนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สอดคล้องกัน
7. เน้นการสอนทั้งรูปแบบการเรียนรู้โดยจิตใต้สำนึก (Subconscious) และจิตสำนึก (Conscious)
8. เวลาในการเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นเวลาที่ให้ผู้เรียนได้เป็นผู้แสดงออกหรือทำกิจกรรม ผู้สอนลดบทบาทการควบคุมและการใช้เวลากำกับดูแลและอบรมสั่งสอน
9. การสอนไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผู้วิจัยได้ดำเนินงานเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

ระยะที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

1. กำหนดปัญหาและเป้าหมาย

1.1 สภาพปัญหาและความจำเป็น

จากผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในตาราง 1 จะได้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง มีความถี่สูงสุด คือ ร้อยละ 80 สอดคล้องกับการแก้ปัญหาความเสี่ยงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม ในปัจจุบัน นักเรียนอยู่ในสภาพครอบครัวแตกแยกมากขึ้นทำให้ความเป็นอยู่แออัด ต้องเป็นภาระของผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดา-มารดา ในการหารายได้ให้มากขึ้นเพื่อดูแลนักเรียน ปัญหา ค่านิยมการบริโภค บริโภคสินค้าและบริการตามสื่อซึ่งมีราคาแพงเกินกว่ากำลังของตนเอง และนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมา ทั้งปัญหายาเสพติด ปัญหาการเสพยาเสพติด และปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (รายงานการสำรวจสภาพปัญหาของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม, 2559, หน้า 5) ดังนั้นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง จึงมีความเหมาะสมและจำเป็นที่จะนำไปยกระดับโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรม เพื่อให้เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นอันดับแรก

1.2 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ประจำปีการศึกษา 2562 จำนวน 33 คน

2. กำหนดแบบแผนและองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม

2.1 แบบแผนการทดลองที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดี่ยว วัดผลก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม (One Group Pretest-Posttest Design) (Fitz-Gibbon, 1987 p. 113 อ้างถึงใน ชาพินา หลักแหล่ง, 2552, หน้า 72)

สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
T ₁	X	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแผนการทดลอง

X แทน การฝึกอบรม

T₁ แทน การทดสอบก่อนฝึกอบรมของกลุ่มทดลอง

T₂ แทน การทดสอบหลังฝึกอบรมของกลุ่มทดลอง

2.2 องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม

จากการสังเคราะห์และสรุปเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะได้ องค์ประกอบของหลักสูตร 4 องค์ประกอบ คือ

2.2.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2.2.2 เนื้อหาของหลักสูตร

2.2.3 วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2.4 การประเมินผล

2.3 ขั้นตอนการพัฒนาการฝึกอบรม

จากการสังเคราะห์และสรุปเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะได้ขั้นตอนการพัฒนาการฝึกอบรม 5 ขั้นตอน คือ

- 2.3.1 หาความจำเป็นในการฝึกอบรม
- 2.3.2 กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม
- 2.3.3 ออกแบบโครงการฝึกอบรม
- 2.3.4 ดำเนินการฝึกอบรม
- 2.3.5 ประเมินผลการฝึกอบรม

3. ออกแบบและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือชุดที่ 1 หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ในด้านแนวคิดและการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม ทฤษฎีการเรียนรู้ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร

2. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- 2.2 เนื้อหาของหลักสูตร
- 2.3 วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.4 การประเมินผล

3. การหาคุณภาพของหลักสูตร เรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

3.1 นำหลักสูตร เรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ที่สร้างขึ้นไปขอคำแนะนำจาก
ประธานกรรมการ และกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและนำข้อเสนอแนะ
มาปรับปรุงแก้ไข

3.2 นำหลักสูตร เรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับ
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ที่สร้างขึ้นพร้อมแบบประเมิน
ความสอดคล้องและความเหมาะสมไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความ
เที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและภาษาที่ใช้

การประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมสามารถแบ่งออกได้

2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การประเมินความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อ
ยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อ
พิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญ
แสดงความเห็น ได้แก่ สอดคล้อง ไม่น่าใจ ไม่สอดคล้อง การพิจารณาแบบประเมินค่าดัชนี
ความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) นั้น โดยการนำคำตอบของ
ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน มาแปลงเป็นคะแนนดังนี้ (Rovinelli, R.J. and Hambleton, R.K., 1976,
p. 67 อ้างถึงใน เขาวดี ราชชัยกุล วิทยุสิทธิ์, 2556, หน้า 46-47)

มีความเห็น	สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น	+ 1
มีความเห็น	ไม่น่าใจ	กำหนดคะแนนเป็น	0
มีความเห็น	ไม่สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น	- 1

จากนั้นจึงนำคะแนนที่ได้มาแทนค่าในสูตรและประมาณหาค่าดัชนี
ความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่
อย่างพอเพียงฯ ทั้งนี้ ดัชนีความสอดคล้องที่ได้ต้องเท่ากับหรือมากกว่า 0.50 ขึ้นไป จึงถือ
ว่าหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงฯ
ที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกันและสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดัชนีความ
สอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ สามารถนำไปใช้ได้

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับ
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จัดทำเป็นแบบมาตราส่วน

ประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และในแต่ละระดับคะแนนมีความหมาย ดังนี้

คะแนน 5	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
คะแนน 4	หมายถึง	เหมาะสมมาก
คะแนน 3	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
คะแนน 2	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
คะแนน 1	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลจากเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมาย แบ่งเป็น ช่วงได้ 5 ระดับ โดยวิธีการคำนวณตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 84) ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{เกณฑ์การแบ่งระดับ} &= \frac{(\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด})}{\text{จำนวนขั้นที่แบ่ง}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} = 0.8 \end{aligned}$$

จากเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแบ่งและแปลความหมายได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.21 - 5.00	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41 - 4.20	หมายถึง	เหมาะสมมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61 - 3.40	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81 - 2.60	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.80	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

ในการกำหนดค่าเฉลี่ยของความเหมาะสม คือ ถ้าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามตั้งแต่ 3.41 ขึ้นไป ถือว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมมากสามารถนำไปใช้ได้ แต่ถ้ามีค่าเฉลี่ยน้อยกว่า 3.41 ผู้วิจัยต้องปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91 มีความเหมาะสมมากที่สุด

3.3 นำหลักสูตรที่ผ่านการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ฝึกอบรมกับนักเรียนที่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม จำนวน 30 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 โดย 80 แรกคือร้อยละของการทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบย่อยถูกต้อง โดยถือเป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ และ 80 ตัวหลังคือร้อยละของการทำแบบทดสอบถูกต้อง

โดยถือเป็นประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (เพชฌัญญู กิจระการ, 2544, หน้า 36)

3.4 จัดทำหลักสูตรฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป
การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 สามารถสรุปขั้นตอนการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมได้ ดัง
ภาพประกอบ 8

ภาพประกอบ 8 ขั้นตอนการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

เครื่องมือชุดที่ 2 แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้
กำหนดขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาวัตถุประสงค์และเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงในแต่ละหัวข้อของการฝึกอบรม
ทั้งด้านความรู้และทักษะ

2. สร้างแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice) ชนิด 4 ตัวเลือก

3. การหาคุณภาพแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

3.1 นำแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมไปขอคำแนะนำ
จากประธานกรรมการและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและนำ
ข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

3.2 นำแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม พร้อมแบบประเมิน
ความสอดคล้องไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยการให้แสดง
ความเห็นได้แก่ สอดคล้อง ไม่แน่ใจ ไม่สอดคล้อง จากนั้นนำคำตอบผู้เชี่ยวชาญมาแปลง
เป็นคะแนนค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ดังนี้
(Rovinelli, R.J. and Hambleton, R.K., 1976, p. 67 อ้างถึงใน เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี,
2556, หน้า 46-47)

มีความเห็น สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น + 1

มีความเห็น ไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0

มีความเห็น ไม่สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น - 1

จากนั้นจึงนำคะแนนที่ได้มาแทนค่าในสูตรและประเมินหาดัชนีความ
สอดคล้องของแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม ทั้งนี้ ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้
ต้องเท่ากับหรือมากกว่า 0.50 ขึ้นไป จึงถือว่าแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมนั้น
มีความสอดคล้องกันและสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดัชนีความสอดคล้อง
ของแบบทดสอบความรู้มีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ สามารถนำไปใช้ได้

3.3 นำแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมไปใช้กับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความยาก
ง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น

ค่าความยากง่ายต้องอยู่ระหว่าง 0.20-0.80 สำหรับข้อสอบข้อใดไม่
เป็นไปตามเกณฑ์ที่ใช้ได้ให้นำไปปรับปรุงหรือตัดทิ้ง ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบมี
ค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.40 ถึง 0.63 (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2551, หน้า 236)

ค่าอำนาจจำแนกต้องมีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป หากต่ำกว่า .19 ไม่ควร
นำมาใช้ ควรปรับปรุงหรือตัดข้อสอบข้อนั้นทิ้ง ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบ

มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.33 ถึง 0.60 (วารุ เฟ็งสวัสดิ์, 2551, หน้า 236)

ค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.00 – 1.00 ยิ่งใกล้ 1.00 ยิ่งมีความเชื่อมั่นสูง ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.80 ใช้สูตร KR-20 เนื่องจากข้อสอบแต่ละข้อมีความยากง่ายไม่เท่ากัน (วารุ เฟ็งสวัสดิ์, 2551, หน้า 241)

การสร้างแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม สามารถสรุปขั้นตอนการสร้างได้ ดังภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

เครื่องมือชุดที่ 3 แบบประเมินทักษะการปฏิบัติหลังผ่านการฝึกอบรมเพื่อ
ยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงฯ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอน
การสร้างดังนี้

1. ศึกษาวัตถุประสงค์และเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับ
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงฯ ในแต่ละหัวข้อของการฝึกอบรมทั้ง
ด้านความรู้และทักษะ

2. สร้างแบบประเมินทักษะการปฏิบัติเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า
(Rating Scale) 5 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง ปฏิบัติได้มากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง ปฏิบัติได้มาก

คะแนน 3 หมายถึง ปฏิบัติได้ปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง ปฏิบัติได้น้อย

คะแนน 1 หมายถึง ปฏิบัติได้น้อยที่สุด

คะแนนที่ได้รับจากการประเมินทักษะการปฏิบัตินำมาเปรียบเทียบโดยใช้
วิธีการคำนวณตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 84) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ปฏิบัติได้มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ปฏิบัติได้มาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ปฏิบัติได้ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ปฏิบัติได้น้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ปฏิบัติได้น้อยที่สุด

3. การหาคุณภาพแบบประเมินทักษะการปฏิบัติ

3.1 นำแบบประเมินทักษะการปฏิบัติ ไปขอคำแนะนำจากประธาน
กรรมการ และกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและนำข้อเสนอแนะมา
ปรับปรุงแก้ไข

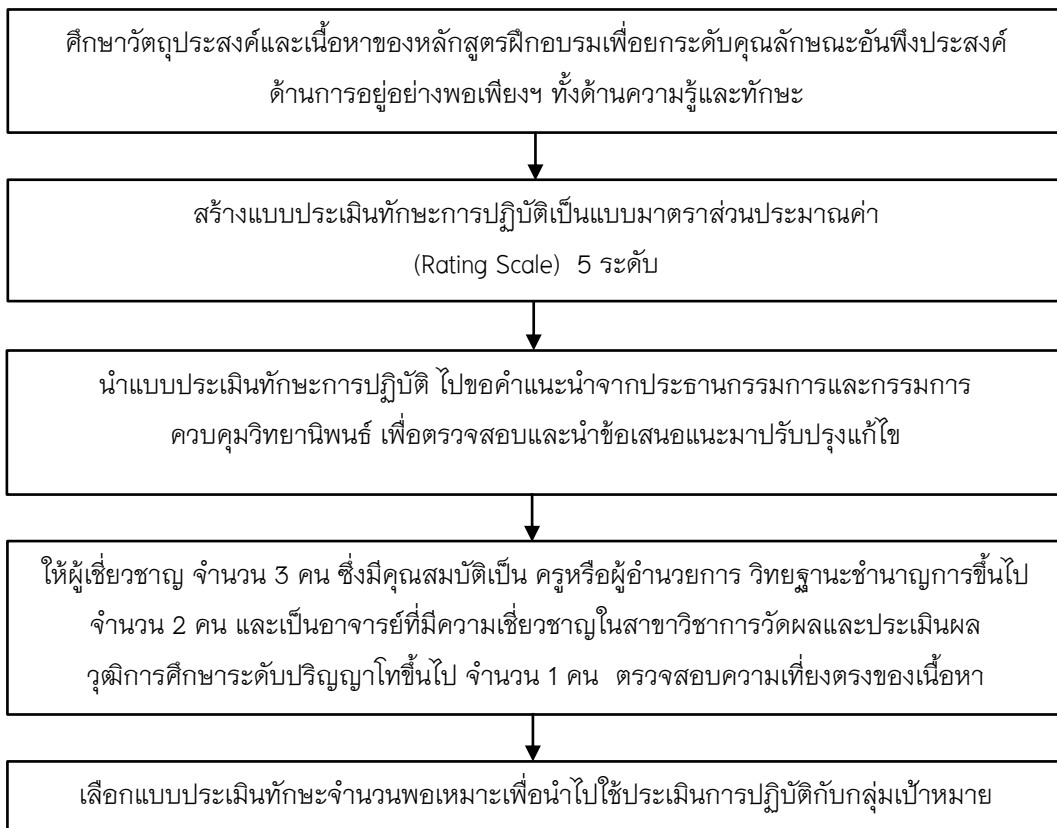
3.2 นำแบบประเมินทักษะการปฏิบัติ พร้อมแบบประเมินความ
สอดคล้องไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยการให้แสดงความเห็น
ได้แก่ สอดคล้อง ไม่แน่ใจ ไม่สอดคล้อง จากนั้นนำคำตอบผู้เชี่ยวชาญมาแปลงเป็น
คะแนนค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ดังนี้
(Rovinelli, R.J. and Hambleton, R.K., 1976, p. 67 อ้างถึงใน เยาวดี ราชย์กุล วิบูลย์ศรี,

2556, หน้า 46-47)

มีความเห็น	สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น	+ 1
มีความเห็น	ไม่แน่ใจ	กำหนดคะแนนเป็น	0
มีความเห็น	ไม่สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น	- 1

จากนั้นจึงนำคะแนนที่ได้มาแทนค่าในสูตรและประเมินหาดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินทักษะการปฏิบัติ ทั้งนี้ ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้ ต้องเท่ากับหรือมากกว่า 0.50 ขึ้นไป จึงถือว่าแบบประเมินทักษะการปฏิบัตินั้นมีความสอดคล้องกัน และสามารถนำไปใช้ได้ การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินทักษะการปฏิบัติมีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ สามารถนำไปใช้ได้

การสร้างเครื่องมือแบบประเมินทักษะการปฏิบัติ สามารถสรุปขั้นตอนการสร้างได้ ดังภาพประกอบ 10

ภาพประกอบ 10 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบประเมินทักษะการปฏิบัติ

เครื่องมือชุดที่ 4 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาวัตถุประสงค์และเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ในแต่ละหัวข้อของการฝึกอบรมทั้งด้านความรู้และทักษะ

2. กำหนดแผนผังการสร้างแบบสอบถามตามประเด็นที่ต้องการสอบถามความพึงพอใจได้ประเด็นคำถามรวม 10 ข้อและกำหนดรูปแบบการถามเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ

3. สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

คะแนน 5	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
คะแนน 4	หมายถึง	พึงพอใจมาก
คะแนน 3	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
คะแนน 2	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
คะแนน 1	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

คะแนนที่ได้รับจากแบบสอบถามความพึงพอใจ นำมาเปรียบเทียบโดยใช้วิธีการคำนวณตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 84) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	พึงพอใจมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

4. การหาคุณภาพแบบสอบถามความพึงพอใจ

4.1 นำแบบสอบถามความพึงพอใจ ไปขอคำแนะนำจากประธานกรรมการ และกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

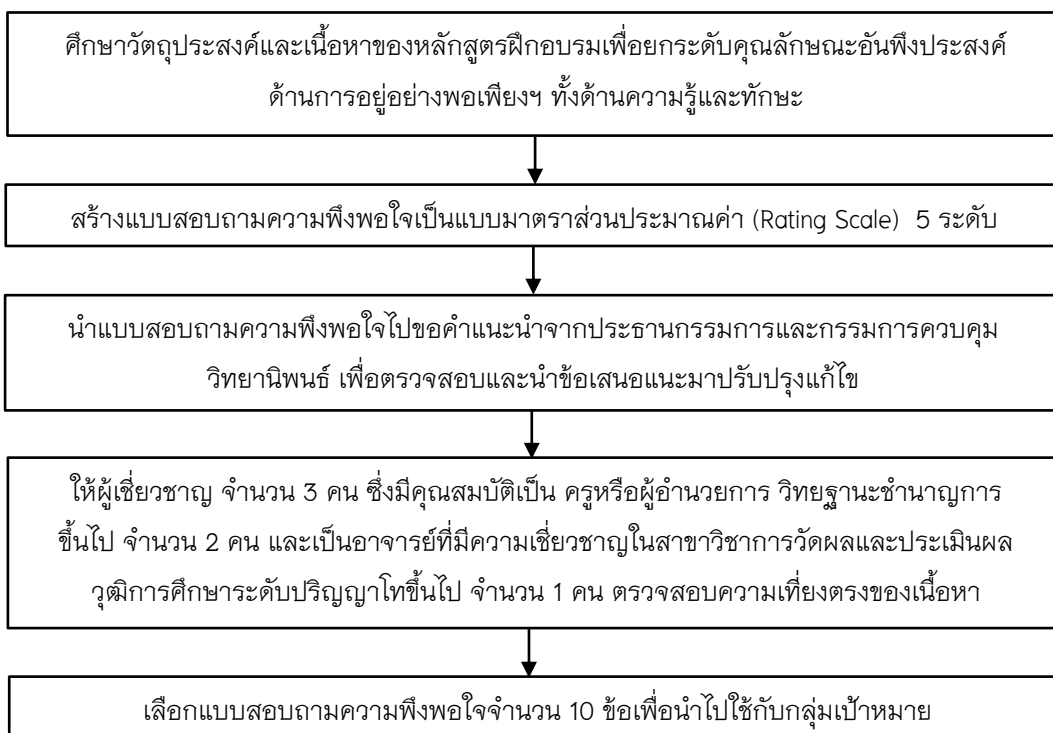
4.2 นำแบบสอบถามความพึงพอใจ พร้อมแบบประเมินความสอดคล้องไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยการให้แสดงความเห็น

ได้แก่ สอดคล้อง ไม่แน่ใจ ไม่สอดคล้อง จากนั้นนำคำตอบผู้เชี่ยวชาญมาแปลงเป็นคะแนน ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ดังนี้ (Rovinelli, R.J. and Hambleton, R.K., 1976, p. 67 อ้างถึงใน เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2556, หน้า 46-47)

มีความเห็น	สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น	+ 1
มีความเห็น	ไม่แน่ใจ	กำหนดคะแนนเป็น	0
มีความเห็น	ไม่สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น	- 1

จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาแทนค่าในสูตรและประเมินหาดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม ทั้งนี้ ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้ ต้องเท่ากับหรือมากกว่า 0.50 ขึ้นไป จึงถือว่าแบบประเมินทักษะการปฏิบัตินั้นมีความสอดคล้องกันและสามารถนำไปใช้ได้ การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจมีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ สามารถนำไปใช้ได้

การสร้างเครื่องมือแบบสอบถามความพึงพอใจสามารถสรุปขั้นตอนการสร้างได้ ดังภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 11 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบสอบถามความพึงพอใจ

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในระยะที่ 1 ดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 ศึกษาแนวคิดและการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาเป็นพื้นฐานข้อมูล ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

3.2.2 รวบรวมข้อมูลจากการประเมินความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรม แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ และแบบสอบถามความพึงพอใจจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข

3.2.3 รวบรวมข้อมูลจากการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม จากผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข

3.2.4 นำหลักสูตรฝึกอบรม แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม แบบประเมินทักษะการปฏิบัติและแบบสอบถามความพึงพอใจไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความรู้ และหาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในระยะที่ 1 ดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

3.3.1 ประเมินความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ โดยการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของหลักสูตรฝึกอบรม แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม แบบประเมินทักษะการปฏิบัติและแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดัชนีความสอดคล้องมีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ สามารถนำไปใช้ได้

3.3.2 ประเมินความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ โดยการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91 มีความเหมาะสมมากที่สุด

3.3.3 หาคุณภาพของแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม โดยการหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น ซึ่งมีค่าความยากง่าย ตั้งแต่ 0.40 ถึง 0.63 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.33 ถึง 0.60 และมีค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ สูตร KR-20 เท่ากับ 0.80

3.3.4 หาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลการหาประสิทธิภาพมี ค่าเท่ากับ 88.75/89.17 แสดงว่า หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

3.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 มีดังนี้

3.4.1 สถิติพื้นฐาน ใช้เป็นส่วนประกอบของการหาค่าสถิติที่ใช้ใน การหาคุณภาพเครื่องมือและสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

3.4.1.1 ค่าร้อยละ

3.4.1.2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

3.4.1.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

3.4.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือจำแนกได้ดังนี้

3.4.2.1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective: IOC) ใช้เพื่อการประเมินค่าความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง พร้อมด้วยแบบทดสอบก่อนและหลัง การฝึกอบรม แบบประเมินทักษะการปฏิบัติและแบบสอบถามความพึงพอใจ

3.4.2.2 ค่าความยากง่าย ใช้เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ ก่อนและหลังการฝึกอบรม ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ โดยใช้เทคนิค 50 % (วารุ เฟ็งสวัสดิ์, 2551, หน้า 237)

3.4.2.3 ค่าอำนาจจำแนก ใช้เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ ก่อนและหลังการฝึกอบรม ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ โดยใช้เทคนิค 50 % (วารุ เฟ็งสวัสดิ์, 2551, หน้า 237)

3.4.2.4 ค่าความเชื่อมั่น ใช้เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ ก่อนและหลังการฝึกอบรม ใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson (วารุ เฟิงส์ว็ลด์, 2551, หน้า 241)

3.4.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.4.3.1 ประสิทธิภาพของกระบวนการและประสิทธิภาพของ ผลลัพธ์ ใช้เพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 (เพชฌุ กิจระการ, 2544, หน้า 36)

ระยะที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

1. นำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในระยะที่ 2 ดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

1.1.1 รวบรวมข้อมูลจากการทดสอบก่อนการฝึกอบรม (Pre-test) กับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน เพื่อทราบคะแนนก่อนการฝึกอบรมด้วยหลักสูตร ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

1.1.2 รวบรวมข้อมูลจากการทดสอบหลังการฝึกอบรม (Post-test) กับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คนเพื่อทราบคะแนนหลังการฝึกอบรม และนำมาเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

1.1.3 รวบรวมข้อมูลจากการประเมินทักษะการปฏิบัติของผู้เข้ารับ การฝึกอบรมที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน เพื่อประเมินความคงทนของพฤติกรรม ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

1.1.4 รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้ารับ การฝึกอบรมที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตร ฝึกอบรม

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในระยะที่ 2 ดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

1.2.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.2.2 วิเคราะห์ทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.2.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 มีดังนี้

3.1 สถิติพื้นฐาน ใช้เป็นส่วนประกอบของการหาค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

3.1.1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

3.1.2 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

3.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.2.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคำนวณโดยใช้โปรแกรม IBM SPSS Statistics

3.2.2 วิเคราะห์ทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตาราง 6 แผนการดำเนินการวิจัย

ระยะของการวิจัย	วิธีดำเนินการวิจัย	ผู้ให้ข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	ระยะเวลาที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรบ	1) กำหนดปัญหาและเป้าหมาย	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	การวิเคราะห์เนื้อหา	ช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2562	1) กรอบแนวคิดการวิจัย 2) หลักสูตรฝึกอบรบ
	2) กำหนดแบบแผนและองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรบ	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	การวิเคราะห์เนื้อหา	ช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2562	3) คู่มือการใช้หลักสูตร
	3) ออกแบบและหาคุณภาพเครื่องมือ	1) ภาระงานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 2) ภาระงานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	1) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 2) ความเหมาะสมของหลักสูตร 3) ใช้การวิเคราะห์ ดังนี้ - ค่าความยากง่าย - ค่าอำนาจจำแนก - ค่าความเชื่อมั่น	ช่วงเดือนมิถุนายน-สิงหาคม พ.ศ. 2562	4) แบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรบ 5) แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ 6) แบบประเมินความพึงพอใจ

ตาราง 6 ต่อ

ระยะของการวิจัย	วิธีดำเนินการวิจัย	ผู้ให้ข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	ระยะเวลาที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
		3) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน 4) นักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปี ที่ 5 จำนวน 30 คน	4) หาประสิทธิภาพของ หลักสูตรฝึกอบรม E_1 / E_2 ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80		
	4) ปรับปรุงหลักสูตร ฝึกอบรมให้มีความ สมบูรณ์	1) ประธาน กรรมการที่ ปรึกษา วิทยานิพนธ์ 2) กรรมการที่ ปรึกษา วิทยานิพนธ์		ช่วงเดือนกันยายน- ตุลาคม พ.ศ. 2562	หลักสูตรฝึกอบรม เพื่อยกระดับ คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ ด้านการ อยู่อย่างพอเพียง

ตาราง 6 ต่อ

ระยะของการวิจัย	วิธีดำเนินการวิจัย	ผู้ให้ข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	ระยะเวลาที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
ระยะที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม	1) นำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย 2) เขียนรายงานการวิจัย	1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 33 คน	1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการฝึกอบรม t-test 2) วิเคราะห์ทักษะการปฏิบัติหลังฝึกอบรม 2 สัปดาห์ 3) วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม	2) ช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562-เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563	รายงานการวิจัยการพัฒนาศักยภาพฝึกอบรมฯ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม
3. ผลการหาประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม ตามเกณฑ์ ประสิทธิภาพ 80/80
4. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม ระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรม
5. ผลการศึกษาทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม
6. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลความหมายและผลการวิเคราะห์ข้อมูลถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงได้กำหนดสัญลักษณ์และความหมาย ดังนี้

n	แทนจำนวนนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย
$\bar{X}$	แทนค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

- D แทนผลต่างของคะแนนก่อนและหลังฝึกอบรม
 t แทนค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตเพื่อทราบความมีนัยสำคัญ
 ** แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม

ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม ผู้วิจัยขอเสนอเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ที่มาของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม

2.1 ที่มาของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม

หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม มีที่มาจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ดังนี้

2.1.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง และนำมาสังเคราะห์ได้องค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง 4 องค์ประกอบ ดังนี้

- 2.1.1.1 การดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ
- 2.1.1.2 การดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผลรอบคอบ
- 2.1.1.3 การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม
- 2.1.1.4 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

2.1.2 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตร

ฝึกอบรม

ผลการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) เนื้อหาของหลักสูตร 3) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) การประเมินผล

2.2 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม

2.2.1 ผลการร่างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้ร่างหลักสูตร ฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง มีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1) เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม และสถานศึกษาอื่นที่มี บริบทใกล้เคียง

2) เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้และหลักปฏิบัติจาก หลักสูตรฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

2.2.1.2 เนื้อหาสาระในการฝึกอบรม

หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้าน การอยู่อย่างพอเพียง ได้จากการรวบรวมองค์ความรู้ และการประมวลแนวทางการจัด กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมโดยกำหนดเนื้อหา เป็น 4 หน่วย เพื่อให้ครูและสถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

1) หน่วยที่ 1 ความพอประมาณ ใช้เวลา 4 ชั่วโมง ประกอบด้วย

(1) หลักการและความสำคัญของการใช้เงิน ใช้เวลา และการใช้ สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด

(2) วิธีคิดและการใช้เงิน ใช้เวลา และการใช้สิ่งของเครื่อง ใช้ อย่างประหยัด

2) หน่วยที่ 2 การคิดอย่างมีเหตุผลและรอบคอบ ใช้เวลา 4 ชั่วโมง ประกอบด้วย

- และรอบคอบ
- (1) หลักการและความสำคัญของการคิดอย่างมีเหตุผลและรอบคอบ
  - (2) วิธีปฏิบัติตนและตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและรอบคอบ
  - (3) การคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ

3) หน่วยที่ 3 คุณธรรม ใช้เวลา 4 ชั่วโมง ประกอบด้วย

- คุณธรรม และจิตใจ
- (1) หลักการและความสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม
  - (2) วิธีปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีความประพฤติชอบทั้งกาย วาจา และจิตใจ

4) หน่วยที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน ใช้เวลา 4 ชั่วโมง ประกอบด้วย

- ประจำวัน
- (1) หลักการและความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง
  - (2) การวางแผนการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวัน
  - (3) การเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม
  - (4) การยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น

2.2.1.3 วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมในการฝึกอบรมครั้งนี้ใช้รูปแบบและวิธีการฝึกอบรมดังนี้

1) รูปแบบการฝึกอบรม

การฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรนี้ใช้รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของ Kolb (1970, cited in Leslie, 1998, pp. 30-31) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างประสบการณ์ (Experience) ขั้นตอนที่ 2 การคิดไตร่ตรอง (Reflecting) ขั้นตอนที่ 3 การลงสรุป (Concluding) และขั้นตอนที่ 4 การวางแผน (Planning) มีรายละเอียดโดยสรุป ดังนี้

(1) **ชั้นสร้างประสบการณ์ (Experience)** โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดประสบการณ์ตรงด้านความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรมใช้กิจกรรมการฝึกอบรมและกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการฝึกอบรมและจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

(2) **การคิดไตร่ตรอง (Reflecting)** โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ใช้ประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาแล้วจัดสถานการณ์ที่เป็นเงื่อนไข หรือให้ทำกิจกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ เพื่อเป็นการประเมินประสบการณ์ที่ได้รับในแต่ละเรื่องว่าชัดเจนหรือไม่เพียงไร

(3) **การลงสรุป (Concluding)** โดยจัดกิจกรรมที่กระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้สรุปความคิดรวบยอดในองค์ความรู้ และทักษะการปฏิบัติของเรื่องต่าง ๆ ตามหัวข้อการฝึกอบรมที่เรียนรู้ไปแล้ว อาจใช้แบบฝึกหัดรายบุคคล หรือแบบสรุปบันทึกผลการเรียนรู้ เป็นต้น

(4) **การวางแผน (Planning)** โดยจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีการวางแผน ได้แก่ การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานโดยนำสิ่งที่ได้เรียนแล้วไปใช้ปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษา เป็นต้น

2) วิธีการฝึกอบรม

เทคนิคและวิธีการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมนี้ ได้กำหนดให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม และจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยยึดวุฒิภาวะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและจิตวิทยาการเรียนรู้เป็นหลัก ซึ่งได้กำหนดกิจกรรมการฝึกอบรมไว้ ดังนี้

(1) **การบรรยาย** เป็นเทคนิควิธีที่ใช้ในการถ่ายทอดความคิดเห็น ความรู้ ตลอดจนข้อมูล ข้อเท็จจริงให้แก่ผู้ฟัง เป็นเทคนิคที่แพร่หลายและสามารถใช้ประกอบกับเทคนิคอื่น ๆ ได้ แต่มีจุดด้อยตรงที่การบรรยายเป็นระบบสื่อสารทางเดียว ยิ่งถ้ามีเวลาจำกัดโอกาสที่จะให้ผู้ฟังได้มีส่วนร่วมในการซักถามหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่บรรยายจะไม่มี ผู้บรรยายไม่สามารถประเมินได้ว่าเมื่อจบการบรรยายแล้วผู้ฟังมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่บรรยายมากน้อยเพียงใด ซึ่งอาจจะต้องพิจารณาจากผลกระทบที่เกิดจากการบรรยาย

(2) **วิธีฝึกปฏิบัติ (Doing methods)** เป็นการเรียนรู้โดยลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เหมาะสำหรับการฝึกอบรมเพื่อก่อให้เกิดทักษะ เช่น การทำแบบฝึกหัด

(Exercise) การหมุนเวียนงาน (Job rotation) การฝึกเป็นผู้ช่วยหัวหน้า (Assistanceship)

(3) การอภิปรายกลุ่ม คือ การที่กลุ่มคนที่มีความสนใจในปัญหาหรือเรื่องเดียวกันต้องการที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันด้วยวิธีการวิเคราะห์และพิจารณาโดยอาศัยความคิดเห็นร่วมกัน แบ่งเป็น การอภิปรายเป็นคณะ (Panel Discussion) เป็นการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และมีประสบการณ์มาให้ความคิดเห็นหรือทรรศนะในเรื่องเดียวกัน จำนวนผู้อภิปรายอาจจะมีประมาณ 3-5 คน ในการอภิปรายผู้ทรงคุณวุฒิจะอภิปรายในลักษณะที่สนับสนุนหรือให้เหตุผลโต้แย้งผู้ทรงคุณวุฒิด้วยกันเพื่อให้ความคิดกว้างไกลออกไป และตอนท้ายผู้ดำเนินการอภิปราย (Moderator) จะเป็นผู้สรุปความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และการอภิปรายแบบชุมนุมปาฐกถา (Symposium Discussion) เป็นการอภิปรายที่เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้ในเรื่องที่สนใจในแต่ละด้านหรือเป็นองค์ปาฐก ผู้ฟังหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะมีความรู้ความเข้าใจตามเรื่องและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

(4) การระดมสมอง เป็นการประชุมกลุ่มเล็กไม่เกิน 15 คน เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีโดยปราศจากข้อจำกัดหรือกฎใด ๆ ในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยไม่คำนึงว่าจะถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี ความคิดหรือข้อเสนอทุกอย่างจะถูกจดไว้แล้วนำไปกลั่นกรองอีกชั้นหนึ่ง ดังนั้นพอเริ่มประชุมต้องมีการเลือกประธานและเลขานุการของกลุ่มเสียก่อน

(5) การแสดงบทบาทสมมติ เป็นวิธีที่นำเอาเรื่องที่เป็นกรณีตัวอย่างมาเสนอในรูปแบบการแสดงบทบาท เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เห็นภาพชัดเจน ได้สัมผัสกับประสบการณ์และความรู้สึกที่แท้จริงเกี่ยวกับปัญหาที่เป็นกรณีตัวอย่าง การแสดงบทบาทสมมติช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับทราบข้อมูลและเรื่องราวที่ตรงกับเนื้อเรื่องที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งต่างจากกรณีศึกษาที่ผู้เข้ารับการอบรมอ่านเนื้อหาแล้วต้องจินตนาการและตีความหมายของปัญหาในบางครั้งอาจจะทำให้เกิดความเข้าใจไขว่เขวได้ นอกจากนี้หลังการแสดงบทบาทสมมติแล้ว ผู้เข้ารับการอบรมสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้พร้อมกันทั้งกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อย ทำให้ได้ข้อสรุปเพื่อการแก้ปัญหา

สรุปได้ว่าในการอบรมครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการฝึกอบรมที่เหมาะสมกับนักเรียนได้แก่ การบรรยาย การฝึกปฏิบัติ การอภิปรายกลุ่ม การระดมสมอง และการแสดงบทบาทสมมติ โดยกำหนดให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม จุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาสาระในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

2.2.1.4 การประเมินผล

การวัดผล

- 1) วิธีทดสอบโดยใช้แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง
  - 2) ตรวจสอบผลงาน โดยใช้แบบตรวจสอบผลงานจากแบบบันทึกผลการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1-4
  - 3) ตรวจสอบบันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างการฝึกอบรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-4
  - 4) วิธีการสอบถาม โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ด้านความพึงพอใจในการฝึกอบรม และด้านความสามารถของวิทยากรดำเนินการฝึกอบรม
- การประเมินผล นักเรียนที่เข้าฝึกอบรมต้องผ่านเกณฑ์การประเมินดังต่อไปนี้
- 1) มีผลการทดสอบหลังการเรียนรู้ทุกหน่วยการเรียนรู้เฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน
  - 2) เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ครบทุกกิจกรรมและทุกหน่วยการเรียนรู้
  - 3) ส่งแบบบันทึกผลการเรียนรู้ครบทุกหน่วยการเรียนรู้

2.2.2 การตรวจสอบโครงสร้างหลักสูตร

ผู้วิจัยได้จัดทำร่างหลักสูตรฝึกอบรมและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความสอดคล้อง และประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร

2.2.2.1 ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน รายละเอียดดังตาราง 7

ตาราง 7 ดัชนีความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะ

อันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเคื่อพิทยาคม

ข้อ	รายการประเมิน	ค่าดัชนีความ สอดคล้อง	ความหมาย
1	หลักการและเหตุผลของหลักสูตรกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	1	สอดคล้อง
2	วัตถุประสงค์กับโครงสร้างหลักสูตร	1	สอดคล้อง
3	โครงสร้างกับผลที่คาดว่าจะได้รับ	1	สอดคล้อง
4	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของหลักสูตรกับเนื้อหาของหลักสูตรในหัวข้อวิชาฝึกอบรม	1	สอดคล้อง
5	เนื้อหาวิชาฝึกอบรมกับหัวข้อวิชาฝึกอบรม	1	สอดคล้อง
6	หัวข้อวิชาฝึกอบรมกับกิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม	1	สอดคล้อง
7	เนื้อหาท่กับสื่อ	1	สอดคล้อง
8	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในหัวข้อวิชาฝึกอบรมกับการประเมินผล	1	สอดคล้อง
9	เนื้อหาในหัวข้อวิชาฝึกอบรมกับการประเมินผล	1	สอดคล้อง
10	กิจกรรมการฝึกอบรมกับการประเมินผล	1	สอดคล้อง
11	วิธีการฝึกอบรมในหัวข้อวิชาฝึกอบรมกับการประเมินผล	1	สอดคล้อง

จากตาราง 7 ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเห็นว่า ส่วนประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม มีความสอดคล้องกันในทุกประเด็น โดยทุกข้อมีค่าความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00

2.2.2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อ
ยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อ
พิทยาคม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน รายละเอียดดังตาราง 8

ตาราง 8 การประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม

ข้อ	องค์ประกอบของหลักสูตร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ เหมาะสม
1	หลักการและเหตุผลในการนำหลักสูตรไปใช้	4.67	0.58	มากที่สุด
2	ความชัดเจนของจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด
3	จุดมุ่งหมายมีความครอบคลุมทุกเนื้อหาสาระ	5.00	0.00	มากที่สุด
4	เนื้อหาสาระของหลักสูตรตอบสนองจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด
5	เนื้อหาของหลักสูตรครอบคลุมสาระที่จำเป็นต้องใช้ ปฏิบัติการ	5.00	0.00	มากที่สุด
6	จัดเรียงลำดับเนื้อหาในแต่ละหัวข้อ	5.00	0.00	มากที่สุด
7	กิจกรรมการฝึกอบรมนำไปสู่การบรรลุจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด
8	การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในแต่ละหัวข้อ	4.67	0.58	มากที่สุด
9	กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรมในแต่ละหัวข้อ	5.00	0.00	มากที่สุด
10	ความเหมาะสมของสื่อกับกิจกรรม	5.00	0.00	มากที่สุด
11	สื่อช่วยให้กิจกรรมบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด
12	สื่อการฝึกอบรมกับเนื้อหาในแต่ละหัวข้อ	4.67	0.58	มากที่สุด
13	สื่อการเรียนที่เหมาะสมสามารถเสริมสร้างการเรียนรู้	4.67	0.58	มากที่สุด
14	วิธีการประเมินผลในแต่ละหัวข้อ	5.00	0.00	มากที่สุด
15	ระยะเวลาในการฝึกอบรม	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย		4.91	0.29	มากที่สุด

จากตาราง 8 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ
พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.91) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อ

มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความชัดเจนของ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร, จุดมุ่งหมายมีความครอบคลุมทุกเนื้อหาสาระ, เนื้อหาสาระของ หลักสูตรตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตร, เนื้อหาของหลักสูตรครอบคลุมสาระที่ จำเป็นต้องใช้ปฏิบัติการ, จัดเรียงลำดับเนื้อหาในแต่ละหัวข้อ, กิจกรรมการฝึกอบรมนำไปสู่ การบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร, กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรมในแต่ละหัวข้อ, ความ เหมาะสมของสื่อกับกิจกรรม, สื่อช่วยให้กิจกรรมบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร, วิธีการ ประเมินผลในแต่ละหัวข้อ และระยะเวลาในการฝึกอบรม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 5.00$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.67$) คือ หลักการและเหตุผลในการนำ หลักสูตรไปใช้, การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในแต่ละหัวข้อ, สื่อการฝึกอบรมกับเนื้อหา ในแต่ละหัวข้อ และสื่อการเรียนที่เหมาะสมสามารถเสริมสร้างการเรียนรู้

2.2.2.3 ผลการปรับปรุงร่างหลักสูตรฝึกอบรม

หลังจากที่ผู้วิจัยได้นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน มาวิเคราะห์แล้ว ก็ได้ปรับปรุงร่างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้หลักสูตรที่ สมบูรณ์และพร้อมที่จะนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

1) โครงสร้างเนื้อหาสาระ ได้ปรับเพิ่มจุดประสงค์เฉพาะที่

สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

2) กิจกรรมการฝึกอบรม ได้ปรับเพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้

ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และระบุค่าชี้แจงของการทำกิจกรรมให้ชัดเจน

3) การประเมินผล ได้ปรับการประเมินกิจกรรมให้ชัดเจน

3. ผลการหาประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรบเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรบเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 รายละเอียดดังตาราง 9

ตาราง 9 ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรบเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

จำนวนนักเรียน (n)	คะแนนระหว่างฝึกอบรบ (E_1)				คะแนนหลังฝึกอบรบ (E_2)		
	หน่วยที่	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ร้อยละ (%)	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ร้อยละ (%)
30	1	10	8.57	85.67	20	17.83	89.17
	2	10	8.67	86.67			
	3	10	9.03	90.33			
	4	10	9.23	92.33			
	รวม	40	35.50	88.75			

จากตาราง 9 หลักสูตรฝึกอบรบเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.75/89.17 แสดงว่า หลักสูตรฝึกอบรบเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

4. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม ระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรม

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรมโดยการทดสอบค่าที (t-test for Dependent Samples) แสดงดังตาราง 10

ตาราง 10 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรม

การฝึกอบรม	n	$\bar{x}$	S.D.	df	t	sig
ก่อนฝึกอบรม	33	6.61	2.06	32	38.036**	0.000
หลังฝึกอบรม	33	17.09	1.28			

**p< .01

จากตาราง 10 พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ผลการศึกษาทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

ผลการศึกษาทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง โดยการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน หลังจากการฝึกอบรม 2 สัปดาห์ ปรากฏผลดังตาราง 11

ตาราง 11 ผลการศึกษาทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับ
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับทักษะการปฏิบัติ
1. ด้านความพอประมาณ	4.52	0.50	มากที่สุด
1.1 การวางแผนการใช้จ่ายเงิน ใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด	4.48	0.51	มากที่สุด
1.2 การวางแผนการใช้เวลา ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์	4.58	0.50	มากที่สุด
1.3 การใช้สิ่งของส่วนตัวและสาธารณะอย่างประหยัดและคุ้มค่า	4.48	0.51	มากที่สุด
2. ด้านความมีเหตุผล รอบคอบ	4.44	0.50	มากที่สุด
2.1 การพิจารณาสิ่งที่จะดำเนินการใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ	4.61	0.50	มากที่สุด
2.2 การคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ	4.45	0.51	มากที่สุด
2.3 การทำงานแบบไม่ย่อท้อ ไร้อคติ	4.27	0.45	มากที่สุด
3. ด้านคุณธรรม	4.45	0.50	มากที่สุด
3.1 การแสดงออกด้านพฤติกรรมที่ถูกต้องตามประเพณี วัฒนธรรม กฎหมาย และศาสนา	4.45	0.51	มากที่สุด
3.2 การแสดงออกด้านคำพูดที่สร้างสรรค์ ไม่พูดเท็จ ส่อเสียด หยาบคาย ยุยงให้แตกแยก	4.27	0.45	มากที่สุด
3.3 การติดตามหลักเหตุและผลมีความปรารถนาดี คิดเสียสละ ไร้อคติ ไม่ละโมภ ไม่มุ่งร้าย	4.88	0.33	มากที่สุด
4. ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน	4.67	0.47	มากที่สุด
4.1 การวางแผนการเรียน การทำงานและการใช้ชีวิตประจำวัน	4.64	0.49	มากที่สุด
4.2 การติดตามข่าวสาร ค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมจากบทเรียนอยู่เสมอ	4.58	0.50	มากที่สุด
4.3 การปรับเปลี่ยนตนเองอยู่เสมอทั้งอุปนิสัย พฤติกรรมทางกาย วาจา และใจ เพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้	4.79	0.42	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.54	0.50	มากที่สุด

จากตาราง 11 พบว่า ผลการศึกษาทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรม เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง หลังจากการฝึกอบรม 2 สัปดาห์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การปรับเปลี่ยนตนเองอยู่เสมอทั้งอุปนิสัย พฤติกรรมทางกาย วาจา และใจ เพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.79$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.58$) คือการติดตามข่าวสาร ค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมจากบทเรียนอยู่เสมอ ด้านความพอประมาณทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การวางแผนการใช้เวลา ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.58$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.48$) คือการวางแผนการใช้เงินใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด และการใช้สิ่งของส่วนตัวและสาธารณะอย่างประหยัดและคุ้มค่า ด้านคุณธรรมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การคิดตามหลักเหตุและผลมีความปรารถนาดี คิดเสียสละ ไร้อคติ ไม่ละโมภ ไม่มุ่งร้าย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.88$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.27$) คือการแสดงออกด้านคำพูดที่สร้างสรรค์ ไม่พูดเท็จ ส่อเสียด หยาบคาย ยุยงให้แตกแยก ด้านความมีเหตุผล รอบคอบทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การพิจารณาสิ่งที่จะดำเนินการใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วน รอบคอบ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.61$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.27$) คือการทำงานแบบไม่ย่อท้อ ไร้อคติ

6. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคมปรากฏผลดังตาราง 12

ตาราง 12 ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ตอนที่ 1 ด้านความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม	4.43	0.62	มากที่สุด
1. การจัดสถานที่ฝึกอบรมในแต่ละกิจกรรมตลอดการฝึกอบรม	4.52	0.51	มากที่สุด
2. การดำเนินการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมของวิทยากรในแต่ละหน่วยการเรียนรู้	4.52	0.62	มากที่สุด
3. การอำนวยความสะดวกของวิทยากรระหว่างการฝึกอบรม	4.36	0.70	มากที่สุด
4. การกำหนดเวลาในการฝึกอบรมแต่ละกิจกรรมของหน่วยการเรียนรู้	4.52	0.51	มากที่สุด
5. ความชัดเจนของเนื้อหาสาระของแต่ละหน่วยการเรียนรู้	4.30	0.59	มากที่สุด
6. การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้	4.42	0.50	มากที่สุด
7. การใช้สื่อประกอบการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้	4.27	0.72	มากที่สุด
8. การประเมินผลการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้	4.21	0.78	มากที่สุด
9. การจัดบริการอาหารว่างและอาหารกลางวันตลอดการฝึกอบรม	4.58	0.61	มากที่สุด
10. ความรู้ความสามารถและประโยชน์ที่ได้รับภายหลังการฝึกอบรม	4.64	0.49	มากที่สุด
ตอนที่ 2 ด้านความสามารถของวิทยากรดำเนินการฝึกอบรม	4.53	0.55	มากที่สุด
1. มีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการฝึกอบรม	4.39	0.66	มากที่สุด
2. เป็นผู้มีความบุคลิกภาพดี และแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม	4.52	0.57	มากที่สุด

ตาราง 12 ต่อ

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
3. มีศิลปะในการพูด การฟังและการใช้คำถามคำตอบ	4.70	0.47	มากที่สุด
4. มีความตั้งใจดำเนินการฝึกอบรมในแต่ละกิจกรรม	4.55	0.56	มากที่สุด
5. นำเสนอเนื้อหาสาระทุกอย่างให้สามารถเข้าใจได้ง่าย	4.45	0.51	มากที่สุด
6. การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้	4.61	0.50	มากที่สุด
7. มีทักษะการใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการฝึกอบรม	4.39	0.56	มากที่สุด
8. มีความสามารถในการวัดและประเมินผลการฝึกอบรม	4.61	0.50	มากที่สุด
9. สามารถบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับเนื้อหาสาระการฝึกอบรม	4.64	0.55	มากที่สุด
10. สามารถดำเนินการฝึกอบรมในแต่ละกิจกรรมบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้	4.52	0.62	มากที่สุด
11. เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนได้มีโอกาสแสดงออกอย่างทั่วถึง	4.42	0.56	มากที่สุด
12. มีความสามารถเป็นผู้นำในการดำเนินการฝึกอบรม	4.52	0.51	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.48	0.58	มากที่สุด

จากตาราง 12 พบว่า ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.48$) เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของตอนที่ 1 พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ความรู้ความสามารถและประโยชน์ที่ได้รับภายหลังการฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.64$) การจัดบริการอาหารว่างและอาหารกลางวันตลอดการฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.58$) การจัดสถานที่ฝึกอบรมในแต่ละกิจกรรมตลอดการฝึกอบรม การดำเนินการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมของวิทยากรในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และการกำหนดเวลาในการฝึกอบรมแต่ละกิจกรรมของหน่วยการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.52$) ส่วนการประเมินผลการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.21$) ตอนที่ 2 พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ มีศิลปะในการพูด การฟังและการใช้คำถามคำตอบ ($\bar{X} = 4.70$) สามารถบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับเนื้อหาสาระการฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.64$) การจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และมีความสามารถในการวัดและประเมินผลการฝึกอบรบ
($\bar{X} = 4.61$) ส่วนมีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการฝึกอบรบ และมีทักษะการใช้สื่อ
และอุปกรณ์ประกอบการฝึกอบรบ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.39$)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปตามความมุ่งหมายของการวิจัยได้ ดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) เนื้อหาของหลักสูตร 3) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) การประเมินผล

เนื้อหาในการฝึกอบรมแบ่งตามองค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง มี 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผลรอบคอบ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

2. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 88.75/89.17 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

3. ผลสัมฤทธิ์หลังฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน ด้านที่ 1 ความพอประมาณ และด้านที่ 3 คุณธรรม ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านที่ 2 ความมีเหตุผล รอบคอบ

5. นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ได้นำผลมาเสนอเป็นประเด็นเพื่ออภิปรายผลตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) เนื้อหาของหลักสูตร 3) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) การประเมินผล ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยยึดหลักการแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการฝึกอบรมของนักวิชาการ ด้านหลักสูตร และนักการฝึกอบรมหลายท่าน เช่น พิสมัย ถิณะแก้ว (2541, หน้า 9); วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542, หน้า 50-52); ปฎล นันทวงศ์ และไพโรจน์ ดำรงวิเศษ (2543, หน้า 9); ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2545, หน้า 26); บุญชม ศรีสะอาด (2546, หน้า 11); สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 15); สมนต์ ชาติทอง (2550, หน้า 4-5); ชาญ สวัสดิ์สาลี (2552, หน้า 22); สมคิด บางโม (2553, หน้า 14); และพัทธนันท์ ปั่นแก้ว (2557, หน้า 17-18) โดยเริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้วยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร ได้ 4 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) เนื้อหาของหลักสูตร 3) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) การประเมินผล สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคมเป็น 4 บท ได้แก่

- 1) บทนำ ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตร ผลที่คาดว่าจะได้รับ
- 2) เนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 ความพอประมาณ หน่วยที่ 2 การคิดอย่างมีเหตุผลและรอบคอบ หน่วยที่ 3 คุณธรรม หน่วยที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน
- 3) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 4) การประเมินผล ประกอบด้วย แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลัง การฝึกอบรม แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ และแบบสอบถามความพึงพอใจ

หลังจากนั้นศึกษาองค์ประกอบของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงที่จะนำมาใช้เป็นเนื้อหาในจัดทำหลักสูตรฝึกอบรม โดยผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง จากสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2541, หน้า 78) กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 53) สุกัญญา คุ่มกลาง (2553, หน้า 8) สิทธิพงษ์ ปานนาค (2556, หน้า 26) แล้วนำมาสังเคราะห์สรุปผลได้องค์ประกอบของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความพอประมาณ 2) การคิดอย่างมีเหตุผลและรอบคอบ 3) คุณธรรม 4) การสร้างภูมิคุ้มกัน นำมากำหนดเป็นเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม หลังจากนั้นจัดทำร่างหลักสูตร ตรวจสอบหลักสูตร หาประสิทธิภาพหลักสูตร นำหลักสูตรไปใช้และประเมินผลการใช้หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุมิตร คุณานุกร (2520, หน้า 9) กล่าวว่า กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย ความมุ่งหมาย (Objective) เนื้อหา (Content) การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum implementation) การประเมินผล (Evaluation) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พิสมัย ถิณะแก้ว (2541, หน้า 9) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร มีขั้นตอน ดังนี้ 1) จุดมุ่งหมาย 2) เนื้อหาวิชา 3) การนำหลักสูตรไปใช้ และ 4) การประเมินผล

การคัดเลือกกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ผู้วิจัยได้เลือกรูปแบบการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของ Kolb (1970, cited in Leslie, 1998, pp. 30-31) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างประสบการณ์ (Experience) ขั้นตอนที่ 2 การคิดไตร่ตรอง (Reflecting) ขั้นตอนที่ 3 การลงสรุป (Concluding) และขั้นตอนที่ 4 การวางแผน (Planning) เทคนิคที่ใช้คือการฝึกอบรม วิธีฝึกปฏิบัติ การอภิปรายกลุ่ม และการระดมสมอง

เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ จากการใช้วิธีการฝึกอบรมหลาย ๆ วิธีประกอบกันทำให้สามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เป็นอย่างดี และทำให้การเรียนรู้ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของสุจิตรา ธานันท์ (2552, หน้า 51) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากร โดยการฝึกอบรมไม่มีวิธีการใดที่เหมาะสมที่สุดต้องผสมผสานกันมากกว่า 1 วิธีการเสมอ

ผู้วิจัยนำร่างหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบพบว่า ค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสอดคล้องขององค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ มีค่าความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ทุกประเด็น หมายความว่าองค์ประกอบของร่างหลักสูตรฝึกอบรมมีความสอดคล้องกัน ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของนักวิชาการด้านหลักสูตร ได้แก่ ไทเลอร์ (Tyler, 1950, p. 11) ทาบ (Taba, 1962, pp. 422-425) ได้ผ่านกระบวนการหาคุณภาพตามขั้นตอน โดยเริ่มตั้งแต่การตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้แก่ ไซตามซอเสอเนตตลอดจนผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ได้ทำการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรมและหน่วยการฝึกอบรมมีการนำส่วนที่บกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จนสามารถนำไปใช้ได้ ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของนักการศึกษาหลายท่านที่ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแล้ว พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) เนื้อหาของหลักสูตร 3) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) การประเมินผล หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นสามารถเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและเจตคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ เช่น คุณาเพ็ง กิ่งมิ่งเฮ (2552) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านหมากแข้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวธานี เขต 1 พระอำนาจ อุดดกาโม (2554) ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี นิพนธ์ ยศดา (2556) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 จิราภรณ์ เกตุแก้ว (2559) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ สำหรับนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และวชิรดล คำศิริรักษ์ (2559) ทำวิจัยเรื่อง

การพัฒนาารูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเคือพิทยาคมมีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.75/89.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมในครั้งนี้ ผ่านกระบวนการสร้างอย่างมีระบบและวิธีการที่เหมาะสม โดยเริ่มตั้งแต่ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การกำหนดเค้าโครงและองค์ประกอบ การหาคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมโดย ขอคำแนะนำจากประธานกรรมการ และกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญ ก่อนที่จะนำไปทดลอง การสร้างในส่วนขอเนื้อหาขอหลักสูตรฝึกอบรม ได้ผ่านการทดสอบและตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ในส่วนขอการประเมินผล ผู้วิจัยได้จัดทำแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ แบบสอบถามความพึงพอใจ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องปรับปรุงแก้ไข นำไปทดลองและหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกขอแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงขอนักเรียนโรงเรียนนาเคือพิทยาคม มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.75/89.17 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยขอนักการศึกษาหลายท่าน ที่หลักสูตรฝึกอบรมมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ เช่น พรสวรรค์ แยมกวีตระกูล (2549) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการจัดการเรียนรู้อยู่โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับครูโรงเรียนตั้งตรงจิตรพณิชยการ วารุณี อัครโกดิน (2554) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารขอบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ และจิราภรณ์ เกตุแก้ว (2559) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ สำหรับนักศึกษา

3. ผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 แสดงว่าหลักสูตรฝึกอบรมสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงได้จริง ทั้งนี้

เนื่องจาก หน่วยการฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใช้รูปแบบการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการ เรียนรู้ตามรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของ Kolb (1970, cited in Leslie, 1998, pp. 30-31) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างประสบการณ์ ขั้นตอนที่ 2 การคิดไตร่ตรอง ขั้นตอนที่ 3 การลงสรุป และขั้นตอนที่ 4 การวางแผน วิธีที่ใช้คือการ ฝึกอบรม วิธีฝึกปฏิบัติ การอภิปรายกลุ่ม และการระดมสมอง มีการกำหนดจุดมุ่งหมายที่ ชัดเจนและแจ้งให้นักเรียนทราบทุกครั้ง จัดกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยคณะแพศ กระตุ้น ให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยให้สมาชิกในกลุ่มช่วยเหลือกัน อธิบายความรู้ ให้แก่เพื่อนสมาชิกในกลุ่ม และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่ม มีการให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่ง กันและกัน จัดแหล่งเรียนรู้และสถานที่ที่เอื้อและสะดวกต่อการเรียนรู้ มีการวัดและ ประเมินผลระหว่างการฝึกอบรม เพื่อให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้ความเข้าใจ เช่น ทำใบ งานท้ายหน่วยการเรียนรู้ โดยวิทยากรอธิบายเกณฑ์การประเมินผลให้นักเรียนทราบและ เข้าใจตรงกันอย่างชัดเจน แจ้งผลการประเมินให้นักเรียนทราบโดยเร็ว พร้อมกับเฉลย คำตอบและอธิบายเหตุผลประกอบในส่วนที่นักเรียนยังไม่เข้าใจ ให้การเสริมแรงด้วยคำ ชมเชยและให้รางวัลทันที ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพสามารถทำใบ งานท้ายหน่วย

การเรียนรู้ได้ผ่านทุกคน ส่งผลให้นักเรียนสามารถทำแบบทดสอบหลังฝึกอบรมได้คะแนน สูงขึ้น เป็นไปตามหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ทฤษฎีในการเรียนการสอน ของ ทิศนา แชมมณี (2553, หน้า 103-105) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบ ร่วมมือโดยใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ได้ดี รวมทั้งได้เรียนรู้ทักษะทางสังคมและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งครุควร ดำเนินการ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนการจัดการเรียนการสอน เช่น การจัดผู้เรียน เข้ากลุ่มต้องประกอบด้วยสมาชิกที่คละกันในด้าน เพศ และความสามารถ 2) ด้านการสอน ครุควรอธิบายชี้แจงเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของบทเรียนขั้นตอนในการทำงาน เกณฑ์การ ประเมินผลงาน การพึ่งพาเกื้อกูลกัน และการช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่ม 3) ด้านการ ประเมินผลและการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ ครุควรประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย 4) ด้านการควบคุมกำกับและช่วยเหลือกลุ่ม ครุควรดูแล ให้สมาชิกได้ปรึกษากันอย่างใกล้ชิด เข้าไปช่วยเหลือเมื่อพบว่ากลุ่มต้องการความช่วยเหลือ และให้แรงเสริมอย่างต่อเนื่องเหมาะสมสอดคล้องกับหลักการให้แรงเสริมของ (Skinner อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2553, หน้า 309-312) กล่าวว่าครุทุกคนควรให้แรงเสริม

แก่ผู้เรียนทันทีที่ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งควรเกิดขึ้นภายในเวลาประมาณ 10 วินาที การให้แรงเสริมทางบวกจะดีกว่าทางลบ และจะต้องให้อย่างสม่ำเสมอโดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ครูอาจใช้แรงเสริมง่าย ๆ 3 วิธี ได้แก่ 1) การให้ความสนใจและคำชมเชยยกย่อง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา สามารถใช้ได้ทุกโอกาสทั้งนักเรียนที่เก่งและอ่อน 2) การอนุญาตให้นักเรียนทำกิจกรรมที่ชอบ 3) การให้รางวัลเป็นของ เช่น ขนม ดาว เกียรติบัตร เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้สร้างแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ตามขั้นตอนของการสร้างแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ และการตรวจสอบหาคุณภาพของแบบทดสอบตามหลักการแนวคิดของวาโร เพ็งสวัสดิ์ (2551, หน้า 213-214) และบุญชม ศรีสะอาด (2553, หน้า 53-66) ซึ่งมีแนวคิดสอดคล้องกัน ดังนี้ 1) วิเคราะห์จุดประสงค์และเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ 2) กำหนดพฤติกรรมย่อยที่จะออกข้อสอบ และพิจารณาว่าจะต้องออกข้อสอบเกินไว้กี่ข้อ ทั้งนี้หลังจากที่นำไปทดลองใช้และวิเคราะห์หาคุณภาพของข้อสอบรายข้อแล้วจะตัดข้อที่มีคุณภาพไม่เข้าเกณฑ์ออก ข้อสอบที่เหลือจะได้ไม่น้อยกว่าจำนวนที่ต้องการจริง 3) กำหนดรูปแบบของข้อคำถาม 4) ลงมือเขียนข้อสอบตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ 5) ตรวจสอบข้อสอบโดยพิจารณาในเรื่องความถูกต้องตามหลักวิชา ความชัดเจนของภาษา 6) ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา 7) พิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง 8) ทดลองใช้ วิเคราะห์ข้อมูลและปรับปรุง 9) พิมพ์แบบทดสอบฉบับจริง ผลจากการสร้างแบบทดสอบตามขั้นตอนดังกล่าว ปรากฏว่า แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีคุณสมบัติสอดคล้องกันในทุกประเด็น ผลการทดลองเพื่อหาคุณภาพแบบทดสอบ ได้ค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.40-0.63 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.33-0.60 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.80 ซึ่งนับว่าแบบทดสอบมีคุณภาพ ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเชื่อได้ว่าแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง มีคุณภาพทั้งในด้านความเที่ยงตรงและค่าความเชื่อมั่น ส่งผลให้นักเรียนมีคะแนนหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ คุณาเพ็ง กิ่งมิ่งแสง (2552) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านหมากแข้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวครธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างน้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ พระอำนาจ อดุลกาโม (2554) ทำวิจัยเรื่อง

การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับนิพนธ์ ยศดา (2556) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ทุกหน่วยการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 แสดงว่า หลักสูตรฝึกอบรมสามารถพัฒนาทักษะการปฏิบัติด้านการอยู่อย่างพอเพียงได้จริง ทั้งนี้เนื่องจากแบบประเมินทักษะการปฏิบัติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วว่า มีความสอดคล้องกันทุกรายการ ประกอบกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความพอประมาณ มีเหตุผลและรอบคอบ คุณธรรม และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีผลการเรียนระดับปานกลางถึงระดับดี ทำให้เรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ ในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมเน้นให้ความรู้ในด้านเนื้อหาโดยการบรรยาย เนื่องจากนักเรียนที่เข้าฝึกอบรมยังไม่มีความรู้ในด้านนี้ จากนั้นจึงเป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งกระบวนการกลุ่ม การระดมสมอง และการอภิปรายกลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิดของนันทวัฒน์ สุขผล (2556, หน้า 44) กล่าวว่า วิทยากรบรรยายตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมายอาจมีการใช้สื่อประกอบการบรรยายและให้ผู้ฟังได้ซักถามข้อดีคือได้เนื้อหาวิชาการตามหัวข้อที่กำหนดไว้อย่างครบถ้วน การเสนอเนื้อหาเป็นไปตามลำดับ ผู้เข้ารับการอบรมมีโอกาสซักถาม ได้แนวความรู้ในเนื้อหาวิชามากในเวลาที่กำหนดไว้ เมื่อเรียนรู้เนื้อหาแล้ว จึงร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่มตามที่กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้และมีจัดกิจกรรมนันทนาการ โดยการร้องเพลง เล่นเกม เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย เกิดความสนุกสนาน สอดคล้องกับวัฒนา ตรงเที่ยง (2553, หน้า 220) ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรระดับชั้นเรียนเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีทักษะการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพในภาพรวมอยู่ในระดับดีทุกด้าน และสอดคล้องกับจักรา วงศ์กาฬสินธุ์ (2556, หน้า 132)

ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้หลักการเจริญสติปัญญา 4 ตามแนวทางของหลวงปู่เทียนโก เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถในการจัดการอารมณ์สูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4 ทั้งนี้เนื่องจาก เนื้อหาการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้เป็นเรื่องที่น่าสนใจ นักเรียนมีส่วนร่วมกับการกิจกรรม ตรงกับความต้องการของนักเรียน และวิทยากรที่ให้ความรู้ในการฝึกอบรมมีความรู้ความชำนาญ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของอุษณีย์ โพธิสุข (2543, หน้า 28) ได้กล่าวถึงวิธีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่าเป็นวิธีที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และข้อสำคัญ คือ ผู้เรียนสามารถที่จะคิดจะเลือกสิ่งต่าง ๆ ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน หลักการของวิธีการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ วิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นเจ้าของกิจกรรมการเรียนรู้ ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ มีผู้สอน คอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำและให้กำลังใจ สอดคล้องกับสมชาย สังข์สี (2550, หน้า 115-116) กล่าวว่า วิทยากรที่ให้ความรู้ในการฝึกอบรมต้องมีความรู้ความชำนาญและมีประสบการณ์อย่างแท้จริง

มีความสามารถในการสื่อสารถ่ายทอดความรู้และเข้าใจในจิตวิทยาการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างดี มีวิธีการที่ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจชัดเจน กระตือรือร้นและให้ความสนใจ ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และตระหนักถึงความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงจากการเรียนรู้โดยการฝึกอบรม สามารถนำทักษะการปฏิบัติคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพียงระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ พรสวรรค์ แยมกวีตระกูล (2549) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับครูโรงเรียนตั้งตรงจิตรพณิชยการ ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับคุณาเพ็ง กิ่งมิ่งแสบ (2552) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านหมากแข้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับวารุณี อัครโกดิน (2554) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการ

สื่อสารของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม ได้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ ดังนั้นหน่วยงานทางการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำหลักสูตรดังกล่าวไปใช้เป็นต้นแบบในการจัดการฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงานและธรรมชาติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่าความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมในแต่ละด้านและภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ จึงควรจัดองค์ประกอบของหลักสูตรให้ครบถ้วนและเน้นการปรับใช้สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรมให้เข้ากับหน่วยงานและผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า การฝึกอบรมในหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 มีประสิทธิภาพมากที่สุด ส่งผลให้ทักษะการปฏิบัติหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมด้านการสร้างภูมิคุ้มกันมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เนื่องจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถปรับตัวเข้ากับกระบวนการฝึกอบรม รวมทั้งเข้าใจถึงผลที่จะได้รับเมื่อผ่านการฝึกอบรม ดังนั้นก่อนการฝึกอบรมควรมีการชี้แจงให้นักเรียนรับทราบและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม เพื่อลดความวิตกกังวลและเพื่อให้การฝึกอบรมดำเนินไปตามแผนที่วางไว้

1.4 จากผลการวิจัยที่พบว่าทักษะคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงหลังฝึกอบรม 2 สัปดาห์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดทักษะคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงคือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม

กลุ่มในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ทำให้เกิดความตระหนักรู้และเกิดเป็นทักษะการปฏิบัติที่คงทน ดังนั้นเมื่อนำหลักสูตรไปใช้ควรศึกษาคู่มือการใช้หลักสูตร และให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.5 จากผลการวิจัยที่พบว่าความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งด้านความสามารถของวิทยากรดำเนินการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้นหน่วยงานที่นำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ต้องมีวิทยากรที่มีความพร้อมในการดำเนินการฝึกอบรมเป็นอย่างดี มีศิลปะในการพูด บุคลิกภาพดี มีความสามารถในการวัดและประเมินผลการฝึกอบรม รวมทั้งทักษะการใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการฝึกอบรม และสามารถบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับเนื้อหาสาระการฝึกอบรมได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยติดตามผลการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงในระยะยาว

2.2 ควรทำการวิจัยเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านอื่น ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) มุ่งมั่นในการทำงาน 6) รักความเป็นไทย และ 7) มีจิตสาธารณะ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้และเกิดทักษะการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะที่พึงมี

2.3 ควรทำวิจัยเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยการบูรณาการเข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้อย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2553). *แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช
2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545*. กรุงเทพฯ: องค์การ
รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- คุณาเพ็ง กิ่งมิ่งแสง. (2552). *การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียน
บ้านหมากแข้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุดรธานี เขต 1*. วิทยานิพนธ์
ศศ.ม. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- เครือวัลย์ ลีเมอภิชาติ. (2542). *หลักและเทคนิคการจัดการฝึกอบรมและการพัฒนา*.
กรุงเทพฯ: สยามศิลป์การพิมพ์.
- ชนัท ชาติทอง. (2550). *เทคนิคการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา*. นครปฐม: เพชรเกษม
การพิมพ์.
- จักรา วงศ์กาฬสินธุ์. (2556). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้หลักการเจริญสติ
พื้นฐาน 4 ตามแนวทางของหลวงพ่อเทียน จิตตสุโภ เพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการจัดการอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน
สกลนครพัฒนาการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23*.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จักรี ศรีประนอม. (2552). *คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของลูกเสือสามัญตามความคิดเห็น
ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษอุบลราชธานี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัย
ราชภัฏอุบลราชธานี.
- จารุณี เพชรเมือง. (2550). *คุณภาพชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและคุณภาพชีวิตใน
การทำงานของพนักงานบริษัทที่เคเคโกลด์ซิตี้สจ๊วตจำกัด*. วิทยานิพนธ์ บธ.ม.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

- จิราภรณ์ เกตุแก้ว. (2559). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ สำหรับนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จงกลณี ชุตินาเทวินทร. (2544). *การฝึกอบรมเชิงพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญ สวัสดิ์สาลี. (2552). *คู่มือนักฝึกอบรมมืออาชีพ เทคนิคการฝึกอบรมและการจัด สถานที่ประชุมฝึกอบรม*. กรุงเทพฯ: สวัสดิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาข้าราชการพลเรือน.
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2545). *การบริหารงานวิชาการ*. ปัตตานี: ภาควิชาการบริหาร การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ชูชัย สมितिโกร. (2554). *การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ซาฟิษา หลีกแหล่ง. (2552). *ผลของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามแนวคิด วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมูลนิธิอาซิซสถาน จังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ฐิระ ประवालพุกษ์. (2538). *การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม (Personnel Development and Training)*. กรุงเทพฯ: หน่วยการศึกษานิเทศ สำนักงานสภา สถาบันราชภัฏ.
- ทิตนา แคมมณี. (2546). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมจากทฤษฎีสู่การ ปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: เสริมสินพีรพรสซิสเต็ม.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2542). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2538). *ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริม เอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธนา นิลชัยโกวิทย์. (2551). *การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและจิตตปัญญาศึกษา Transformative Learning and Contemplative Education*. ในจิตตปัญญา ศึกษา : การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธำรง บัวศรี. (2541). *ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและพัฒนา*. กรุงเทพฯ: เอรಾವัณ การพิมพ์.

- นิพนธ์ ยศดา. (2556). การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. วิทยานิพนธ์
ค.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นิพนธ์ ศุขปรีดี. (2547). ชุดฝึกอบรมในเอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสาร
การฝึกอบรมหน่วยที่ 11. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นงลักษณ์ ลินสีบผล. (2532). การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม. สมุทรปราการ:
วิทยาลัยครูธนบุรี.
- นนทวัฒน์ สุขผล. (2556). เทคนิคการฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ:
เอกซ์เปอร์เน็ท.
- บัณฑิต สืออ่อน. (2555). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมงานประดิษฐ์บายศรีจากวัสดุ
ธรรมชาติ. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร. กรุงเทพฯ:
สุวีริยาสาส์น.
- บุษรา ลังวาลเพ็ชร. (2548). การพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่องไอซีทีเพื่อการเรียนการสอน
สำหรับครูโรงเรียนท่าม่วงราษฎร์บำรุงจังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประเทือง ภูมิภัทราคม. (2535). การปรับปรุงพฤติกรรม ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพฯ:
วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาฉางกรณ.
- ประมุข กอปรสิริพัฒน์. (2550). การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูเพื่อปฏิบัติการเรียนรู้
ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ประเวศ วะสี. (2549). คุณธรรมนำการพัฒนา ยุทธศาสตร์สังคมคุณธรรม. กรุงเทพฯ:
ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงาน
บริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).
- ปฎล นันทวงศ์ และไพโรจน์ ดั่งวิเศษ. (2543). หลักสูตรและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
สงขลา: สถาบันราชภัฏสงขลา.
- เปรมจิต ชมชื่น. (2543). การสร้างแบบวัดจริยธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.
วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- พระอำนาจ อุตถกกาโม. (2554). *การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียน
ศึกษาสงเคราะห์บางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์
พธ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัทธนันท์ ปั่นแก้ว. (2557). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการออกแบบกิจกรรมการ
เรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์โดยการบูรณาการเทคโนโลยีในการเรียนการ
สอนสำหรับครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์*. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- พิสมัย ถิณะแก้ว. (2545). *หลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบัน
ราชภัฏสวนดุสิต.
- ไพฑูริย์ สิ้นลารัตน์. (2550). *การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ในสังคม
เศรษฐกิจฐานความรู้*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรสวรรค์ แย้มกวีตระกูล. (2549). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการจัดการเรียนรู้
โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับครูโรงเรียนตั้งตรงจิตรพณิชยการ*.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- พวงพยอม ชิดทอง. (2544). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักท์.
- ภาณุภัทร ลิ้มจำริญ. (2551). *การพัฒนาชุดเครื่องมือวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ
นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2556). *การวัดผลและการสร้างแบบสอบผลสัมฤทธิ์*.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุจิรี ภู่อาระ. (2545). *การพัฒนาหลักสูตรตามแนวปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ปู่ดพอยท์.
- รสสุคนธ์ มกรมณี. (2549). *เอกสารคำสอนรายวิชาการจัดการฝึกอบรมทางการศึกษา*.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เริงลักษณ์ โรจนพันธ์. (2541). *เทคนิคการฝึกอบรม*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วชิรดล คำศิริรักษ์. (2559). *การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึง
ประสงค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. สกลนคร:
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- วัฒนา ตรงเที่ยง. (2553). การพัฒนาหลักสูตรระดับชั้นเรียน เพื่อสร้างเสริมสุขภาพของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ป.ด. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัลลภ กันทรัพย์. (2530). ใบบริยายงานการสัมมนาในระดับชาติ เรื่องหลักสูตรประถมศึกษา.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- วารุณี อัครโกศล. (2554). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการ
สื่อสารของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ปริญญาโท กศ.ด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). วิธีวิทยาการวิจัย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิจิตร อวาทกุล. (2550). การฝึกอบรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2542). พลังเรียนรู้ในกระบวนทัศน์ใหม่. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. (2542). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสถานที่ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ:
เซ็นเตอร์ดิสคัฟเวอรี.
- วิเชียร อินทรสมพันธ์. (2546). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพ
การบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับครู
มัธยมศึกษา. ปริญญาโท กศ.ด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรวัฒน์ เกตุเพชร. (2550). การเรียนรู้การใช้ชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง กรณีศึกษาประชาชนในเขตตำบลเขารอบอ่าวอำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ ร.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สนอง โลหิตวิเศษ. (2548). การศึกษาตลอดชีวิตในการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง.
กรุงเทพฯ: สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กร.
- สิทธิพงษ์ ปานนาถ. (2556). การพัฒนาแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในการ
จัดการเรียนรู้พลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุกัญญา คุ่มกลาง. (2553). การดำเนินงานการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ
นักเรียนโดยใช้กิจกรรมสหกรณ์ โรงเรียนขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุคนธ์ สีนธพานนท์. (2551). นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์9119 เทนนิคพริ้นติ้ง.

- สุจิตรา ธนนันท์. (2552). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ทีพีเอ็ม เพรส.
- สุนีย์ ภูพันธ์. (2546). *แนวคิดพื้นฐานการสร้างและพัฒนาหลักสูตร*. เชียงใหม่: เดอะไนน์ เลจเซ็นเตอร์.
- สุมิตร คุณานุกร. (2520). *หลักสูตรประถมศึกษา 2521 ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียง: การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุรชัย ขวัญเมือง. (2550). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. พิษณุโลก: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- สุรดา ไชยสงคราม. (2555). *กลยุทธ์การบริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ ค.ศ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรศักดิ์ โจถาวร. (2556). *แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 1*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2553). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมคิด บางโม. (2553). *เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม*. กรุงเทพฯ: ทวิทย์พัฒน์.
- สมชาย สังข์สี. (2550). *หลักสูตรการฝึกอบรมการพัฒนามาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ศ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมดี สมพวงภักดี. (2550). *สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุตรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี
- สมศักดิ์ ลาดี. (2543). *การศึกษาการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุตรธานี*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2541). *วิธีวิทยาการประเมินทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2550). *ประมวลคำในพระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชตั้งแต่พุทธศักราช 2493-2549 ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2548). *เรียนรู้บูรณาการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- เสาวลักษณ์ มาพร. (2551). *ความพร้อมในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการในสถานศึกษา*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- อัจฉราพร สาครจันทร์. (2554). *ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านสองสลึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 2*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2549). *พุทธเศรษฐศาสตร์*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ดอกหญ้าวิชาการ.
- อุษณีย์ โพธิสุข. (2543). *การปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- อำนวยการ แสงสว่าง. (2540). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: อักษรภาพิพัฒน์.
- Bandura, Albert. (1977). *Social learning theory*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Guba, E. G., and Lincoln, Y.S. (1982). *Fourth Generation Evaluation*. London: Sage Publications.
- Johnson, Kerry A., & Foa, Lin J. (1989). *Instructional design new alternatives for effective education and training*. New York: Macmillan.
- Kolb, David A. (1970). *Organization psychology : a book of readings*. 2nd Ed. New York: Prentice-Hall.
- Owens, R.G. (1998). *Organizational Behavior in Education*. Boston MA: Allyn and Bacon.

Pfeiffer, William J. and Johnes. (1974). *Annual Handbook for group facilitators* La Jolla Calif: Univ. Associates.

Taba, Hilda. (1962). *Curriculum development theory and practice*. New York: Brace & World.

Tyler, Ralph W. (1970). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago: University of Chicago Press.

Scott, William G. (1967). *Organization theory*. Illinois: Richard D. Irwin, Inc.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. ดร. เอกลักษณ์ เพียงสา
 ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารและพัฒนากการศึกษา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
 วุฒิกการศึกษา ปร.ด. การบริหารและพัฒนากการศึกษา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. นายสุรศักดิ์ ชาตีกรณ์
 ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม
 วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
 วุฒิกการศึกษา ศษ.ม. การบริหารการศึกษ มหาวิทยาลัยราชธานี
 วิทยาเขตอุดรธานี
3. นายอภิรักษ์ภูมิ ยันตะบุศย์
 ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะชำนาญการ โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
 วุฒิกการศึกษา ศษ.ม. การบริหารการศึกษ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ภาคผนวก ข

1. รายชื่อวิทยากรดำเนินการฝึกอบรม
2. รายชื่อครูที่ปรึกษานักเรียน

รายชื่อวิทยากรดำเนินการฝึกอบรม

1. นายมารุต สุวรรณชัยรบ
ตำแหน่ง ครู สาขาวิชาสังคมศึกษา โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
วุฒិการศึกษ ค.บ. สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
2. นางสาวจรัญญา โพธิราช
ตำแหน่ง ครู สาขาวิชาภาษาไทย โรงเรียนบ้านม่วงพิทยาคม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23
วุฒิการศึกษ ค.บ. สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

รายชื่อครูที่ปรึกษานักเรียน

1. นายอภิรักษ์ภูมิ ยันตะบุตรย์
ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ ชำนาญการ โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
รับผิดชอบ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานทั่วไป, ที่ปรึกษานักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการวิจัย

1. ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
2. ขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือการวิจัย

ที่ ศธ ๐๕๔๒.๑๒/ว ๕๕๙

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

๖๘๐ ถ.นิตโย ต.ธาตุเชิงชุม

อ.เมือง จ.สกลนคร ๔๗๐๐๐

๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน ดร.เอกลักษณ์ เพ็ญสา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กรอบแนวคิดการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๓. แบบประเมินเครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายมารุต สุวรรณชัยรบ รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๐๕๒๑๒๔๗๑๑๓ ซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.วาโร เพ็งสวัสดิ์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลลภกา ฉลากบาง เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย เพื่อใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ที่นักศึกษาได้จัดทำขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

U. eumw

(รองศาสตราจารย์ ดร.หาญชัย อัมภามล)

ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๙๗ ๐๒๒๙

โทรสาร ๐ ๔๒๙๗ ๐๐๓๒

ผู้ประสานงาน นายมารุต สุวรรณชัยรบ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๕๓๙๓ ๙๖๑๒

“อยู่สกล รักสกล ทำเพื่อสกลนคร”

ที่ ศธ ๐๕๔๖.๑๒/ว ๕๕๙

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

๖๘๐ ถ.นิตโย ต.ธาตุเชิงชุม

อ.เมือง จ.สกลนคร ๔๗๐๐๐

๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กรอบแนวคิดการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ จำนวน ๑ ชุด
 ๒. เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
 ๓. แบบประเมินเครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายมารุต สุวรรณชัยรบ รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๐๔๒๑๒๔๗๑๑๓ ซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.วโร เพ็งสวัสดิ์ดี เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา ฉลากบาง เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย เพื่อใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ที่นักศึกษาได้จัดทำขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

V. eumm

(รองศาสตราจารย์ ดร.หาญชัย อัมภามล)

ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๕๗ ๐๒๒๙

โทรสาร ๐ ๔๒๕๗ ๐๐๓๒

ผู้ประสานงาน นายมารุต สุวรรณชัยรบ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๔๓๙๓ ๙๖๑๒

“อยู่สกล รักสกล ทำเพื่อสกลนคร”

ที่ ศธ ๐๕๔๖.๑๖/ว ๕๕๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

๖๘๐ ถนนมิตรภาพ ตำบลเมืองชุม

อ.เมือง จ.สกลนคร ๔๗๐๐๐

๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นายอภิรักษ์ภูมิ ยันตะบุศย์

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กรอบแนวคิดการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ จำนวน ๑ ชุด
๒. เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
๓. แบบประเมินเครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายมารุต สุวรรณชัยรบ รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๐๔๒๑๒๔๗๑๑๓ ซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.วาโร เพ็งสวัสดิ์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา ฉลากบาง เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย เพื่อใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ที่นักศึกษาได้จัดทำขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.หาญชัย อัมภาน)

ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๔๗ ๐๒๒๔

โทรสาร ๐ ๔๒๔๗ ๐๐๓๒

ผู้ประสานงาน นายมารุต สุวรรณชัยรบ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๔๓๔๓ ๘๖๑๒

“อยู่สกล รักสกล ทำเพื่อสกลนคร”

ที่ อว ๐๖๒๑.๑๒/๙๕๒

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๖๘๐ ถนนิตโย ต.ธาตุเชิงชุม
อ.เมือง จ.สกลนคร ๔๗๐๐๐

๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตยืมเครื่องใช้เครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายมารุต สุวรรณชัยรบ รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๐๔๒๑๒๔๗๑๑๓ ซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๒๒” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.วาโร เพ็งสวัสดิ์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา ฉลากบาง เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ทั้งนี้ นักศึกษามีความประสงค์ขอยืมเครื่องใช้เครื่องมือการวิจัย เพื่อหาความเชื่อมั่นในการศึกษาวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จึงขออนุญาตยืมของท่านในการทดลองใช้เครื่องมือวิจัยดังกล่าวแก่นักศึกษาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิกานต์ เพียรบุญญกรณ์)

ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๔๗ ๐๒๒๔

โทรสาร ๐ ๔๒๔๗ ๐๐๓๒

ผู้ประสานงาน นายมารุต สุวรรณชัยรบ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๔๓๙๓ ๙๖๑๒

“อยู่สกล รักสกล ทำเพื่อสกลนคร”

ภาคผนวก ง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม
2. แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ
3. แบบสอบถามความพึงพอใจ

แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม
เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

คำชี้แจง : ขอให้พิจารณาคำถามที่กำหนดให้ และตัดสินใจเลือกตอบคำตอบที่ถูกต้องที่สุด
 เพียงคำตอบเดียวในแต่ละคำถาม โดยใช้เครื่องหมาย X ตรงตัวอักษรที่เป็น
 คำตอบในกระดาษคำตอบ

1. การอยู่อย่างพอเพียงมีลักษณะตามข้อใด
  - ก. มีความพอประมาณ
  - ข. มีเหตุผล
  - ค. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
  - ง. ถูกทุกข้อ
2. หากใช้ชีวิตโดยขาดความพอประมาณจะส่งผลให้เกิดสิ่งใด
  - ก. ประสบความสำเร็จอย่างมากจากความทะเยอทะยาน
  - ข. เกิดความทุกข์ใจเพราะอยากมีเหมือนคนอื่น
  - ค. มีหน้าตาทางสังคม เข้าสังคมคนรวยได้แบบไม่อาย
  - ง. ได้รับการยอมรับจากคนรอบข้างว่าใช้ของราคาแพง
3. การใช้จ่ายเงินอย่างพอประมาณ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสามารถทำได้โดย
  - ก. การใช้จ่ายในสิ่งที่อยากได้ก่อนเพื่อความสุขในชีวิต
  - ข. การซื้อของที่ราคาถูกปริมาณเยอะไม่เน้นคุณภาพ
  - ค. การซื้อของที่มีคุณภาพราคาแพง
  - ง. การวางแผนการใช้จ่ายเงิน ตามลำดับความสำคัญและความจำเป็น
4. การใช้เวลาอย่างประหยัดหรือพอประมาณ มีลักษณะตามข้อใด
  - ก. ใช้เวลาทำสิ่งต่าง ๆ น้อย ทำให้ได้หลายอย่าง
  - ข. ใช้เวลาทำกิจกรรมที่ชอบอย่างประหยัด
  - ค. วางแผนการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ที่สุด
  - ง. ใช้เวลาทำกิจกรรมอื่นให้น้อยลงเพื่อให้เหลือเวลาทำกิจกรรมที่ชอบมากขึ้น
5. การใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด มีลักษณะอย่างไร
  - ก. นำสิ่งของที่เหลือใช้มาใช้ให้เกิดประโยชน์
  - ข. การซ่อมแซมเสื้อผ้าที่ชำรุด
  - ค. การดูแลรักษาสาธารณสมบัติของสถานศึกษา
  - ง. ถูกทุกข้อ

6. บุคคลใด ไม่ได้ดำเนินชีวิตตามแนวคิดการอยู่อย่างพอเพียง
- นพสรตั้งใจเรียนจนสอบได้ที่ 1 ทุกปี
  - อรอุมาเป็นคนทันสมัย สวมใส่เสื้อผ้าตามแฟชั่น
  - ลลิตานำเงินที่เก็บได้ ส่งคุณครูประกาศหาเจ้าของ
  - พีระพงษ์เก็บเงินที่พ่อแม่ให้ไว้ส่วนหนึ่ง เพื่อใช้ยามจำเป็น
7. เมื่อจะทำอะไรก็พยายามนึกถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ จากข้อความนี้ก็ฤกษ์งามมีลักษณะตามข้อใด
- ความพอประมาณ
  - ความมีเหตุผล
  - การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
  - ความพอเพียง
8. การใช้จ่ายที่ไม่ไตร่ตรองว่าสิ่งที่ซื้อมามีสรรพประโยชน์ต่อตนเองหรือไม่ นั่นถือว่าขาดคุณลักษณะตามข้อใด
- ความพอประมาณ
  - ความมีเหตุผล
  - การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
  - การมีคุณธรรม
9. หากนักเรียนใช้จ่ายโดยไม่มีการวางแผน และขาดการไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนจะส่งผลให้เกิดสิ่งใด
- ได้สิ่งของที่มีคุณภาพตามที่ต้องการ
  - ได้สิ่งของที่ไม่จำเป็นมามากเกินไป
  - ใช้งานสิ่งของที่ได้มาไม่คุ้มกับราคาที่เสียไป
  - ถูกทั้งข้อ ข และข้อ ค
10. ข้อใดกล่าวผิด
- ความพอเพียงประกอบด้วยความพอประมาณและความมีเหตุผล
  - หลักความพอเพียงช่วยให้ผู้ปฏิบัติรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ
  - ความพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ทุกระดับ
  - การอยู่อย่างพอเพียงเป็นคุณลักษณะที่ต้องส่งเสริมให้เกิดกับผู้เรียน
11. ข้อใดเป็นการปฏิบัติตนตามหลักของการอยู่อย่างพอเพียง
- รู้จักประหยัด พอประมาณ คิดก่อนใช้จ่าย
  - ยืมเงินเพื่อนมาลงทุนและผ่อนใช้ทีหลัง
  - อดอาหารกลางวันเพื่อเก็บเงินใส่ออมสิน
  - ทำงานหลังเลิกเรียนเพื่อเก็บเงินซื้อของที่อยากได้

12. การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักของความดีงามความถูกต้องเป็นลักษณะของการอยู่อย่างพอเพียงข้อใด

ก. ความพอประมาณ	ข. ความมีเหตุผล
ค. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	ง. การมีคุณธรรม

13. คุณครูที่โรงเรียนตั้งใจขายสินค้าให้นักเรียนจนไม่มีเวลาเตรียมการสอนและให้คะแนนเพิ่มหากนักเรียนช่วยซื้อสินค้าให้ เป็นการกระทำที่ขาดลักษณะข้อใด

ก. ความพอประมาณ	ข. ความมีเหตุผล
ค. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	ง. การมีคุณธรรม

14. นักเรียนลอกการบ้านเพื่อนส่งครูด้วยความภาคภูมิใจ แสดงให้เห็นว่านักเรียนขาดคุณลักษณะข้อใด

ก. ความพอประมาณ	ข. ความมีเหตุผล
ค. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	ง. การมีคุณธรรม

15. พัฒน์พงศ์เป็นคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่หวงแหนสิ่งของเวลาเพื่อนยืมก็ให้ด้วยความเต็มใจ เป็นลักษณะของคุณธรรมด้านใด

ก. ประพฤติชอบด้วยกาย	ข. ประพฤติชอบด้วยวาจา
ค. ประพฤติชอบด้วยใจ	ง. ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ

16. ธนพรเป็นคนมีระเบียบวินัยเคารพกฎจรรยาบรรณระเบียบของโรงเรียน แต่งกายถูกระเบียบ และมาเข้าแถวเคารพธงชาติเสมอ แสดงว่าธนพรเป็นผู้ที่มีคุณธรรมด้านใด

ก. ประพฤติชอบด้วยกาย	ข. ประพฤติชอบด้วยวาจา
ค. ประพฤติชอบด้วยใจ	ง. ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ

17. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึงข้อใด

ก. ความพอดีพอเหมาะ ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป
ข. การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น
ค. การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักของความดีงามและความถูกต้อง
ง. การดำเนินการที่จะกระทำการใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ

18. วัคซีนที่ต้องฉีดเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันที่ดีพร้อมรับผลจากการเปลี่ยนแปลงคือข้อใด

ก. ความขยันและความอดทน	ข. ความขยันและคุณธรรม
ค. ความรู้และคุณธรรม	ง. ความอดทนและคุณธรรม

19. ข้อใดไม่ใช่วิธีปฏิบัติเพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันที่ดี

- ก. การตั้งมั่นในแนวคิดที่ถูกต้องและเชื่อว่าสิ่งนี้ดีที่สุด
- ข. วางแผนการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวัน
- ค. การติดตามข่าวสาร หาความรู้เพิ่มเติมอย่างรอบด้านอยู่เสมอ
- ง. การพิจารณาและปรับเปลี่ยนตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถเข้ากับผู้อื่นและสังคมได้อย่างมีความสุข

20. นักเรียนหลายคนติดเกม ติดเทคโนโลยี จนส่งผลกระทบต่อการศึกษา การทำงาน จะใช้วิธีใดเพื่อช่วยลดปัญหาเหล่านี้

- ก. การรู้จักวางแผนการใช้เวลา
- ข. การหากิจกรรมว่างที่เป็นประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือ ทำงานบ้าน
- ค. การพบปะเพื่อนปรึกษาเรื่องการเรียน
- ง. ถูกทุกข้อที่กล่าวมา

เฉลยแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการ
ฝึกอบรม หน่วยที่ 1-4

1. ง	11. ก
2. ข	12. ง
3. ง	13. ง
4. ค	14. ง
5. ง	15. ค
6. ข	16. ก
7. ข	17. ข
8. ข	18. ค
9. ง	19. ก
10. ก	20. ง

แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ
ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

แบบประเมินทักษะการปฏิบัติฉบับนี้ ใช้ประเมินพฤติกรรมนักเรียน
 ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง หลังฝึกอบรม 2 สัปดาห์

คำชี้แจง : โปรดใส่ตัวเลขให้ตรงกับระดับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

5	หมายถึง	ปฏิบัติได้มากที่สุด
4	หมายถึง	ปฏิบัติได้มาก
3	หมายถึง	ปฏิบัติได้ปานกลาง
2	หมายถึง	ปฏิบัติได้น้อย
1	หมายถึง	ปฏิบัติได้น้อยที่สุด

ชื่อ-สกุล	1. ด้านความพอประมาณ			รวม
	1.1 การวางแผนการใช้เงิน ใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด	1.2 การวางแผนการใช้ เวลา ใช้เวลาให้เกิด ประโยชน์	1.3 การใช้สิ่งของส่วนตัว และสาธารณูปโภคอย่าง ประหยัดและคุ้มค่า	

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ประเมิน

วันที่ .....เดือน .....พ.ศ. ....

ชื่อ-สกุล	2. ด้านความมีเหตุผล รอบคอบ			รวม
	2.1 การพิจารณาสิ่งที่จะดำเนินการใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วน รอบคอบ	2.2 การคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ	2.3 การทำงานแบบไม่ย่อท้อ ไร้อคติ	

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้ประเมิน

วันที่ .....เดือน .....พ.ศ. ....

ชื่อ-สกุล	4. ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน			รวม
	4.1 การวางแผนการเรียนรู้ การทำงานและการใช้ ชีวิตประจำวัน	4.2 การติดตามข่าวสาร ค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม จากทฤษฎีและตัวอย่าง	4.3 การปรับเปลี่ยน ตนเองอยู่เสมอในด้าน อุปนิสัยพฤติกรรมทาง กาย วาจา ใจ เพื่ออยู่ ร่วมกับผู้อื่นได้	

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้ประเมิน

วันที่ .....เดือน .....พ.ศ. ....

แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม

แบบสอบถามฉบับนี้ ใช้สำรวจความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
ต่อหลักสูตรฝึกอบรม แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือตอนที่ 1 ความคิดเห็นต่อการ
ฝึกอบรม และตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อความสามารถของวิทยากรดำเนินการฝึกอบรม

ตอนที่ 1 ด้านความคิดเห็นต่อการฝึกอบรม

คำชี้แจง : โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกับระดับความพึงพอใจของท่าน

5	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
4	หมายถึง	พึงพอใจมาก
3	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
2	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
1	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

รายการกิจกรรมของการฝึกอบรม	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. การจัดสถานที่ฝึกอบรมในแต่ละกิจกรรมตลอดการฝึกอบรม					
2. การดำเนินการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมของวิทยากรในแต่ละหน่วยการเรียนรู้					
3. การอำนวยความสะดวกของวิทยากรระหว่างการฝึกอบรม					
4. การกำหนดเวลาในการฝึกอบรมแต่ละกิจกรรมของหน่วยการเรียนรู้					
5. ความชัดเจนของเนื้อหาสาระของแต่ละหน่วยการเรียนรู้					
6. การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้					
7. การใช้สื่อประกอบการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้					
8. การประเมินผลการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้					
9. การจัดบริการอาหารว่างและอาหารกลางวันตลอดการฝึกอบรม					
10. ความรู้ความสามารถและประโยชน์ที่ได้รับภายหลังการฝึกอบรม					

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อความสามารถของวิทยากรดำเนินการฝึกอบรม

คำชี้แจง : โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกับระดับความพึงพอใจของท่าน

5	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
4	หมายถึง	พึงพอใจมาก
3	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
2	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
1	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

รายการกิจกรรมของการฝึกอบรม	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. มีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการฝึกอบรม					
2. เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี และแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม					
3. มีศิลปะในการพูด การฟังและการใช้คำถามคำตอบ					
4. มีความตั้งใจดำเนินการฝึกอบรมในแต่ละกิจกรรม					
5. มีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระการฝึกอบรมที่รับผิดชอบ					
6. นำเสนอเนื้อหาสาระทุกอย่างเรื่องให้สามารถเข้าใจได้ง่าย					
7. มีทักษะการใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการฝึกอบรม					
8. มีความสามารถในการวัดและประเมินผลการฝึกอบรม					
9. สามารถบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับเนื้อหา สาระการฝึกอบรม					
10. สามารถดำเนินการฝึกอบรมในแต่ละกิจกรรมให้บรรลุ จุดประสงค์การเรียนรู้					
11. เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนมีโอกาส แสดงออกอย่างทั่วถึง					
12. มีความสามารถเป็นผู้นำในการดำเนินการฝึกอบรม					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ประเมิน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2562

ภาคผนวก จ

แบบตรวจสอบร่างหลักสูตร

1. แบบประเมินความสอดคล้องของร่างหลักสูตร
2. แบบประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตร

แบบตรวจสอบความสอดคล้องเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

1. ตารางจุดประสงค์การเรียนรู้สำหรับประเมินความสอดคล้องแบบทดสอบ
2. แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม
3. แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ
4. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม

แบบตรวจสอบร่างหลักสูตรฝึกอบรม

ประกอบการวิจัยเรื่อง

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม

คำชี้แจง

แบบประเมินร่างหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์
เพื่อให้ “ท่าน” ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญได้กรุณาพิจารณาความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบ
ต่าง ๆ และความเหมาะสมของหลักสูตรโดยขอให้ท่านนำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง
ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านและขอความกรุณาเขียนข้อความอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทาง
ในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้แบบประเมินร่างหลักสูตรแบ่ง
ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบประเมินความสอดคล้องของร่างหลักสูตรเป็นการพิจารณาว่า
องค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องกันหรือไม่

ตอนที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรเป็นการพิจารณาว่า
องค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

ตอนที่ 1 แบบประเมินความสอดคล้องของร่างหลักสูตร

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของร่างหลักสูตรมีความสอดคล้องกัน
 มากน้อยเพียงใดและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องประเมินตามความคิดเห็น
 ของท่าน

ข้อ	รายการประเมิน	สอดคล้อง	ไม่ แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง	ข้อ เสนอแนะ
1	หลักการและเหตุผลของหลักสูตรกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร				
2	วัตถุประสงค์กับโครงสร้างหลักสูตร				
3	โครงสร้างกับผลที่คาดว่าจะได้รับ				
4	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของหลักสูตรกับเนื้อหาของหลักสูตรในหัวข้อวิชาฝึกอบรบ				
5	เนื้อหาวิชาฝึกอบรบกับหัวข้อวิชาฝึกอบรบ				
6	หัวข้อวิชาฝึกอบรบกับกิจกรรมและวิธีการฝึกอบรบ				
7	เนื้อหาทาบสื่อ				
8	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในหัวข้อวิชาฝึกอบรบกับการประเมินผล				
9	เนื้อหาในหัวข้อวิชาฝึกอบรบกับการประเมินผล				
10	กิจกรรมการฝึกอบรบกับการประเมินผล				
11	วิธีการฝึกอบรบในหัวข้อวิชาฝึกอบรบกับการประเมินผล				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ประเมิน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2562

ตอนที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเหมาะสมที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

คะแนน 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด
 คะแนน 4 หมายถึง เหมาะสมมาก
 คะแนน 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง
 คะแนน 2 หมายถึง เหมาะสมน้อย
 คะแนน 1 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะ
		5	4	3	2	1	
1	หลักการและเหตุผลในการนำหลักสูตรไปใช้						
2	ความชัดเจนของจุดมุ่งหมายของหลักสูตร						
3	จุดมุ่งหมายมีความครอบคลุมทุกเนื้อหาสาระ						
4	เนื้อหาสาระของหลักสูตรตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตร						
5	เนื้อหาของหลักสูตรครอบคลุมสาระที่จำเป็นต้องใช้ปฏิบัติการ						
6	จัดเรียงลำดับเนื้อหาในแต่ละหัวข้อ						
7	กิจกรรมการฝึกอบรมนำไปสู่การบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร						
8	การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในแต่ละหัวข้อ						
9	กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรมในแต่ละหัวข้อ						
10	ความเหมาะสมของสื่อกับกิจกรรม						
11	สื่อช่วยให้กิจกรรมบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร						
12	สื่อการฝึกอบรมกับเนื้อหาในแต่ละหัวข้อ						
13	สื่อการเรียนรู้ที่จะนำไปเสริมสร้างการเรียนรู้						
14	วิธีการประเมินผลในแต่ละหัวข้อ						
15	ระยะเวลาในการฝึกอบรม						

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ประเมิน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2562

ตารางจุดประสงค์การเรียนรู้ สำหรับประเมินความสอดคล้องแบบทดสอบ

หน่วยการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	ลำดับข้อสอบ (ข้อที่)	รวมจำนวน ข้อสอบ(ข้อ)
1 ความ พอประมาณ	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ ดำเนินชีวิตด้วยความ พอประมาณ	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 28	8
2 มีเหตุผล และรอบคอบ	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ ดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล และคิดอย่างรอบคอบ	8, 9, 10, 11, 12, 13, 14	7
3 คุณธรรม	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ ดำเนินชีวิตอย่างมี คุณธรรม	15, 16, 17, 18, 19, 20, 21	7
4 การสร้าง ภูมิคุ้มกัน	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ ดำเนินชีวิตแบบมี ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	22, 23, 24, 25, 26, 27	6

**แบบประเมินความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดความรู้
ก่อนและหลังการฝึกอบรม**

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาระหว่างข้อความคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ว่ามีความ
สอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องประเมินตามความ
คิดเห็นของท่าน

ข้อ	รายการประเมิน	สอดคล้อง	ไม่ แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง	ข้อ เสนอแนะ
1	การอยู่อย่างพอเพียงมีลักษณะตามข้อใด ก. มีความพอประมาณ ข. มีเหตุผล ค. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ง. ถูกทุกข้อ				
2	การใช้ชีวิตเรียบง่าย ประหยัด สมดุลกับอัตภาพ ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป จนเบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น เป็นลักษณะของข้อใดต่อไปนี้ ก. ความพอประมาณ ข. มีเหตุผล ค. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ง. มีคุณธรรม				
3	หากใช้ชีวิตโดยขาดความพอประมาณจะส่งผลให้ เกิดสิ่งใด ก. ประสบความสำเร็จอย่างมากจากความ ทะเยอทะยาน ข. เกิดความทุกข์ใจเพราะอยากมีเหมือนคน อื่น ค. มีหน้าตาทางสังคม เข้าสังคมคนรวยได้แบบไม่ อาย ง. ได้รับการยอมรับจากคนรอบข้างว่าใช้ของ ราคาแพง				

ข้อ	รายการประเมิน	สอดคล้อง	ไม่ แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง	ข้อ เสนอแนะ
4	<p>การใช้จ่ายเงินอย่างพอประมาณ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสามารถทำได้โดย</p> <p>ก. การใช้จ่ายในสิ่งที่อยากได้ก่อนเพื่อความสุขในชีวิต</p> <p>ข. การซื้อของที่ราคาถูกปริมาณเยอะไม่เน้นคุณภาพ</p> <p>ค. การซื้อของที่มีคุณภาพราคาแพง</p> <p>ง. การวางแผนการใช้จ่ายเงิน ลำดับความสำคัญ และความจำเป็น</p>				
5	<p>การใช้เวลาอย่างประหยัดหรือพอประมาณ มีลักษณะตามข้อใด</p> <p>ก. ใช้เวลาทำสิ่งต่าง ๆ น้อย ทำให้ได้หลายอย่าง</p> <p>ข. ใช้เวลาทำกิจกรรมที่ชอบอย่างประหยัด</p> <p>ค. วางแผนการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ที่สุด</p> <p>ง. ใช้เวลาทำกิจกรรมอื่นให้น้อยลงเพื่อให้เหลือเวลาทำกิจกรรมที่ชอบมากขึ้น</p>				
6	<p>การใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด มีลักษณะอย่างไร</p> <p>ก. นำสิ่งของที่เหลือใช้มาใช้ให้เกิดประโยชน์</p> <p>ข. การซ่อมแซมเสื้อผ้าที่ชำรุด</p> <p>ค. การดูแลรักษาสาธารณสมบัติของสถานศึกษา</p> <p>ง. ถูกทุกข้อ</p>				

ข้อ	รายการประเมิน	สอดคล้อง	ไม่ แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง	ข้อ เสนอแนะ
7	บุคคลใด ไม่ได้ดำเนินชีวิตตามแนวคิดการอยู่ อย่างพอเพียง ก. นพสรตั้งใจเรียนจนสอบได้ที่ 1 ทุกปี ข. อรุมาเป็นคนทันสมัย สวมใส่เสื้อผ้าตาม แฟชั่น ค. ลลิตานำเงินที่เก็บได้ ส่งคุณครูประกาศหา เจ้าของ ง. พีระพงษ์เก็บเงินที่พ่อแม่ให้ไว้ส่วนหนึ่ง เพื่อใช้ ยามจำเป็น				
8	เมื่อจะทำอะไรก็ถูกฎามักนึกถึงผลที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ จาก ข้อความนี้ก็ถูกฎามีลักษณะตามข้อใด ก. ความพอประมาณ ข. ความมีเหตุผล ค. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ง. ความพอเพียง				
9	การใช้จ่ายที่ไม่ได้ตรงว่าสิ่งที่ซื้อจะมี อรรถประโยชน์ต่อตนเองหรือไม่นั่นถือว่าขาด คุณลักษณะตามข้อใด ก. ความพอประมาณ ข. ความมีเหตุผล ค. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ง. การมีคุณธรรม				

ข้อ	รายการประเมิน	สอดคล้อง	ไม่ แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง	ข้อ เสนอแนะ
10	หากนักเรียนใช้จ่ายโดยไม่มีการวางแผน และขาดการไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนจะส่งผลให้เกิดสิ่งใด ก. ได้สิ่งของที่มีคุณภาพตามที่ต้องการ ข. ได้สิ่งของที่ไม่จำเป็นมามากเกินไป ค. ใช้งานสิ่งของที่ได้มาไม่คุ้มกับราคาที่เสียไป ง. ถูกทั้งข้อ ข และข้อ ค				
11	ข้อใดกล่าวผิด ก. ความพอเพียงประกอบด้วยความพอประมาณและความมีเหตุผล ข. หลักความพอเพียงช่วยให้ผู้ปฏิบัติรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ค. ความพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ทุกระดับ ง. การอยู่อย่างพอเพียงเป็นคุณลักษณะที่ต้องส่งเสริมให้เกิดกับผู้เรียน				
12	ข้อใดเป็นการปฏิบัติตนตามหลักของการอยู่อย่างพอเพียง ก. รู้จักประหยัด พอประมาณ คิดก่อนใช้จ่าย ข. ยืมเงินเพื่อนมาลงทุนและผ่อนใช้ทีหลัง ค. อดอาหารกลางวันเพื่อเก็บเงินใส่ออมสิน ง. ทำงานหลังเลิกเรียนเพื่อเก็บเงินซื้อของที่อยากได้				

ข้อ	รายการประเมิน	สอดคล้อง	ไม่ แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง	ข้อ เสนอแนะ
13	<p>การเป็นคนมีเหตุผลตามหลักความพอเพียง ส่งผลอย่างไร</p> <p>ก. สามารถคาดคะเนสิ่งที่จะเกิดจากการกระทำ นั้นได้</p> <p>ข. ทำให้การกระทำนั้นไม่ส่งผลเสียต่อตนเองและ ผู้อื่น</p> <p>ค. ทำให้เป็นคนคิดมาก ทำงานช้า</p> <p>ง. ถูกทั้งข้อ ก และ ข</p>				
14	<p>ข้อใดเป็นหลักสำคัญที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้เป็นคนมี เหตุผลและมีความรอบคอบ</p> <p>ก. ฝึกปฏิบัติและตัดสินใจอย่างรอบคอบโดยใช้ ข้อมูลอย่างรอบด้าน</p> <p>ข. ควรคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นเพื่อให้ตนเองได้ ประโยชน์มากที่สุด</p> <p>ค. กระทำการใด ๆ ที่ตนเองคิดว่าเหมาะสมและ ไม่ส่งผลเสียต่อตนเอง</p> <p>ง. พยายามใช้เหตุผลอย่างรอบด้านเพื่อ หลีกเลี่ยงการทำงานที่ตนเองไม่ถนัด</p>				
15	<p>การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักของความดีงามความ ถูกต้องเป็นลักษณะของการอยู่อย่างพอเพียงข้อ ใด</p> <p>ก. ความพอประมาณ</p> <p>ข. ความมีเหตุผล</p> <p>ค. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี</p> <p>ง. การมีคุณธรรม</p>				

ข้อ	รายการประเมิน	สอดคล้อง	ไม่ แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง	ข้อ เสนอแนะ
16	<p>คุณครูที่โรงเรียนตั้งใจขายสินค้าให้นักเรียนจนไม่มีเวลาเตรียมการสอนและให้คะแนนเพิ่มหากนักเรียนช่วยซื้อสินค้าให้ เป็นการกระทำที่ขาดลักษณะข้อใด</p> <p>ก. ความพอประมาณ ข. ความมีเหตุผล ค. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ง. การมีคุณธรรม</p>				
17	<p>นักเรียนสามารถถลกการบ้านเพื่อส่งครูด้วยความภาคภูมิใจ แสดงให้เห็นว่านักเรียนขาดคุณลักษณะข้อใด</p> <p>ก. ความพอประมาณ ข. ความมีเหตุผล ค. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ง. การมีคุณธรรม</p>				
18	<p>พัฒน์พงศ์เป็นคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่หวงแค้นสิ่งของเวลาเพื่อนยืมก็ให้ด้วยความเต็มใจ เป็นลักษณะของคุณธรรมด้านใด</p> <p>ก. ประพฤติชอบด้วยกาย ข. ประพฤติชอบด้วยวาจา ค. ประพฤติชอบด้วยใจ ง. ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ</p>				

ข้อ	รายการประเมิน	สอดคล้อง	ไม่ แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง	ข้อ เสนอแนะ
19	<p>ธนพรเป็นคนมีระเบียบวินัยเคารพกฎจรรยาบรรณ กฎระเบียบของโรงเรียน แต่งกายถูกระเบียบ และ มาเข้าแถวเคารพธงชาติเสมอ แสดงว่าธนพรเป็น ผู้ที่มีคุณธรรมด้านใด</p> <p>ก. ประพฤติชอบด้วยกาย ข. ประพฤติชอบด้วยวาจา ค. ประพฤติชอบด้วยใจ ง. ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ</p>				
20	<p>ธีรศักดิ์เป็นนักเรียนที่เรียบร้อยประพฤติดี แต่ ชอบพูดคำไม่สุภาพ แสดงว่าธีรศักดิ์ขาดคุณธรรม ด้านใด</p> <p>ก. ประพฤติชอบด้วยกาย ข. ประพฤติชอบด้วยวาจา ค. ประพฤติชอบด้วยใจ ง. ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ</p>				
21	<p>คนในสังคมหากดำเนินชีวิตโดยขาดคุณธรรม จะส่งผลให้เกิดสิ่งใด</p> <p>ก. ทุกคนต่างทำตามใจตนเอง ข. อาชญากรรมเพิ่มขึ้น ค. เชื่อถือใครได้ยาก ง. ถูกทุกข้อที่กล่าวมา</p>				
22	<p>การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึงข้อใด</p> <p>ก. ความพอดีพอเหมาะ ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป ข. การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและ การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้ ค. การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักของความดีงามและ ความถูกต้อง</p>				

	ง. การดำเนินการที่จะกระทำการใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ				
ข้อ	รายการประเมิน	สอดคล้อง	ไม่แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง	ข้อเสนอแนะ
23	<p>วัดขึ้นที่ต้องฉีดเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันที่ดีพร้อมรับผลจากการเปลี่ยนแปลงคือข้อใด</p> <p>ก. ความขยันและความอดทน</p> <p>ข. ความขยันและคุณธรรม</p> <p>ค. ความรู้และคุณธรรม</p> <p>ง. ความอดทนและคุณธรรม</p>				
24	<p>ข้อใดไม่ใช่วิธีปฏิบัติเพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันที่ดี</p> <p>ก. การตั้งมั่นในแนวคิดที่ถูกต้องและเชื่อว่าสิ่งนี้ดีที่สุด</p> <p>ข. งานแผนการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวัน</p> <p>ค. การติดตามข่าวสาร หาความรู้เพิ่มเติมอย่างรอบด้านอยู่เสมอ</p> <p>ง. การพิจารณาและปรับเปลี่ยนตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถเข้ากับผู้อื่นและ สังคมได้อย่างมีความสุข</p>				
25	<p>นักเรียนหลายคนติดเกม ติดเทคโนโลยี จนส่งผลกระทบต่อการเรียน การทำงาน จะใช้วิธีใดเพื่อช่วยลดปัญหาเหล่านี้</p> <p>ก. การรู้จักวางแผนการใช้เวลา</p> <p>ข. การหากิจกรรมว่างที่เป็นประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือ ทำงานบ้าน</p> <p>ค. การพบปะเพื่อนปรึกษาเรื่องการเรียน</p> <p>ง. ถูกทุกข้อที่กล่าวมา</p>				

ข้อ	รายการประเมิน	สอดคล้อง	ไม่ แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง	ข้อ เสนอแนะ
26	<p>มีความจำเป็นหรือไม่ที่นักเรียนต้องสร้าง ภูมิคุ้มกันในตนเอง</p> <p>ก. จำเป็น เพราะ ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงเสมอ ต้องรู้เท่าทันรอบด้าน</p> <p>ข. จำเป็น เพราะทุกอย่างคงเดิมแต่ต้องพัฒนา ตนเองให้เก่งกว่าคนอื่น</p> <p>ค. ไม่จำเป็น เพราะฐานะทางบ้านดีอยู่แล้วไม่ได้ รับผลกระทบหากมีการเปลี่ยนแปลง</p> <p>ง. ไม่จำเป็น เพราะทุกอย่างล้วนคงเดิม ไม่ จำเป็นต้องมีการเตรียมตัว</p>				
27	<p>“ปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายใช้น้ำยางพาราจำนวนมาก ส่งผลให้ราคาขายพาราสูงถึงกิโลกรัมละ 80 บาท เมื่อมารูตทราบข่าวนี้จึงเร่งปลูกยางพารา เป็นจำนวนมาก เพื่อหวังให้ได้ผลผลิต และขายได้ ในราคาสูง”</p> <p>การกระทำของมารูต ถือว่าเป็นผู้มีภูมิคุ้มกันใน ตัวเองหรือไม่ เพราะเหตุใด</p> <p>ก. เป็น เพราะทันต่อข่าวสารและการเปลี่ยนแปลง</p> <p>ข. เป็น เพราะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ อย่างการเร่ง ปลูกต้นยางพารา</p> <p>ค. ไม่เป็น เพราะปลูกพืชเชิงเดี่ยว ถ้าราคา ยางพาราตกต่ำจะทำให้ขาดทุน</p> <p>ง. ไม่เป็น เพราะไม่ส่งเสริมให้คนรอบข้างปลูก ยางพาราเมื่อราคาสูง</p>				
28	<p>ความพอดี พอเหมาะด้านจิตใจ ตามแนวคิดการ อยู่อย่างพอเพียง มีลักษณะอย่างไร</p> <p>ก. การเป็นผู้มีจิตใจดี มีความเมตตาต่อผู้อื่น</p> <p>ข. การเป็นคนรู้จักพอ ไม่โลภมากจนเกินไป</p>				

ค. การเป็นผู้ไม่คิดร้าย พยาบาทต่อผู้อื่น ง. การมีจิตใจที่เข้มแข็ง ไม่อ่อนไหวไปกับสิ่งรอบ ข้าง				
---	--	--	--	--

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ประเมิน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2562

**แบบประเมินความสอดคล้องของแบบประเมินทักษะการปฏิบัติ
ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง**

รายการประเมิน	สอดคล้อง	ไม่ แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง	ข้อ เสนอแนะ
1. ด้านความพอประมาณ				
1.1 การวางแผนการใช้เงิน ใช้จ่ายเงินอย่าง ประหยัด				
1.2 การวางแผนการใช้เวลา ใช้เวลาให้เกิด ประโยชน์				
1.3 การใช้สิ่งของส่วนตัวและสาธารณะอย่าง ประหยัดและคุ้มค่า				
2. ด้านความมีเหตุผล รอบคอบ				
2.1 การพิจารณาสิ่งที่จะดำเนินการใด ๆ ด้วย ความถี่ถ้วน รอบคอบ				
2.2 การคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ นั้น ๆ อย่างรอบคอบ				
2.3 การทำงานแบบไม่ย่อท้อ ไร้อคติ				
3. ด้านคุณธรรม				
3.1 การแสดงออกด้านพฤติกรรมที่ถูกต้องตาม ประเพณี วัฒนธรรม กฎหมาย และศาสนา				
3.2 การแสดงออกด้านคำพูดที่สร้างสรรค์ ไม่พูดเท็จ ส่อเสียด หยาบคาย ยุยงให้ แตกแยก				
3.3 การคิดตามหลักเหตุและผล มีความ ปรารถนาดี คิดเสียสละ ไร้อคติ ไม่ละโมภ ไม่มุ่งร้าย				

รายการประเมิน	สอดคล้อง	ไม่ แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง	ข้อเสนอแนะ
4. ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน				
4.1 การวางแผนการเรียน การทำงานและการใช้ชีวิตประจำวัน				
4.2 การติดตามข่าวสาร ค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมจากบทเรียนอยู่เสมอ				
4.3 การปรับเปลี่ยนตนเองอยู่เสมอถึงอุปนิสัย พฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ เพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ประเมิน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2562

แบบประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจ

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาความสอดคล้องของประเด็นคำถามเพื่อใช้ในแบบสอบถามความพึงพอใจแต่ละข้อว่ามีความถูกต้องเหมาะสมมากน้อยเพียงใดและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องประเมินตามความคิดเห็นของท่าน

ตอนที่ 1 ด้านความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม

ข้อ	รายการประเมิน	สอดคล้อง	ไม่ แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง	ข้อ เสนอแนะ
1	การจัดสถานที่ฝึกอบรมในแต่ละกิจกรรมตลอดการฝึกอบรม				
2	การดำเนินการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมของวิทยากรในแต่ละหน่วยการเรียนรู้				
3	การอำนวยความสะดวกของวิทยากรระหว่างการฝึกอบรม				
4	การกำหนดเวลาในการฝึกอบรมแต่ละกิจกรรมของหน่วยการเรียนรู้				
5	ความชัดเจนของเนื้อหาสาระของแต่ละหน่วยการเรียนรู้				
6	การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้				
7	การใช้สื่อประกอบการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้				
8	การประเมินผลการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้				
9	การจัดบริการอาหารว่างและอาหารกลางวันตลอดการฝึกอบรม				
10	ความรู้ความสามารถและประโยชน์ที่ได้รับภายหลังการฝึกอบรม				

ตอนที่ 2 ด้านความสามารถของวิทยากรดำเนินการฝึกอบรม

ข้อ	รายการประเมิน	สอดคล้อง	ไม่ แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง	ข้อ เสนอแนะ
1	มีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการฝึกอบรม				
2	เป็นผู้มีบุคลิกภาพดี และแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม				
3	มีศิลปะในการพูด การฟังและการใช้คำถามคำตอบ				
4	มีความตั้งใจดำเนินการฝึกอบรมในแต่ละกิจกรรม				
5	นำเสนอเนื้อหาสาระทุกอย่างให้สามารถเข้าใจได้ง่าย				
6	การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้				
7	มีทักษะการใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการฝึกอบรม				
8	มีความสามารถในการวัดและประเมินผลการฝึกอบรม				
9	สามารถบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับเนื้อหาสาระการฝึกอบรม				
10	สามารถดำเนินการฝึกอบรมในแต่ละกิจกรรมบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้				
11	เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนได้มีโอกาสแสดงออกอย่างทั่วถึง				
12	มีความสามารถเป็นผู้นำในการดำเนินการฝึกอบรม				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ประเมิน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2562

ภาคผนวก ฉ

สรุปผลการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ค่าดัชนีความสอดคล้องของร่างหลักสูตรฝึกอบรม
2. การประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรฝึกอบรม
3. การหาประสิทธิภาพของร่างหลักสูตรฝึกอบรม
4. ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม
5. ค่าความยาก (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (KR-20) ของแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม
6. ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินทักษะการปฏิบัติ
7. ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม

ตาราง 13 ดัชนีความสอดคล้องของร่างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม

ข้อคำถาม	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			ΣX	IOC	สรุปผล
	1	2	3			
1	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้

ตาราง 14 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม

ข้อ	รายการประเมิน	ผลการประเมินคนที่			ผลการประเมินเฉลี่ย
		1	2	3	
1	หลักการและเหตุผลในการนำหลักสูตรไปใช้	5	4	5	4.67
2	ความชัดเจนของจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	5	5	5	5.00
3	จุดมุ่งหมายมีความครอบคลุมทุกเนื้อหาสาระ	5	5	5	5.00
4	เนื้อหาสาระของหลักสูตรตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	5	5	5	5.00
5	เนื้อหาของหลักสูตรครอบคลุมสาระที่จำเป็นต้องใช้ปฏิบัติการ	5	5	5	5.00
6	จัดเรียงลำดับเนื้อหาในแต่ละหัวข้อ	5	5	5	5.00
7	กิจกรรมการฝึกอบรมนำไปสู่การบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	5	5	5	5.00
8	การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในแต่ละหัวข้อ	5	4	5	4.67

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	ผลการประเมินคนที่			ผลการประเมินเฉลี่ย
		1	2	3	
9	กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรมในแต่ละหัวข้อ	5	5	5	5.00
10	ความเหมาะสมของสื่อกับกิจกรรม	5	5	5	5.00
11	สื่อช่วยให้กิจกรรมบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	5	5	5	5.00
12	สื่อการฝึกอบรมกับเนื้อหาในแต่ละหัวข้อ	5	4	5	4.67
13	สื่อการเรียนที่จะนำไปเสริมสร้างการเรียนรู้	5	4	5	4.67
14	วิธีการประเมินผลในแต่ละหัวข้อ	5	5	5	5.00
15	ระยะเวลาในการฝึกอบรม	5	5	5	5.00
แปลความหมาย : เหมาะสมมากที่สุด					4.91

การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ย

คะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	เหมาะสมมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

ตาราง 15 ผลการหาประสิทธิภาพของร่างหลักสูตรฝึกอบรม

ที่	คะแนนก่อนอบรม (20)	ผลการวัดระหว่างเรียน					ผลการวัดหลังอบรม (20)
		หน่วยที่ 1 (10)	หน่วยที่ 2 (10)	หน่วยที่ 3 (10)	หน่วยที่ 4 (10)	รวม (40)	
1	10	9	10	10	9	38	17
2	13	8	8	8	9	33	18
3	5	8	9	9	9	35	16
4	11	9	9	9	10	37	19
5	10	8	9	9	10	36	18
6	7	8	8	8	9	33	17
7	5	9	9	8	9	35	17

ตาราง 15 (ต่อ)

ที่	คะแนน ก่อนอบรม (20)	ผลการวัดระหว่างเรียน					ผลการวัด หลังอบรม (20)
		หน่วยที่ 1 (10)	หน่วยที่ 2 (10)	หน่วยที่ 3 (10)	หน่วยที่ 4 (10)	รวม (40)	
8	10	9	8	8	8	33	18
9	9	9	8	8	8	33	19
10	11	9	8	10	9	36	18
11	5	8	8	9	9	34	18
12	7	8	8	9	10	35	17
13	7	8	8	9	10	35	17
14	7	9	9	9	9	36	18
15	11	8	9	8	9	34	19
16	8	9	9	10	10	38	17
17	10	9	8	10	10	37	18
18	8	9	10	8	9	36	18
19	12	9	8	10	10	37	18
20	11	9	9	9	10	37	19
21	8	9	10	8	10	37	18
22	8	8	10	9	10	37	17
23	9	10	8	9	10	37	18
24	11	8	8	9	9	34	19
25	10	8	9	10	9	36	19
26	7	8	9	10	9	36	17
27	12	9	9	9	8	35	18
28	11	8	8	10	8	34	18
29	10	8	8	10	9	35	17
30	9	9	9	9	9	36	18
Σ	272	257	260	271	277	1065	535
$\bar{X}$	9.07	8.57	8.67	9.03	9.23	35.50	17.83
S.D.	2.16	0.57	0.71	0.76	0.68	0.73	0.79
%	45.33	85.67	86.67	90.33	92.33	88.75	89.17
ประสิทธิภาพ (E)						(E ₁)=88.75	(E ₂)=89.17

ตาราง 16 ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

จำนวน นักเรียน (n)	คะแนนระหว่างฝึกอบรม (E ₁)				คะแนนหลังฝึกอบรม (E ₂)		
	หน่วยที่	คะแนน เต็ม	คะแนน เฉลี่ย ($\bar{X}$)	ร้อยละ (%)	คะแนน เต็ม	คะแนน เฉลี่ย ($\bar{X}$)	ร้อยละ (%)
30	1	10	8.57	85.67	20	17.83	89.17
	2	10	8.67	86.67			
	3	10	9.03	90.33			
	4	10	9.23	92.33			
	รวม	40	35.50	88.75			

ตาราง 17 ดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม

หน่วยการฝึกอบรม หน่วยการเรียนรู้ที่	ข้อที่	ระดับความคิดเห็น			ΣX	IOC	ผลสรุป
		1	2	2			
1	1	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	2	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	3	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	4	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	5	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	6	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	7	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	28	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
2	8	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	9	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	10	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	11	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	12	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	13	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	14	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้

ตาราง 17 (ต่อ)

หน่วยการฝึกอบรม หน่วยการเรียนรู้ที่	ข้อที่	ระดับความคิดเห็น			Σx	IOC	ผลสรุป
		1	2	2			
3	15	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	16	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	17	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	18	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	19	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	20	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	21	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
4	22	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	23	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	24	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	25	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	26	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	27	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้

ตาราง 18 ค่าความยาก (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (KR-20)

ของแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม จำนวน 20 ข้อ

ข้อที่	IOC	ค่าความ ยาก (p)	ค่าอำนาจ จำแนก (r)	ข้อที่	IOC	ค่าความ ยาก (p)	ค่าอำนาจ จำแนก (r)
1	1.0	0.63	0.33	11	1.0	0.43	0.47
2	1.0	0.47	0.53	12	1.0	0.50	0.47
3	1.0	0.57	0.33	13	1.0	0.53	0.40
4	1.0	0.43	0.47	14	1.0	0.57	0.33
5	1.0	0.40	0.40	15	1.0	0.63	0.47
6	1.0	0.63	0.60	16	1.0	0.50	0.33
7	1.0	0.53	0.40	17	1.0	0.53	0.53
8	1.0	0.53	0.53	18	1.0	0.60	0.40
9	1.0	0.53	0.53	19	1.0	0.47	0.40
10	1.0	0.43	0.33	20	1.0	0.63	0.33

แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม มีค่าความยาก (p) ตั้งแต่ 0.40 ถึง 0.63 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.33 ถึง 0.60 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR-20) เท่ากับ 0.80

ตาราง 19 ดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินทักษะการปฏิบัติ

รายการประเมิน	ข้อที่	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญคนที่			Σx	IOC	สรุปผล
		1	2	3			
1. ด้านความพอประมาณ	1.1	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	1.2	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	1.3	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
2. ด้านความมีเหตุผล รอบคอบ	2.1	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	2.2	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	2.3	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
3. ด้านคุณธรรม	3.1	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	3.2	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	3.3	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
4. ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน	4.1	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	4.2	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
	4.3	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้

ตาราง 20 ดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่			ΣX	IOC	สรุปผล
	1	2	3			
ตอนที่ 1 ด้านความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม						
1	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
ตอนที่ 2 ด้านความสามารถของวิทยากรดำเนินการฝึกอบรม						
1	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้

ภาคผนวก ช

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. คะแนนแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม
2. คะแนนการประเมินทักษะการปฏิบัติ
3. คะแนนความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม

ตาราง 21 คะแนนแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

คนที่	คะแนนการทดสอบ		ผลต่างของคะแนนก่อนฝึกอบรม และหลังฝึกอบรม	
	ก่อนฝึกอบรม (20 คะแนน)	หลังฝึกอบรม (20 คะแนน)	ผลต่าง (D)	ผลต่างยกกำลังสอง (D ²)
1	7	17	10	100
2	5	16	11	121
3	5	18	13	169
4	6	18	12	144
5	9	19	10	100
6	4	15	11	121
7	5	15	10	100
8	3	16	13	169
9	8	17	9	81
10	5	17	12	144
11	5	16	11	121
12	6	18	12	144
13	5	17	12	144
14	7	18	11	121
15	8	18	10	100
16	11	19	8	64
17	8	18	10	100
18	8	17	9	81
19	12	18	6	36
20	8	17	9	81
21	9	18	9	81
22	5	18	13	169
23	7	16	9	81
24	7	15	8	64
25	8	18	10	100
26	5	17	12	144

ตาราง 21 (ต่อ)

คนที่	คะแนนการทดสอบ		ผลต่างของคะแนนก่อนฝึกอบรม และหลังฝึกอบรม	
	ก่อนฝึกอบรม (20 คะแนน)	หลังฝึกอบรม (20 คะแนน)	ผลต่าง (D)	ผลต่างกำลังสอง (D ²)
27	4	14	10	100
28	4	15	11	121
29	6	17	11	121
30	7	18	11	121
31	7	18	11	121
32	5	17	12	144
33	9	19	10	100
Σ	218	564	-	-
$\bar{X}$	6.61	17.09	-	-
S.D.	2.06	1.28	$\Sigma D = 346$	$\Sigma D^2 = 3708$

ผลการเปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม
เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

T - Test

Paired Samples Statistics

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1 Pretest	6.61	33	2.061	.359
Posttest	17.09	33	1.284	.223

Paired Samples Correlations

	N	Correlation	Sig.
Pair 1 Pretest & Posttest	33	.640	.000

Paired Samples Test

	Paired Differences						t	df	Sig. (2- tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference					
				Lower	Upper				
Pair 1 Pretest - Posttest	-10.485	1.584	.276	-11.046	-9.923	38.036	32	.000	

ตาราง 22 คะแนนการประเมินทักษะการปฏิบัติคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เลขที่	1. ด้านความพอประมาณ			2. ด้านความมีเหตุผลรอบคอบ			3. ด้านคุณธรรม			4. ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน			รวม
	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2	4.3	
1	4	4	5	5	5	4	4	4	5	5	5	5	50
2	4	5	5	5	4	4	5	4	5	5	5	5	51
3	5	5	4	5	4	4	4	4	5	4	5	5	49
4	5	4	5	4	5	5	4	4	5	5	5	5	51
5	5	4	5	4	5	4	5	5	4	5	4	5	50
6	4	5	4	5	4	5	5	4	4	5	5	4	50
7	4	4	5	4	5	5	4	5	5	5	5	5	51
8	5	4	5	4	5	4	5	5	4	5	5	4	51
9	4	5	4	5	4	4	5	4	5	4	5	5	49
10	4	5	4	5	4	5	4	4	5	5	5	5	50
11	5	5	4	5	4	4	4	5	5	4	4	5	49
12	5	5	4	5	4	4	4	4	5	5	4	5	49
13	5	4	5	4	5	4	4	4	5	5	4	5	49
14	4	4	5	4	5	4	5	4	5	5	5	4	50
15	4	4	5	4	5	4	5	4	5	5	5	5	50
16	5	5	4	5	4	4	5	4	5	4	5	5	50
17	4	4	5	4	5	4	4	4	5	5	5	5	49
18	5	5	4	5	4	5	5	4	5	4	5	4	51
19	4	4	5	4	5	5	4	5	5	5	5	5	51
20	5	5	4	5	4	4	5	5	4	4	5	4	50
21	5	5	4	5	4	5	4	4	5	4	5	4	50
22	4	4	5	4	5	4	4	5	5	5	4	5	49
23	4	5	4	5	4	4	5	4	5	5	4	5	49
24	4	5	4	5	4	4	4	4	5	5	4	4	48
25	4	4	5	4	5	5	4	4	5	5	5	5	50
26	5	4	5	4	5	4	5	5	5	5	4	5	51
27	5	4	5	4	5	4	5	4	5	5	4	5	50
28	4	5	5	5	5	4	5	4	5	5	4	5	51
29	5	5	4	5	4	4	5	4	5	4	4	5	49
30	4	5	4	5	4	5	4	4	5	4	5	5	49
31	5	5	4	5	4	4	4	5	5	4	4	5	49
32	5	5	4	5	4	4	4	4	5	4	4	5	48
33	4	5	4	5	4	4	4	4	5	4	4	5	47

ตาราง 23 คะแนนความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

เลขที่	ตอนที่ 1 ด้านความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม										คะแนนเฉลี่ย
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1	4	5	5	4	5	5	5	5	5	5	4.80
2	5	5	4	4	5	4	4	5	5	5	4.60
3	4	4	4	5	4	4	4	4	5	5	4.30
4	4	5	3	5	4	4	4	4	4	5	4.20
5	4	5	3	4	4	5	4	4	4	5	4.20
6	4	5	5	4	5	5	4	4	4	4	4.40
7	5	5	5	4	3	5	4	3	4	4	4.20
8	5	5	4	4	3	5	3	3	5	4	4.10
9	5	5	4	4	5	5	3	3	5	5	4.40
10	4	4	5	4	5	4	3	3	5	5	4.20
11	4	4	4	5	5	4	5	3	5	5	4.40
12	5	4	5	5	4	4	5	3	5	5	4.50
13	4	5	4	5	4	4	5	3	5	4	4.30
14	5	4	4	5	4	4	4	5	5	4	4.40
15	4	5	5	4	4	4	4	5	5	5	4.50
16	5	4	5	4	4	4	5	4	4	5	4.40
17	5	5	3	4	5	5	3	4	4	5	4.30
18	4	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4.50
19	4	5	5	4	4	5	4	4	5	4	4.40
20	4	5	4	5	5	5	4	4	5	4	4.50
21	4	4	4	5	4	5	5	4	5	5	4.50
22	5	4	4	5	5	5	5	4	4	5	4.60
23	5	4	5	4	4	5	5	4	4	5	4.50
24	5	5	5	5	4	5	5	5	4	4	4.70
25	4	5	5	4	4	4	3	5	3	5	4.20
26	5	5	5	5	5	4	5	5	3	4	4.60
27	5	4	3	4	5	4	5	5	5	5	4.50
28	4	4	5	5	4	4	5	5	5	4	4.50
29	5	4	5	4	4	4	5	5	5	4	4.50
30	4	3	5	5	4	4	5	5	5	5	4.50
31	5	3	4	5	4	4	4	5	5	5	4.40
32	5	5	4	5	4	4	4	5	5	5	4.60
33	5	5	4	5	4	4	4	5	5	5	4.60

ตาราง 23 (ต่อ)

เลขที่	ตอนที่ 2 ด้านความสามารถของวิทยากรดำเนินการฝึกอบรม												คะแนนเฉลี่ย
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	4	4	4	4	4	5	4	5	4	5	5	4	4.33
2	5	4	5	4	4	4	5	5	5	5	4	4	4.50
3	5	3	5	5	4	5	4	5	5	5	5	4	4.58
4	5	5	5	5	4	5	4	4	5	5	4	4	4.58
5	3	5	5	5	5	5	4	5	4	4	5	5	4.58
6	3	5	5	5	5	5	5	4	4	4	5	5	4.58
7	3	5	4	5	4	5	3	4	4	3	5	5	4.17
8	5	4	4	5	4	5	5	4	5	3	4	4	4.33
9	5	4	5	5	4	4	5	5	5	4	4	4	4.50
10	4	4	4	4	4	4	5	4	5	4	4	4	4.17
11	4	4	4	4	5	5	5	4	5	4	4	5	4.42
12	5	4	5	5	5	5	5	4	5	5	4	5	4.75
13	4	5	4	5	4	5	4	5	5	5	5	4	4.58
14	5	4	5	4	4	5	4	5	4	5	5	4	4.50
15	4	5	4	4	4	4	4	5	4	5	5	5	4.42
16	5	4	5	4	5	4	5	4	5	4	4	4	4.42
17	5	5	5	4	5	4	5	5	3	4	4	4	4.42
18	4	5	4	4	5	5	5	5	5	4	4	5	4.58
19	4	5	5	5	5	4	4	5	4	4	5	4	4.50
20	4	5	5	5	4	5	5	5	4	4	5	5	4.67
21	4	5	5	4	4	5	4	5	5	4	5	5	4.58
22	5	5	5	4	4	5	5	4	5	5	4	5	4.67
23	5	5	5	4	5	4	4	5	5	4	4	5	4.58
24	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5	4	4	4.75
25	5	5	4	5	5	4	4	5	5	5	3	5	4.58
26	4	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	5	4.83
27	4	4	5	4	4	5	4	4	5	5	5	5	4.50
28	5	4	4	5	5	4	4	4	5	5	5	5	4.58
29	5	4	5	5	5	4	4	5	5	5	5	4	4.67
30	4	4	5	5	5	4	4	5	5	5	4	5	4.58
31	5	4	5	3	4	4	4	5	4	5	4	4	4.25
32	4	5	5	5	4	5	4	5	5	5	4	5	4.67
33	4	5	5	5	4	5	4	5	4	5	4	4	4.50

ภาคผนวก ช

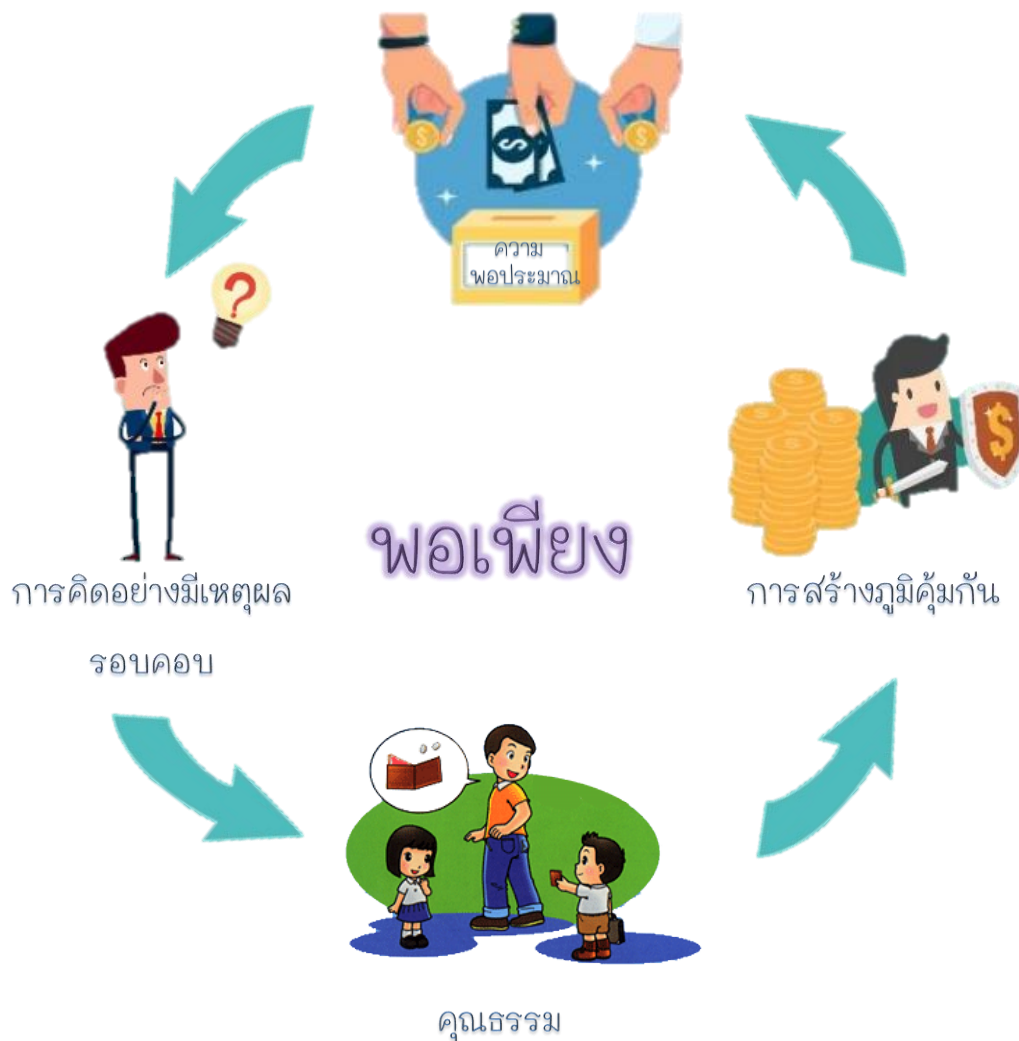
หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

หลักสูตรฝึกอบบรม

เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม และสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียง และเพื่อให้นักเรียนสามารถนำแนวทางในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญที่ได้กรุณาตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรมฉบับนี้ และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรม

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. วาโร เพ็งสวัสดิ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วัลนิกา ฉลากบางกรรมการที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาตรวจสอบเสนอแนะ รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ตั้งแต่เริ่มจัดทำโครงร่างของหลักสูตรฝึกอบรมจนเป็นหลักสูตรฉบับสมบูรณ์

มารุต สุวรรณชัยรบ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	242
หลักการและเหตุผล	243
วัตถุประสงค์	244
โครงสร้างของหลักสูตร	244
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	245
2 เนื้อหา.....	246
หน่วยที่ 1 ความพอประมาณ	247
หน่วยที่ 2 การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ	248
หน่วยที่ 3 คุณธรรม	249
หน่วยที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน	250
3 วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน	253
วิธีการจัดกิจกรรม หน่วยที่ 1	257
วิธีการจัดกิจกรรม หน่วยที่ 2	268
วิธีการจัดกิจกรรม หน่วยที่ 3	280
วิธีการจัดกิจกรรม หน่วยที่ 4	294
4 การประเมินผล	306
แบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม	307
แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ	312
แบบสอบถามความพึงพอใจ	317
บรรณานุกรม	321

พอเพียง

บทที่ 1
บทนำ

หลักการและเหตุผล

การปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จะต้องให้เกิดกับเด็กและเยาวชนนั้น เป็นภาระหน้าที่หลักของโรงเรียน เพราะโรงเรียนเป็นองค์กรสำคัญ เป็นสถาบันสำคัญต่อการเรียนรู้และสร้างคุณลักษณะของมนุษย์ เป็นสถานที่อบรมสั่งสอนให้วิชาความรู้ ความคิด ทักษะ และเจตคติ ที่จะนำไปสู่การดำรงชีวิต รวมทั้งพัฒนาสังคมให้เกิดความสุข ความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป (สุรดา ไชยสงคราม, 2555, หน้า 4) สถานศึกษาควรตระหนัก ในเรื่องของการให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้นกว่า ปกติ และส่งเสริมให้นักเรียนนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (สุรศักดิ์ โจจาวรร, 2556, หน้า 101)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ที่จะส่งเสริมให้นักเรียนดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยง และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (พระอำนาจ อุดกาโม, 2554, หน้า 2) การพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องอาศัยหลักสูตรฝึกอบรมที่สามารถให้ทั้งความรู้ ทักษะและกระตุ้นจิตสำนึกเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน และเป็นหลักสูตรที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงเป็นการเฉพาะ เนื่องจากจะต้องมีการศึกษาสภาพบริบทของปัญหา มีวิธีการที่เหมาะสม มีเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจง รวมทั้งการประเมินผล หลังการฝึกอบรมทั้งด้านความรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนได้ครอบคลุมกว่าการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในภาพรวมหลายด้านพร้อม ๆ กัน เมื่อผู้เรียนมีคุณลักษณะอัน

พึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงตามจุดมุ่งหมายจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างพอประมาณ เป็นคนที่มีเหตุมีผล คิดรอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบันและอนาคต และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากเหตุผลที่กล่าวมาเป็นแรงจูงใจทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร ผูกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำแนวทางในการจัดกิจกรรมผูกอบรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมผูกอบรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม และสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียง
2. เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำแนวทางในกิจกรรมผูกอบรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

โครงสร้างของหลักสูตร

หลักสูตรผูกอบรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ได้จากการรวบรวมองค์ความรู้ ผลการประมวลแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสถานศึกษา เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมโดยกำหนดกิจกรรมและเป็น 4 หน่วย เพื่อให้ครูและสถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

หน่วยที่ 1 ความพอประมาณ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (จำนวน 4 ชั่วโมง)

หน่วยที่ 2 การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผลและคิดอย่างรอบคอบ สามารถวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่จำเป็นกับสิ่งของฟุ่มเฟือยได้ เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าตลอดจนสามารถนำกระบวนการคิดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (จำนวน 4 ชั่วโมง)

หน่วยที่ 3 คุณธรรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าตลอดจนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ (จำนวน 4 ชั่วโมง)

หน่วยที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตแบบมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สามารถสร้างตนเองให้เป็นผู้ที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (จำนวน 4 ชั่วโมง)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. สถานศึกษามีหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ที่ใช้ในส่งเสริม สนับสนุน พัฒนากิจกรรมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่มีประสิทธิภาพ
2. นักเรียนสามารถนำความรู้ ทักษะและประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

พอเพียง

บทที่ 2

เนื้อหา

ตาราง 1 โครงสร้างหลักสูตรการจัดกิจกรรมฝึกอบรม
เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

วัน/เวลา	หน่วย/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ขอบข่ายเนื้อหา	สื่อ/อุปกรณ์ที่ใช้	วิธีวัดและประเมินผล
วันแรก					
15 นาที	รายงานตัว				
15 นาที	พิธีเปิดการอบรม				
3 ชั่วโมง 30 นาที	หน่วยที่ 1 ความพอประมาณ	1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ 2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของการดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ 3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	1. หลักการและความสำคัญของการใช้เงิน ใช้เวลา และการใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด 2. วิธีคิดและการใช้เงิน ใช้เวลา และการใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด	1. ใบความรู้ที่ 1.1-1.2 2. ใบกิจกรรมที่ 1.1-1.2 3. กระดาษฟลิปชาร์ต กาว ปากกาเมจิก 4. ตัวอย่างรูปภาพหรือวีดิทัศน์ 5. บัตรภาพ บัตรคำ 6. แบบบันทึกทักษะการปฏิบัติ 7. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 1	1. บันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างการฝึกอบรม 2. ตรวจผลงาน 3. บันทึกผลการเรียนรู้

ตาราง 1 (ต่อ)

วัน/เวลา	หน่วย/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ขอบข่ายเนื้อหา	สื่อ/อุปกรณ์ที่ใช้	วิธีวัดและประเมินผล
4 ชั่วโมง	หน่วยที่ 2 การคิดอย่างมี เหตุผล รอบคอบ	1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผลและคิดอย่างรอบคอบ 2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่จำเป็นกับสิ่งของฟุ่มเฟือยได้ 3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความตระหนักและสามารถนำกระบวนการคิดไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้	1. หลักการและความสำคัญของการคิดอย่างมีเหตุผลรอบคอบ 2. วิธีปฏิบัติตนและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รอบคอบ 3. การคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ	1. ใบความรู้ที่ 1.1 2. ใบกิจกรรมที่ 2.1-2.2 3. กระดาษฟลิปชาร์ต กาว ปากกาเมจิก 4. ตัวอย่างรูปภาพหรือวีดิทัศน์ 5. บัตรภาพ บัตรคำ 6. แบบบันทึกทักษะการปฏิบัติ 7. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 2	1. บันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างการเรียนรู้ 2. ตรวจผลงาน 3. บันทึกผลการเรียนรู้

ตาราง 1 (ต่อ)

วัน/เวลา	หน่วย/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ขอบข่ายเนื้อหา	สื่อ/อุปกรณ์ที่ใช้	วิธีวัดและประเมินผล
วันที่สอง					
4 ชั่วโมง	หน่วยที่ 3 คุณธรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม 2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม 3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถความนำรู้ที่ได้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. หลักการและความสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม 2. วิธีปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีความประพฤติชอบทั้งกาย วาจา และจิตใจ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตัวอย่างรูปภาพการใช้ชีวิตที่ขาดคุณธรรม 2. ใบความรู้ที่ 3.1 -3.2 3. ใบกิจกรรมที่ 3.1-3.4 4. กระดาษฟลิปชาร์ต กาว ปากกาเมจิก 5. แบบบันทึกทักษะการปฏิบัติ 6. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 3 	<ol style="list-style-type: none"> 1. บันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างการฝึกอบรม 2. ตรวจผลงาน 3. บันทึกผลการเรียนรู้

ตาราง 1 (ต่อ)

วัน/เวลา	หน่วย/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ขอบข่ายเนื้อหา	สื่อ/อุปกรณ์ที่ใช้	วิธีวัดและประเมินผล
4 ชั่วโมง	หน่วยที่ 4 การสร้าง ภูมิคุ้มกัน	1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตแบบมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถสร้างตนเองให้เป็นคน ที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง อยู่เสมอ 3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิด ความตระหนักในการสร้าง ภูมิคุ้มกันในตัวเอง	1. หลักการและ ความสำคัญของการ สร้างภูมิคุ้มกันใน ตัวเอง 2. การวางแผนการ เรียน การทำงาน และการใช้ชีวิต ประจำวัน 3. การเปลี่ยนแปลง ของสังคมและ สภาพแวดล้อม 4. การยอมรับและ ปรับตัวเพื่ออยู่ ร่วมกับผู้อื่น	1. ตัวอย่างรูปภาพ 2. ใบความรู้ที่ 4.1-4.2 3. ใบกิจกรรมที่ 4.1-4.2 4. กระดาษฟลิปชาร์ต กาว ปากกาเมจิก 5. แบบบันทึกทักษะการปฏิบัติ 6. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 4	1. บันทึกทักษะ การปฏิบัติ ระหว่างการ ฝึกอบรม 2. ตรวจผลงาน 3. บันทึกผลการ เรียนรู้

การจัดลำดับกิจกรรมการฝึกอบรม

1. จัดการประชุมวางแผนดำเนินโครงการ กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ นำเสนอรายละเอียดโครงการเพื่อขอรับการอนุมัติจากโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
2. ประชาสัมพันธ์โครงการเพื่อให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายทราบ และเตรียมตัว ซึ่งได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 33 คน
3. ประชุมผู้ร่วมดำเนินโครงการ มอบหมายบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ
4. ดำเนินการฝึกอบรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง โดยดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมตามลำดับ ดังนี้

กำหนดการฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม

วันที่ 1

เวลา 07.30 – 07.45 น.	ผู้เข้ารับการฝึกอบรมรายงานตัว
เวลา 07.45 – 08.00 น.	พิธีเปิดการอบรม (ผู้อำนวยการโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม)
เวลา 08.00 – 08.30 น.	ทดสอบความรู้ก่อนการฝึกอบรม
เวลา 08.30 – 10.00 น.	หน่วยที่ 1 ความพอประมาณ (หลักการและความสำคัญของการใช้เงิน ใช้เวลา และการใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด)
เวลา 10.00 – 12.00 น.	หน่วยที่ 1 ความพอประมาณ (วิธีคิดและการใช้เงิน ใช้เวลา และการใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด)
เวลา 12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 – 14.00 น.	หน่วยที่ 2 การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ (หลักการและความสำคัญของการคิดอย่างรอบคอบ มีเหตุผล)

- เวลา 14.00 – 16.00 น. **หน่วยที่ 2 การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ (วิธีปฏิบัติตน และตัดสินใจด้วยความรอบคอบ มีเหตุผล)**
- เวลา 16.00 – 17.00 น. **หน่วยที่ 2 การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ (การคำนึงถึงผล ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ)**

วันที่ 2

- เวลา 07.30 – 08.00 น. ผู้เข้ารับการศึกษาอบรมรายงานตัว
- เวลา 08.00 – 11.00 น. **หน่วยที่ 3 คุณธรรม (หลักการและความสำคัญของการดำเนิน ชีวิตอย่างมีคุณธรรม)**
- เวลา 11.00 – 12.00 น. **หน่วยที่ 3 คุณธรรม (วิธีปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีความประพฤติ ชอบทั้งกาย วาจา และจิตใจ)**
- เวลา 12.00 – 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- เวลา 13.00 – 14.00 น. **หน่วยที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน (หลักการและความสำคัญของ การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง)**
- เวลา 14.00 – 15.00 น. **หน่วยที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน (การวางแผนการเรียน การ ทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวัน)**
- เวลา 15.00 – 16.00 น. **หน่วยที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน (การเปลี่ยนแปลงของสังคมและ สภาพแวดล้อม)**
- เวลา 16.00 – 17.00 น. **หน่วยที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน (การยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ ร่วมกับผู้อื่น)**

- หมายเหตุ : 1) กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม
2) พักรับประทานอาหารว่างเวลา 10.00 น. และเวลา 15.00 น.

พอเพียง

บทที่ 3

วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

รูปแบบการฝึกอบรม

การฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรนี้ใช้รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของ Kolb (1970, cited in Leslie, 1998, pp. 30–31) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างประสบการณ์ (Experience) ขั้นตอนที่ 2 การคิดไตร่ตรอง (Reflecting) ขั้นตอนที่ 3 การลงสรุป (Concluding) และขั้นตอนที่ 4 การวางแผน (Planning) มีรายละเอียดโดยสรุป ดังนี้

1. ขั้นสร้างประสบการณ์ (Experience) โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดประสบการณ์ตรงด้านความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของหลักสูตร ฝึกอบรมใช้กิจกรรมการฝึกอบรมและกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายการฝึกอบรมและจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้
2. การคิดไตร่ตรอง (Reflecting) โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ใช้ประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาแล้วจัดสถานการณ์ที่เป็นเงื่อนไข หรือให้ทำกิจกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ เพื่อเป็นการประเมินประสบการณ์ที่ได้รับในแต่ละเรื่องว่าชัดเจนหรือไม่เพียงไร
3. การลงสรุป (Concluding) โดยการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมได้สรุปความคิดรวบยอดในองค์ความรู้ และทักษะการปฏิบัติของเรื่องต่าง ๆ ตามหัวข้อการฝึกอบรมที่เรียนรู้ไปแล้ว อาจใช้แบบฝึกหัดรายบุคคล หรือแบบสรุปบันทึกผลการเรียนรู้ เป็นต้น
4. การวางแผน (Planning) โดยการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีการวางแผน ได้แก่ การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานโดยนำสิ่งที่ได้เรียนแล้วไปใช้ปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษา

เทคนิคและวิธีการฝึกอบรม

เทคนิคและวิธีการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมนี้ ได้กำหนดให้สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม และจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยยึดคุณลักษณะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและจิตวิทยาการเรียนรู้เป็นหลัก ซึ่งได้กำหนด กิจกรรมการฝึกอบรมไว้ ดังนี้

1. การบรรยาย เป็นเทคนิควิธีที่ใช้ในการถ่ายทอดความคิดเห็น ความรู้ ตลอดจนข้อมูล ข้อเท็จจริงให้แก่ผู้ฟัง เป็นเทคนิคที่แพร่หลายและสามารถใช้ประกอบกับ เทคนิคอื่น ๆ ได้ แต่มีจุดด้อยตรงที่การบรรยายเป็นระบบสื่อสารทางเดียว ยิ่งถ้ามีเวลา จำกัดโอกาสที่จะให้ผู้ฟังได้มีส่วนร่วมในการซักถามหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง ที่บรรยายจะไม่มี ผู้บรรยายไม่สามารถประเมินได้ว่าเมื่อจบการบรรยายแล้วผู้ฟังมีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่บรรยายมากน้อยเพียงใด ซึ่งอาจจะต้องพิจารณาจากผลกระทบที่เกิด จากการบรรยาย

2. วิธีฝึกปฏิบัติ (Doing methods) เป็นการเรียนรู้โดยลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เหมาะสำหรับการฝึกอบรมเพื่อก่อให้เกิดทักษะ เช่น การทำแบบฝึกหัด (Exercise) การหมุนเวียนงาน (Job rotation) การฝึกเป็นผู้ช่วยหัวหน้า (Assistanceship) เป็นต้น

3. การอภิปรายกลุ่ม คือ การที่กลุ่มคนที่มีความสนใจในปัญหาหรือเรื่อง เดียวกันต้องการที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันด้วยวิธีการวิเคราะห์ และพิจารณาโดยอาศัยความคิดเห็นร่วมกัน แบ่งเป็น การอภิปรายเป็นคณะ (Panel Discussion) เป็นการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และมีประสบการณ์มาให้ความคิดเห็น หรือทรรศนะในเรื่องเดียวกัน จำนวนผู้อภิปรายอาจจะมีประมาณ 3-5 คน ในการอภิปราย ผู้ทรงคุณวุฒิจะอภิปรายในลักษณะที่สนับสนุนหรือให้เหตุผลโต้แย้งผู้ทรงคุณวุฒิด้วยกัน เพื่อให้ความคิดกว้างไกลออกไป และตอนท้ายผู้ดำเนินการอภิปราย (Moderater) จะเป็น ผู้สรุปความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และการอภิปรายแบบชุมนุมปาฐกถา (Symposium Discussion) เป็นการอภิปรายที่เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้ในเรื่องที่สนใจในแต่ละด้าน หรือเป็นองค์ปาฐก ผู้ฟังหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะมีความรู้ความเข้าใจตามเรื่องและ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. การระดมสมอง เป็นการประชุมกลุ่มเล็กไม่เกิน 15 คน เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีโดยปราศจากข้อจำกัดหรือกฎใด ๆ ในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง

หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยไม่คำนึงว่าจะถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี ความคิดหรือข้อเสนอทุกอย่างจะถูกจดไว้แล้วนำไปกลั่นกรองอีกชั้นหนึ่ง ดังนั้นพอเริ่มประชุมต้องมีการเลือกประธานและเลขานุการของกลุ่มเสียก่อน

5. การแสดงบทบาทสมมติ เป็นเทคนิคที่นำเอาเรื่องที่เป็นกรณีตัวอย่างมาเสนอในรูปแบบการแสดงบทบาท เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เห็นภาพชัดเจน ได้สัมผัสกับประสบการณ์และความรู้สึกที่แท้จริงเกี่ยวกับปัญหาที่เป็นกรณีตัวอย่าง การแสดงบทบาทสมมติช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับทราบข้อมูลและเรื่องราวที่ตรงกับเนื้อเรื่องที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งต่างจากกรณีศึกษาที่ผู้เข้ารับการอบรมอ่านเนื้อหาแล้วต้องจินตนาการและตีความหมายของปัญหาในบางครั้งอาจจะทำให้เกิดความเข้าใจไขว้เขวได้ นอกจากนี้หลังการแสดงบทบาทสมมติแล้ว ผู้เข้ารับการอบรมสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ พร้อมกันทั้งกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อย ทำให้ได้ข้อสรุปเพื่อการแก้ปัญหา

สรุปได้ว่าการอบรมครั้งนี้ ได้ใช้เทคนิคและวิธีการฝึกอบรมที่เหมาะสมกับนักเรียนได้แก่ การบรรยาย การฝึกปฏิบัติ การอภิปรายกลุ่ม การระดมสมอง และการแสดงบทบาทสมมติ โดยกำหนดให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม จุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาสาระในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

หน่วยที่ 1

ความพอประมาณ 4 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของการดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ขอบข่ายเนื้อหา

1. หลักการและความสำคัญของการใช้เงิน ใช้เวลา และการใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด
2. วิธีคิดและการใช้เงิน ใช้เวลา และการใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ตอนที่ 1 (เวลา 2 ชั่วโมง)

1. เตรียมความพร้อมผู้เข้ารับการอบรมโดยใช้เพลง เกมหรือกิจกรรม
2. นำเข้าสู่บทเรียน โดยการนำเสนอรูปภาพ หรือวีดิทัศน์การใช้ชีวิตอย่างฟุ่มเฟือย ไม่ประมาณตน จนนำไปสู่ความขัดสนทางรายได้
3. สนทนากับผู้เข้าอบรม เรื่อง ความหมายของความพอประมาณ ความสำคัญของความพอประมาณ ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นหากไม่มีความพอประมาณ หลังจากผู้เข้าอบรมศึกษาใบความรู้ที่ 1.1 เรื่อง ความหมายและความสำคัญของการพอประมาณ

4. แบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย เป็นกลุ่มย่อยละ 6 คน มอบหมายให้แต่ละกลุ่มย่อยปฏิบัติตามใบกิจกรรมที่ 1.1 เรื่อง ความหมายและความสำคัญของการพอประมาณ

5. ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันสังเคราะห์และสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการปฏิบัติตามใบกิจกรรมที่ 1.1 ลงในกระดาษฟลิปชาร์ต และส่งตัวแทนนำเสนอรายละเอียดของผลงาน ใช้เวลาดังกล่าวละ 5 นาที

6. สมาชิกสรุปทบทวนจากกิจกรรมที่ 1.1 และนำองค์ความรู้สรุปลงในแบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความพอประมาณ เป็นรายบุคคล

ตอนที่ 2 (เวลา 2 ชั่วโมง)

1. มอบหมายให้แต่ละกลุ่มย่อยปฏิบัติตามใบกิจกรรมที่ 1.2 เรื่อง วิธีใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ มีลักษณะเป็นการจับคู่ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ชีวิตอย่างพอประมาณกับปัญหาที่เกิดจากการไม่ประมาณตน และศึกษาเพิ่มเติมจากใบความรู้ที่ 1.2 เรื่อง ใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ

2. ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันสังเคราะห์และสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการปฏิบัติตามใบกิจกรรมที่ 1.2 ลงในกระดาษฟลิปชาร์ต และส่งตัวแทนนำเสนอรายละเอียดของผลงาน ใช้เวลาดังกล่าวละ 5 นาที

3. สมาชิกสรุปทบทวนจากกิจกรรมที่ 1.2 และนำองค์ความรู้สรุปลงในแบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความพอประมาณ เป็นรายบุคคล

4. อภิปรายสรุปผลการเรียนรู้ คำถามสะท้อนความคิด เรื่อง ความพอประมาณ เช่น ความพอประมาณหรือความประหยัด หมายถึง ความพอดี พอเหมาะ ไม่มากหรือน้อยเกินไปจนเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ประหยัด การทำอะไรที่พอเหมาะพอควร สอดคล้องกับอัตภาพ นักเรียนที่มีความพอประมาณจึงใช้หลักการการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ทำอะไรที่พอเหมาะพอควร ทั้งการใช้เงิน ใช้เวลา และสิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด แต่ก็ยังต้องทุ่มเทเวลาอย่างหนักในการศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้ประสบความสำเร็จ ตลอดจนนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

วัสดุอุปกรณ์/สื่อการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อนฝึกอบรม เรื่อง การอยู่อย่างพอเพียง
2. ตัวอย่างรูปภาพหรือวีดิทัศน์การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง
3. ใบความรู้ที่ 1.1 ความหมายและความสำคัญของการพอประมาณ
4. ใบกิจกรรมที่ 1.1 เรื่อง ความหมายและความสำคัญของการพอประมาณ
5. ใบความรู้ที่ 1.2 เรื่อง ใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ
6. ใบกิจกรรมที่ 1.2 เรื่อง วิธีใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ
7. กระดาษฟลิปชาร์ต กาว ปากกาเมจิก
8. บัตรภาพ บัตรคำ
9. แบบบันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างการฝึกอบรม
10. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความพอประมาณ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	วิธีวัด	เครื่องมือวัด
ร้อยละ 80 ของผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่า ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	1. การบันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างการฝึกอบรม 2. ตรวจผลงานกลุ่ม การสังเคราะห์และสรุปองค์ความรู้ 3. บันทึกผลการเรียนรู้	1. แบบบันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างการฝึกอบรม 2. แบบตรวจผลงาน 3. แบบบันทึกผลการเรียนรู้

ภาคผนวก

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความพอประมาณ

- ใบความรู้ที่ 1.1 ความหมายและความสำคัญของการพอประมาณ
- ใบความรู้ที่ 1.2 เรื่อง ใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ
- ใบกิจกรรมที่ 1.1 เรื่อง ความหมายและความสำคัญของการพอประมาณ
- ใบกิจกรรมที่ 1.2 เรื่อง วิธีใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ
- แบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความพอประมาณ

ใบความรู้ที่ 1.1

เรื่อง ความหมายและความสำคัญของการพอประมาณ

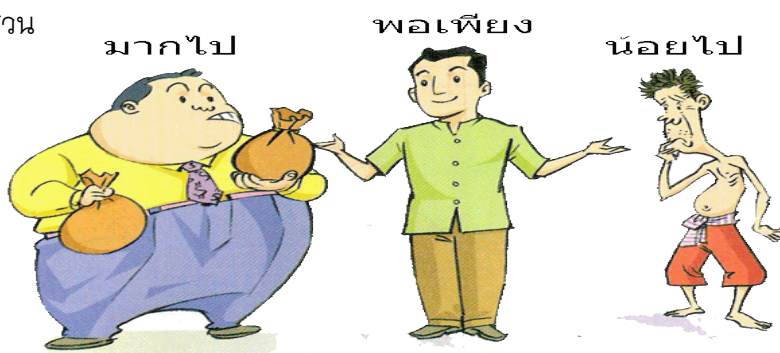
การดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ

1. ความหมายของการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ

ความพอประมาณหรือความประหยัด หมายถึง ความพอดี พอเหมาะ ไม่มากหรือน้อยเกินไปจนเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ประหยัด การทำอะไรที่พอเหมาะพอควร สอดคล้องกับอัตภาพ ศักยภาพของตนและสภาวะแวดล้อม พอประมาณกับภูมิสังคม สิ่งแวดล้อม สถานการณ์การทำงานทุกอย่างต้องเรียบง่าย ประหยัด อย่าทำงานให้ยุ่ง ทำให้ง่ายต่อการเข้าใจ มีกำหนดการทำงานตามลำดับขั้นตอน และมีการปฏิบัติอย่างชัดเจน นอกจากนี้ เปรมจิต ชมชื่น (2543, หน้า 44-45) และพวงพยอม ชิพทอง (2544, หน้า 5-6) ได้ให้ความหมายว่า การประหยัด หมายถึง การใช้เวลา และสิ่งของเครื่องใช้ของตัวเอง และส่วนรวมให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด

2. ความสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ

ปัญหาสังคมส่วนใหญ่เกิดจากความต้องการที่มีไม่สิ้นสุดของคน เกิดความอยากมี อยากได้ อยากเป็นเหมือนคนอื่นจนลืมไปว่าความแตกต่างระหว่างปัจจัยพื้นฐานทางชีวิตของแต่ละคนไม่เท่ากัน เป็นเหตุให้บางคนต้องเป็นหนี้ หรือบางครั้งอาจก่ออาชญากรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน เงินทอง โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ศีลธรรม ความพอประมาณหรือความประหยัด จะช่วยให้ปราศจากการกู้หนี้ยืมสิน และถ้ามีเงินเหลือ ก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วน ช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายเพื่อปัจจัยเสริมอีกบางส่วน

อ้างอิงรูปภาพ : <https://today.line.me/th/pc/article/10+>

ใบความรู้ที่ 1.2

เรื่อง ใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ

ใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ

1. การใช้เงินอย่างประหยัด

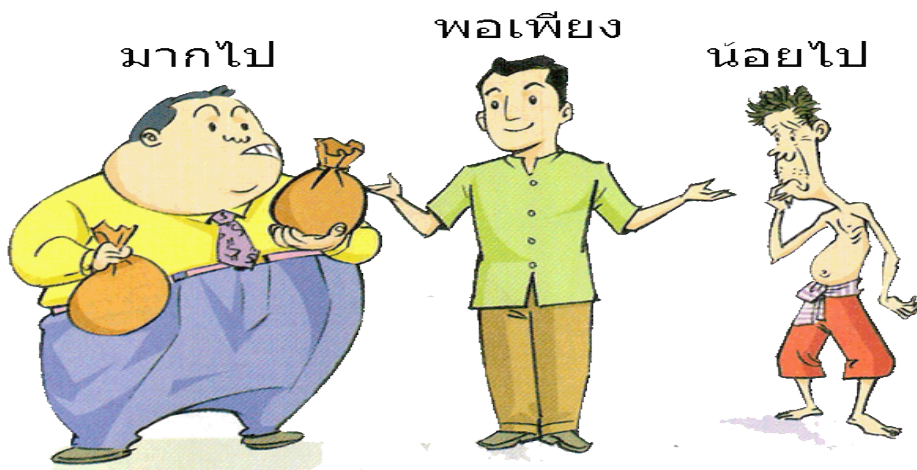
การใช้จ่ายเฉพาะในสิ่งที่จำเป็นและเหมาะสม แบ่งออกเป็นการวางแผนการ
ใช้เงินและการซื้อของที่มีประโยชน์และคุ้มค่าเงิน

2. การใช้เวลาอย่างประหยัด

การไม่ใช้เวลาในทางที่ผิด ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ที่สุด แบ่งออกเป็นการวางแผนการใช้เวลาทบทวนบทเรียน และใช้เวลาในการช่วยเหลืองานบ้าน

3. การใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด

การใช้สิ่งของเครื่องใช้ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด แบ่ง
ออกเป็นการนำสิ่งของเครื่องใช้ที่เหลือใช้มาใช้ให้เกิดประโยชน์และการซ่อมแซมเสื้อผ้าที่
ชำรุด การดูแลรักษาสาธารณสมบัติของสถานศึกษา และการใช้ไฟฟ้าและน้ำประปาให้เป็น
ประโยชน์มากที่สุด

อ้างอิงรูปภาพ : <https://today.line.me/th/pc/article/10+>

ใบกิจกรรมที่ 1.1

เรื่อง ความหมายและความสำคัญของการพอประมาณ

คำชี้แจง : ให้สมาชิกแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน จะได้ 6 กลุ่ม เมื่อได้กลุ่มครบตามจำนวนแล้วให้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. แจกใบความรู้ที่ 1.1 ให้สมาชิกทุกคนศึกษาด้วยตนเอง ใช้เวลา 10 นาที
2. ให้สมาชิกทุกคนสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากใบความรู้ที่ 1.1
3. สมาชิกในกลุ่มระดมสมอง ออกแบบการนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากใบความรู้ที่ 1.1 ลงในกระดาษฟลิปชาร์ต
4. ส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานจากฟลิปชาร์ตหน้าเวที ใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที
5. สมาชิกสรุปบทเรียนจากกิจกรรมที่ 1.1 และนำองค์ความรู้สรุปลงในแบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความพอประมาณ เป็นรายบุคคล

ใบกิจกรรมที่ 1.2

เรื่อง วิธีใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ

คำชี้แจง : ให้สมาชิกแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน จะได้ 6 กลุ่ม เมื่อได้กลุ่มครบตามจำนวนแล้วให้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. แจกใบความรู้ที่ 1.2 ให้สมาชิกทุกคนศึกษาด้วยตนเอง ใช้เวลา 10 นาที
2. ให้สมาชิกทุกคนสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากใบความรู้ที่ 1.2
3. สมาชิกในกลุ่มระดมสมอง จับคู่ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ชีวิตอย่างพอประมาณกับปัญหาที่เกิดจากการไม่ประมาณตน ยกตัวอย่างและอธิบายเพิ่มเติม
4. ส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าเวที ใช้เวลาดังกล่าว 5 นาที
5. สมาชิกสรุปบทเรียนจากกิจกรรมที่ 1.2 และนำองค์ความรู้สรุปลงในแบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความพอประมาณ เป็นรายบุคคล

ตัวอย่างบัตรภาพ

เงินไม่พอใช้ สำหรับใช้จ่ายสิ่งที่จำเป็น
อาจส่งผลให้เกิดหนี้สินและกระทบต่อ
การเรียน เรียนแบบไม่มีสมาธิ

เสียเวลากับกิจกรรมที่ไม่จำเป็น ส่งผล
ให้ไม่มีเวลาทบทวนบทเรียนและ
ช่วยเหลืองานผู้ปกครอง

ทำให้อายุการใช้งานของเครื่องใช้สั้นลง
สิ้นเปลืองกับการซื้อสิ่งของเครื่องใช้
ใหม่โดยไม่จำเป็น บางทีสิ่งนั้นอาจ
ซ่อมแซมแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ได้

3. วิธีใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ผลกระทบจากการไม่มีความพอประมาณ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก
( )
...../...../.....

หน่วยที่ 2

การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ 4 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผลและคิดอย่างรอบคอบ
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่จำเป็นกับสิ่งของฟุ่มเฟือยได้
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความตระหนักและสามารถนำกระบวนการคิดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ขอบข่ายเนื้อหา

1. หลักการและความสำคัญของการคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ
2. วิธีปฏิบัติตนและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รอบคอบ
3. การคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ตอนที่ 1 (เวลา 2 ชั่วโมง)

1. ทบทวนความรู้เรื่อง ความพอประมาณ โดยการสุ่มตัวแทน 1 กลุ่มนำเสนอเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ การใช้ชีวิตและผลกระทบหากไม่มีความพอประมาณ ใช้เวลาประมาณ 5 นาที
2. วิทยากรนำเสนอรูปภาพ หรือวีดิทัศน์การใช้ชีวิตที่ไร้ความรอบคอบ ไร้เหตุผล ทำให้หลายครั้งต้องสูญเสียเงินเป็นจำนวนไม่น้อยให้กับสิ่งของที่ไม่จำเป็น

3. วิทยากรบรรยาย เรื่อง หลักการและความสำคัญของการคิดอย่างรอบคอบ มีเหตุผล โดยใช้โปรแกรม Power Point ผู้เข้าอบรมแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน ศึกษาใบความรู้ที่ 2.1 เรื่อง หลักการและความสำคัญของการคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ ประกอบ

4. มอบหมายให้แต่ละกลุ่มย่อยปฏิบัติตามใบกิจกรรมที่ 2.1 วิธีปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความมีเหตุผล รอบคอบ ศึกษาเพิ่มเติมจากใบความรู้ที่ 2.2 เรื่อง วิธีปฏิบัติตนและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รอบคอบ

5. ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันสังเคราะห์และสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการปฏิบัติตามใบกิจกรรมที่ 2.1 ลงในกระดาษฟลิปชาร์ต และส่งตัวแทนนำเสนอรายละเอียดของผลงาน ใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที

6. สมาชิกสรุปทบทวนเรียนจากวิทยากรและใบความรู้ที่ 2.1 และ 2.2 นำองค์ความรู้สรุปลงในแบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ เป็นรายบุคคล

ตอนที่ 2 (เวลา 2 ชั่วโมง)

1. สมาชิกแต่ละกลุ่มปฏิบัติตามใบกิจกรรมที่ 2.2 เรื่อง วิธีปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล รอบคอบ ซึ่งเป็นการจำลองสถานการณ์การใช้จ่ายของนักเรียนใน 1 วัน ผ่านกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ

2. ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันสังเคราะห์และสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการปฏิบัติตามใบกิจกรรมที่ 2.2 และส่งตัวแทน 1 คน นำเสนอรายละเอียด ใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที

3. สมาชิกสรุปทบทวนเรียนจากใบกิจกรรมที่ 2.2 เรื่อง วิธีปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล รอบคอบ นำองค์ความรู้สรุปลงในแบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ เป็นรายบุคคล

วัสดุอุปกรณ์/สื่อการเรียนรู้

1. ตัวอย่างรูปภาพหรือวีดิทัศน์การใช้ชีวิตที่ไร้ความรอบคอบ ไร้เหตุผล
2. ใบความรู้ที่ 2.1 เรื่อง หลักการและความสำคัญของการคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ
3. ใบความรู้ที่ 2.2 เรื่อง วิธีปฏิบัติตนและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รอบคอบ
4. ใบกิจกรรมที่ 2.1 วิธีปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความมีเหตุผล รอบคอบ

5. ใบกิจกรรมที่ 2.2 เรื่อง วิธีปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล รอบคอบ
6. ละครดาษพลิปซาร์ท กาว ปากกาเมจิก
7. บัตรภาพ ธนบัตรจำลอง
8. แบบบันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างการศึกษา
9. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ

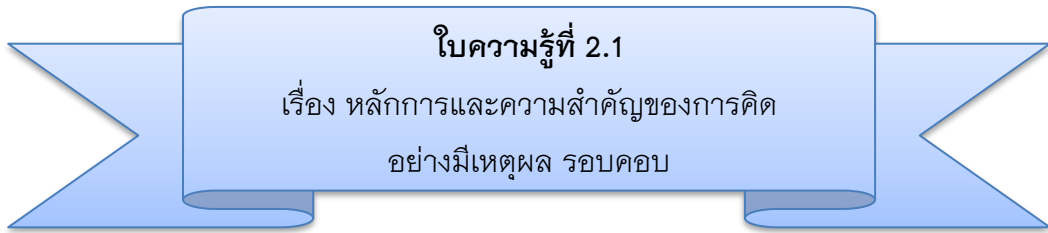
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	วิธีวัด	เครื่องมือวัด
ร้อยละ 80 ของผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผลและคิดอย่างรอบคอบ สามารถวิเคราะห์ถึงความจำเป็นของการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และเกิดความตระหนักและสามารถนำกระบวนการคิดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	<ol style="list-style-type: none"> 1. การบันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างการศึกษา 2. ตรวจผลงานกลุ่ม การสังเคราะห์และสรุปองค์ความรู้ 3. บันทึกผลการเรียนรู้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบบบันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างการศึกษา 2. แบบตรวจผลงาน 3. แบบบันทึกผลการเรียนรู้

ภาคผนวก

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ

- ใบความรู้ที่ 2.1 เรื่อง หลักการและความสำคัญของการคิดอย่างมีเหตุผล
รอบคอบ
- ใบความรู้ที่ 2.2 เรื่อง วิธีปฏิบัติตนและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รอบคอบ
- ใบกิจกรรมที่ 2.1 วิธีปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความมีเหตุผล รอบคอบ
- ใบกิจกรรมที่ 2.2 วิธีปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล รอบคอบ
- แบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ

การดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล รอบคอบ

1. ความหมายของการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล รอบคอบ

ความมีเหตุผล รอบคอบ หมายถึง การพิจารณาก่อนที่จะดำเนินงานใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ ไม่ย่อท้อ ไร้อคติ คำนึงถึงเหตุและปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องดีงาม เกิดประสิทธิผล เกิดประโยชน์และความสุข โดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2. ความสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล รอบคอบ

การกระทำบางอย่างของมนุษย์เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองโดยปราศจากการคิดไตร่ตรองถึงความจำเป็น เห็นได้ชัดในเรื่องของการใช้จ่าย ที่ไม่ไตร่ตรองว่าสิ่งที่ซื้อมามีอรรถประโยชน์ต่อตนเองหรือไม่ ดังนั้นการรู้จักคิดอย่างรอบคอบ และมีเหตุผลจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ลดการใช้จ่ายที่ไม่มีประโยชน์ได้ ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ 8 กรกฎาคม 2519 เรื่องความมีเหตุผล

“...ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นเป็นอยู่แก่เราในวันนี้ ย่อมมีต้นเรื่องมาก่อน ต้นเรื่องนั้นคือเหตุ สิ่งที่ได้รับคือผล และผลที่เกิดขึ้นจะเป็นเหตุให้เกิดผลอื่น ๆ เนื่องกันไปอีกไม่หยุดยั้ง ดังนั้นที่พูดกันว่า ให้พิจารณาเหตุผลให้ดีนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ให้พิจารณาการกระทำหรือกรรมของตนให้ดีนั่นเอง คนเราโดยมากมักนึกว่าอนาคตจะเป็นอย่างไรเราทราบไม่ได้แต่ที่จริงเราย่อมจะทราบได้บ้างเหมือนกัน เพราะอนาคตก็ไม่ควรจะต้องดำงั้นเมื่อกระทำการใด ๆ ควรจะได้นี้ว่าการนั้นจะมีผลสืบไปในอนาคต จักได้มีสติกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรู้ตัวและระมัดระวัง ทั้งควรจะทำหน้าที่ตระหนักด้วยว่า การพิจารณาการกระทำของตนเองในปัจจุบันนั้นนับว่าสำคัญที่สุด จะต้องคิดพิจารณาให้รอบคอบและถ่องแท้ทุกครั้งไป มิฉะนั้นผลที่เกิดขึ้นอาจทำให้ต้องผิดหวังอย่างมากที่สุดก็เป็นได้...”

ใบความรู้ที่ 2.2

เรื่อง วิธีปฏิบัติตนและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รอบคอบ

วิธีปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล รอบคอบ

1. ปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความรอบคอบ มีเหตุผล

การพิจารณาสิ่งที่จะดำเนินงานใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อบุคคล สังคม สิ่งแวดล้อมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

2. คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การคำนึงถึงเหตุและปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องดีงาม เกิดประสิทธิผลเกิดประโยชน์และความสุข โดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

อ้างอิงรูปภาพ : <https://today.line.me/th/pc/article/10+>

ใบกิจกรรมที่ 2.1

วิธีปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความมีเหตุผล รอบคอบ

คำชี้แจง : ให้สมาชิกแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน จะได้ 6 กลุ่ม เมื่อได้กลุ่มครบตามจำนวน แล้วให้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. แจกใบความรู้ที่ 2.1 ให้สมาชิกทุกคนศึกษาด้วยตนเอง ใช้เวลา 10 นาที
2. สมาชิกในกลุ่มระดมสมอง เพื่อสรุปหัวข้อต่อไปนี้
  - วิธีปฏิบัติตนให้เป็นคนมีเหตุผล รอบคอบ
  - ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่มีเหตุผล รอบคอบ
  - ผลที่ได้จากการกระทำที่ไร้ความรอบคอบและเหตุผล
3. สมาชิกในกลุ่มออกแบบการนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้จากข้อที่ 2 ลงใน

กระดาษฟลิปชาร์ต

4. ส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานจากฟลิปชาร์ตหน้าเวที ใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที
5. สมาชิกสรุปทบทวนจากกิจกรรมที่ 2.1 และนำองค์ความรู้สรุปลงในแบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ เป็นรายบุคคล

ใบกิจกรรมที่ 2.2

วิธีปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล รอบคอบ

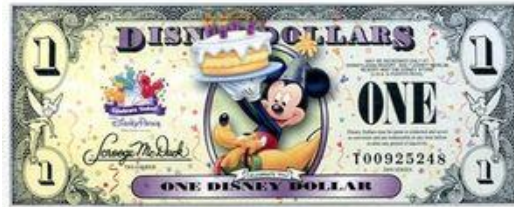
คำชี้แจง : ให้สมาชิกแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน จะได้ 6 กลุ่ม เมื่อได้กลุ่มครบตามจำนวน แล้วให้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมารับอุปกรณ์การจำลองสถานการณ์ ได้แก่
  - ธนบัตรจำลอง กลุ่มละ 100 บาท
2. สมาชิกในกลุ่มร่วมกันปฏิบัติตาม และวิเคราะห์สถานการณ์จำลองต่อไปนี้

สถานการณ์ : ในวันที่ผู้ปกครองไม่อยู่บ้าน จึงเตรียมเงินไว้ให้นักเรียนเพื่อไปโรงเรียน จำนวน 100 บาท นักเรียนจำเป็นต้องนั่งรถโดยสารประจำทางเนื่องจากไม่มีใครไปส่ง พอใกล้ถึงโรงเรียน นักเรียนนึกขึ้นได้ว่าลืมอุปกรณ์การเรียนไว้ที่บ้าน ถ้าจะกลับไปเอาก็คงจะกินข้าวและเข้าเรียนวิชาแรกไม่ทัน ตลอดทั้งวันนักเรียนจะบริหารจัดการเงินที่มีอยู่อย่างไร ให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์มากที่สุด พร้อมอธิบายเหตุผลประกอบ

3. สมาชิกในกลุ่มระดมสมอง แล้วนำเงินจำลองที่มีอยู่ไปใช้จ่าย ซึ่งวิทยากรจะมีรายการสินค้าและบริการเป็นบัตรภาพ
4. ส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอแนวคิดการบริหารจัดการเงินหน้าเวทีพร้อมอธิบายเหตุผลประกอบ ใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที
5. สมาชิกสรุปบทเรียนจากกิจกรรมที่ 2.2 และนำองค์ความรู้สรุปลงในแบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ เป็นรายบุคคล

ตัวอย่างบัตรภาพ

ตัวอย่างบัตรภาพ

3. วิธีปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความมีเหตุผล รอบคอบ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. ผลกระทบจากการไม่มีเหตุผล รอบคอบ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก
( )
...../...../.....

หน่วยที่ 3

คุณธรรม 4 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

ขอบข่ายเนื้อหา

1. หลักการและความสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม
2. วิธีปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีความประพฤติชอบทั้งกาย วาจา และจิตใจ

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ตอนที่ 1 (เวลา 2 ชั่วโมง)

1. นำเข้าสู่บทเรียน โดยการนำเสนอรูปภาพ การใช้ชีวิตที่ขาดคุณธรรม จนนำไปสู่ปัญหาในชีวิต
2. วิทยากรบรรยาย เรื่อง ความหมายและความสำคัญของคุณธรรม โดยใช้โปรแกรม Power Point ผู้เข้าอบรมแบ่งกลุ่ม โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายกลุ่มละ 6 คน ศึกษาใบความรู้ที่ 3.1 เรื่อง คุณธรรม
3. มอบหมายให้แต่ละกลุ่มย่อยปฏิบัติตามใบกิจกรรมที่ 3.1 เรื่อง ตรวจสอบความเข้าใจคุณธรรมจริยธรรม ศึกษาเพิ่มเติมจากใบความรู้ที่ 3.1
4. สมาชิกแต่ละกลุ่มปฏิบัติตามใบกิจกรรมที่ 3.2 เรื่อง บันทึกคุณธรรมเร่งด่วน

โดยสำรวจตนเองว่าในการดำเนินชีวิตประจำวันขาดคุณธรรมด้านใดมากที่สุด 5 อันดับแรก ที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน พร้อมทั้งบอกสาเหตุ ผลกระทบ วิธีแก้ปัญหา และผลที่คาดว่าจะได้รับหากแก้ปัญหาคุณธรรมข้อนั้นสำเร็จ

5. สมาชิกแต่ละกลุ่มปฏิบัติตามใบกิจกรรมที่ 3.3 เรื่อง คุณธรรมที่ต้องมี โดยสมาชิกในกลุ่มร่วมกันเลือกคุณธรรม 1 ด้าน ที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขจากใบกิจกรรมที่ 3.2 ของสมาชิกทุกคน ลงในกระดาษฟลิปชาร์ต โดยมีหัวข้อ คุณธรรมที่ต้องแก้ไข สาเหตุ ผลกระทบ วิธีแก้ปัญหา และผลที่คาดว่าจะได้รับหากแก้ปัญหาคุณธรรมข้อนั้นสำเร็จและส่งตัวแทนนำเสนอรายละเอียดของผลงาน ใช้เวลาดูกลุ่มละ 5 นาที

6. สมาชิกสรุปบทเรียนจากวิทยากร ใบความรู้ที่ 3.1 ใบกิจกรรมที่ 3.1, 3.2, และ 3.3 นำองค์ความรู้สรุปลงในแบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง คุณธรรม เป็นรายบุคคล

ตอนที่ 2 (เวลา 2 ชั่วโมง)

1. มอบหมายให้แต่ละกลุ่มย่อยปฏิบัติตามใบกิจกรรมที่ 3.4 เรื่อง วิธีปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม โดยให้บอกวิธีปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรม ทั้งการประพฤติชอบด้วยกาย วาจา และใจ ลงในตารางที่กำหนดให้ ศึกษาเพิ่มเติมจากใบความรู้ที่ 3.2 เรื่อง การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม

2. ให้สมาชิกในกลุ่มเสนอข้อมูลที่ได้จากกิจกรรมที่ 3.4 ร่วมกันสังเคราะห์ และสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ นำไปออกแบบลงกระดาษฟลิปชาร์ต และส่งตัวแทนนำเสนอรายละเอียดของผลงาน ใช้เวลาดูกลุ่มละ 5 นาที

3. สมาชิกสรุปบทเรียนจากกิจกรรมที่ 3.4 และนำองค์ความรู้สรุปลงในแบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง คุณธรรม

วัสดุอุปกรณ์/สื่อการเรียนรู้

1. ตัวอย่างรูปภาพการใช้ชีวิตที่ขาดคุณธรรม
2. ใบความรู้ที่ 3.1 เรื่อง คุณธรรม
3. ใบความรู้ที่ 3.2 เรื่อง การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม
4. ใบกิจกรรมที่ 3.1 เรื่อง ตรวจสอบความเข้าใจคุณธรรมจริยธรรม
5. ใบกิจกรรมที่ 3.2 เรื่อง บันทึกคุณธรรมเร่งด่วน
6. ใบกิจกรรมที่ 3.3 เรื่อง คุณธรรมที่ต้องมี

7. ใบกิจกรรมที่ 3.4 เรื่อง วิธีปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม
8. กระดาษฟลิปชาร์ต กาว ปากกาเมจิก
9. แบบบันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างการฝึกอบรม
10. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง คุณธรรม

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	วิธีวัด	เครื่องมือวัด
ร้อยละ 80 ของผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	<ol style="list-style-type: none"> 1. การบันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างการฝึกอบรม 2. ตรวจสอบผลงานกลุ่ม การสังเคราะห์และสรุปองค์ความรู้ 3. บันทึกผลการเรียนรู้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบบบันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างการฝึกอบรม 2. แบบตรวจผลงาน 3. แบบบันทึกผลการเรียนรู้

ภาคผนวก
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 คุณธรรม

- ตัวอย่างรูปภาพการใช้ชีวิตที่ขาดคุณธรรม
- ใบความรู้ที่ 3.1 เรื่อง คุณธรรม
- ใบความรู้ที่ 3.2 เรื่อง การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม
- ใบกิจกรรมที่ 3.1 เรื่อง ตรวจสอบความเข้าใจคุณธรรมจริยธรรม
- ใบกิจกรรมที่ 3.2 เรื่อง บันทึกคุณธรรมเร่งด่วน
- ใบกิจกรรมที่ 3.3 เรื่อง คุณธรรมที่ต้องมี
- ใบกิจกรรมที่ 3.4 เรื่อง วิธีปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม
- แบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง คุณธรรม

ตัวอย่างรูปภาพการใช้ชีวิตที่ขาดคุณธรรม

ใบความรู้ที่ 3.1 เรื่อง คุณธรรม

การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม

1. ความหมายของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม

การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม หมายถึง การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักของความดีความงาม ความถูกต้อง ซึ่งจะแสดงออกมาโดยการกระทำทางกาย วาจาและจิตใจ ซึ่งเป็นหลักประจำใจในการประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัย เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมให้เกิดความรักสามัคคี ความอบอุ่นมั่นคงในชีวิต

2. ความสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม

คุณธรรมนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มีคุณธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้วก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนและแห่งวิชาชีพนั้น ๆ ที่ยิ่งกว่านั้นก็คือการขาดคุณธรรมทั้งในส่วนบุคคลและในวิชาชีพ อาจมีผลร้ายต่อตนเอง สังคมและวงการวิชาชีพในอนาคตได้อีกด้วย ดังจะพบเห็นได้จากการเกิดวิกฤติศรัทธาในวิชาชีพหลายแขนงในปัจจุบัน ทั้งวงการวิชาชีพครู แพทย์ ตำรวจ ทหาร นักการเมือง นักปกครอง ฯลฯ จึงมีคำกล่าวที่ว่าเราไม่สามารถสร้างครูดี บนพื้นฐานของคนไม่ดี และไม่สามารถสร้างแพทย์ ตำรวจ ทหารและนักการเมืองที่ดี ถ้าบุคคลเหล่านั้นมีพื้นฐานทางนิสัยและความประพฤติที่ไม่ดี ดังพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ในพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราช ณ ท้องสนามหลวง เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2525 ดังนี้

“...การจะทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่พึงปรารถนา คือให้เป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยนั้น จะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้ จำเป็นต้องอาศัยความสุจริต ความบริสุทธิ์ใจ และความถูกต้องเป็นธรรม ประกอบด้วย เพราะเหตุว่าความรู้ที่นั้นเสมือนเครื่องยนต์ที่ทำให้รถยนต์เคลื่อนที่ไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรมดังกล่าวแล้วเป็นเสมือนหนึ่งพวงมาลัยหรือหางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำทางให้รถยนต์ดำเนินไปถูกทางด้วยความสวัสดิ์คือปลอดภัย บรรลุจุดประสงค์...”

ใบความรู้ที่ 3.2

เรื่อง การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม

การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม

1. ประพฤติชอบด้วยกาย

การแสดงออกด้านพฤติกรรมที่ถูกต้อง เหมาะสมตามวัฒนธรรม ประเพณี กฎหมายและศาสนา ประกอบด้วย การละเว้นการบีบบังคับ เบียดเบียน มีเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลสงเคราะห์กัน ไม่แย่งชิงลักขโมย หรือเอาर्डเอาเปรียบ แต่เคารพสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน ไม่ประพฤติผิดล่วงละเมิดในของรักของหวงของผู้อื่น ไม่ข่มเหงจิตใจ หรือทำลายลบลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกันและกัน

2. ประพฤติชอบด้วยวาจา

การแสดงออกด้านคำพูดที่สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วย การละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง กล่าวแต่คำสัตย์ ไม่จ้องใจพูดให้ผิดจากความจริงเพราะเห็นแก่ผลประโยชน์ใด ๆ ไม่พูดส่อเสียด ยุยง สร้างความแตกแยก พูดแต่คำที่ส่งเสริมสามัคคี ละเว้นจากการพูดคำหยาบคาย สกปรกเสียหาย พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวลควรฟัง รวมถึงละเว้นจากการพูดเหลวไหลเพื่อเจ้อ พูดแต่คำจริง มีเหตุมีผล มีสารประโยชน์ และถูกกาลเทศะ

3. ประพฤติชอบด้วยใจ

การคิดตามหลักเหตุและผล ไม่มีอคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพื่อให้จิตใจหม่นหมอง คิดในทางที่สร้างสรรค์และเกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม ประกอบด้วย การไม่คิดละโมภ ไม่เพ่งเล็งคิดหาทางเอาแต่จะได้ คิดให้ คิดเสียสละ ทำใจให้ผ่องแผ้วกว้างขวาง ไม่คิดร้ายมุ่งเบียดเบียน หรือเพ่งมองในแง่ที่จะทำลาย มีความปรารถนาดี แม้ไม่ตรี มุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่กัน มีความเห็นถูกต้อง

อ้างอิงภาพ : sites.google.com

ใบกิจกรรมที่ 3.2
เรื่อง บันทึกรู้คุณธรรมเร่่งด่วน

คำชี้แจง : สำรวจตนเองว่าในการดำเนินชีวิตประจำวันขาดคุณธรรมด้านใดมากที่สุด 5 อันดับแรก ที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่่งด่วน พร้อมทั้งบอกสาเหตุ ผลกระทบ วิธีแก้ปัญหาและผลที่คาดว่าจะได้รับหากแก้ปัญหาคุณธรรมข้อนั้นสำเร็จ ลงในตารางที่กำหนดให้

คุณธรรมที่ต้องการแก้ไข	สาเหตุ	ผลกระทบ	วิธีแก้ปัญหา	ผลที่คาดว่าจะได้รับ

คุณธรรมที่ต้องการแก้ไข	สาเหตุ	ผลกระทบ	วิธีแก้ปัญหา	ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ใบกิจกรรมที่ 3.3

เรื่อง คุณธรรมที่ต้องมี

คำชี้แจง : ให้สมาชิกแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน จะได้ 6 กลุ่ม เมื่อได้กลุ่มครบตามจำนวนแล้วให้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. สมาชิกในกลุ่มร่วมกันเลือกคุณธรรมที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข 1 ด้าน จากใบกิจกรรมที่ 3.2 ของสมาชิกทุกคน
2. ร่วมกันสรุปข้อมูลลงในกระดาษฟลิปชาร์ต โดยมีหัวข้อ คุณธรรมที่ต้องแก้ไข สาเหตุ ผลกระทบ วิธีแก้ปัญหา และผลที่คาดว่าจะได้รับ
3. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอรายละเอียดของผลงาน ใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที
4. สมาชิกสรุปบทเรียนจากวิทยากร ใบความรู้ที่ 3.1 ใบกิจกรรมที่ 3.1, 3.2, และ 3.3 นำองค์ความรู้สรุปลงในแบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง คุณธรรม เป็นรายบุคคล

3. วิธีปฏิบัติให้มีคุณธรรม (กาย วาจา ใจ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ผลกระทบจากการไม่มีคุณธรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก

( )

...../...../.....

หน่วยที่ 4

การสร้างภูมิคุ้มกัน 4 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตแบบมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถสร้างตนเองให้เป็นผู้ที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความตระหนักในการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง

ขอบข่ายเนื้อหา

1. หลักการและความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง
2. การวางแผนการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวัน
3. การเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม
4. การยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ตอนที่ 1 (เวลา 2 ชั่วโมง)

1. วิทยากรนำเสนอรูปภาพ การใช้ชีวิตที่ไร้ภูมิคุ้มกัน ทำให้หลายครั้งต้องเผชิญกับปัญหาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้
2. วิทยากรบรรยาย เรื่อง หลักการและความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกัน ในตัวเอง โดยใช้โปรแกรม Power Point ผู้เข้าอบรมแบ่งกลุ่ม โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มละ 6 คน ศึกษาใบความรู้ที่ 4.1 เรื่อง หลักการและความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเองประกอบ

3. มอบหมายให้แต่ละกลุ่มย่อยปฏิบัติตามใบกิจกรรมที่ 4.1 การวางแผนชีวิต โดยร่วมกันวิเคราะห์ ระดมสมองเพื่อวางแผนการใช้ชีวิตจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ลงใน ตารางกิจกรรมประจำสัปดาห์ และประจำวัน จากนั้นสรุปตารางลงกระดาษฟลิปชาร์ต ศึกษาเพิ่มเติมจากใบความรู้ที่ 4.2 เรื่อง การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

4. ส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอแนวคิดการวางแผนการชีวิตหน้าเวทีพร้อมอธิบาย เหตุผลประกอบ ใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที

5. สมาชิกสรุปบทเรียนจากกิจกรรมที่ 4.1 และนำองค์ความรู้สรุปลงในแบบ บันทึกผลการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การสร้างภูมิคุ้มกัน เป็นรายบุคคล

ตอนที่ 2 (เวลา 2 ชั่วโมง)

1. สมาชิกแต่ละกลุ่มปฏิบัติตามใบกิจกรรมที่ 4.2 เรื่อง การปรับตัว โดยให้ สมาชิกแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน โดยมีเงื่อนไขว่าสมาชิกในกลุ่มต้องไม่ใช่สมาชิกเดิมที่มีอยู่ จากกิจกรรมที่ 4.1

2. จากการเปลี่ยนแปลงสมาชิกและสิ่งแวดล้อมใหม่ นักเรียนประสบปัญหา อะไรบ้าง มีวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร และผลที่ได้จากการทำตามวิธีนั้น เป็นอย่างไร โดยสรุปลงตารางกิจกรรมที่กำหนดให้เป็นรายบุคคล

3. สมาชิกในกลุ่มระดมสมอง วิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหา วิธีป้องกันแก้ไข และผลที่ได้รับจากข้อมูลของสมาชิกมาสรุปเป็นตารางลงกระดาษฟลิปชาร์ต

4. ส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอแนวคิดหน้าเวทีพร้อมอธิบายเหตุผลประกอบ ใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที

5. สมาชิกสรุปบทเรียนจากกิจกรรมที่ 4.2 และนำองค์ความรู้สรุปลงในแบบ บันทึกผลการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การสร้างภูมิคุ้มกัน เป็นรายบุคคล

วัสดุอุปกรณ์/สื่อการเรียนรู้

1. ตัวอย่างรูปภาพ การใช้ชีวิตที่ไร้ภูมิคุ้มกัน
2. ใบความรู้ที่ 4.1 เรื่อง หลักการและความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกัน ในตัวเอง
3. ใบความรู้ที่ 4.2 เรื่อง การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
4. ใบกิจกรรมที่ 4.1 การวางแผนชีวิต

5. ใบกิจกรรมที่ 4.2 เรื่อง การปรับตัว
6. ละครดาชฟลิปชาร์ต กาว ปากกาเมจิก
7. แบบบันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างการฝึกอบรม
8. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การสร้างภูมิคุ้มกัน

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	วิธีวัด	เครื่องมือวัด
ร้อยละ 80 ของผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตแบบมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สามารถสร้างตนเองให้เป็นผู้ที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และเกิดความตระหนักในการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง	<ol style="list-style-type: none"> 1. การบันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างการฝึกอบรม 2. ตรวจผลงานกลุ่ม การสังเกตและสรุปลองค์ความรู้ 3. บันทึกผลการเรียนรู้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบบบันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างการฝึกอบรม 2. แบบตรวจผลงาน 3. แบบบันทึกผลการเรียนรู้

ภาคผนวก

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน

- ตัวอย่างรูปภาพ การใช้ชีวิตที่ไร้ภูมิคุ้มกัน
- ใบความรู้ที่ 4.1 เรื่อง หลักการและความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกัน
ในตัวเอง
- ใบความรู้ที่ 4.2 เรื่อง การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
- ใบกิจกรรมที่ 4.1 การวางแผนชีวิต
- ใบกิจกรรมที่ 4.2 เรื่อง การปรับตัว
- แบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การสร้างภูมิคุ้มกัน

ตัวอย่างภาพ

ใบความรู้ที่ 4.1

เรื่อง หลักการและความสำคัญ ของการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง

การมีภูมิคุ้มกันในตัว

1. ความหมายของการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล ของสถานการณ์ ต่าง ๆ เป็นการจัดองค์ประกอบของการดำเนินงานให้มีสภาพพร้อมรองรับต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้เป็นอย่างดี

2. ความสำคัญของการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

ในยุคที่บ้านเมืองมีการเติบโต และพัฒนาทางเศรษฐกิจรวดเร็วเช่นนี้ การสร้างภูมิคุ้มกันให้พร้อมที่จะเผชิญทุกสิ่งทุกอย่างจะเป็นอีกเรื่องที่สำคัญ โดยเราจะต้องเตรียมตัวให้พร้อมที่จะเผชิญพร้อมยอมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงที่มาจากทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้วัดขึ้นที่ต้องคิดก็คือ ความรู้กับคุณธรรม ความรู้คือการรอบรู้รอบคอบ รู้จักนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาวางแผนและปฏิบัติ ส่วนคุณธรรมคือความอดทน ความเพียร และความซื่อสัตย์ ซึ่งทั้งหมดจะนำไปสู่การเกิดสติปัญญาในการใช้ชีวิต

ใบความรู้ที่ 4.2

เรื่อง การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

1. วางแผนการเรียนรู้ การทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวัน

การพิจารณาตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อใด ทำที่ไหน
ทำไมต้องทำ ทำเพื่อใคร ใครเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องนั้นบนพื้นฐานของความรู้ ข้อมูล
ข่าวสาร

2. รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม

การติดตามข่าวสาร การศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมทั้งด้านการศึกษา
เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองการปกครองอยู่เสมอ

3. ยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

การพิจารณาและปรับเปลี่ยนตนเองอยู่เสมอในอุปนิสัย และพฤติกรรม
ทั้งทางกาย วาจาและใจ เพื่อให้สามารถเข้ากับผู้อื่น สังคมอื่น วัฒนธรรมอื่นได้อย่างมี
ความสุข

อ้างอิงรูปภาพ : Krungthai-AXA

ใบกิจกรรมที่ 4.1

การวางแผนชีวิต

คำชี้แจง : ให้สมาชิกแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน จะได้ 6 กลุ่ม เมื่อได้กลุ่มครบตามจำนวน แล้วให้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมารับอุปกรณ์การจำลองสถานการณ์ ได้แก่
  - ธนบัตรจำลอง กลุ่มละ 100 บาท
2. สมาชิกในกลุ่มร่วมกันปฏิบัติตาม และวิเคราะห์สถานการณ์จำลองต่อไปนี้

สถานการณ์ : ฉันเป็นเด็กขยันทั้งเรื่องการเรียนรู้ และการทำงานช่วยผู้ปกครอง ครอบครัวยังเป็นเกษตรกรทำสวนยางพารา ในทุก ๆ วัน ช่วงเช้ามีฉันต้องกรีดยางช่วยครอบครัว ก่อนจะมาเตรียมตัวไปโรงเรียน แต่ช่วงนี้พิเศษมาก เพราะอีก 1 สัปดาห์จะมีการสอบปลายภาคเรียน อีกทั้งคุณครูก็สั่งงานเยอะ ฉันไม่อยากพลาดคะแนนเหล่านี้ จึงตั้งใจอ่านหนังสือและทำงานที่ครูสั่งอย่างเต็มที่ อีกทั้งก็ไม่ละเลยที่จะช่วยครอบครัวกรีดยาง ฉันควรวางแผนการใช้ชีวิตอย่างไรจึงจะสำเร็จลุล่วงดังที่ตั้งใจ

3. สมาชิกในกลุ่มระดมสมอง ร่วมกันวางแผนการใช้ชีวิตจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ลงในตารางกิจกรรมประจำสัปดาห์ และประจำวัน จากนั้นสรุปตารางลงกระดาษฟลิปชาร์ต

4. ส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอแนวคิดการวางแผนการใช้ชีวิตหน้าเวทีพร้อมอธิบายเหตุผลประกอบ ใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที

5. สมาชิกสรุปบทเรียนจากกิจกรรมที่ 4.1 และนำองค์ความรู้สรุปลงในแบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การสร้างภูมิคุ้มกัน เป็นรายบุคคล

ใบกิจกรรมที่ 4.2

การปรับตัว

คำชี้แจง : ให้สมาชิกแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน โดยมีเงื่อนไขว่าสมาชิกในกลุ่มต้องไม่ใช่สมาชิกเดิมที่มีอยู่จากกิจกรรมที่ 4.1 เมื่อได้กลุ่มครบตามจำนวน แล้วให้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. จากการเปลี่ยนแปลงสมาชิกและสิ่งแวดล้อมใหม่ นักเรียนประสบปัญหาอะไรบ้าง มีวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร และผลที่ได้จากการทำตามวิธีนั้นเป็นอย่างไร โดยสรุปลงตารางกิจกรรมที่กำหนดให้เป็นรายบุคคล

2. สมาชิกในกลุ่มระดมสมอง วิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหา วิธีป้องกันแก้ไข และผลที่ได้รับจากข้อมูลของสมาชิกมาสรุปเป็นตารางลงกระดาษฟลิปชาร์ต

4. ส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอแนวคิดหน้าเวทีพร้อมอธิบายเหตุผลประกอบ ใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที

5. สมาชิกสรุปบทเรียนจากกิจกรรมที่ 4.2 และนำองค์ความรู้สรุปลงในแบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การสร้างภูมิคุ้มกัน เป็นรายบุคคล

3. วิธีสร้างตนเองให้เป็นคนที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ผลกระทบจากการไม่มีภูมิคุ้มกันในตัวเอง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก
( )
...../...../.....

พอเพียง

พอมี

พอใช้

บทที่ 4

การประเมินผล

แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม
เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

คำชี้แจง : ขอให้พิจารณาคำถามที่กำหนดให้ และตัดสินใจเลือกตอบคำตอบที่ถูกต้องที่สุด
 เพียงคำตอบเดียวในแต่ละคำถาม โดยใส่เครื่องหมาย X ตรงตัวอักษรที่เป็น
 คำตอบในกระดาษคำตอบ

1. การอยู่อย่างพอเพียงมีลักษณะตามข้อใด
  - ก. มีความพอประมาณ
  - ข. มีเหตุผล
  - ค. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
  - ง. ถูกทุกข้อ
2. หากใช้ชีวิตโดยขาดความพอประมาณจะส่งผลให้เกิดสิ่งใด
  - ก. ประสบความสำเร็จอย่างมากจากความทะเยอทะยาน
  - ข. เกิดความทุกข์ใจเพราะอยากมีเหมือนคนอื่น
  - ค. มีหน้าตาทางสังคม เข้าสังคมคนรวยได้แบบไม่อาย
  - ง. ได้รับการยอมรับจากคนรอบข้างว่าใช้ของราคาแพง
3. การใช้จ่ายเงินอย่างพอประมาณ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสามารถทำได้โดย
  - ก. การใช้จ่ายในสิ่งที่อยากได้ก่อนเพื่อความสุขในชีวิต
  - ข. การซื้อของที่ราคาถูกปริมาณเยอะไม่เน้นคุณภาพ
  - ค. การซื้อของที่มีคุณภาพราคาแพง
  - ง. การวางแผนการใช้จ่าย ตามลำดับความสำคัญและความจำเป็น
4. การใช้เวลาอย่างประหยัดหรือพอประมาณ มีลักษณะตามข้อใด
  - ก. ใช้เวลาทำสิ่งต่าง ๆ น้อย ทำให้ได้หลายอย่าง
  - ข. ใช้เวลาทำกิจกรรมที่ชอบอย่างประหยัด
  - ค. วางแผนการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ที่สุด
  - ง. ใช้เวลาทำกิจกรรมอื่นให้น้อยลงเพื่อให้เหลือเวลาทำกิจกรรมที่ชอบมากขึ้น
5. การใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด มีลักษณะอย่างไร
  - ก. นำสิ่งของที่เหลือใช้มาใช้ให้เกิดประโยชน์
  - ข. การซ่อมแซมเสื้อผ้าที่ชำรุด
  - ค. การดูแลรักษาสาธารณสมบัติของสถานศึกษา
  - ง. ถูกทุกข้อ

6. บุคคลใด ไม่ได้ดำเนินชีวิตตามแนวคิดการอยู่อย่างพอเพียง
- นพสรตั้งใจเรียนจนสอบได้ที่ 1 ทุกปี
  - อรอุมาเป็นคนทันสมัย สวมใส่เสื้อผ้าตามแฟชั่น
  - ลลิตานำเงินที่เก็บได้ ส่งคุณครูประกาศหาเจ้าของ
  - พีระพงษ์เก็บเงินที่พ่อแม่ให้ไว้ส่วนหนึ่ง เพื่อใช้ยามจำเป็น
7. เมื่อจะทำอะไรก็พยายามนึกถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ จากข้อความนี้ก็ฤกษ์งามมีลักษณะตามข้อใด
- ความพอประมาณ
  - ความมีเหตุผล
  - การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
  - ความพอเพียง
8. การใช้จ่ายที่ไม่ไต่ตรงรองว่าสิ่งที่ซื้อมามีอรรถประโยชน์ต่อตนเองหรือไม่ นั่นถือว่าขาดคุณลักษณะตามข้อใด
- ความพอประมาณ
  - ความมีเหตุผล
  - การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
  - การมีคุณธรรม
9. หากนักเรียนใช้จ่ายโดยไม่มีการวางแผน และขาดการไต่ตรงรองอย่างถี่ถ้วนจะส่งผลให้เกิดสิ่งใด
- ได้สิ่งของที่มีคุณภาพตามที่ต้องการ
  - ได้สิ่งของที่ไม่จำเป็นมามากเกินไป
  - ใช้งานสิ่งของที่ได้มาไม่คุ้มกับราคาที่เสียไป
  - ถูกทั้งข้อ ข และข้อ ค
10. ข้อใดกล่าวผิด
- ความพอเพียงประกอบด้วยความพอประมาณและความมีเหตุผล
  - หลักความพอเพียงช่วยให้ผู้ปฏิบัติรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ
  - ความพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ทุกระดับ
  - การอยู่อย่างพอเพียงเป็นคุณลักษณะที่ต้องส่งเสริมให้เกิดกับผู้เรียน
11. ข้อใดเป็นการปฏิบัติตนตามหลักของการอยู่อย่างพอเพียง
- รู้จักประหยัด พอประมาณ คิดก่อนใช้จ่าย
  - ยืมเงินเพื่อนมาลงทุนและผ่อนใช้ทีหลัง
  - อดอาหารกลางวันเพื่อเก็บเงินใส่ออมสิน
  - ทำงานหลังเลิกเรียนเพื่อเก็บเงินซื้อของที่อยากได้

19. ข้อใดไม่ใช่วิธีปฏิบัติเพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันที่ดี

- ก. การตั้งมั่นในแนวคิดที่ถูกต้องและเชื่อว่าสิ่งนี้ดีที่สุด
- ข. วางแผนการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวัน
- ค. การติดตามข่าวสาร หาความรู้เพิ่มเติมอย่างรอบด้านอยู่เสมอ
- ง. การพิจารณาและปรับเปลี่ยนตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถเข้ากับผู้อื่นและสังคมได้อย่างมีความสุข

20. นักเรียนหลายคนติดเกม ติดเทคโนโลยี จนส่งผลกระทบต่อการศึกษา การทำงาน จะใช้วิธีใดเพื่อช่วยลดปัญหาเหล่านี้

- ก. การรู้จักวางแผนการใช้เวลา
- ข. การหากิจกรรมว่างที่เป็นประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือ ทำงานบ้าน
- ค. การพบปะเพื่อนปรึกษาเรื่องการเรียน
- ง. ถูกทุกข้อที่กล่าวมา

เฉลยแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลัง
การฝึกอบรม หน่วยที่ 1-4

1. ง	11. ก
2. ข	12. ง
3. ง	13. ง
4. ค	14. ง
5. ง	15. ค
6. ข	16. ก
7. ข	17. ข
8. ข	18. ค
9. ง	19. ก
10. ก	20. ง

แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ
ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

แบบประเมินทักษะการปฏิบัติฉบับนี้ ใช้ประเมินพฤติกรรมนักเรียน ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง หลังฝึกอบรมเสร็จแล้ว 2 สัปดาห์

คำชี้แจง : โปรดใส่ตัวเลขให้ตรงกับระดับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

5	หมายถึง	ปฏิบัติได้มากที่สุด
4	หมายถึง	ปฏิบัติได้มาก
3	หมายถึง	ปฏิบัติได้ปานกลาง
2	หมายถึง	ปฏิบัติได้น้อย
1	หมายถึง	ปฏิบัติได้น้อยที่สุด

แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม

แบบสอบถามฉบับนี้ ใช้สำรวจความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
ต่อหลักสูตรฝึกอบรม แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือตอนที่ 1 ความคิดเห็นต่อการ
ฝึกอบรม และตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อความสามารถของวิทยากรดำเนินการฝึกอบรม

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นต่อการฝึกอบรม

คำชี้แจง : โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกับระดับความพึงพอใจของท่าน

5	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
4	หมายถึง	พึงพอใจมาก
3	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
2	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
1	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

รายการกิจกรรมของการฝึกอบรม	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. การจัดสถานที่ฝึกอบรมในแต่ละกิจกรรมตลอดการฝึกอบรม					
2. การดำเนินการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมของวิทยากรในแต่ละหน่วยการเรียนรู้					
3. การอำนวยความสะดวกของวิทยากรระหว่างการฝึกอบรม					
4. การกำหนดเวลาในการฝึกอบรมแต่ละกิจกรรมของหน่วยการเรียนรู้					
5. ความชัดเจนของเนื้อหาสาระของแต่ละหน่วยการเรียนรู้					
6. การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้					
7. การใช้สื่อประกอบการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้					
8. การประเมินผลการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้					
9. การจัดบริการอาหารว่างและอาหารกลางวันตลอดการฝึกอบรม					
10. ความรู้ความสามารถและประโยชน์ที่ได้รับภายหลังการฝึกอบรม					

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อความสามารถของวิทยากรดำเนินการฝึกอบรม

คำชี้แจง : โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกับระดับความพึงพอใจของท่าน

5	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
4	หมายถึง	พึงพอใจมาก
3	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
2	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
1	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

รายการกิจกรรมของการฝึกอบรม	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. มีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการฝึกอบรม					
2. เป็นผู้มีความคล่องตัว และแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม					
3. มีศิลปะในการพูด การฟังและการใช้คำถามคำตอบ					
4. มีความตั้งใจดำเนินการฝึกอบรมในแต่ละกิจกรรม					
5. มีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระการฝึกอบรมที่รับผิดชอบ					
6. นำเสนอเนื้อหาสาระทุกอย่างให้สามารถเข้าใจได้ง่าย					
7. มีทักษะการใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการฝึกอบรม					
8. มีความสามารถในการวัดและประเมินผลการฝึกอบรม					
9. สามารถบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับเนื้อหา สาระการฝึกอบรม					
10. สามารถดำเนินการฝึกอบรมในแต่ละกิจกรรมให้บรรลุ จุดประสงค์การเรียนรู้					
11. เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนมีโอกาส แสดงออกอย่างทั่วถึง					
12. มีความสามารถเป็นผู้นำในการดำเนินการฝึกอบรม					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ประเมิน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2562

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิราภรณ์ เกตุแก้ว. (2559). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ สำหรับนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*.
วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชาญ สวัสดิ์สาลี. (2552). *คู่มือฝึกฝึกอบรมมืออาชีพ เทคนิคการฝึกอบรมและการจัดสถานที่ประชุมฝึกอบรม*. กรุงเทพฯ: สวัสดิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาข้าราชการพลเรือน.
- ชิตล คำศิริรักษ์. (2559). *การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธนา นิลชัยโกวิท. (2551). *การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและจิตตปัญญาศึกษา Transformative Learning and Contemplative Education. ในจิตตปัญญาศึกษา การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บัณฑิต สีอ่อน. (2555). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมงานประดิษฐ์บายศรีจากวัสดุธรรมชาติ*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏธัญบุรี.
- พรสวรรค์ แยมกวีตระกูล. (2549). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับครูโรงเรียนตั้งตรงจิตรพณิชยการ*.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ภาณุภัทร ลิมจำรูญ. (2551). *การพัฒนาชุดเครื่องมือวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วารุณี อัครโกดิน. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
ปริญญาโท ศษ.ด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภาคผนวก ฅ

คู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึง
ประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

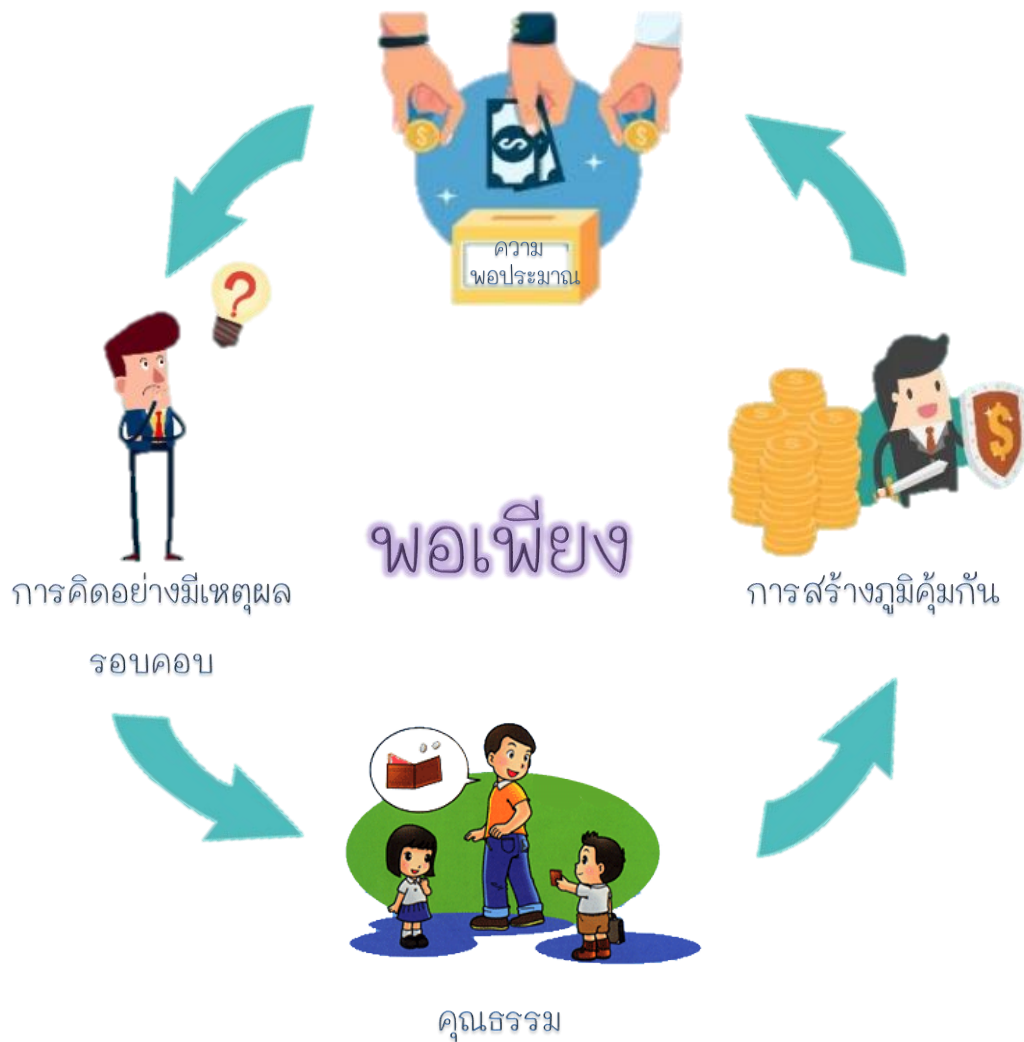

คู่มือ

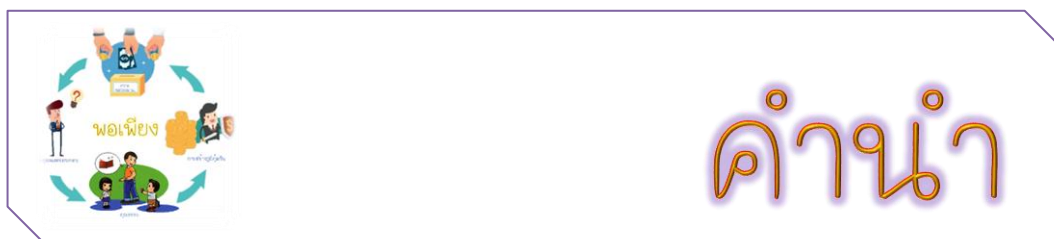
หลักสูตรฝึกอบบรม

เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้วิทยากรและผู้เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงได้ทราบหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรม ตลอดจนการวัดและการประเมินผลของหลักสูตร เพื่อจะได้ทราบแนวทางในการเตรียมความพร้อมก่อนการฝึกอบรม และดำเนินการฝึกอบรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร. วาโร เพ็งสวัสดิ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัยกา ฉลากบาง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาตรวจสอบความถูกต้อง และให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม จนได้คู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมฉบับสมบูรณ์

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยากรและผู้เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม จะนำความรู้จากคู่มือฉบับนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อไป

มารุต สุวรรณชัยรบ

คำชี้แจงการใช้คู่มือหลักสูตรฝึกอบรม

คู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม ผู้ที่ควรศึกษาคู่มือเล่มนี้คือ วิทยากรฝึกอบรม ผู้ดำเนินการฝึกอบรม และผู้เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ ครูที่ปรึกษานักเรียน และครูทุกคน ควรศึกษาคู่มืออย่างละเอียด ดังนี้

1. ศึกษาหลักการและเหตุผล จุดวัตถุประสงค์ โครงสร้างเนื้อหาสาระ กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรมตลอดจนการวัดและประเมินผลการฝึกอบรมของหลักสูตรให้เข้าใจ

2. ศึกษาเทคนิควิธีการสอน รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ และจิตวิทยาการฝึกอบรม เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เวลา สถานที่ สถานที่ ความพร้อม และบรรยากาศของการฝึกอบรม

3. ศึกษาเนื้อหา วัตถุประสงค์ การจัดกิจกรรม การใช้สื่อ การวัดและประเมินผลการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ให้เข้าใจว่าแต่ละเรื่องที่ฝึกอบรมต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้อะไร เพื่อจะได้เตรียมความพร้อมล่วงหน้า ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

4. สื่อการฝึกอบรมนับว่าเป็นสิ่งที่เร้าความสนใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เป็นอย่างดี ดังนั้นควรเตรียมให้พร้อมใช้งานได้ทันที เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างราบรื่น

5. วิทยากรควรกระตุ้นและเร้าความสนใจ ให้กำลังใจนักเรียนในขณะปฏิบัติกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มีนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเปิดโอกาสให้นักเรียนได้นำเสนอผลงาน และเก็บผลงานอย่างเป็นระบบจะทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ

6. ควรสอดแทรกกิจกรรมนันทนาการระหว่างการฝึกอบรมเป็นช่วง ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศให้สนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ และเป็นการส่งเสริมการแสดงออกของนักเรียน

เนื้อหา	หน้า
คำชี้แจงการใช้คู่มือหลักสูตรฝึกอบรม	327
หลักการและเหตุผล	329
วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม	330
โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม	330
รูปแบบการฝึกอบรม	331
เทคนิคและวิธีการฝึกอบรม	332
สื่อประกอบการฝึกอบรม	334
การวัดผลและประเมินผล	334
คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม	335
คุณสมบัติของวิทยากรดำเนินการฝึกอบรม	335
จิตวิทยาการเรียนรู้ที่ใช้สำหรับการฝึกอบรม	335
การจัดลำดับกิจกรรมการฝึกอบรม	338
กำหนดการฝึกอบรม	338
โครงสร้างหลักสูตรการจัดกิจกรรมฝึกอบรม.....	340
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความพอประมาณ	340
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ	341
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 คุณธรรม	342
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน	343
แนวทางดำเนินการฝึกอบรม	344
แนวทางสรุปและจัดทำรายงานผลการฝึกอบรม	345

หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

หลักการและเหตุผล

การปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จะต้องให้เกิดกับเด็กและเยาวชนนั้น เป็นภาระหน้าที่หลักของโรงเรียน เพราะโรงเรียนเป็นองค์กรสำคัญ เป็นสถาบันสำคัญต่อการเรียนรู้และสร้างคุณลักษณะของมนุษย์ เป็นสถานที่อบรมสั่งสอนให้วิชาความรู้ ความคิด ทักษะ และเจตคติ ที่จะนำไปสู่การดำรงชีวิต รวมทั้งพัฒนาสังคมให้เกิดความสุข ความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป (สุรดา ไชยสงคราม, 2555, หน้า 4) สถานศึกษาควรตระหนักในเรื่องของการให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้นกว่าปกติ และส่งเสริมให้นักเรียนนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (สุรศักดิ์ โจถาวร, 2556, หน้า 101)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการ ในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ที่จะส่งเสริมให้นักเรียนดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยง และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (พระอานาจ อุดธกามา, 2554, หน้า 2) การพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องอาศัยหลักสูตรฝึกอบรมที่สามารถให้ทั้งความรู้ ทักษะและกระตุ้นจิตสำนึกเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน และเป็นหลักสูตรที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงเป็นการเฉพาะ เนื่องจากจะต้องมีการศึกษา

สภาพบริบทของปัญหา มีวิธีการที่เหมาะสม มีเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจง รวมทั้งการประเมินผลหลังการฝึกอบรมทั้งด้านความรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนได้ครอบคลุมกว่าการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในภาพรวมหลายด้านพร้อม ๆ กัน เมื่อผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงตามจุดมุ่งหมายจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างพอประมาณ เป็นคนที่มีเหตุมีผล คิดรอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบันและอนาคต และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากเหตุผลที่กล่าวมาเป็นแรงจูงใจทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำแนวทางในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม และสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียง
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถนำแนวทางในกิจกรรมฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

โครงสร้างของหลักสูตร

หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ได้จากการรวบรวมองค์ความรู้ ผลการประมวลแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสถานศึกษา เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมโดยกำหนดกิจกรรมและเป็น 4 หน่วย เพื่อให้ครูและสถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

หน่วยที่ 1 ความพอประมาณ ใช้เวลา 4 ชั่วโมง ประกอบด้วย

1.1 หลักการและความสำคัญของการใช้เงิน ใช้เวลา และการใช้สิ่งของ
เครื่องใช้อย่างประหยัด

1.2 วิธีคิดและการใช้เงิน ใช้เวลา และการใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่าง
ประหยัด

หน่วยที่ 2 การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ ใช้เวลา 4 ชั่วโมง ประกอบด้วย

2.1 หลักการและความสำคัญของการคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ

2.2 วิธีปฏิบัติตนและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รอบคอบ

2.3 การคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ
หน่วยที่ 3 คุณธรรม ใช้เวลา 4 ชั่วโมง ประกอบด้วย

3.1 หลักการและความสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม

3.2 วิธีปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีความประพฤติชอบทั้งกาย วาจา และจิตใจ

หน่วยที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน ใช้เวลา 4 ชั่วโมง ประกอบด้วย

4.1 หลักการและความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง

4.2 การวางแผนการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวัน

4.3 การเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม

4.4 การยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น

รูปแบบการฝึกอบรม

การฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรนี้ใช้รูปแบบการจัด

กระบวนการเรียนรู้ของ Kolb (1970, cited in Leslie, 1998, pp. 30-31) ประกอบด้วย 4
ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างประสบการณ์ (Experience) ขั้นตอนที่ 2 การคิดไตร่ตรอง
(Reflecting) ขั้นตอนที่ 3 การลงสรุป (Concluding) และขั้นตอนที่ 4 การวางแผน (Planning)
มีรายละเอียดโดยสรุป ดังนี้

1. ขั้นสร้างประสบการณ์ (Experience) โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เข้ารับ
การอบรมเกิดประสบการณ์ตรงด้านความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของหลักสูตร

ฝึกอบรมใช้กิจกรรมการฝึกอบรมและกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับ
จุดมุ่งหมายการฝึกอบรมและจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

2. การคิดไตร่ตรอง (Reflecting) โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เข้ารับการ
ฝึกอบรมได้ใช้ประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาแล้วจัดสถานการณ์ที่เป็นเงื่อนไข หรือให้ทำ
กิจกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ เพื่อเป็นการประเมินประสบการณ์ที่ได้รับในแต่ละ
เรื่องว่าชัดเจนหรือไม่เพียงไร

3. การลงสรุป (Concluding) โดยการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นส่งเสริมให้
ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้สรุปความคิดรวบยอดในองค์ความรู้ และทักษะการปฏิบัติของเรื่อง
ต่าง ๆ ตามหัวข้อการฝึกอบรมที่เรียนรู้ไปแล้ว อาจใช้แบบฝึกหัดรายบุคคล หรือแบบสรุป
บันทึกผลการเรียนรู้ เป็นต้น

4. การวางแผน (Planning) โดยการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เข้ารับ
การฝึกอบรมได้มีการวางแผน ได้แก่ การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานโดยนำสิ่งที่ได้เรียน
แล้วไปใช้ปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษา

เทคนิคและวิธีการฝึกอบรม

เทคนิคและวิธีการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมนี้ ได้กำหนดให้สอดคล้องกับ
จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม และจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้
โดยยึดคุณลักษณะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและจิตวิทยาการเรียนรู้เป็นหลัก ซึ่งได้กำหนด
กิจกรรมการฝึกอบรมไว้ ดังนี้

1. การบรรยาย เป็นเทคนิควิธีที่ใช้ในการถ่ายทอดความคิดเห็น ความรู้
ตลอดจนข้อมูล ข้อเท็จจริงให้แก่ผู้ฟัง เป็นเทคนิคที่แพร่หลายและสามารถใช้ประกอบกับ
เทคนิคอื่น ๆ ได้ แต่มีจุดด้อยตรงที่การบรรยายเป็นระบบสื่อสารทางเดียว ยิ่งถ้ามีเวลา
จำกัดโอกาสที่จะให้ผู้ฟังได้มีส่วนร่วมในการซักถามหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง
ที่บรรยายจะไม่มี ผู้บรรยายไม่สามารถประเมินได้ว่าเมื่อจบการบรรยายแล้วผู้ฟังมีความรู้
ความเข้าใจในสิ่งที่บรรยายมากน้อยเพียงใด ซึ่งอาจจะต้องพิจารณาจากผลกระทบที่เกิด
จากการบรรยาย

2. วิธีฝึกปฏิบัติ (Doing methods) เป็นการเรียนรู้โดยลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
เหมาะสำหรับการฝึกอบรมเพื่อก่อให้เกิดทักษะ เช่น การทำแบบฝึกหัด (Exercise) การ

หมุนเวียนงาน (Job rotation) การฝึกเป็นผู้ช่วยหัวหน้า (Assistanceship) เป็นต้น

3. การอภิปรายกลุ่ม คือ การที่กลุ่มคนที่มีความสนใจในปัญหาหรือเรื่องเดียวกันต้องการที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันด้วยวิธีการวิเคราะห์และพิจารณาโดยอาศัยความคิดเห็นร่วมกัน แบ่งเป็น การอภิปรายเป็นคณะ (Panel Discussion) เป็นการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และมีประสบการณ์มาให้ความคิดเห็นหรือทรรศนะในเรื่องเดียวกัน จำนวนผู้อภิปรายอาจจะมีประมาณ 3-5 คน ในการอภิปรายผู้ทรงคุณวุฒิจะอภิปรายในลักษณะที่สนับสนุนหรือให้เหตุผลโต้แย้งผู้ทรงคุณวุฒิด้วยกัน เพื่อให้ความคิดกว้างไกลออกไป และตอนท้ายผู้ดำเนินการอภิปราย (Moderator) จะเป็นผู้สรุปความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และการอภิปรายแบบชุมนุมปาฐกถา (Symposium Discussion) เป็นการอภิปรายที่เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้ในเรื่องที่สนใจในแต่ละด้าน หรือเป็นองค์ปาฐก ผู้ฟังหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะมีความรู้ความเข้าใจตามเรื่องและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. การระดมสมอง เป็นการประชุมกลุ่มเล็กไม่เกิน 15 คน เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีโดยปราศจากข้อจำกัดหรือกฎใด ๆ ในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยไม่คำนึงว่าจะถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี ความคิดหรือข้อเสนอทุกอย่างจะถูกจดไว้แล้วนำไปกลั่นกรองอีกชั้นหนึ่ง ดังนั้นพอเริ่มประชุมต้องมีการเลือกประธานและเลขานุการของกลุ่มเสียก่อน

5. การแสดงบทบาทสมมติ เป็นเทคนิคที่นำเอาเรื่องที่เป็นกรณีตัวอย่างมาเสนอในรูปแบบการแสดงบทบาท เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เห็นภาพชัดเจน ได้สัมผัสกับประสบการณ์และความรู้สึกที่แท้จริงเกี่ยวกับปัญหาที่เป็นกรณีตัวอย่าง การแสดงบทบาทสมมติช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับทราบข้อมูลและเรื่องราวที่ตรงกับเนื้อเรื่องที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งต่างจากกรณีศึกษาที่ผู้เข้ารับการอบรมอ่านเนื้อหาแล้วต้องจินตนาการและตีความหมายของปัญหาในบางครั้งอาจจะทำให้เกิดความเข้าใจไขว่เขวได้ นอกจากนี้หลังการแสดงบทบาทสมมติแล้ว ผู้เข้ารับการอบรมสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ พร้อมกันทั้งกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อย ทำให้ได้ข้อสรุปเพื่อการแก้ปัญหา

สรุปได้ว่าการอบรมครั้งนี้ ได้ใช้เทคนิคและวิธีการฝึกอบรมที่เหมาะสมกับนักเรียนได้แก่ การบรรยาย การฝึกปฏิบัติ การอภิปรายกลุ่ม การระดมสมอง และการแสดงบทบาทสมมติ โดยกำหนดให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม จุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาสาระในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

สื่อประกอบการฝึกอบรม

สื่อการฝึกอบรมครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ใบกิจกรรมที่ 1.1-4.2
2. ใบความรู้ที่ 1.1-4.2
3. ตัวอย่างรูปภาพหรือวีดิทัศน์
4. บัตรภาพและบัตรคำ
5. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 1-4

การวัดผลและประเมินผล

การวัดผล

1. วิธีทดสอบโดยใช้แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียง
2. ตรวจสอบผลงาน โดยใช้แบบตรวจสอบผลงานจากแบบบันทึกผลการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1-4
3. ตรวจสอบบันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างฝึกอบรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-4
4. วิธีการสอบถาม โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นการใช้หลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 2 ด้าน คือด้านความพึงพอใจในการฝึกอบรม และด้านความสามารถของวิทยากรดำเนินการฝึกอบรม

การประเมินผล

นักเรียนที่เข้าฝึกอบรมต้องผ่านเกณฑ์การประเมินดังต่อไปนี้

1. มีผลการทดสอบหลังการเรียนรู้ทุกหน่วยการเรียนรู้เฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน
2. เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ครบทุกกิจกรรมและทุกหน่วยการเรียนรู้
3. ส่งแบบบันทึกผลการเรียนรู้ครบทุกหน่วยการเรียนรู้

คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม มีคุณสมบัติ ดังนี้

1. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 –5
2. เป็นนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม หรือโรงเรียนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียง

คุณสมบัติของวิทยากร

วิทยากรในการฝึกอบรมเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการฝึกอบรม เพราะสามารถทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจปรับเปลี่ยนทัศนคติ และมีความสามารถในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนกระทั่งเกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม สำหรับการฝึกอบรมในครั้งนี้ ผู้วิจัย คัดเลือกวิทยากรโดยพิจารณาจากความรู้และประสบการณ์ของวิทยากรให้ตรงกับหัวข้อ วิชาที่ฝึกอบรมดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถ มีความเชี่ยวชาญ และมี ประสบการณ์ในเรื่องที่ฝึกอบรมเป็นอย่างดี
2. เป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เข้าใจ สามารถใช้สื่อประกอบการฝึกอบรมได้อย่างเหมาะสม
3. เป็นผู้ที่มีบุคลิกดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถโน้มน้าวความเชื่อถือศรัทธาจาก ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ ตลอดทั้งสามารถสร้างบรรยากาศที่ดี และสนุกสนานให้เกิดขึ้นได้

จิตวิทยาการเรียนรู้ที่ใช้สำหรับการฝึกอบรม

การเรียนรู้เกิดจากการที่บุคคลรับรู้ข้อมูลความรู้และประสบการณ์ แล้วนำไปใช้ หรือปฏิบัติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งพฤติกรรมภายในที่สังเกตเห็นได้

และพฤติกรรมภายในที่ เปลี่ยนแปลงสติปัญญา ความคิด ความรู้สึก จิตใจ อารมณ์ และ ลักษณะนิสัย ซึ่งพฤติกรรมภายนอก ที่สังเกตเห็นได้นั้นสามารถวัดและประเมินการเรียนรู้ ได้โดยกำหนดวัตถุประสงค์ แต่พฤติกรรม ภายในไม่สามารถวัดและประเมินได้โดยการ กำหนดจุดประสงค์ ต้องใช้การติดตามผลระยะยาว ในการพัฒนาหลักสูตรซึ่งเป็นการ เชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้กับวิธีการที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้นในการ พัฒนาหลักสูตรควรมีจุดประสงค์ไม่เพียงแต่ให้รู้ เนื้อหาสาระของ วิชาการต่าง ๆ อย่าง เดียว (สนอง โลหิตวิเศษ, 2548 หน้า 56) แต่ควรครอบคลุมจุดประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ให้เข้าใจความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตระหนักว่าการศึกษาศึกษา ที่โรงเรียนยังไม่จบสิ้นแต่เป็นเพียงขั้นต้นที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต บุคคลมีภารกิจ ที่จะต้องแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด
2. พัฒนาความสามารถที่จะเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้จากครู การเรียนรู้โดยไม่มีครู การเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม การเรียนรู้โดยลาพัง ฯลฯ พัฒนาทักษะใน การเรียนรู้ เช่น การสังเกต การอ่านอย่างมีความมุ่งหมาย การฟังอย่างมีความเข้าใจ การ สื่อสารเป็นคำพูดและไม่เป็นคำพูด พัฒนาทักษะทางปัญญา เช่น การหาเหตุผล การคิด แบบวิพากษ์วิจารณ์ การแปลความหมาย การนำไปใช้ พัฒนาความสามารถ ในการใช้สื่อ เช่น แบบเรียน สื่อหนังสืออื่น ๆ สื่อความรู้ต่าง ๆ พัฒนาความสามารถในการระบุดูความ ต้องการในการเรียนรู้ การวางแผนการดำเนินการ และการประเมินผลการเรียนรู้
3. จัดให้เรียนรู้วิชาการแบบกว้าง เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะศึกษาต่อเนื่องและ เชื่อมโยงในระหว่างความรู้สาขาต่าง ๆ
4. บูรณาการการเรียนรู้ในโรงเรียนเข้ากับประสบการณ์นอกโรงเรียน ฝึกอบรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นอกจากนี้บุษรา สังวาลย์เพ็ชร (2548 หน้า 39) ได้นำทฤษฎีทางจิตวิทยา มาเป็นแนวคิดใน การฝึกอบรมดังต่อไปนี้

แนวคิดที่ 1 ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้นำหลักจิตวิทยา มาประยุกต์ใช้ใน การเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความต้องการ ความถนัด และความสนใจ ของผู้รับการฝึกอบรมเป็นสำคัญ ความแตกต่างระหว่างบุคคลมีหลายด้าน คือ ความสามารถ ทางสติปัญญา ความต้องการ ความสนใจ ร่างกาย อารมณ์ สังคม เป็นต้น ในการจัดการฝึกอบรมตามเอกัตตภาพ การศึกษา โดยเสรี การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ล้วนเป็น

วิธีการเปิดโอกาสให้ผู้รับการฝึกอบรม มีอิสระในการเรียน ตามสติปัญญา ความสามารถ และความสนใจ โดยมีวิทยากรคอยแนะนำช่วยเหลือตามความเหมาะสม

แนวคิดที่ 2 การฝึกอบรมเกิดจากการเปลี่ยนแปลง โดยเปลี่ยนจากการยึด วิทยากรเป็นศูนย์กลาง เปลี่ยนเป็นการยึดผู้รับการฝึกอบรมเป็นศูนย์กลางแทน โดยมีการ จัดแหล่งความรู้และประสบการณ์ให้ผู้รับการอบรมศึกษาโดยวิธีการใช้แหล่งความรู้จากสื่อ แบบต่าง ๆ การฝึกอบรมด้วยวิธีนี้ วิทยากรจะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพียงหนึ่งในสามของเนื้อหาทั้งหมด อีกสองส่วนผู้รับการฝึกอบรมจะศึกษาด้วยตนเองจาก สิ่งที่วิทยากรได้เตรียมไว้ในรูปแบบของชุด ฝึกอบรม

แนวคิดที่ 3 ปฏิบัติการสัมพันธ์ระหว่างวิทยากรกับผู้รับการฝึกอบรม และผู้รับ การฝึกอบรมกับ สภาพแวดล้อม เดิมผู้รับการฝึกอบรมเป็นเพียงฝ่ายรับความรู้จาก วิทยากรเท่านั้น ผู้รับการฝึกอบรม จึงขาดทักษะในการแสดงออก และทำงานกลุ่ม จึงได้มีการ นำเอากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์โดยมีจุดหมายเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายใน กลุ่ม ผู้เรียนเก่งจะช่วยผู้เรียนอ่อนกว่าและต้อง ยอมรับซึ่งกันและกัน ความสำเร็จของกลุ่ม ขึ้นอยู่กับสมาชิกภายในกลุ่ม

แนวคิดที่ 4 การจัดสภาพแวดล้อมการฝึกอบรม โดยยึดหลักจิตวิทยาการ เรียนรู้มาใช้ โดยการจัดสภาพการณ์ออกมาเป็นการฝึกอบรมแบบโปรแกรม ซึ่งหมายถึง ระบบการฝึกอบรมที่ เปิดโอกาสให้ผู้รับการฝึกอบรมแสดงกิจกรรม ดังนี้

1. ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. ได้ทราบว่า การตัดสินใจหรือการปฏิบัติงานของตนถูกหรือผิด
3. ได้รับการเสริมแรง
4. ได้เรียนรู้ที่ละขั้นตามความสามารถ และความสบายใจของผู้เรียน

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการฝึกอบรมจึงจำเป็นที่จะต้องใช้นโยบายด้านทฤษฎี การเรียนรู้และ ทฤษฎีทางจิตวิทยาประกอบในการจัดทำหลักสูตรโดยมีการพัฒนาจาก แนวคิดดังกล่าวข้างต้นให้เหมาะสมกับหัวข้อและเนื้อหาที่จะใช้ในการอบรม ซึ่งทำให้ หลักสูตรในการฝึกอบรมนั้น ๆ ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้

การจัดลำดับกิจกรรมการฝึกอบรม

1. จัดการประชุมวางแผนดำเนินโครงการ กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ นำเสนอรายละเอียดโครงการเพื่อขอรับการอนุมัติจากโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
2. ประชาสัมพันธ์โครงการเพื่อให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายทราบ และเตรียมตัว ซึ่งได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 33 คน
3. ประชุมผู้ร่วมดำเนินโครงการ มอบหมายบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ
4. ดำเนินการฝึกอบรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง โดยดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมตามลำดับ ดังนี้

กำหนดการฝึกอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม

วันที่ 1

เวลา 07.30 – 07.45 น.	ผู้เข้าร่วมรับการฝึกอบรมรายงานตัว
เวลา 07.45 – 08.00 น.	พิธีเปิดการอบรม (ผู้อำนวยการโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม)
เวลา 08.00 – 08.30 น.	ทดสอบความรู้ก่อนการฝึกอบรม
เวลา 08.30 – 10.00 น.	หน่วยที่ 1 ความพอประมาณ (หลักการและความสำคัญของการใช้เงิน ใช้เวลา และการใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด)
เวลา 10.00 – 12.00 น.	หน่วยที่ 1 ความพอประมาณ (วิธีคิดและการใช้เงิน ใช้เวลา และการใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด)
เวลา 12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 – 14.00 น.	หน่วยที่ 2 การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ (หลักการและความสำคัญของการคิดอย่างรอบคอบ มีเหตุผล)

- เวลา 14.00 – 16.00 น.   **หน่วยที่ 2 การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ (วิธีปฏิบัติตน และตัดสินใจด้วยความรอบคอบ มีเหตุผล)**
- เวลา 16.00 – 17.00 น.   **หน่วยที่ 2 การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ (การคำนึงถึงผล ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ)**

วันที่ 2

- เวลา 07.30 – 08.00 น.   ผู้เข้ารับการศึกษาอบรมรายงานตัว
- เวลา 08.00 – 11.00 น.   **หน่วยที่ 3 คุณธรรม (หลักการและความสำคัญของการดำเนิน ชีวิตอย่างมีคุณธรรม)**
- เวลา 11.00 – 12.00 น.   **หน่วยที่ 3 คุณธรรม (วิธีปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีความประพฤติ ชอบทั้งกาย วาจา และจิตใจ)**
- เวลา 12.00 – 13.00 น.   พักรับประทานอาหารกลางวัน
- เวลา 13.00 – 14.00 น.   **หน่วยที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน (หลักการและความสำคัญของ การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง)**
- เวลา 14.00 – 15.00 น.   **หน่วยที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน (การวางแผนการเรียน การ ทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวัน)**
- เวลา 15.00 – 16.00 น.   **หน่วยที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน (การเปลี่ยนแปลงของสังคมและ สภาพแวดล้อม)**
- เวลา 16.00 – 17.00 น.   **หน่วยที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกัน (การยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ ร่วมกับผู้อื่น)**

- หมายเหตุ : 1) กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม
2) พักรับประทานอาหารว่างเวลา 10.00 น. และเวลา 15.00 น.

โครงสร้างหลักสูตรการจัดกิจกรรมฝึกอบรม
เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

วัน/เวลา	หน่วย/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ขอบข่ายเนื้อหา	สื่อ/อุปกรณ์ที่ใช้	วิธีวัดและประเมินผล
วันแรก					
15 นาที	รายงานตัว				
15 นาที	พิธีเปิดการอบรม				
3 ชั่วโมง 30 นาที	หน่วยที่ 1 ความพอประมาณ	1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ 2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของการดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ 3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	1. หลักการและความสำคัญของการใช้เงิน ใช้เวลา และการใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด 2. วิธีคิดและการใช้เงิน ใช้เวลา และการใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด	1. ใบความรู้ที่ 1.1-1.2 2. ใบกิจกรรมที่ 1.1-1.2 3. กระดาษฟลิปชาร์ต กาว ปากกาเมจิก 4. ตัวอย่างรูปภาพหรือวีดิทัศน์ 5. บัตรภาพ บัตรคำ 6. แบบบันทึกทักษะการปฏิบัติ 7. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 1	1. บันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างการฝึกอบรม 2. ตรวจผลงาน 3. บันทึกผลการเรียนรู้

วัน/เวลา	หน่วย/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ขอบข่ายเนื้อหา	สื่อ/อุปกรณ์ที่ใช้	วิธีวัดและประเมินผล
4 ชั่วโมง	หน่วยที่ 2 การคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ	1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผลและคิดอย่างรอบคอบ 2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่จำเป็นกับสิ่งของฟุ่มเฟือยได้ 3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความตระหนักและสามารถนำกระบวนการคิดไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้	1. หลักการและความสำคัญของการคิดอย่างมีเหตุผลรอบคอบ 2. วิธีปฏิบัติตนและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รอบคอบ 3. การคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ	1. ใบความรู้ที่ 1.1 2. ใบกิจกรรมที่ 2.1-2.2 3. กระดาษฟลิปชาร์ต กาว ปากกาเมจิก 4. ตัวอย่างรูปภาพหรือวีดิทัศน์ 5. บัตรภาพ บัตรคำ 6. แบบบันทึกทักษะการปฏิบัติ 7. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 2	1. บันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างการเรียนรู้ 2. ตรวจสอบผลงาน 3. บันทึกผลการเรียนรู้

วัน/เวลา	หน่วย/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ขอบข่ายเนื้อหา	สื่อ/อุปกรณ์ที่ใช้	วิธีวัดและประเมินผล
วันที่สอง					
4 ชั่วโมง	หน่วยที่ 3 คุณธรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม 2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม 3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถความนำรู้ที่ได้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. หลักการและความสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม 2. วิธีปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีความประพฤติชอบทั้งกาย วาจา และจิตใจ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตัวอย่างรูปภาพการใช้ชีวิตที่ขาดคุณธรรม 2. ใบความรู้ที่ 3.1 -3.2 3. ใบกิจกรรมที่ 3.1-3.4 4. กระดาษฟลิปชาร์ท กาว ปากกาเมจิก 5. แบบบันทึกทักษะการปฏิบัติ 6. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 3 	<ol style="list-style-type: none"> 1. บันทึกทักษะการปฏิบัติระหว่างการฝึกอบรม 2. ตรวจผลงาน 3. บันทึกผลการเรียนรู้

วัน/เวลา	หน่วย/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ขอบข่ายเนื้อหา	สื่อ/อุปกรณ์ที่ใช้	วิธีวัดและประเมินผล
4 ชั่วโมง	หน่วยที่ 4 การสร้าง ภูมิคุ้มกัน	<p>1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตแบบมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี</p> <p>2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถสร้างตนเองให้เป็นคนที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง อยู่เสมอ</p> <p>3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความตระหนักในการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง</p>	<p>1. หลักการและความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง</p> <p>2. การวางแผนการเรียนรู้ การทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวัน</p> <p>3. การเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม</p> <p>4. การยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น</p>	<p>1. ตัวอย่างรูปภาพ</p> <p>2. ใบความรู้ที่ 4.1-4.2</p> <p>3. ใบกิจกรรมที่ 4.1-4.2</p> <p>4. กระดาษฟลิปชาร์ต กาว ปากกาเมจิก</p> <p>5. แบบบันทึกทักษะการปฏิบัติ</p> <p>6. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ 4</p>	<p>1. บันทึกทักษะการปฏิบัติ ระหว่างการฝึกอบรม</p> <p>2. ตรวจสอบผลงาน</p> <p>3. บันทึกผลการเรียนรู้</p>

แนวทางดำเนินการฝึกอบรม

หลักสูตรฝึกอบรมนี้ ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วเป็นที่ยอมรับได้ทางวิชาการ ดังนั้นการใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่สามารถทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรมทุกข้อนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับผู้ดำเนินการฝึกอบรมและวิทยากรทุกคนที่จะสามารถดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยจะต้องมีความชัดเจนในองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังได้นำเสนอรายละเอียดมาแล้วในคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมนี้ และยังจำเป็นจะต้องใช้คู่มือนี้ประกอบหลักสูตรฝึกอบรมตลอดการฝึกอบรม จำนวน 2 วัน นอกจากนี้คณะวิทยากรทุกคนจะต้องดำเนินการเป็นทีม และร่วมดำเนินการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบโดยยึดหลักสูตรฝึกอบรมเป็นหลัก ซึ่งสามารถสรุปแนวทางดำเนินการฝึกอบรม ได้ดังนี้

ขั้นเตรียมการ

1. ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรฝึกอบรม และคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน และวางแผนปฏิบัติร่วมกันทุกกิจกรรมการเรียนรู้
2. ประชุมวางแผนเพื่อเตรียมการร่วมกัน และสร้างความเข้าใจให้ชัดเจนทุกประเด็น และมอบหมายภารกิจต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบการดำเนินการฝึกอบรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 1-4 การประเมินผล การทำหน้าที่วิทยากรประจำวัน เป็นต้น และถ้าจำเป็นต้องออกความคิดเห็นร่วมกันให้ถ้อยแถลงเป็นหลักการในการดำเนินการ
3. เตรียมสื่อการเรียนรู้ เครื่องมือวัดและประเมินผลตามที่กำหนดไว้ ทุกหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรฝึกอบรมให้ครบถ้วน ตามจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยให้เสร็จสมบูรณ์ก่อนการฝึกอบรม
4. เตรียมสถานที่ให้พร้อมและเอื้อต่อการเรียนรู้
5. แจ้งให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมรับทราบกำหนดการฝึกอบรม และการเตรียมตัวเข้ารับการฝึกอบรมล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์

ขั้นดำเนินการฝึกอบรม

1. คณะวิทยากรปฏิบัติตามกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยยึดตามตารางการฝึกอบรมตามหลักสูตรเป็นหลัก

2. ประเมินผลการฝึกอบรมตามที่ระบุไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ให้ครบถ้วน โดยใช้เครื่องมือที่กำหนดไว้แล้วในหลักสูตรฝึกอบรม

3. ดำเนินการประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินการฝึกอบรมรายวัน หลังเสร็จสิ้นการฝึกอบรมในแต่ละวัน เพื่อปรับปรุงการดำเนินการฝึกอบรมในวันถัดไป

ขั้นประเมินผลการฝึกอบรม

1. ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยที่มหาวิทยาลัยโดยใช้เครื่องมือที่กำหนดไว้

2. ประเมินความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในวันสุดท้ายของการฝึกอบรม โดยใช้เครื่องมือที่กำหนดไว้

3. ประเมินทักษะการปฏิบัติ หลังการฝึกอบรมเสร็จแล้ว 2 สัปดาห์ โดยครูที่ปรึกษาโดยใช้เครื่องมือที่กำหนด

เมื่อคณะวิทยากรดำเนินการประเมินผลการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมครบถ้วนแล้วก็ดำเนินการวิเคราะห์ผลว่าได้ผลเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร และนำเสนอผลการฝึกอบรมในรูปแบบของการจัดทำรายงานผลการดำเนินการฝึกอบรมตามลำดับไป

แนวทางสรุปและจัดทำรายงานผลการฝึกอบรม

เมื่อคณะวิทยากรดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมครบถ้วนแล้ว สามารถจัดทำรายงานผลการดำเนินการฝึกอบรมในรูปแบบของการรายงานวิจัยการศึกษา โดยทั่วไปอย่างละเอียดหรือแบบย่อตามความต้องการและหรือตามจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม ซึ่งมีขั้นตอนโดยสรุป ดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือประเมินหลักสูตรฝึกอบรมทุกชนิด
2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยใช้สถิติที่กำหนดไว้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t- test for Dependent Samples
3. แปรผลข้อมูลเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ในการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรฝึกอบรม

ภาคผนวก ญ
ภาพกิจกรรมการดำเนินการฝึกอบรม

ภาพกิจกรรมการดำเนินการฝึกอบรม

โครงการอบรมเพื่อยกระดับคุณลักษณะอันประสงค์ ด้านการอยู่อย่างพอเพียง

ระหว่างวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ถึงวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๖๒
ณ ห้องโสตทัศนศึกษา โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม

นักเรียนลงทะเบียนเข้ารับการฝึกอบรม

ภาพกิจกรรมการดำเนินการฝึกอบรม

แจ้งวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

ภาพกิจกรรมการดำเนินการฝึกอบรม

นักเรียนทำแบบทดสอบความรู้ก่อนการฝึกอบรม

ภาพกิจกรรมการดำเนินการฝึกอบรม

วิทยากรดำเนินการบรรยายเนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้

ภาพกิจกรรมการดำเนินการฝึกอบรม

วิทยากรดำเนินการบรรยายเนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้

ภาพกิจกรรมการดำเนินการฝึกอบรม

นักเรียนแบ่งกลุ่มระดมสมองปฏิบัติตามใบงาน

ภาพกิจกรรมการดำเนินการฝึกอบรม

นักเรียนแบ่งกลุ่มระดมสมองปฏิบัติตามใบงาน

ภาพกิจกรรมการดำเนินการฝึกอบรม

นักเรียนพักรับประทานอาหารว่าง

ภาพกิจกรรมการดำเนินการฝึกอบรม

นักเรียนแบ่งกลุ่มระดมสมองปฏิบัติตามใบงาน

ภาพกิจกรรมการดำเนินการฝึกอบรม

นักเรียนแต่ละกลุ่มออกนำเสนอผลงานจากการระดมสมอง

ภาพกิจกรรมการดำเนินการฝึกอบรม

นักเรียนแต่ละกลุ่มออกนำเสนอผลงานจากการระดมสมอง

ภาพกิจกรรมการดำเนินการฝึกอบรม

นักเรียนแต่ละกลุ่มออกนำเสนอผลงานจากการระดมสมอง

ภาพกิจกรรมการดำเนินการฝึกอบรม

นักเรียนแต่ละกลุ่มออกนำเสนอผลงานจากการระดมสมอง

ภาพกิจกรรมการดำเนินการฝึกอบรม

นักเรียนทำแบบทดสอบความรู้หลังการฝึกอบรม

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายมารุต สุวรรณชัยรบ
วัน เดือน ปีเกิด	3 ธันวาคม 2535
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	77 หมู่ 9 ตำบลวานรนิวาส อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร 47120 โทรศัพท์ 08-4393-9612
ตำแหน่งปัจจุบัน	ครู
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม 48150
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2559	ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชาเอกสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
พ.ศ. 2563	ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาการบริหารและพัฒนากการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2559	ครูผู้ช่วย โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม 48150
พ.ศ. 2561	ครู โรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม 48150